

NNCL787-3FEv1.0

Isaac Asimov
A HAJNAL BOLYGÓ ROBOTJAI

Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, 1992.

Fordította Hajdú Gábor

ISBN 963-11-7011-X

A robotika Három Törvénye

1. A robotnak nem szabad kárt okoznia emberi lényben, vagy tétlenül túrnie, hogy emberi lény bármilyen kárt szenvedjen.
2. A robot engedelmeskedni tartozik az emberi lények utasításainak, kivéve, ha ezek az utasítások az Első Törvény előírásaiba ütköznének.
3. A robot tartozik saját védelméről gondoskodni, amennyiben ez nem ütközik az Első és a Második Törvény előírásaiba.

A robotika kézikönyve,
56. kiadás, 2058

A Hajnal bolygó robotjai

i. sz. 5024

Baley

1.

Elijah Baley megállt a fa árnyékában, és morogni kezdett.

- Tudtam, hogy így lesz. Máris izzadok.

Abbahagyta a munkát, felegyenesedett, és letörölte homlokáról a verítéket. Komoran nézte nedves kézfejét.

- Utálok izzadni - állapította meg fennhangon, olyan jelentőségteljesen, mintha egy kozmikus törvényt mondott volna ki, és szörnyen megharagudott a világmindenségre ezért a fontos, de roppant kellemetlen biológiai apróságért.

Bezzeg a Cityben sohasem izzad az ember (hacsak nem akar). Ott folyamatosan ellenőrzik a levegő hőmérsékletét és páratartalmát, és mindig elkerülhető, hogy a test hőtermelése meghaladja a hőleadás mértékét.

Ott civilizált viszonyok uralkodnak.

Végignézett a gondjaira bízott férfiak és nők seregén, akik ügyetlenül kapálgattak a földeken. Többségükben tizenévesek voltak, de Baleyhez hasonló középkorú férfiak is akadtak közöttük. A kapáláson kívül egyéb, robotoknak való munkákat is végeztek. Ezeket a feladatokat a robotok sokkal hatékonyabban végre tudták volna hajtani, de utasítást kaptak, hogy álljanak félre, amíg az emberi lények gyakorlatoznak.

A nap éppen akkor tűnt el egy felhő mögött. Baley vegyes érzelmekkel nézett fel az égre. Örült, hogy a tűző napsütésnek (meg persze a verejtékezésnek is) vége, ugyanakkor lehet, hogy elered az eső.

Ez a baj a külvilággal. Örökösen kellemetlenségek érhetik az embert.

Baley mindig elámult azon, hogy egyetlen, viszonylag kicsiny felhő tökéletesen eltakarhatja a napkorongot, és árnyékba boríthatja a vidéket, míg az ég többi része változatlanul tiszta kék marad.

A megnyugtatóan kemény fakéreg kezdetleges falat és tetőt képezett. Baley a hűs levélmennyezet alatt állt, és újra tanulmányozni kezdte embereit. Az időjárástól függetlenül hetente egyszer kihozta őket ide.

Újoncokat is toboroztak. Ezeknek a száma jóval meghaladta azon elszánt kevesekét, akikkel annak idején elkezdte a munkát. Nem lehet azt mondani, hogy a City vezetői kifejezetten

támogatták volna a kezdeményezést, de jóindulattal viseltettek irántuk, és nem gördítettek felesleges akadályokat az útjukba.

Baleytől jobbra - a lenyugvó nap helyzetéből ítélve keleti irányban - a City tornyai és kupolái rajzolódtak homályosan a horizontra: ott van minden, amiért élni érdemes. Baley észrevette, hogy egy apró pontocska halad a messzeségben, de a nagy távolság miatt nem tudta tisztán kivenni a körvonalait.

A mozgás jellegéből és más, leírhatatlanul finom jelekből arra következtetett, hogy egy robotot lát. Nem lepte meg a felfedezés. A cityk kivételével az egész Földet robotok uralták. Errefelé is csak elvétve fordultak meg emberi lények, és azok is - hozzájuk hasonlóan - a csillagokról ábrándoztak.

Amikor Baley erre gondolt, tekintete önkéntelenül is visszatért az álmodozók csoportjához, és végigsiklott az arcokon. Személy szerint, név szerint ismeri valamennyiüket. Azért gürcölnek, hogy megtanulják, miként lehet megélni a külvilágban, hogy azután majd...

Baley összevonta a szemöldökét, és felmordult:

- Hol vagy, Bentley?!

- Itt vagyok, apa - szólalt meg egy fojtott hang a háta mögött.

Baley megpördült a tengelye körül.

- Többé ne csinálj ilyet, Ben!

- Milyet?

- Ne lopózkodj mögém! Amúgy is elég nehéz megőriznem itt a lelki egyensúlyomat. Nem szeretem az efféle meglepetéseket.

- Nem meglepetésnek szántam. Fűvön járva nehéz lenne zajt csapni. Nem tehetek róla. De nem kellene bemenned, apa? Két órája idekint vagy, és szerintem ennyi már bőven elég.

- Miért gondolod? Talán mert egy magadfajta tizenkilenc éves tacskozóhoz képest matuzsálemnek számítok a negyvenöt esztendőmmel? Kötelességednek érzed, hogy gondját viseld a vén trotty faterodnak?

- Igen, azt hiszem, ez a helyzet. Remek kopó vagy, most is fején találtad a szöveget.

Bennek felcsillant a szeme, kerek arca széles mosolyra húzódott. Nagyon hasonlít az anyjára, gondolta Baley, nem hosszúkás a képe, mint az enyém, és nem is szigorúak a vonásai.

Egyvalamit biztosan az apjától örökölt Ben: a gondolkodásmódját. Időnként egészen súlyos komolysági roham tört rá, s ez nem hagyott kétséget törvényes származása felől.

- Én is meg vagyok magammal elégedve - felelte Baley.

- De tényleg, apa. Te vagy közülük a legjobb, ha figyelembe vesszük...

- Mit?

- Hát természetesen az életkorodat. És ne felejsük el, hogy te indítottad el ezt az egészet. De láttam, hogy bemenekülsz a fa alá, és azt gondoltam: "Ma talán megsokallotta az öreg".

- Még hogy "megsokallotta az öreg"! Adok én neked! - zsörtölődött Baley. Most már tisztán kivehető volt a city felől közeledő robot alakja, de ő nem törődött vele. - Tűző napsütésben igenis okos dolog megpihenni néha egy fa alatt. Meg kell tanulnunk, hogyan használhatjuk ki a szabad ég alatti élet előnyeit, és hogyan viselhetjük el a hátrányait... És már bújjuk is kifelé a nap a felhő mögül.

- Igen, ki fog bújni. Szóval nem akarsz bemenni?

- Kibírom idekint. Hetente egyszer van egy szabad délutánom, amit itt töltök. Ez az én privilégiumom. Jár a C-7-es besorolásomhoz.

- Apa, ez nem privilégium kérdése. Most arról van szó, hogy túl ne hajtsd magadat.

- Hidd el, nagyszerűen érzem magam.

- Na persze. Aztán otthon rögtön ágynak dőlsz, és csak fekszel a sötétben.

- Ez csak a fénytúlادagolás természetes gyógymódja.

- Anya meg aggódik.

- Ne törődj vele! Jót tesz neki egy kis izgalom. Különben is, mi bajom lehetne abból, hogy idekint vagyok? A legrosszabb az izzadás, de azt is meg kell szoknom. A meleg elől nem futhatok el. Eleinte nem is tudtam elgyalogolni idáig a cityből, vissza kellett fordulnom, és csak te voltál itt velem. Most meg nézz körül, mennyien vagyunk, és milyen messzire el tudok jutni minden baj nélkül. A munkabírásom is megnőtt. Bírom még egy óra hosszat.

Könnyedén. Én mondom, Ben, anyádnak is jót tenne, ha lejönne ide.

- Még hogy a mama? Te tréfálsz.

- Elég rossz vicc. Ha eljön az idő, miatta nem tudok majd elindulni.

- És még örülni is fogsz neki. Apa, ne áltasd magad! Még jó ideig nem jön el az az idő... és ha most még nem is vagy túl öreg az utazáshoz, addigra biztosan kiöregszel. Fiataloknak való az a móka.

- Hát ide figyelj - mondta Baley az ujjait hajlítgatva. - Nagyon nagyra vagytok a fiatalságotokkal. Te például elhagytad már valaha a Földet? Vagy közülük járt már valaki a világűrben? Mert én igen. Két évvel ezelőtt. Akkor még nem végeztem ezeket az akklimatizációs gyakorlatokat, és mégis túléltem.

- Tudom, apa, de az csak egy rövid szolgálati út volt, és különben is egy működő társadalom tagjai vigyáztak rád. Amit tervezel, nem ugyanaz.

- De igen, pontosan ugyanaz - makacskodott Baley, bár a szíve mélyén tudta, hogy nincs igaza. - És nincs is már olyan messze az indulás ideje. Ha elutazhatok az Aurorára, meg tudom szerezni a törvényes engedélyt.

- Erről ne is ábrándozz! Nehéz ügy.

- Mégis meg kell próbálnunk. A kormány csak akkor enged el minket, ha előbb az Aurorán bölintanak. Az Aurora a legnagyobb és a legerősebb a Külső Világok közül, és az ottaniak szava...

- Sokat számít. Tudom. Ezt már milliószor megbeszéltük. De nem kell odamenned az engedélyért. Hiperrelék is léteznek. Még egyszer mondom, innen is beszélhetsz velük.

- Az egészen más. Személyesen kell találkozunk. Én meg ezt nem győzöm ismételtetni.

- Akárhogy is - felelte Ben -, még nem állunk készen az útra.

- Azért nem állunk készen, mert nem kapjuk meg a Földtől a kért hajókat. Az űrlakók* viszont a szükséges műszaki segítséget is megadják.

- De nagyon bízol bennük! Miért tennék meg? Mióta viseltetnek ilyen jóindulattal a mi rövid életű földi fajtánk iránt?

- Ha beszélhetnék velük...

Ben felnevetett.

- Ne ugrass, apa! Te csak azért akarsz elmenni az Aurorára, hogy újra láthasd azt a nőszemélyt.

Baley a homlokát ráncolta, és összevonta szemöldökét mélyen ülő szeme fölött.

- Miféle nőszemélyt? Szent Jozafát! Ben, mit akarsz ezzel mondani?

- Apa, áruld el nekem, mint férfi a férfinak (ígérem, anyának egy szót se szólok az egészről), mi az igazság azzal a solariai nővel kapcsolatban, akit a Föld minden lakója látott abban a hipervíziós drámában? Gladia Delmarre-ról beszélek. Ő az a bizonyos nőszemély!

- Semmi se történt. Az a hipervíziós műsor hülyeség volt. Ezerszer megmondtam már. Nem is úgy nézett ki. És én sem úgy néztem ki. Megrendezett dolog volt az egész, tudod, hogy a tiltakozásom ellenére került adásba, csak mert a kormány úgy gondolta, hogy ezzel jó színben tüntetik fel a Földet az űrlakók előtt... Lehetőleg ne sugallj mást az anyádnak!

- Ugyan, apa, eszemben sincs. De azért ez a Gladia csak elment az Aurorára, és azóta te is állandóan oda akarsz utazni.

- Komolyan mondod, hogy szerinted én azért akarok elmenni az Aurorára, mert... Ó, Szent Jozafát!

A fiú felvonta a szemöldökét.

- Mi a baj?

- A robot. Az ott R. Geronimo.

- Kicsoda?

- A rendőrség egyik hírnök robotja. És kiküldték ide! A mai délutánom szabad, és szándékosan hagytam otthon a vevőkészülékemet, nehogy el tudjanak érni. Ez az egyik C-7-es privilégiumom, és ennek ellenére képesek értem küldeni egy robotot.

- Honnan tudod, apa, hogy hozzád jön?

- Ez az én zseniális következtetésem. Egy: én vagyok itt az egyetlen olyan személy, aki kapcsolatban áll a rendőrséggel. Kettő: az a nyomorult egyenesen felém tart. Mindebből az következik, hogy én vagyok a célpont. El kellene rejtőznöm a fa mögött.

- Apa, ez nem fal, nem bújhatsz mögé. A robot meg tudja kerülni a fát.

Abban a pillanatban a küldönc megszólalt:

- Mr. Baley, üzenetet hoztam. Be kell mennie a központba.

- Hallottam és megértettem - felelte Baley közönyös hangon. Abban az esetben, ha nem így válaszol, a robot tovább ismételteti mondanivalóját, egészen addig, míg meg nem kapja a várt feleletet.

Baley egy kicsit összeráncolta a homlokát, miközben a robotot tanulmányozta. Ez az új modell valamivel emberszabásúbbra sikerült, mint elődei. Mindössze egy hónapja készült el, akkor állították üzembe - meglehetősen nagy csinnadrattával. A kormány egyfolytában azon igyekszik, hogy elfogadtassa az emberiséggel a robotjait.

R. Geronimo szürkés, matt felszínét kissé rugalmasra képezték ki, emiatt az leginkább a puha bőrre emlékeztetett. Alapjában véve merev arckifejezése nem volt annyira ostoba, mint legtöbb kollégájáé, bár szellemi képességeit illetően R. Geronimo ugyanolyan idióta volt, mint a többi robot.

Baleynek egy pillanatra R. Daneel Olivaw jutott az eszébe, az az űrlakó robot, amelyik két alkalommal is segítette a munkáját: egyszer a Földön, egyszer pedig a Solarián. Legutóbb a tükröképügyben kérte ki a robot a véleményét. Daneel annyira emberi volt, hogy Baley a barátjának tekintette, és még most is hiányolta a társaságát. Bárcsak minden robot olyan lenne, mint ő!...

- Ma szabadnapos vagyok, fiam - mondta Baley R. Geronimónak. - Nem szükséges bemennem a központba.

R. Geronimo megtorpant. Baley észrevette, hogy a robotnak egy kicsit remeg a keze, és ebből arra következtetett, hogy az ellentétes értelmű közlések némi zavart keltettek R. Geronimo pozitrontekervényeiben. Hiszen engedelmességre kell az emberi lényeknek, de gyakran előfordul, hogy adott esetben két ember mást ért engedelmességen.

A robot döntött, és azt mondta:

- Gazdám szabadnapos. Hívadják a központba.

- Ha egyszer hívatnak, apa... - kezdte Ben kelleetlenül.

Baley vállat vont.

- Ne dőlj be nekik, Ben! Ha csakugyan égető szükségük lenne rám, egy autót is küldenének értem, és valószínűleg nem egy idegesítő robotot, hanem egy önként vállalkozó embert választanának hírnöknek.

Ben a fejét rázta.

- Nem hiszem, apa. Nem tudhatták, hol vagy, és mennyi időbe telik téged megtalálni.

Szerintem ilyen kétes sikerű feladattal nem bíznak meg emberi lényt.

- Azt mondd? Na jó! Akkor lássuk, mennyire határozott a parancs! R. Geronimo, menj vissza a központba, és jelentsd, hogy 09 óra 00 perckor munkába állok. - Azután élesebb hangon még hozzátette: - Indulj vissza! Ez parancs!

A robot láthatóan tévovázott, azután megfordult, és távolodni kezdett, majd újra sarkon fordult, és megpróbált visszatérni Baleyhez. Végül megállapodott egy helyben, de egész teste remegett.

Baley megértette, miről van szó.

- Lehet, hogy tényleg mennem kell - motyogta Benhez fordulva. - Szent Jozafát!

A Geronimo esetében zavart okozó tényezőt a robotika szakemberei másodfokú, azonos erejű ellentmondásnak nevezik. A robotika Második Törvénye értelmében a gép engedelmességgel tartozik az embernek; R. Geronimo pedig most két, nagyjából egyenlő erejű, ellentétes értelmű emberi parancs között órlódott. A köznyelv robotblokkolásnak, röviden roblokknak nevezi ezt a jelenséget.

R. Geronimo lassan megfordult. Az eredeti parancs valamivel erősebbnek bizonyult a másodiknál, mivel a robot bizonytalan hangon így szólt:

- Gazdám, felkészítettek erre a válaszra is. Ez esetben azt kell felelnem... - Egy pillanatra megállt, aztán rekedten folytatta: - De csakis négyszemközt...

Baley biccentett Bennek, s erre a fiú sietve távozott. Tudta, hogy apja most nem papaszerepet alakít, hanem rendőrként adja ki az utasítást.

Baley egy másodpercre eljátszott azzal a gondolattal, hogy megerősíti parancsát, és ezzel csaknem teljessé teszi a roblokkzárlatot, de aztán lemondott erről, ugyanis tudta, hogy szavai nyomán olyan hatalmas kár keletkezhet a robotban, amelyet csak pozitronanalízissel és újraprogramozással lehet jóvátenni. A javítás költségét levonnák a fizetéséből, és talán egy teljes évig pénz nélkül maradna.

Ezért inkább így szólt:

- Visszavonom a parancsomat. Mit kell felelned nekem?

R. Geronimónak egyszeriben kitisztult a hangja:

- Azt kell felelnem, hogy az Aurorával kapcsolatban hívatják.

Baley odakiáltotta Bennek:

- Várj még egy félórát, aztán utasítsd őket a nevemben, hogy menjenek be! Nekem most dolgom van.

Öles léptekkel megindult a robot felé, és közben ingerült kérdésekkel bombázta:

- Miért nem tudtak úgy programozni, hogy rögtön ezzel kezdj? És miért nem autóval küldtek? Most gyalogolhatok vissza.

Pedig nagyon jól tudta, miért döntöttek így. Ha egy robot által vezetett autó balesetet szenved, újból kitörhet egy robotellenes lázadás.

Baley nem vett vissza az iramból. Két kilométeres gyaloglás után érik csak el a City falait, és onnan még erős forgalomban el kell jutniuk a központba.

Vajon mi történhetett az Aurorán?

2.

Baley fél óra múlva a City kapujában állt, és készült a legrosszabbra, bár még mindig remélte, hogy talán, talán ezúttal nem következik be.

Elérte a külvilág és a City határán húzódó falat, a káosz és a civilizáció választóvonalát. A jelzőberendezésre helyezte a kezét, s erre rés nyílt a falban. Baley szokása szerint nem várta meg, amíg teljesen kiszélesedik a nyílás, amint tehetette, becsusszant a kapun belülré. R.

Geronimo a nyomában.

Az őrszolgálatot teljesítő rendőr meglepetten nézett rá. Mindig megdöbben, amikor a külvilágból érkezett valaki. Most is úgy reagált, mint máskor: hitetlenkedő pillantással végigmérte a belépőt, majd hirtelen feleszmélt, a vészjelző gombja után kapott, és tétován ráncolta a homlokát. Baley mogorván felmutatta a személyi kártyáját, mire az őrszem tisztelgett. A jövevény mögött becsukódott az ajtó - és akkor megint megtörtént.

Benn volt a Cityben. A falak bezárultak körülötte, és egyszeriben a City jelentette a világmindenséget. Baley elmerült az emberi és gépi eredetű morajok és illatok végtelen tengerében, s tudta, hogy ezek a zajok és szagok hamarosan észrevétlenül az ingerküszöbe alá lopóznak majd. Ez a halvány, szórt mesterséges fény egészen más, mint a külvilág széttagolt,

váltakozó fényerejű ragyogása, a zöld, barna, kék és fehér színek kavalkádja, amelybe néha vörös és sárga árnyalatok vegyülnek. Idebent nem kóborol a szél, nincs se meleg, se hideg, záporok sem fenyegetnek, ehelyett egyfolytában észrevétlen áramlatok frissítik a levegőt. A hőmérsékletet és a páratartalmat tökéletesen hozzáigazították az emberi igényekhez, így senkinek sem okozhattak kellemetlenséget az időjárás viszontagságai.

Baley reszkető sóhajjal szívta be a levegőt, és örömmel könyvelte el magában, hogy otthon van, biztonságban a maga megszokott és kiismerhető világában.

Hát ez az, ami már annyiszor megtörtént vele. Most is úgy tért vissza a Citybe, mint az anyaméhbe: boldogan, megkönnyebbülve. Pedig tudta, hogy az emberiségnek meg kell születnie, ki kell bújni ebből az anyaméhből. Miért süllyed ő mégis vissza újra és újra? És így lesz ez most már mindig? Hiába vezet ki tömegeket a Cityből, hiába küldi őket fel a Földről a csillagok közé, ő maga végül képtelen lesz elmenni? Ezentúl is csak a Cityben érzi majd otthon magát?

Összeszorította a fogait... De aztán rájött, hogy nem érdemes ezen gyötrődnie.

Inkább megkérdezte a robottól:

- Autóval hoztak ki idáig, fiam?

- Igen, gazdám.

- És hol van most az az autó?

- Nem tudom, gazdám.

Baley ekkor az őrszemhez fordult.

- Biztos úr, ezt a robotot két órával ezelőtt hozták ki ide. Mi történt azzal az autóval, amelyik szállította?

- Uram, még egy órája sincs, hogy szolgálatban vagyok.

Hát persze, már a kérdés is ostobaság volt. Az autó utasai nem tudhatták, mennyi idő alatt találja meg őt a robot, így érthető, hogy nem váraoztak. Baleynek egy pillanatra eszébe villant, hogy talán be kellene telefonálnia, de rögtön rájött, hogy az expresszjáratot javasolnák neki, mert az gyorsabb, mint ha érte menne valaki.

Csakis R. Geronimo jelenléte miatt tétovázott. Nem szívesen utazott volna a robot társaságában az expresszjáraton, de azt sem várhatta el tőle, hogy az ellenséges tömegben egyedül térjen vissza a központba.

Nem mintha Baleynek lett volna más választása. A rendőrfőnök nyilvánvalóan nem fogja kitenni a lelkét csak azért, hogy ő kényelmesebben utazzon. Eléggé feldühítette már az a tény is, hogy - szabadnap ide, szabadnap oda - beosztottját nem sikerült közvetlenül elérnie.

- Erre gyere, fiam - mondta Baley a robotnak.

A City ötezer négyzetkilométeren terült el, és sok száz kilométer szárnyvonallal kiegészített, jó négyszáz kilométernyi expresszjárat állt a több mint húszmillió lakos rendelkezésére.

Nyolc szinten futottak az útszalagok, és több száz egyszerűbb vagy bonyolultabb csomópontot, átszállóhelyet építettek ki.

Baleytól rendőr létére elvárták, hogy ismerje az egész hálózatot, és ő csakugyan otthonosan mozgott a kusza rendszerben. Ha bekötött szemmel elvezetik a City egy pontjára, és ott leveszik a szeméről a kötést, könnyedén eltalál onnan bármely más meghatározott pontra. Nem okozott tehát nehézséget neki, hogy a City határáról eljusson a központba. Nyolc útvonal közül választhatott, így egy pillanatra mérlegelnie kellett, melyik lehet a legkevésbé zsúfolt abban az időpontban.

Hamar döntött.

- Gyere velem, fiam - szólt a robotnak, és az engedelmesen követte.

Felléptek a legközelebbi szárnyvonal szalagjára, és Baley elkapta az egyik függőleges kapaszkodórudat. Anyaga fehér volt és meleg, s úgy képezték ki, hogy jó fogás essék rajta.

Baley nem akart leülni: nem fognak sokáig utazni. A robot megvárta az intését, mielőtt megérintette volna ugyanazt a kapaszkodót. Tulajdonképpen enélkül is talpon tudott volna maradni, de Baley nem akarta megkockáztatni, hogy esetleg elveszítsék egymást. Most ő felel a robotért: ha a gépnek baja esik, a City megfizeteti vele a kárt.

Utaztak még néhányan a szalagon, és természetesen minden szempár kíváncsian fordult a robot felé. Baley külön-külön farkasszemet nézett valamennyi utassal. Tekintetében érződött, hogy parancsoláshoz szokott ember, így a báméskodók csakhamar zavartan elfordították róla a szemüket.

Baley megint intett, és lelépett a szárnyzalagról. A szalag nem lassított, épp csak megközelített egy másik, hasonló sebességgel futó mozgójárdát. Amint Baley a védett, műanyag borítású fülkéből átlépett a járdára, rögtön érezte arcán a légellenállást.

Hosszú évek gyakorlatával a háta mögött könnyedén beledőlt a szélbe, és védekezésképpen a huzat ellen egyik karját a szeme elé emelte. Addig lépkedett egyik járdáról a másikra, míg le nem ért a fővonal csatlakozásához, s onnan megint felfelé indult, hogy végül a leggyorsabb mozgójárdáról felszállhasson az expresszjárat szalagjára.

Ekkor meghallotta, hogy egy kamasz izgatottan felkiált:

- Oda nézzetek, egy robot! - Baley is volt fiatal, nagyon jól tudta, mi következik. A srácok - ketten-hárman, hatan vagy akárhányan - nyüzsögni kezdenek a szomszédos járdákon, és mintegy "véletlenül" fellökik vagy elgáncsolják a robotot, az pedig zörögve-csörögve lebukfencezik a mélybe. Később aztán - ha egyáltalán bíróság elé kerül az ügy - a

legbugyutább őrizetbe vett kamasz is ki tudja magyarázni, hogy a robot ment neki - a robotok amúgy is veszélyeztetik a közlekedés biztonságát -, és nyilvánvalóan megússza a dolgot.

R. Geronimo képtelen lenne megvédeni magát, egyébként sem fogadná el a tanúvallomását.

Baley egy pillanat alatt ott termett az első kamasz és a robot között. Átlépett a szomszédos, gyorsabb járdára. Felemelte a karját, mintha csak a megnövekedett légellenállás ellen akarna védekezni, s közben egy finom könyökmozdulattal a lassabban futó szalagra lökte a meglepett fiút, akitől csak egy "Hé!" kiáltásra tellett, mielőtt elterült volna a mozgójárdán. Társai megálltak, felmérték a helyzetet, azután sarkon fordultak, és sietve távoztak.

- Irány az expresszjárat, fiam! - vezényelt Baley.

A robot egy pillanattig tétovázott, ugyanis kísérő nélkül tilos volt rálépnie az expresszjáratra.

Baley határozott parancsa azonban hamar megtette a hatását, és R. Geronimo megindult előre, majd mindjárt megkönnyebbült, amikor észrevette, hogy Baley is követi a példáját.

Baleynek a robotot maga előtt tolva keresztül kellett verekednie magát az ácsorgó tömegen, hogy feljuthasson a kevésbé zsúfolt emeletre. Ott megmarkolt egy kapaszkodórudat, egyik lábával a robotra támaszkodott, és ismét szúrós pillantásokkal hátrította el a kíváncsi tekinteteket.

Tizenöt és fél kilométeres utazás után érkeztek a központ épületéhez legközelebb eső pontig. Baley leszállt, R. Geronimo követte. Az utasok egyetlen karcolást sem ejtettek a roboton, hozzá sem mertek érni. Baley a kijáratnál leadta R. Geronimót, és átvette a nyugtát. Gondosan ellenőrizte rajta a dátumot, az időpontot és a robot gyártási számát, aztán a tárcájába süllyesztette a papirost. Még a munkanap vége előtt meg akart bizonyosodni arról, számítógépes nyilvántartásba vették-e a tranzakciót.

Most pedig találkozni fog a rendőrfőnökkel. Jól tudta, kivel áll szembe. Elég elkövetnie egyetlen apró hibát, felettese máris kapva kap az alkalmon, és alacsonyabb beosztásba helyezi. A rendőrfőnök kegyetlen ember, aki ráadásul személyes sértésként könyvelte el Baley korábbi sikereit.

3.

A rendőrfőnököt Wilson Rothnak hívták. Két és fél éve nevezték ki; elődje, Julius Enderby akkor mondott le, amikor elült az a vihar, amelyet egy űrlakó meggyilkolása keltett.

Baley azóta sem tudta megemészteni a változást. Juliust - annak minden hibája ellenére - nemcsak felettesének, hanem barátjának is érezte, Rothról azonban nem mondhatta el

ugyanezt. Ráadásul az új rendőrfőnök vidéki. Vagyis egy másik cityből jött. Úgy helyezték ide.

Roth nem volt különösebben magas, sem különösebben kövér; a feje viszont jó nagy volt, nyakát pedig előreszegte, s ettől feje és egész teste súlyosnak hatott. Még a szemhéja is elnehezedett, így állandóan félig lehunyva szemmel nézett a világba.

Aki nem ismeri, azt hihetné róla, hogy álmos, holott soha semmi sem kerül el a figyelmét. Ezt Roth hivatalba kerülése után Baley is nagyon hamar felismerte. Nem táplált illúziókat, tisztában volt azzal, hogy Roth nem kedveli őt, azt pedig hiába is próbálta volna bebeszélni magának, hogy szereti a főnökét.

Amikor Roth megszólalt, nem volt kifejezetten dühös, de öröm sem sugárzott a hangjából.

- Baley, miért olyan nehéz megtalálni magát? - kérdezte.

Baley az óvatos tisztelet hangján válaszolt:

- Rendőrfőnök úr, a mai délutánom szabad.

- Igen, ez a C-7-es privilégiuma. De gondolom, hallott már szolgálati közlemények vételére alkalmas vevőkről. Még a szabadidejében is a rendelkezésünkre kell állnia!

- Ezzel én is tisztában vagyok, rendőrfőnök úr, de ma már egyetlen szabály sem írja elő a készülék viselését. Anélkül is elérhetnek.

- A cityben igen, de maga, ha nem tévedek, most a külvilágból jött vissza.

- Nem téved, rendőrfőnök úr. Csakugyan kint voltam. De az sincs előírva, hogy ilyen esetben magammal kellene vinnem a vevőkészüléket.

- Maga, ugye, most a paragrafusok mögé próbál bújni?

- Igen, rendőrfőnök úr.

Wilson Roth felkelt a székről. Így, állva, erősnek és kissé fenyegetőnek hatott. Az asztalra telepedett. Enderby annak idején vágatott a szobán egy külvilágra néző ablakot, amelyet azóta réges-rég befalaztak, és a helyét is lefestették. Az ablaktalan szobában (mely, meg kell hagyni, így melegebb és kényelmesebb volt) a rendőrfőnök alakja még hatalmasabbnak tűnt.

- Maga, Baley - folytatta Roth anélkül, hogy felemelte volna a hangját -, biztonságban érzi magát, mert számít a Föld hálájára.

- Azért érzem biztonságban magam, mert legjobb tudásom szerint, az előírásoknak megfelelően végzem a munkámat.

- És a Föld hálájára is számít, amikor önkényesen átértelmezi az előírásokat.

Baley erre már nem szólt semmit.

- Magáról mindenki tudja, hogy remek munkát végzett három évvel ezelőtt a Sarton-féle gyilkossági ügyben.

- Köszönöm, rendőrfőnök úr - felelte Baley. - Azt hiszem, annak a következménye volt az Űrváros lebontása.

- Így igaz... azt pedig nagy örömmel fogadták a Földön. Ugyanakkor azért is nagyra becsülik magát, amit két évvel ezelőtt a Solarián tett. Máris hozzáteszem, mielőtt még emlékeztetne rá, hogy annak hatására vizsgálták felül a Külső Világokkal kötött kereskedelmi egyezményeket, és ebből a Földnek jelentős haszna származott.

- Ezt szerintem is számon tartják, uram.

- Következésképpen maga igazi hős.

- Ezt nem állítom.

- Mindkét ügy után előléptették. A solariai eseményeket egy hipervíziós műsor is megörökítette.

- Amelyet az engedélyem nélkül, akaratom ellenére tűztek műsorra.

- És magából ennek ellenére hős lett.

Baley vállat vont.

A rendőrfőnök várt még néhány másodpercig a válaszra, aztán folytatta:

- De majdnem két éve már, hogy nem vitt végbe semmi fontosat.

- Természetes, hogy sokakban felmerül a kérdés, mit csináltam az utóbbi időben.

- Pontosan. És valószínűleg fel is teszik ezt a kérdést. Tudják, hogy maga a fő szervezője ezeknek a külvilági kiruccanásoknak, az embereivel túrják a földet, és robotok módjára viselkednek.

- Mindez megengedett dolog.

- De azért ôk sem rajonganak minden megengedett tevékenységért. El tudom képzelni, hogy ma már többen vannak azok, akik csodabogárnak tartják magát, mint azok, akik még mindig hősnek tekintik.

- Akkor a többség véleménye közel áll az enyémhez - mondta Baley.

- Az átlagembereknek közismerten rövid távú a memóriájuk. A maga esetében a különös vonások hamar elfeledtetik a hôt, ezért ha hibázik, nagy bajba kerülhet. A jó híre, amiben bízunk...

- Hadd ismétljem meg, rendőrfőnök úr, nagy tisztelettel, hogy nem a jó híremben bízom.

- A rendôrség úgy érzi, hogy a jó híreben bízunk, az viszont nem fogja kihúzni a csávából, és én sem tudom megmenteni magát.

Mintha Baley komor arcán egy pillanatra a mosoly árnyéka suhant volna át.

- Nem is akarom én, rendőrfőnök úr, hogy a kedvemért kockáztassa a beosztását.

A rendőrfőnök vállat vont, és mintha viszonzta volna Baley bizonytalan mosolyát.

- Felesleges lenne emiatt aggódnia.

- Akkor miért mondta el ezt az egészet, rendőrfőnök úr?

- Azért, hogy figyelmeztessem. Először is arra, hogy nem török maga ellen, ezt meg kell értenie. Ugyanakkor most rendkívül kényes megbízatást kap, és könnyen előfordulhat, hogy hibát követ el. Másodszor arra figyelmeztetem, hogy nem szabad hibáznia. - És Roth most már igaziból elmosolyodott.

Baley nem reagált erre a mosolyra.

- Elmondaná, mi ez a kényes ügy? - kérdezte inkább.

- Nem tudom.

- Köze van az Aurorához?

- R. Geronimo azt az utasítást kapta, hogy szükség esetén mondja ezt magának, de én semmit sem tudok az egésztől.

- Akkor miből gondolja, rendőrfőnök úr, hogy annyira kényes az ügy?

- Ugyan már, Baley! Hiszen magát mindig rejtélyes ügyekkel bizzák meg. Vajon miért jön ide a Citybe az Igazságügyi Minisztérium földi részlegének az egyik munkatársa, amikor minden további nélkül Washingtonba is rendelhetnék magát, mint két éve a solariai ügyvel kapcsolatban? És mitől lesz az illető ennyire morcos és ideges, amikor kiderül, hogy nem tudnak azonnal találkozni? Maga hibát követett el, amikor eltűnt a szemünk előtt, és erről én nem tehetek. Önmagában talán még nem végzetes ez a hiba, de azt hiszem, rossz útra lépett.

- Maga viszont tovább rabolja az időmet - állapította meg Baley durcásan.

- Téved. Az Igazságügyi Minisztérium küldötte éppen most piheni ki az út fáradalmait. Tudja, milyen előnyökkel jár egy ilyen földi munkahely. Ha felfrissült, idejön. Közölték vele a maga érkezésének a hírét, úgyhogy tegye, amit én: várakozzon még egy kicsit!

És Baley várakozott. Akkor már biztos volt abban, hogy a hipervíziós dráma megerősítette ugyan a földi pozícióját, a rendőrségnél viszont tönkretette a jó hírét. A háromdimenziós ábrázolás ráterelte a kétdimenziós szervezet figyelmét, és fekete bárányt csinált belőle.

Baley magasabb beosztásba került, és több privilégiumban részesült, de ezzel csak még inkább kivívta rendőrtársai ellenszenvét. És minél magasabbra kerül, annál nagyobb puffanhat.

Ha hibázik...

Az Igazságügyi Minisztérium küldötte belépett, hanyagul körülnézett, odasétált Roth asztalához, és helyet foglalt az asztalfőn. A minisztériumi tisztviselők a legmagasabb képzettségű emberek közül kerültek ki, jól ismerték tehát a magatartási szabályokat. Roth kimért mozdulatokkal leült felettese mellé, vállalva ezzel a másodhegedűs szerepét.

Baley állva maradt, és igyekezett palástolni meglepetését.

Roth éppenséggel figyelmeztethette volna. Nem tette. A rendőrfőnök szándékosan úgy válogatta meg a szavait, nehogy kiderüljön a dolog.

Ugyanis egy nőt küldtek a minisztériumból.

Persze miért ne? A nők bármilyen tisztséget betölthetnek. Lehet, hogy a miniszter is nő. A rendőrség ugyancsak alkalmazott nőket, még századosi rangban is.

Csak hát, ugye, mindig meglepődik ezen az ember, ha nem figyelmeztetik előre. Voltak idők, amikor sok nő dolgozott adminisztratív beosztásban. Baley tisztában volt ezzel, hiszen jól ismerte a történelmet. Csakhogy mostanság más idők járnak.

A hölgy elég magas volt, és mereven, egyenes tartásban ült a széken. Egyenruhája és hajviselete nemigen különbözött a férfiakétól, és az arca sem volt kikészítve. A melle viszont rögtön elárulta a nemét, és ő a jelek szerint nem is próbálta leplezni a két dombocskát.

Arcvonásai szabályosak voltak, a negyedik iksz környékén járhatott. Sötét hajába nem vegyültek ősz szálak, és Baley összességében vonzó középkorú nőnek találta.

- Maga Elijah Baley, C-7-es besorolású nyomozó - mondta. Nem is kérdés volt ez, inkább megfellebbezhetetlen kijelentés.

- Igen, asszonyom - felelte azért Baley.

- Én Lavinia Demachek államtitkár vagyok. Maga egészen másképp néz ki, mint abban a hipervíziós drámában.

Baley ezt már jó néhányszor hallotta.

- Nem arattak volna ekkora közönségikert, ha ilyenek ábrázolnak - felelte.

- Én ebben nem vagyok olyan biztos. Maga erősebbnek tűnik, mint az a kölyökképű színész, aki a szerepét alakította.

Baley körülbelül egy másodperces várakozás után úgy döntött, megkockáztat egy merész választ (vagy talán inkább nem tudott ellenállni a kísértésnek).

- Asszonyom, önnek igen finom ízlése van - felelte nagy komolyan.

Lavinia Demachek elnevette magát, Baley pedig halkán, észrevétlenül sóhajtott egyet.

- Magam is szeretem ezt hinni - felelte a nő. - De hogy merészelt megvárakoztatni?

- Nem értesítettek az érkezéséről, asszonyom, és épp volt egy szabad délutánom.

- Ha jól tudom, a külvilágban töltötte a szabadidejét.

- Igen, asszonyom.
- Ha nem lenne ilyen finom az ízlésem, most azt mondanám: úgy látszik, maga is azok közé a hibbantak közé tartozik. De így inkább megkérdezem: ön is annyira fanatikus?
- Igen, asszonyom.
- Azt tervezi, hogy egy szép napon kivándorol innen, hogy új világokat fedezzen fel a galaxis eldugott részeiben?
- Én talán nem, asszonyom. Rólam kiderülhet, hogy túl öreg vagyok már ehhez, de...
- Mennyi idős maga?
- Negyvenöt éves vagyok, asszonyom.
- Hát annyinak ki is néz. Egyébként én is annyi vagyok.
- Pedig ön nem néz ki annyinak, asszonyom.
- Miért? Öregebbnek vagy fiatalabbnak nézett? - kérdezte a nő, és újra kitört belőle a nevetés.
- De ne kerüljessük a témát! Azt akarja mondani, hogy maga szerint túl öreg lennék felfedezőnek?
- A mi társadalmunkban csak azokból lehet felfedező, akik hajlandók a külvilágban gyakorlatozni. Az pedig fiataloknak való. Remélem, a fiam eljut még egyszer egy másik világba.
- Tényleg azt hiszi? Azt persze tudja, hogy a galaxist az űrlakók uralják.
- Nekik csak ötven világuk van, asszonyom. A galaxisban több millió lakható vagy lakhatóvá tehető világ létezik, és ezeken nem élnek még értelmes lények.
- Ez igaz, csak hogy az űrlakók engedélye nélkül egyetlenegy hajó sem hagyhatja el a Földet.
- Azt az engedélyt meg lehet szerezni, asszonyom.
- Én nem osztom az optimizmusát, Mr. Baley.
- Beszéltem már olyan űrlakókkal, akik...
- Tudok róla - vágott közbe Demachek. - Albert Minnim, aki két évvel ezelőtt a Solariára küldte magát, a felettesem. - Enyhe ajakbiggyesztéssel folytatta: - Abban a hipervíziós drámában neki is jutott egy apróbb szerep. Úgy emlékszem, az őt alakító színész erősen hasonlított rá. Minnim viszont nem volt elégedett a produkcióval.
- Baley témát váltott.
- Megkértem Minnim államtitkárt...
- Azóta már előléptették.
- Baley tökéletesen tisztában volt a ranglétrán elfoglalt pozíciók jelentőségével.
- Mi az új beosztása? - kérdezte.
- Miniszterhelyettes.

- Köszönöm. Szóval megkértem Minnim miniszterhelyettest, hogy járja ki nekem az engedélyt egy aurorai utazáshoz.

- Mikor kérte ezt tőle?

- Nem sokkal azután, hogy visszatértem a Solariáról. Azóta már kétszer megújítottam a kérelmet.

- De nem kapott még kedvező választ.

- Még nem, asszonyom.

- És ez meglepi?

- Mindenesetre csalódást kelt bennem.

- Pedig nincs ebben semmi különös. - Demachek hátradőlt egy kicsit a széken. - Az úrlakó világokkal roppant kényes kapcsolatban vagyunk. Ön talán úgy érzi, hogy a két hősies nyomozásával javított a helyzeten, és ez így igaz. Sőt még az a borzalmas hipervíziós műsor is segített. Csakhogy a helyzet körülbelül ennyit javult - mutatta Demachek egymás mellé közelítve hüvelyk- és mutatóujja hegyét -, és ennyit lehetne még javítani rajta - ekkor pedig szélesre tárta a karjait. - Ilyen körülmények között - folytatta - aligha kockáztathatjuk meg, hogy elküldjük magát az Aurorára, a legfejlettebb Külső Világra, ahol a jelenlétével esetleg még feszültebbé tenné a csillagközi kapcsolatokat.

Baley elkapta a nő pillantását.

- Jártam már a Solarián, és akkor sem ártottam senkinek. Éppen ellenkezőleg...

- Igen, tudom, de akkor az úrlakók kérésére ment oda, s az egészen más, mint ha a mi kérésünkre történne ugyanez. Nem hiszem, hogy ezt ne tudná belátni.

Baley hallgatott.

A nő halk fújtatással jelezte, hogy nem lepi meg a hallgatás, majd így folytatta:

- Sokat romlott a helyzet azóta, hogy beadta a kérvényét, amellyel a miniszterhelyettes - egyébként nagyon helyesen - egy percig sem foglalkozott. A múlt hónapban különösen elmérgesedtek a dolgok.

- Ezért kellett most találkozoznunk, asszonyom?

- No lám, uram, csak nem türelmetlenkedik máris? - A nő ironizálni kezdett: olyan hangsúllyal folytatta, mintha egy feljebbvalójával állna szemközt. - Óhajtja, hogy a tárgyra térjek?

- Nem, asszonyom.

- Dehogynem. És miért is ne? Kezdem untatni. Hadd közelítsek úgy a lényegre, hogy megkérdezem: ismeri-e ön dr. Fastolfe-ot?

- Találkoztam vele egyszer, idestova három évvel ezelőtt, a hajdani Űrvárosban - felelte Baley óvatosan.

- Gondolom, dr. Fastolfe elnyerte a tetszését.

- Ahhoz képest, hogy úrlakó, barátságosan viselkedett.

Demachek megint fújta egyet.

- El tudom képzelni. Tudja maga, hogy két éve aurorai viszonylatban jelentős politikai hatalom összpontosul Fastolfe kezében?

- Annak idején egy... egy kollégától azt hallottam, hogy tagja a kormánynak.

- Csak nem R. Daneel Olivaw, a maga úrlakó robot barátja tájékoztatta erről?

- Ő az exkollégám, asszonyom.

- Akkor történt ez, amikor maga megoldotta az úrlakó hajón utazó két matematikus ügyét?

- Igen, asszonyom - bólintott Baley.

- Amint látja, jól informáltak vagyunk. Dr. Han Fastolfe két éve tulajdonképpen hangadó szerepet tölt be az aurorai kormányban, befolyásos tagja a Külső Világok Törvényhozásának, és egyesek szerint ő az elnöki cím várományosa... Elnököt mondok, mert ezzel a szóval írhatjuk le a legjobban az auroraiak első emberének a hatáskörét.

- Igen, asszonyom - mondta Baley, és kíváncsi volt, mikor tér rá a nő arra a rendkívül kényes témára, amelyet a rendőrfőnök említett.

De a jelek szerint Demacheknek nem volt sürgős a dolog.

- Fastolfe azt vallja magáról, hogy a mérsékelt irányzathoz tartozik. Úgy érzi, hogy az Aurora - és a Külső Világok általában - túl messzire mentek. Ön talán úgy érzi, hogy mi, földiek mentünk túl messzire. Fastolfe csökkenteni akarja a robotok számát, gyorsítani a nemzedékek cseréjét, erősíteni a Földhöz fűződő szövetségesi és baráti kapcsolatokat. Mi természetesen - nagyon diszkréten - támogatjuk őt. Ha nagyon feltűnően mutatnánk ki az érzelmeinket, azzal könnyen a bukását okozhatnánk.

- Azt hiszem, dr. Fastolfe támogatná, hogy mi, földiek, új világok felfedezésére induljunk, és megtelepedjünk az alkalmas helyeken - felelte Baley.

- Én is azt hiszem. És szerintem ő beszélt is magának erről.

- Igen, asszonyom, szó volt erről, amikor találkoztunk.

Demachek összetette a két kezét, és ujjai hegyével megtámasztotta az állát.

- Gondolja, hogy az úrlakó világokon a közvélemény egyetért dr. Fastolfe-fal?

- Nem tudom, asszonyom.

- Én attól tartok, nem. Csak a langyosak tartanak vele; az ellenzéke viszont tüzes, elszánt úrlakókból áll. Csak jó politikai érzéke és személyes varázsa segítségével tud a hatalom

közvetlen közelében maradni. Persze a Földhöz való közeledése miatt a legtámadhatóbb. Egyesek állandóan ezt hánytorgatják fel neki, és olyanokat is ellene tudnak hangolni, akik egyébként minden másban egyetértenek Fastolfe-fal. Ha magát az Aurorára küldenék, minden hiba, amit elkövet, csak rontana a Föld megítélésén, következésképpen gyengítené - talán végzetesen meggyengítené - Fastolfe pozícióját. Nem vállalhatunk ekkora kockázatot.

- Értem - morogta Baley.

- Fastolfe viszont hajlandó rá. Akkor is ő szervezte meg a maga utaztatását, amikor még csekély hatalom összpontosult a kezében, és sokkal nagyobb támadási felületet kínált az ellenlábasainak. De akkor még csak a személyes hatalmát kockáztatta, ma viszont több mint nyolcmilliárd földlakó sorsáról van szó. Ezért olyan kényes, szinte már kezelhetetlen a jelenlegi politikai helyzet.

A nő elhallgatott, így Baley kénytelen volt megkérdezni:

- Mit ért kényes helyzeten, asszonyom?

- A jelek szerint - magyarázta Demachek - Fastolfe mind ez idáig példa nélkül álló, hatalmas botrányba keveredett. Ha ügyetlen, valószínűleg heteken belül véget ér a politikai karrierje. Ha emberfeletti bölcsességről tesz tanúbizonyságot, talán húzza még néhány hónapig. De féltő, hogy előbb vagy utóbb utoléri a politikai végzet, és nem lesz többé szava az Aurorán, az pedig, beláthatja, a Földre nézve katasztrofális következményekkel járna.

- Megkérdézhetem, mivel vádolják? Korrupcióval? Hazaárulással?

- Sokkal komolyabbak a vádak. A politikai feddhetetlenségét még az ellenségei se vonják kétségbe.

- Akkor talán érzelmi felindulásból követett el valamit? Gyilkolt?

- Majdnem gyilkolt.

- Nem értem, asszonyom.

- Mr. Baley, az Aurorán emberi lények is élnek. És robotok is, amelyek többségükben a mi robotjainkra hasonlítanak, legalábbis általában nem sokkal fejlettebbek a mieinknél. Akad viszont közöttük egy-két ember formájú is, és ezek csakugyan a megtévesztésig hasonlítanak az emberekre.

Baley bólintott.

- Ezt én is tudom.

- Azt hiszem, egy ember formájú robot elpusztítását nem lehet egyértelműen gyilkosságnak nevezni.

Baley előrehajolt, és tágra nyitotta a szemét.

- Szent Jozafát! Ne vicceljen velem, asszonyom! Csak nem azt akarja mondani, hogy dr.

Fastolfe megölte R. Daneelt?

Roth felpattant, és már indult volna Baley felé, de Demachek államtitkár intésére visszaült a helyére. A nôt cseppet sem zaklatták fel az elhangzottak.

Higgadtan folytatta:

- A körülményekre való tekintettel elnézem a tiszteletlenségét, Baley. Nem R. Daneelt ölték meg. Nem ő az egyetlen humanoid robot az Aurorán. Egy másikat gyilkoltak meg...

mondhatjuk így is, ha tágan értelmezzük a gyilkosság fogalmát. Pontosabban fogalmazva: teljesen tönkretették az agyát, valaki állandó és visszafordíthatatlan roblokkot idézett elő.

- És vannak, akik azt állítják, hogy dr. Fastolfe tette? - kérdezte Baley.

- Igen, ezt mondják dr. Fastolfe ellenségei, a szélsőségesek, akik azt akarják, hogy kizárólag az űrlakók hódíthassanak a galaxisban, akik el akarnak tüntetni minden földlakót a világegyetemből. Ha ezek a szélsőségesek el tudják érni, hogy néhány héten belül tartsanak új választásokat, biztosan megszerzik a kormánytöbbséget, annak pedig beláthatatlan következményei lehetnek.

- Nem értem. Politikailag miért olyan jelentős ez a roblokk?

- Ezt én sem tudom pontosan - felelte Demachek. - Nem állítom, hogy kiismerem magam az aurorai politikában. De úgy hallottam, az ember formájú robotok valamiképpen kapcsolatban álltak a szélsőségesekkel, akiket nagyon felbőszített ez az esemény. - Demachek fintorgott. - Nagyon bonyolult ott a helyzet, és csak félrevezetem magát a magyarázataimmal.

A nôi egykedvű tekintetét látva, Baley is lehiggadt valamelyest.

- Nekem mi lenne a szerepem? - kérdezte halkán.

- Maga Fastolfe révén kapcsolódik ide. Járt már egyszer az űrben, és akkor sikeresen megoldott egy gyilkossági ügyet. Fastolfe szeretné, ha újra megpróbálná. Magának el kell utaznia az Aurorára, hogy kinyomozza, ki idézte elő a roblokkot. Fastolfe úgy érzi, csakis így verheti vissza a szélsőségesek rohamát.

- De én nem vagyok robotszakértő. Semmit sem tudok az Auroráról...

- A Solariáról sem tudott semmit, mégis sikerrel járt. Nézze, Baley, arról van itt szó, hogy mi éppoly kíváncsiak vagyunk az igazságra, mint Fastolfe. Jó lenne, ha a doktor megúszná a dolgot, mert ellenkezô esetben a szélsőséges űrlakók valószínűleg olyan ellenségesen lépnének fel a Föld ellen, amire még nem volt példa. Ezt szeretnénk elkerülni.

- Asszonyom, nem vállalhatok ekkora felelôsséget. Ezt a feladatot...

- Jóformán lehetetlen teljesíteni. Ezt mi is tudjuk, de nincs más választásunk. Fastolfe ragaszkodik magához, és ezt az elhatározását pillanatnyilag az aurorai kormány is támogatja.

Ha maga nem vállalja a megbízatást, vagy mi nem engedjük el, azzal magunk ellen hangoljuk az auroraiakat. Ha viszont elutazik, és sikert arat, meg vagyunk mentve, magát pedig illő jutalomban részesítik.

- És ha elutazom... de kudarcot vallok?

- Akkor megteszünk minden tőlünk telhetőt, hogy kimentsük a Földet, és magára hárítsunk minden felelősséget.

- Más szóval a bürokraták mentik a bőrüket.

- Elegánsabban is meg lehet ezt fogalmazni - mondta Demachek. - Magát odavetjük a farkasoknak, abban a reményben, hogy a Föld egy kis áldozat árán kikerül a csávából. Egy embert igazán feláldozhatunk a bolygónkért.

- Én úgy látom, a vállalkozásom biztos kudarcra van ítélve, úgyhogy nem is érdemes elindulnom.

- Maga is jól tudja, hogy nincs igaza - válaszolta halkán Demachek. - Az Aurora kifejezetten kérte, hogy menjen, ezt a kérést nem utasíthatja vissza. És mi oka lenne rá? Már két éve tervez egy aurorai utazást, és nagyon elkésérítette, hogy nem kapta meg rá az engedélyt.

- Én azért mentem volna, hogy nyugodt körülmények között a segítségüket kérjem a Külső Világokon való letelepedéshez, nem pedig azért, hogy...

- Nézze, Baley, semmi akadálya annak, hogy a segítségüket kérje az álma megvalósításához. Elvégre nem lehetetlen, hogy sikeres lesz a nyomozás. Ez esetben Fastolfe-ot a lekötöztettségévé teszi, ő pedig sokkal többet megtesz magáért, mint amennyit egyébként elvárhatna tőle. De mi is hálásak lennénk, és támogatnánk az elképzelését. Nem gondolja, hogy ezért sokkal többet is érdemes lenne kockáztatni? Ha elutazik, a siker esélye valóban rendkívül kicsi, ha viszont nem megy, egyenlő a nullával. Gondolja meg, Baley, de kérem... ne elmélkedjen túl sokat!

Baley összeszorította az ajkát. Tudta, hogy csak egyféleképpen dönthet.

- Mennyi időm van?...

- Jöjjön! - mondta Demachek higgadtan. - Mondtam már, hogy nincs más választásunk.

Vesztegetni való időnk sincs. - A karójára pillantott. - Hat órán belül elhagyja a Földet.

5.

Az úrkikötő a City északi peremén épült, egy csupa sivatag szektorban, tulajdonképpen a külvilágban. Valamicskét szépítette a dolgot, hogy a jegyirodák és a várótermek még a City

területén voltak, ahonnét fedett folyosó vezetett a hajóhoz. Hagyományosan minden felszállást éjszakára időzítettek, így a sötétség leple még jobban elrejtette a külvilágot az utasok szeme elől.

Ahhoz képest, mennyire sűrűn lakott volt a Föld, az űrkikötő egyáltalán nem számított forgalmasnak. A földlakók csak nagyon ritkán hagyták el szülőbolygójukat, és a járatokat kizárólag a robotok és az űrlakók által szervezett kereskedelem céljára vették igénybe.

Elijah Baley már akkor úgy érezte, hogy elszakadt a Földtől, amikor még csak a beszállásra várakozott.

Bentley mély hallgatásba burkolózva üldögélt mellette. Végül aztán mégiscsak megszólalt:

- Nem gondoltam volna, hogy anya is jönni akar.

- Én sem. Emlékszem, mennyire ki volt borulva, amikor a Solariára utaztam. Pedig ez az utazás semmivel sem különbözik attól.

- Végül sikerült megnyugtatnod?

- Nézd, Ben, én megtettem minden tőlem telhetőt. De anyád meg van gyôzôdve arról, hogy úrbalesetet szenvedek, vagy ha el is jutok az Aurorára, az űrlakók rögtön eltesznek láb alól.

- A Solariáról is visszajöttél.

- Annál kevésbé akar újra kockáztatni. Szerinte nem tarthat örökké a szerencsém. De azért túl fogja élni... Segíts neki ebben, Ben! Sokat legyél vele, és a világért se említsd meg neki, hogy egy lakatlan bolygón akarsz letelepedni! Te is tudod, hogy valójában ez nyugtalanítja őt. Érzi, hogy egy-két éven belül el fogod hagyni. Meg van gyôzôdve arról, hogy nem tarthat veled, és soha többé nem lát viszont.

- Lehet, hogy így lesz - mondta Ben. - Elképzelhetô, hogy ez lesz a vége.

- Te talán könnyen túleszed magad ezen, de ô nem, úgyhogy a távollétemben ne beszélj vele errôl! Rendben?

- Rendben... Azt hiszem, Gladia miatt is nyugtalankodik egy kicsit.

Baley felkapta a fejét.

- Csak nem...

- Egy szót se szóltam neki. De ô is látta azt a hipervíziós izét, és tudja, hogy Gladia ott van az Aurorán.

- Na és? Az Aurora hatalmas bolygó. Gondolod, hogy Gladia Delmarre a repülôtéren fog várni? Szent Jozafát! Ben, anyád nem tudja, hogy annak a hipervíziós kotyvaléknak a kilencven százaléka kitaláció?

Ben nagy nehezen erôt vett magán, és témát váltott.

- Furcsa... semmi poggyászt nem hoztál magaddal.

- Már így is túl sok minden van nálam. Elvégre fel vagyok öltözve, nem igaz? Ha beszálok, rögtön megszabadítanak a ruháimtól, és vegyszeres kezelés után az összeset kihajítják a világűrbe. Azután teljesen új ruhatárat kapok, de előbb még engem is kívülről-belülről fertőtlenítenek, megtisztítanak és lesikálnak. Egyszer már keresztülmentem ezen.

Az újabb hallgatás után megint Ben törte meg a csendet:

- Tudod, apa... - Hirtelen elhallgatott. - Tudod, apa... - kezdte megint, de most sem jutott tovább.

Baley a fiára meresztette a szemét.

- Mit akarsz mondani, Ben?

- Apa, azt hiszem, nagy marhaságot fogok mondani, de jobb, ha nem tartogatom tovább. Te nem vagy hóstípus. Sohasem hittem, hogy az vagy. Rendes pasas vagy, és nincs jobb apa nálad, de nem születted hősnek.

Baley hümmögött.

- Ennek ellenére - folytatta Ben - te tüntetted el az Űrvárost a térképről, te szerezted meg az Aurora jóindulatát, és te indítottad el az új világok meghódítását szorgalmazó mozgalmat. Apa, te többet tettél a Földért, mint a kormány összes tagja együttvéve. Miért nem becsülnek meg jobban?

- Azért, mert nem születtem hősnek, ráadásul ez a hülye hipervíziós dráma se használt a jó híremnek: ellenséggé tett minden rendőrt, felizgatta az anyádat, és olyannak ábrázolt, amilyen nem tudok lenni. - Ekkor villogni kezdett a Baley csuklójára csatolt vevőkészülék jelzőlámpája, és a nyomozó feltápáskodott. - Most mennem kell, Ben.

- Tudom, apa. Csak annyit akarok még mondani, hogy én értékelem a teljesítményedet. És ha erről az utadról visszatérsz, másoktól is meg fogod kapni ezt a megbecsülést.

Baley úgy érezte, olvadozni kezd. Gyorsan bólintott, fia vállára tette a kezét, és búcsúszavakat motyogott:

- Kösz. Vigyázz magadra... és az anyádra... amíg távol vagyok.

Elindult. Egyszer sem nézett vissza. Bennek azt mondta, azért megy az Aurorára, hogy az új világok benépesítésének előkészületeiről tárgyaljon. Ha ez igaz lett volna, esetleg lenne esélye a diadalmas hazatérésre. De így...

Vesztesként fogok visszajönni - gondolta -, ha visszajövök egyáltalán.

Daneel

Baley harmadik alkalommal utazott űrhajón, és a legutóbbi útja óta eltelt két esztendő nem homályosította el emlékeit. Pontosan tudta, mi vár rá.

Először is számolnia kell az elszigeteltséggel, azzal, hogy nem lesz társasága (legjobb esetben is csak egy robot lesz a közelében). Azután állandó orvosi kezelésnek lesz alávetve (mert ezt jelenti a folyamatos fertőtlenítés és sterilizálás). Ugyanakkor megpróbálják majd megfelelő egészségi állapotba hozni, hogy találkozhasson az egészségmániás űrlakókkal, akik két lábon járó többszörös betegséggócnak tekintenek minden egyes földlakót.

De azért nem lesz minden pontosan ugyanolyan, mint az első űrutazásai alkalmával. Ezúttal nem rémíszti majd meg annyira a nagy felhajtás, és bizonyára kevésbé borzalmasnak éli meg a földi anyaméhből való kiszakíttatást is.

Most felkészülten várja a nagyobb tér érzetét, és bátran eltökélte (igaz, ott volt azért a gombóc a torkában), hogy ezúttal ragaszkodni fog a világűr megtekintéséhez.

Vajon más lehet a valóságban, mint a külvilágban készített, éjszakai égboltot ábrázoló fényképfelvételeken?

Eszébe jutott, milyen volt először látni belülről egy planetárium kupoláját (persze biztonságos körülmények között, bent a Cityben). Akkor nem is jutott eszébe, hogy a szabadban van.

Cseppet sem volt kellemetlen érzés.

Azután kétszer - nem, háromszor! - járt még éjjel a szabadban, és látta az igazi égbolt igazi csillagait. Az már közel sem volt olyan lenyűgöző látvány, mint a planetárium kupolája, viszont mindig hűvös szél fúj, és félelmetesebben érződött a távolság, mint a planetáriumban (igaz, kevésbé félelmetesen, mint nappal, amikor nem veszi körül az embert a sötétség jótékony leple).

Vajon az űrhajóból látható kép mire fogja emlékeztetni: a planetáriumra vagy a Földről látható csillagos égboltra? Vagy valami egészen más tárul majd a szeme elé?

Erre koncentrált, mintha ki akarná verni a fejéből a szeretteitől - Jessie-től, Bentől és a Citytől - való elválás gondolatait.

Csakis virtuskodásból döntött úgy, hogy a kíséretére kirendelt robot társaságában nem autóval, hanem gyalog teszi meg a kaputól az űrhajóig vezető rövid utat. Elvégre mindvégig árkádok alatt kell csak masíroznia.

A folyosó enyhén kanyarodott, és amikor Baley érezte, hogy a következő pillanatban már nem láthatná Bent, visszafordult, és szórakozottan felemelte a kezét, mintha csak Trentonba utazna az expresszjáraton. Ben hevesen lengette karját, s mutató- és középső ujjait széttárva, a győzelem ősi jelével üzent apjának.

Győzelem? Baley biztosra vette, hogy nem segít rajta ez a mozdulat.

Megpróbált olyasmire gondolni, ami tartósan igénybe veszi a képzelőerejét. Milyen érzés nappal beszállni egy űrhajóba, amikor a napfény megcsillan a fémburkolaton, és az utasok előtt feltárul a külvilág?

Hogyan lehet tudatosan megélni azt, hogy az ember egy apró henger belsejében van, és otthona hamarosan elszakad az összehasonlíthatatlanul nagyobb földi világtól, hogy belevesszen a külvilágba, amely végtelenül nagyobb, mint minden elképzelhető földi... aztán a végtelen semmit átszelve talál egy másik...

Szigorúan arra kényszerítette magát, hogy ne mutassa ki hangulatának változásait, és határozott léptekkel haladjon tovább. Legalább saját magával szeretne volna elhitetni, hogy ez sikerül, de a mellette igyekvő robot megállította.

- Beteg, uram? (Nem a "gazdám", hanem az "uram" megszólítást használta. Aurorai robot volt.)

- Semmi bajom, fiam - felelte Baley rekedten. - Menj csak tovább!

Lesütötte a szemét, és csak akkor emelte fel a tekintetét, amikor már ott tornyosult előtte a hatalmas jármű.

Aurorai űrhajó!

Ezt biztosra vette. A meleg reflektorfényben a hajó magasabbnak és kecsesebbnek hatott, mint a solariai gyártmányok.

Baley beszállt, és amit látott, tovább erősítette ezt a meggyőződését. A belső teret nagyobb, kényelmesebb és fényűzőbben berendezett helyiségekre tagolták, mint azokon a hajókon, amelyeken két évvel korábban utazott.

A nyomozó pontosan tudta, mi következik, és késedelem nélkül vetkőzni kezdett. (Talán plazmafáklyával semmisítik majd meg a ruhadarabjait. Annyi biztos, hogy egyet sem fog visszakapni közülük, amikor visszatér a Földre - ha visszatér még egyáltalán. Az első alkalommal se látta viszont a levetett ruháit.)

Jól tudta, hogy csak az alapos fürdetés, orvosi vizsgálat, etetés és beinjekciózás után kapja majd meg az új úti öltözékét. Szinte örült, amikor végre kezdetét vette a megalázó procedúra; hiszen arra jó az egész, hogy elterelje a figyelmét mindarról, ami ezalatt az űrhajóval történik. Baley jóformán nem is érzékelte a kezdeti gyorsulást, és nemigen volt ideje megfigyelni sem, hogy a hajó mikor hagyja el a Föld légterét, hogy kilépjen a világűrbe.

Aztán végre újra ruha került testére, ő pedig kedvetlenül szemrevételezte új külsejét egy tükörben. Fogalma sem volt, mi az a sima, fényvisszaverő anyag, amelyből az öltözetet készítették, tény, hogy ahogy mozgott, a ruha mindig más és más színben játszott. A nadrág a

bokáját verdeste, a cipő magas szára viszont puhán simult a lábához. Zubbonyának ujja a csuklójáig ért, és vékony, átlátszó kesztyűt húztak a kezére. A zubbony a nyakát is elfedte, és felhajtható kapucniban végződött. Baley tudta, hogy nem a saját érdekében öltöztetik be ennyire, hanem csak azért, hogy csökkentsék az űrlakókra leselkedő fertőzés veszélyét. Elnézte magát a tükörben, és megállapította, hogy öltözékét akár kellemetlenül zártnak, melegnek és párásnak is érezhetné, de nem így volt. Különösen annak örült, hogy még csak nem is izzad.

Mindebből levonta a logikus következtetést, és a még mindig mellette ácsorgó kísérő robothoz fordult. - Fiam, légkondicionált ez a ruha?

- Igen, uram - felelte a robot. - A legváltozatosabb időjárási viszonyok között használják, és nagyon jól bevált. Egyébként rendkívül drága. Az Aurorán kevesen engedhetik meg maguknak, hogy ilyet hordjanak.

- Tényleg? Szent Jozafát!

Baley alaposan szemügyre vette a robotot. Elég primitív szerkezetnek látszott, külsejét tekintve nem sokban különbözött földi kollégáitól, viszont választékosabban fejezte ki magát. Még a vonásain is tudott változtatni egy kicsit: ennek jeleként parányi mosoly jelent meg az arcán, amikor közölte Baleyvel, milyen szerencsés, hogy megkapta ezt az Aurorán ritkaságnak számító, értékes öltözéket.

Bár a robot teste fémszerű anyagból készült, szövetre is emlékeztetett: a borítás viszonylag rugalmasan követte a testrészek mozgását, és a kellemes színegyüttes alkotórészei jól kiegészítették egymást. A robot nem volt ember formájú, a felületes szemlélő mégis úgy láthatta, hogy ruhát visel.

- Hogyan szólítsalak, fiam? - kérdezte Baley.

- Giskard a nevem, uram.

- R. Giskard?

- Ha úgy tetszik, uram.

- Van könyvtár ezen a hajón?

- Igen, uram.

- Ki tudsz nekem venni egy-két könyvfilmeket az Auroráról?

- Milyen témájút, uram?

- Történelem, társadalomtudomány, földrajz... Minden érdekel, amiből jobban megismerhetem a bolygót.

- Igen, uram.

- És vetítógépet is hozzá!

- Igen, uram.

A robot kilépett a szárnyas ajtón, Baley pedig fancsali mosollyal az arcán, elégedetten biccentett. Amikor a Solariára utazott, eszébe se jutott, hogy az űrutazás üres óráiban megpróbáljon tanulni valami hasznosat. Hiába, azért fejlődött valamennyit az azóta eltelt két év alatt.

Megpróbálta kinyitni a szárnyas ajtót, amelyen a robot távozott. Zárva volt, meg se moccant. Egyébként a nyomozót fölöttébb meglepte volna, ha mást tapasztal.

Körülnézett a szobában. Az egyik falra hipervíziós képernyőt szereltek. Baley szórakozottan nyomkodni kezdte a távirányítót, mire feldübörgött valami zene. Nagy nehezen sikerült kisebbre állítania a hangerőt. Méltatlankodva hallgatta a disszonáns csörömpölést. Mintha enyhén torzítva szólaltak volna meg a zenekar hangszerei.

Később más gombokat kezdett nyomogatni, és végül sikerült csatornát váltania.

Űrfutballmeccset közvetítettek, a mérkőzést nyilvánvalóan nulla gravitáció mellett rendezték. A labda mindig egyenes vonalban szállt, a játékosok pedig - akik egyébként mindkét oldalon többen voltak a kelleténél, és valamennyien a hátukra, könyökökre, térdükre szerelt mozgásszabályozó szárnyacskákat viseltek - kecsesen szárnyaltak a pálya fölött. Baley beleszédült a szokatlan látványba. Előrehajolt, megtalálta a megfelelő gombot, és épp abban a pillanatban kapcsolta ki a készüléket, amikor a háta mögött kinyílt az ajtó.

Megfordult, és mivel R. Giskard látványára volt felkészülve, az első pillanatban csak az jutott el az agyáig, hogy a belépő nem R. Giskard. Egy-két másodperc múlva azonban rájött, hogy egy minden szempontból ember formájú alak áll előtte, jellegzetesen magas, kiugró járomcsonttal, széles arccal; rövidre nyírt, bronzszínű haját hátrasimította, ruházata pedig mind szabását, mind színösszetételét tekintve konzervatívnak számított.

- Szent Jozafát! - szólalt meg Baley csaknem fuldokolva a meglepetéstől.

- Elijah kollégám - mondta a jövevény, és megindult Baley felé; alig észrevehető, ünnepélyes mosoly játszott az arcán.

- Daneel! - kiáltotta most már Baley, aztán széttárta a karját, és szorosan magához ölelte a robotot. - Daneel!

Baley hosszú ideig tartotta még Daneelt a karjai között. A váratlanul felbukkant robot volt az egyetlen ismerős tárgy a hajón, rajta kívül semmi más nem kötötte Baleyt a múltjához.

Daneelt kitörő örömmel fogadta, a közelsége jelentős megkönnyebbülést hozott a számára. Aztán lassan összeálltak a gondolatai, és tudatosult benne, hogy nem Daneelt, a barátját, hanem R. Daneelt, azaz Daneel Olivaw robotot ölelgeti, az pedig nem tiltakozik, sőt diszkréten viszontszorítja őt, mivel feltételezi, hogy ezzel örömet szerez neki, s pozitronagyának programja egyébként sem engedélyezi, hogy tiltakozásával csalódást vagy szégyenérzetet keltsen egy emberi lényben.

A robotika Első Törvénye megdönthetetlen: "A robotnak nem szabad kárt okoznia emberi lényben...", márpedig nyilvánvaló, hogy egy baráti gesztus visszautasítását általában sérelmezi az ember.

Baleyt elszomorította ez a felismerés, s bánatát úgy igyekezett leplezni, hogy nem engedte el rögtön a robotot, inkább még egyszer megszorongatta annak felső karját.

- Daneel! Akkor találkoztunk utoljára, amikor lehoztad a Földre azt a két matematikust.

Emlékszel?

- Természetesen emlékszem, Elijah kollégám. Örülök a viszontlátásnak.

- Ugye neked vannak érzelmeid? - kérdezte Baley hanyagul.

- Nem állíthatom, Elijah kollégám, hogy ugyanúgy érzek, mint egy ember. De ha téged látlak, szabadabban szárnyalnak a gondolataim, könnyebben viselem a testemre ható gravitációt, és más, meghatározhatatlan változások is fellépnek a szervezetemben. Azt hiszem, ezek a tünetek nagyjából megfelelnek a te örömeződésednek.

Baley bólintott.

- Drága, öreg kollégám, nagyon jólesik, hogy amikor látsz, kellemesebben érzed magad, mint amikor nem vagyok veled. Ugye érted, mit akarok mondani? De mondd csak, hogy kerülsz te most ide?

- Miután Giskard Reventlov jelentette, hogy téged... - R. Daneel elhallgatott.

- Hogy megtisztítottak? - kérdezte Baley gunyorosan.

- Miután jelentette, hogy fertőtlenítettek, alkalmasnak láttam az időt arra, hogy belépjek - mondta R. Daneel.

- De ugye eddig sem féltél a fertőzéstől?

- Egyáltalán nem félttem, Elijah kollégám, de ha nem várok mostanáig, akkor a hajó többi utasa vonakodna a közeledbe engedni. Az auroraiak néha túlbecsülik a valós veszélyt.

- Értem, de én nem azt kérdeztem, hogy pillanatnyilag miért vagy itt. Arra vagyok kíváncsi, hogy egyáltalában miért jöttél ide.

- Dr. Fastolfe-nak, a felettesemnek több oka is volt arra, hogy felvezényeljen erre a hajóra. Meggyôzôdése, hogy nehéz feladat vár, és kívánatosnak látta, hogy egy ismerôs tárgy is legyen veled.

- Ez nagyon kedves tôle. Köszönettel tartozom neki.

R. Daneel komoly meghajlással nyugtázta a megjegyzést.

- Dr. Fastolfe arra is gondolt, hogy a találkozás... - A robot egy pillanatig habozott, majd így folytatta: - ...bennem is kelt bizonyos érzeteket.

- Úgy érted, örömet.

- Ha megengeded, én is ezt a szót használom. A harmadik és legfontosabb ok pedig az... Ekkor újra nyílt az ajtó, és belépett R. Giskard.

Baley kedvetlenül fordította a fejét a robot irányába. R. Giskard jelenléte kétségkívül hangsúlyozta Daneel (Baley gondolataiban máris R. Daneel) robot jellegét, noha ez utóbbi jóval magasabb rendû szerkezet volt. Baley nem szívesen vette, ha emlékeztetik ôt Daneel robotságára, mert megalázónak érezte, hogy Daneelt nem tudja gépnek tekinteni: világéletében egy némiképp modoros emberi lényt látott benne.

- Mi van, fiam? - kérdezte idegesen Giskardtól.

- Felhoztam a kért könyvfilmeket és a vetítôgépet, uram.

- Jól van, tedd csak le ôket! És eltávozhatsz. Majd Daneel itt marad.

- Igen, uram. - A robot egy pillanatra odafordult R. Daneelhez. Szeme halványan világított - ebben is különbözött Daneeltól -, és úgy nézett, mintha parancsot vagy jóváhagyást várna magasabb rendû társától.

- Elég, ha megállsz kint az ajtó előtt, Giskard barátom - mondta R. Daneel csendesen.

- Úgy lesz, Daneel barátom - felelte R. Giskard.

A robot kiment.

- Miért kell kint strázsálnia az ajtó előtt? - zsörtölödött Baley. - Fogoly vagyok?

- Sajnos, azt kell mondanom, hogy annyiban valóban az vagy, amennyiben nem vegyülhetsz el a többi utas között. De Giskard jelenlétére nem ezért van szükség. És itt meg kell jegyeznem, Elijah kollégám, hogy Giskard és a többi robot esetében is ajánlatos lenne kerülnöd a "fiam" megszólítást.

- Talán Giskard zokon veszi, hogy így szólítom? - kérdezte Baley a homlokát ráncolva.

- Giskard emberi lénytől semmit sem vesz zokon. Egyszerűen csak arról van szó, hogy az Aurorán nem szokás "fiamnak" szólítani a robotokat, és nem keltene magad ellen hangolnod az auroraiakat azzal, hogy a szóhasználatbeli különbségek hangsúlyozása révén állandóan utalsz a származására.

- Akkor hogyan szólítsam R. Giskardot?

- Ugyanúgy, ahogyan engem. Szólítsd elfogadott nevén! Végül is a név csak egy hangkód, amely azonosítja a megszólított személyt; és miért lenne az egyik kód jobb, mint a másik? Ez kizárólag megszokás kérdése. Egyébként az Aurorán az is szokás, hogy a robotokat nem tárgyakként, hanem hím-, ritkábban pedig nőnemű élőlényeknek tekintik, és az "aki" névmást használják, ha róluk beszélnek. Nem szokás továbbá az R kezdőbetű használata; kivételt csak bizonyos hivatalos alkalmak jelentenek, amikor a robot teljes nevét közölni kell, de mostanában már ilyenkor is elhagyják az R-et.

- Akkor viszont, Daneel - Baley leküzdötte az ingert arra, hogy R. Daneelt mondjon -, hogyan tesztezik különbséget a robotok és az emberi lények között?

- A különbség rendszerint nélkül is nyilvánvaló, Elijah kollégám. Nem érdemes feleslegesen hangsúlyozni, legalábbis így vélekednek az auroraiak, és abból, hogy az Aurorát bemutató filmeket kértél Giskardtól, arra következtettek: feladatod sikeres végrehajtása érdekében szeretnél megismerkedni a bolygó életével...

- Igen, csakugyan rám erőltettek egy munkát. De mi van akkor, Daneel, ha nem magától értetődő, hogy emberről vagy robotról van szó, mint például a te esetekben?

- Ilyenkor felesleges megkülönböztetést tenni, kivéve, ha a helyzet fontossága miatt ez elengedhetetlenül szükséges.

Baley nagyot sóhajtott. Nehezebbé esett átvennie az aurorai gondolkodásmódot, amely szerint robotok nem léteznek.

- Ha viszont ez a... Giskard nem azért van itt, hogy engem őrizzen, akkor miért áll kint az ajtó előtt?

- Dr. Fastolfe utasításait követi. Elijah kollégám, Giskardot a védelmedre rendelték ki.

- Az én védelmemre? Mitől... vagy kitől kellene engem megvédenie?

- Dr. Fastolfe ezt nem részletezte, Elijah kollégám. De mivel az emberi szenvedélyek hullámai magasra csapnak Jander Panell ügyében...

- Jander Panell?

- Ő volt az a robot, akit örökre kivontak a forgalomból.

- Más szóval, ő a gyilkosság áldozata?

- A "gyilkosság" szót emberi lényekkel kapcsolatban szokták használni, Elijah kollégám.

- De hát az Aurorán kerülnek a robotok és az emberek megkülönböztetését.

- Ez igaz. Csakhogy tudomásom szerint ebben az esetben a működés megszüntetése kapcsán fel sem merült ez a kérdés. Nem ismerem a vonatkozó szabályokat.

Baley elgondolkozott. Tudta, hogy nem lényeges a probléma, inkább csak jelentéstani kérdés, de a nyomozás sikere érdekében szeretne volna megismerni az auroraiak gondolkodásmódját.

- A működő emberi lény él - kezdte lassan. - Ha az élete egy másik emberi lény szándékos beavatkozásának következtében befejeződik, akkor "gyilkosságról" vagy "emberölésről" beszélünk. A "gyilkosság" szó valamiért erősebb. Ha valaki váratlanul tanúja lesz annak, hogy egy emberi lény véget akar vetni egy másik ember életének, akkor a "gyilkosság!" szót kiáltja. Teljesen valószínűtlen, hogy az "emberölés!" szót használná. Az "emberölés" a hivatalosabb, érzelemmentesebb szó.

- Nem értem, milyen különbségre utalsz, Elijah kollégám. A "gyilkosság", illetve "emberölés" szavak egyaránt az emberi élet erőszakos kioltását jelentik, következésképpen felcserélhetők. Hol a különbség?

- Daneel! Az elsőt hallva hamarabb megfagy a vér az ember ereiben, mint a második hallatán.

- Miért?

- Ebben szerepe van a másodlagos jelentésnek és az asszociációnak. Fontos, hogy a szótári jelentésen kívül az évek során mi minden kapcsolódott még egyik vagy másik szóhoz. Nem mindegy, hogy milyen szöveggörnyezetben, milyen körülmények között szoktak elhangzani.

- Erről én semmit sem tudok - mondta Daneel. Furcsamód ezúttal reménytelen elkeseredettség csendült ki rendszerint közönyös hangjából.

- De elhiszed nekem, ha a szavamot adom rá? - kérdezte Baley.

- Fenntartás nélkül - vágta rá Daneel olyan gyorsan, mintha abban a pillanatban jutott volna az eszébe egy fontos feladvány megoldása.

- Akkor most már csak az a kérdés, kimondhatjuk-e, hogy egy működő robot él - mondta Baley. - Talán sokan nem fogadják el a jelentés kiszélesítését, de jogunk van ahhoz, hogy szükség esetén definiáljunk magunknak bizonyos dolgokat. Nem nehéz élőnek tekinteni egy működő robotot, és feleslegesen bonyolítaná a helyzetet, ha kerülnénk az ismerős szó használatát, és helyette újat gyártanánk. Te például élsz, igaz, Daneel?

- Én működöm! - felelte a robot lassan, alaposan kihangsúlyozva minden szótagot.

- Ne bosszants már! Ha egy mókus, bogár, fa vagy fűszál él, akkor te miért nem? Sohase mondanám azt, és fel sem merül bennem, hogy én élek, te viszont csak működsz, és legfőképpen nem állítanék ilyet az Aurorán, ahol a közeljövőben nem szabad különbséget tennem saját magam és egy robot között. Ezért mondom, hogy mind a ketten élünk, és kérlek, hogy hidd ezt el nekem.

- Elhiszem, Elijah kollégám.

- Mondhatjuk tehát, hogy gyilkos az az emberi lény, aki szándékosan, erőszakkal véget vet egy robot életének? Megfontolandó a válasz. Ha a két bűntény azonos, akkor mindkettőért ugyanolyan büntetés jár. De helyes lenne ez? Ha egy ember meggyilkolásáért halálbüntetést szabnak ki, akkor ilyen alapon végezzük ki azt, aki végképp tönkretesz egy robotot?

- A gyilkosokat, Elijah kollégám, büntetésként pszichikai vizsgálatnak vetik alá, azután pedig kialakítják új személyiségüket. A test nem szenved meg a változást, csak az elkövető gondolkodását formálják át.

- És hogyan büntetik nálatok egy robot működésének az erőszakos megszüntetését?

- Nem tudom, Elijah kollégám. Tudomásom szerint eleddig ilyesmi még nem fordult elő az Aurorán.

- Én azt gyanítom, hogy nem pszichikai vizsgálatokkal büntetik a tettet - mondta Baley. - A robotölés más kategória.

- Robotölés?

- Ezzel a fogalommal jelölhetjük egy robot meggyilkolását.

- De mi van akkor a főnévből képzett igével, Elijah kollégám? - kérdezte Daneel. - Ha általában nem használatos az "embert ölni" kifejezés, akkor a "robotot ölni" se helyes.

- Igazad van. Mindkét esetben gyilkolásról van szó.

- De "meggyilkolni" csak embereket szoktak, állatokat például nem.

- Úgy van - felelte Baley. - És véletlenül sem lehet gyilkolni, csakis szándékosan.

Általánosabb értelemben használatos emberek esetében a "meghal", állatok és növények esetében pedig az "elpusztul" ige. Ezeket használják véletlen halálesetek és gyilkosságok áldozataira is. Akkor egy robot miért ne halhatna meg vagy pusztulhatna el?

- Elijah kollégám! Az emberek, az állatok és a növények egytől egyig élőlények - felelte Daneel. - A robotok viszont emberi kéz alkotta gépek, akárcsak ez a vetítőberendezés. A gépek "tönkremennek" vagy "elromlanak", de sohasem "halnak meg" vagy "pusztulnak el".

- Nem baj, Daneel, én azért továbbra is így fogom mondani: Jander Panell meghalt.

- Miért változtatná meg egy szóhasználatbeli különbség a jelzett fogalmat?

- Ezzel azt akarod mondani, Daneel, hogy az a növény, amelyet rózsának hívunk, akkor is ugyanolyan illatot árasztana, ha egészen más nevet adnánk neki?

Daneel rövid gondolkodás után válaszolt:

- Nem vagyok biztos abban, hogy tudom, milyen a rózsaillat, de ha a Földön ugyanazt a közismert virágot nevezik rózsának, mint az Aurorán, és ha az "illat" érzékelhető, kimutatható, emberi lények által mérhető tulajdonság, akkor azzal, hogy egy másik

hangkombinációt rendelünk a tárgyhoz - és minden mást meghagyunk a régiben -, az illat nem változik, ahogyan a többi lényeges tulajdonság sem.

- Ez igaz, de ennek ellenére az emberek másnak érzékelik ugyanazt a dolgot, ha más a neve.

- Nem értem, miért van ez így, Elijah kollégám.

- Azért, Daneel, mert az emberi lények gyakran illogikusan gondolkodnak. Az igazat megvallva, ez nem tartozik csodálatraméltó tulajdonságaink közé.

Baley mélyebbre süppedt a fotelba, és a vetítógéppel babrált. Néhány percre gondolataiba mélyedt. A Daneellel folytatott beszélgetés már önmagában is hasznos volt, mert amíg a szóhasználaton vitatkoztak, Baley nem gondolt arra, hogy a világűrben jár, és az űrhajó előbb vagy utóbb eléggé messze kerül a Naprendszer tömegközéppontjaitól ahhoz, hogy megtegye az ugrást a hipertéren keresztül; el tudta felejteni, hogy hamarosan több millió kilométerre, nem sokkal később pedig fényévekre lesz a Földtől.

Ennél is fontosabb, hogy az eszmecseréből fontos következtetéseket vont le. Egyértelműen kiderült, hogy Daneelnek nincs igaza, amikor azt bizonygatja, hogy az auroraiak nem tesznek különbséget a robotok és az emberek között. Bár az auroraiak látványosan elhagyják az R-et az élőlényként emlegetett robotok neve előtt, és nem használják a "fiam" megszólítást, Daneel vonakodik ugyanazt a szót használni az emberek, illetve a robotok erőszakos halálára.

Ellenállása arra utal, hogy programozói ezt így tartják természetesnek, vagyis valójában csak felszínesen változtak meg a robotokról vallott nézeteik, és lényegében a földlakókhoz hasonlóan szilárdan meg vannak győződve arról, hogy a robotok az embernél alacsonyabb rendű gépek.

Ez Baley számára azt jelenti, hogy tisztán lát legalább ebben az egy aurorai társadalmi kérdésben, és ez valamelyest megkönnyítheti a munkáját (amennyiben egyáltalán megoldható a feladata).

Egy pillanatra az eszébe jutott, hogy Giskardot is kifaggatja, megerősítendő a Daneellel folytatott beszélgetés tanulságait, de azután hamar letett erről. Giskard egyszerű és meglehetősen csiszolatlan elméje nem lenne a segítségére, ugyanis a robot valószínűleg mindvégig gépies "igen, uram" és "nem, uram" válaszokat adna.

Baley ekkor úgy döntött, hogy Daneellel folytatja a vitát, mert ő legalább képes valamivel kimerítőbben válaszolni.

- Daneel, beszéljünk egy kicsit Jander Panell esetéről! Úgy veszem ki a szavaidból, hogy ez az aurorai történelem első robotölése. Az elkövető emberi lény, vagyis a gyilkos kiléte ezek szerint ismeretlen?

- Ha feltételezzük, hogy emberi lény a tettes - felelte Daneel -, akkor mondhatjuk, hogy a kiléte ismeretlen. Ebben igazad van, Elijah kollégám.

- De mi lehetett az indíték? Miért gyilkolták meg Jander Panellt?

- Ez sem derült még ki.

- De Jander Panell ember formájú robot volt, akárcsak te, nem pedig olyan, mint például R. Gis... akarom mondani, Giskard.

- Úgy van. Jander humanoid robot volt, mint én.

- Nem lehetséges akkor, hogy nem robotölés esete forog fenn?

- Nem értem, Elijah kollégám.

- Nem lehetséges - magyarázta Baley egy kissé türelmetlenül -, hogy a gyilkos emberi lénynek hitte Jandert, és valójában emberölést akart elkövetni?

Daneel lassan csóválta a fejét.

- Mi, emberszerű robotok külsőleg nagyon hasonlítunk az emberekre, gondolj csak a hajunkra vagy a pórusainkra. Teljesen természetes hangon szólalunk meg, ugyanúgy eszünk, mint ti, és így tovább. De azért a viselkedésünkben észrevehető a másságunk. Az idő előrehaladtával és a technika fejlődésével egyre kisebb lesz ugyan a robot és az ember közötti különbség, de most még sok szembetűnő jellegzetességünk van. Lehet, hogy akárcsak az ember formájú robotokkal ritkábban találkozó többi földlakó, te is nehezen veszed észre ezeket a különbségeket. Nem így az auroraiak. Egy aurorai egy pillanatra se tévesztette volna össze Jandert egy emberi lényel.

- És egy nem aurorai űrlakó tévedhetett?

Daneel habozott.

- Nem hiszem. Igaz, hogy nem személyes tapasztalatra és nem is a közvetlenül belém programozott információkra alapozom a véleményemet, de annyit tudok, hogy a Külső Világokon ugyanolyan jól ismerik a robotokat, mint az Aurorán - sőt a Solarián például még jobban is -, és ebből arra következtetek, hogy egyetlen űrlakó se tévesztene össze egy robotot egy emberrel.

- A többi Külső Világon is vannak humanoid robotok?

- Nincsenek, Elijah kollégám. Eddig még csak az Aurorán terjedtek el.

- Akkor a más bolygókról odaérkezett űrlakók nem ismerik nagyon jól az ember formájú robotokat, és elvileg összetéveszthetik őket az emberekkel.

- Szerintem ez nem valószínű. Bizonyos esetekben az emberszerű robotok is robot módra viselkednek, és ilyenkor minden űrlakó felismeri őket.

- Ennek ellenére bizonyára akadnak az átlagnál kevésbé intelligens, kevésbé tapasztalt és kevésbé érett űrlakók is. Ha más nem, az űrlakógyerek figyelmén kívül hagyhatják a különbségeket.

- Egészen biztos, Elijah kollégám, hogy a... az elkövető nem alacsony intelligenciájú, tapasztalatlan vagy kiskorú személy. Egészen biztos.

- Jó. Akkor gondolkodjunk kizárásos alapon! Tegyük fel, hogy minden űrlakó észreveszi a különbséget! De mi van a földlakókkal? Lehetséges, hogy...

- Elijah kollégám, a bolygó felfedezése óta te vagy az első földlakó, aki az Aurora felszínére lép. Az Aurora jelenlegi lakosainak nagy többsége ott is született, a többiek pedig más Külső Világokról érkeztek.

- Szóval hosszú idő óta én leszek ott az első földlakó - motyogta Baley. - Ez igazán megtisztelő. Nem lehet, hogy egy földlakó az auroraiak tudta nélkül tartózkodik a bolygón?

- Nem! - felelte Daneel határozottan.

- Esetleg nem pontosak az értesüléseid.

- Nem! - mondta megint Daneel, ugyanolyan hangsúllyal, mint az imént.

Baley vállat vont.

- Akkor vonjuk le a következtetést: a tettes szándékos robotölést követett el.

- Ez korábban is nyilvánvaló volt.

- Azok az auroraiak, akik már korábban levonták ezt a következtetést, eleve rendelkeztek valamennyi szükséges információval. Én sok mindenről csak most szereztem tudomást.

- Nem akartam pejoratív megjegyzést tenni rád, Elijah kollégám. Jól ismerem a képességeidet.

- Köszönöm, Daneel. Tudom, hogy nem ez volt a szándékom. Az előbb azt mondtad, teljesen biztos, hogy a robotölést nem alacsony intelligenciájú, tapasztalatlan vagy kiskorú személy követte el. Induljunk ki ebből...

Baley tudta, hogy a körülményesebb utat választja, de kénytelen volt így tenni. Mivel nem ismeri az aurorai viszonyokat és az ottaniak észjárását, nem engedheti meg magának, hogy időnként logikailag ugorjon egyet, és kész tényként fogadjon el egy-egy bizonyítatlan feltevést. Ha Daneel helyett most egy intelligens emberi lényvel beszélgetne, az illető valószínűleg elveszítené a türelmét, és sok mindent kifecsegne - ugyanakkor az a véleménye alakulna ki, hogy Baley tökéletesen hülye. A robot viszont rendíthetetlen nyugalommal követi őt a kanyargós úton.

Ez is elárulta, hogy Daneel - az emberi lényekkel való számos hasonlatossága ellenére - csak egy gép. Egy aurorai számára ez egyetlen egyszerű kérdésre adott egyszerű válaszból kiderül, Ilyen apró különbségekre gondolt Daneel, és igaza volt.

- Ha feltételezzük, hogy a robot megölése komoly fizikai erőt igényel - mert mondjuk Jandert fejbe vágta vagy beszakították a mellkasát -, akkor az elkövető nem lehet gyerek, és nagy valószínűséggel nő sem. Ilyesmit szerintem csak egy jól megtermett, erős férfi tud megtenni. - Baley Demachektől azt hallotta ugyan, hogy a robotot másképp ölték meg, de talán a nőt is félrevezették.

- Egyetlen emberi lény sem tudná megtenni - felelte Daneel.

- Miért nem?

- Bizonyára tudod, Elijah kollégám, hogy a robotok csontvázát fémből készítik, amely jóval erősebb, mint az emberi csont. A mozgásunk is energikusabb, gyorsabb, összehangoltabb, mint az embereké. A robotika Harmadik Törvénye kimondja: A robot tartozik saját védelméről gondoskodni. Egy emberi lény támadásának az elhárítása nekünk nem okoz gondot. A legerősebb embert is ártalmatlanná tudjuk tenni. Az is valószínűtlen, hogy egy robotot váratlanul érjen egy ilyen támadás. Mindig tudjuk, tartózkodnak-e a közelünkben emberi lények, hiszen máskülönben nem tudnánk betölteni a szerepünket.

- Figyelj csak, Daneel - vitázott Baley. - A Harmadik Törvény teljes egészében így szól: A robot tartozik saját védelméről gondoskodni, amennyiben ez nem ütközik az Első és Második Törvény előírásaiba. A Második Törvény értelmében: A robot engedelmeskedni tartozik az emberi lények utasításainak, kivéve, ha ezek az utasítások az Első Törvény előírásaiba ütköznenek. Az Első Törvény szerint: A robotnak nem szabad kárt okoznia emberi lényben, vagy tétlenül tűrnie, hogy emberi lény bármilyen kárt szenvedjen. Ebből következően egy ember megparancsolhatja a robotnak, hogy pusztítsa el magát, mire ő bezúzza a saját koponyáját, ha pedig valaki megtámadja, nem háríthatja el a támadást, mert ezzel ártalmat okozna az emberi lénynek, azt pedig tiltja az Első Törvény.

- Szerintem te földi robotokban gondolkodsz - mondta Daneel. - Az Aurorán, és valamennyi űrlakó világon, általában többre becsülik a robotokat, mint a Földön: bonyolult, sokoldalú, értékes szerkezeteknek tartják őket. A Földdel ellentétben a Külső Világokon a Harmadik Törvény sokkal erősebb, mint a Második. Nálunk a robotok nem teljesítenének feltétel nélkül egy önmegsemmisítésre felhívó parancsot; csak akkor engedelmeskednének, ha valamilyen nyilvánvaló, közvetlen veszély igazolja annak jogosultságát. Ami a robot elleni támadás elhárítását illeti, azzal nem sértenék meg az Első Törvényt, mivel az aurorai robotok fejlettségük révén az emberi lények bántalmazása nélkül is ki tudják védeni a támadást.

- De tegyük fel, hogy az emberi lény hozzáteszi: ha a robot nem semmisíti meg önmagát, akkor ő, mármint az ember, fog elpusztulni. Ilyen esetben sem teljesítené a robot a parancsot?

- Egy aurorai robot minden bizonnyal ellenőrizné ezt a kijelentést, és csak akkor engedelmessé válna, ha egyértelmű bizonyítékokat találna az emberi lényt fenyegető veszélyre.
- Nem lehet az emberi lény annyira körmönfont, hogy meggyőzze a robotot a nem létező veszélyről? Azért zártad ki az alacsony intelligenciájú, tapasztalatlan vagy kiskorú személyeket a lehetséges elkövetők köréből, mert ők nem képesek ilyesmire?
- Nem, Elijah kollégám, nem azért - felelte Daneel.
- Hibásan érvelek?
- Nem.
- Akkor csak az a feltevés lehet hibás, hogy Panellt fizikai bántódás érte. Így van?
- Igen, Elijah kollégám.
(Ezek szerint Demachek nem hamisította meg a tényeket, gondolta Baley.)
- Ebben az esetben Jandert mentálisan bántalmazták. Teljes és visszafordíthatatlan roblokk!
- Roblokk?
- Ez a robotblokkolás rövidítése. A pozitrontekervények állandósult zárlatát jelenti.
- Mi az Aurorán nem használjuk a roblokk szót, Elijah kollégám.
- Mit mondtok helyette?
- "Mentális zárlatot."
- Mindegy, ugyanarról a jelenségről beszélünk.
- Bölcsen teszed, Elijah kollégám, ha auroraiakkal beszélve az aurorai kifejezést használod, ellenkező esetben előfordulhat, hogy nem értik meg, mit akarsz mondani. Éppen te mutattál rá az imént a szóhasználat jelentésmegkülönböztető szerepére.
- Természetesen "mentális zárlatot" fogok mondani. És mondd, Daneel... spontán zárlat előfordulhat?
- Igen, de a robotszakértők szerint ennek végtelenül kicsi az eshetősége. Én, mint ember formájú robot, kijelenthetem, hogy sohasem tapasztaltam olyasmit, ami akár csak távolról is hasonlított volna a mentális zárlatra.
- Akkor azt kell feltételeznünk, hogy egy emberi lény szándékosan idézte elő a jelenséget.
- Dr. Fastolfe ellenfelei pontosan ezt állítják.
- És mivel az illetőnek magas intelligenciával, robotikai ismeretekkel és bizonyos gyakorlattal kell rendelkeznie, az alacsony intelligenciájú, tapasztalatlan vagy kiskorú egyének szóba sem jöhetnek.
- Helyes a következtetésed, Elijah kollégám.
- Készíteni lehetne egy listát azokról az Aurorán élő emberi lényekről, akik képzettségük és képességeik alapján a gyanúsítottak közé sorolhatók. Nem lehetnek sokan.

- A lista már elkészült, Elijah kollégám.

- És hány név szerepel rajta?

- Csak egyetlenegy.

Most Baleyn volt a hallgatás sora. Haragosan ráncolta a szemöldökét, és szinte kiobbant belőle a kérdés:

- Hogyhogy csak egy?!

- Csak egy név, Elijah kollégám - válaszolta Daneel csendesen. - Így ítélte meg dr. Han Fastolfe, aki az elméleti robotika legtekintélyesebb szakembere az Aurorán.

- Akkor viszont hol itt a rejtély? Kinek a neve szerepel a listán?

- Természetesen dr. Han Fastolfe-é. Az előbb mondtam, hogy ő a legkiválóbb szakember az elméleti robotika területén, és az a véleménye, hogy rajta kívül senki más nem idézhetett elő mentális zárlatot Jander Panell agyában anélkül, hogy ennek bármiféle nyoma maradt volna. Csakhogy dr. Fastolfe azt hangoztatja, hogy nem ő a tettes.

- Ugyanakkor azt is állítja, hogy senki más nem lehetett képes ilyesmire.

- Pontosan, Elijah kollégám. Éppen ez a rejtély.

- És mi van akkor, ha dr. Fastolfe... - kezdte Baleyn, aztán elhallgatott. Hiába is kérdezné Daneelt arról, hazudott avagy tévedett-e dr. Fastolfe, jól gondolta-e, hogy rajta kívül senki más nem lehetett a tettes, Daneelt Fastolfe programozta, és biztosan nem engedte meg, hogy a robot kétségbe vonja az ő igazát.

Baleyn megpróbált minél nyájasabban válaszolni:

- Gondolkodni fogok ezen, Daneel, és visszatérünk még a témára.

- Jól van, Elijah kollégám. Egyébként ideje nyugovóra térned. Bölcsen tennéd, ha kihasználnád a lehetőséget, és aludnál egyet, mert az Aurorán a sűrű program miatt felborulhat a napirended. Megmutatom a fekhelyedet.

- Köszönöm, Daneel - motyogta Baleyn. Nem is reménykedett abban, hogy hamar el tud aludni. Eddig tiszta volt előtte a kép: azért küldik őt az Aurorára, hogy bebizonyítsa Fastolfe ártatlanságát; ha sikerrel teljesíti küldetését, egyrészt elhárul a Földet fenyegető veszély, másrészt pedig - igaz, ez csak az ő számára olyan fontos - nagyot lendíthet saját karrierjén. Erre most, amikor még oda sem értek az Aurorára, váratlanul közlik vele, hogy Fastolfe gyakorlatilag már magára is vállalta a bűntényt.

Végül aztán Baley mégiscsak elaludt, miután Daneel megmutatta neki, hogyan csökkentheti az álgravitációt előidéző erőtér intenzitását. Ilyenkor nem valódi antigravitációs erők léptek fel, és a művelet akkora energiamennyiséget emésztett fel, hogy csak bizonyos meghatározott alkalmakkor vagy rendkívüli körülmények között engedélyezték a használatát.

Daneel programja nem tette lehetővé, hogy a robot elmagyarázza Baleynek a rendszer működési elvét, de a nyomozó amúgy is biztos volt abban, hogy nem értené meg a magyarázatot. Még szerencse, hogy a gombokat a tudományos háttér ismeretének hiányában is könnyű kezelni.

- Az erőtér intenzitását nem lehet nullára csökkenteni, legalábbis ezek a gombok nem alkalmasak erre - mondta Daneel. - Zéró gravitációnál egyébként sem kényelmes aludni, különösen azoknak nem, akiknek nincsenek még űrbéli tapasztalataik. Olyan teret kell létrehozni, amelynek intenzitása elég alacsony ahhoz, hogy az embert ne zavarja a saját súlya, de nem annyira alacsony, hogy megszűnne a "fent" és a "lent" érzete. Az optimális érték egyénekenként változik. A legtöbben a beállítható legalacsonyabb fokozaton érzik jól magukat, de lehet, hogy te az első alkalommal még egy magasabb fokozatot találsz kellemesnek, amely jobban emlékeztet a földi nehézkedési viszonyokra. Kísérletezd ki, melyik a legjobb!

Baley számára az újdonság erejével hatott ez a játék, és elterelte a gondolatait Fastolfe ellentmondó kijelentéseiről. Talán éppen ennek köszönhette, hogy elálmosodott.

Azt álmodta, hogy otthon van a Földön (hol is lehetett volna másutt?), az expresszjáraton, de nem egy ülésen utazik, hanem lebeg a gyorsan futó szalag mellett, a többi ember feje fölött, valamivel gyorsabban, mint ők. Érdekes módon ez nem lepte meg az alatta elhaladókat, senki sem bámult fel rá. Meglehetősen kellemes volt ez az álom, és Baley sajnálta, hogy felébredt. Másnap, reggeli után...

Reggeli? Reggel volt egyáltalán? Van értelme az űrben utazva napszakokról beszélni?

Nem szabad így gondolkodni, állapította meg magában, és elhatározta, hogy ezután az ébredés utáni időszakot nevezi reggelnek, az ébredés utáni első étkezést reggelinek, és egyébként nem fogja számon tartani az idő múlását. Mert mindez számára - de talán még a hajó számára is - értelmét veszítette.

Tehát másnap, reggeli után átolvasta a nemrég érkezett hírlapokat. Rögtön látta, hogy egy szóval sem említik az aurorai robotölést. Ezután azokat a könyvfilmeket kezdte tanulmányozni, amelyeket az előző nap (vagy inkább az előző "ébrenléti periódus"?) végén Giskard hozott neki.

Azokat a könyvfilmeket választotta ki, amelyeknek címe történelmi témát sejtetett, de miután gyorsan átnézett egyet-kettőt, arra a következtetésre jutott, hogy Giskard kamaszirodalmat válogatott neki. Csupa egyszerűen fogalmazott, gazdagon illusztrált könyvfilm. Vajon a robot az intelligenciáját vagy a pillanatnyi igényeit mérte fel tévesen? Rövid gondolkodás után Baley megállapította, hogy Giskard a maga roboti ártatlanságában végül is helyesen cselekedett, és neki nem érdemes azon töprengenie, sértésnek vegye-e a dolgot vagy sem. Amikor elhelyezkedett, hogy figyelmesebben átrágja magát az anyagon, észrevette, hogy Daneel is nézi a könyvfilmeket vele együtt. Talán kíváncsi? Vagy csak használni akarja a szemét?

Daneel egyszer sem kérte, hogy Baley lapozzon vissza, és egyetlenegy kérdést sem tett fel. Bizalommal teli robotagya feltehetően mindent elfogadott úgy, ahogy van. A kételkedés és a kíváncsiság megengedhetetlen luxusnak számított nála. Baley sem kérdezett semmit Daneeltől az olvasottak kapcsán, csak a számára ismeretlen konstrukciójú aurorai vetítógép nyomtatási üzemmódja felől érdeklődött.

Időnként abba hagyta az olvasást, és elvonult a különféle fiziológiai magánügyek elintézésére kijelölt szomszédos kis helyiségbe. Baley Daneeltől megtudta, hogy az ajtón látható "Bizalmas" feliratot az Aurorán ugyanúgy tiszteletben tartják, mint a Földön. Az egyszemélyes fülke zavarba ejtően szűknek tűnhetett a hatalmas vizeldékhez, óriási végécészékhez, mosdókagylókhoz és zuhanyállásokhoz szokott földlakó számára.

Baley nem törekedett arra, hogy emlékezetébe vesse a megtekintett könyvfilmek részleteit. Nem óhajtott felcsapni az aurorai társadalom tudorának, még csak középiskolai vizsgát sem szándékozott tenni e tárgyból, inkább csak általános benyomásokat akart szerezni.

Felfigyelt például arra, hogy még a fiatalok számára hősieposz-stílusban író történészek műveiből is kiderül: az Aurora első lakói, a gyarmatosító földlakók, akik a csillagközi utazások korai szakaszában telepedtek meg a bolygón, minden tekintetben tipikusan földi módon viselkedtek, gondolkodtak, politizáltak és veszekedtek; ami az ő idejükben az Aurorán végbement, az sok szempontból hasonlóan történt a Föld ritkán lakott régióinak benépesítésekor, néhány ezer évvel korábban.

Persze az auroraiaknak nem kellett szembenézniük és megküzdeniük értelmes őslakosokkal, gondolkodó lényekkel, s így nem merült fel a kérdés, mennyire emberségesen vagy mennyire kegyetlenül bánnak velük. Ami azt illeti, nagyon kevés élő szervezetet találtak az Aurorán. Így aztán az emberek kedvenc növényeikkel és háziállataikkal, továbbá parazitáikkal és más, kalandos módon betelepített élőlényekkel együtt csakhamar benépesítették a bolygót. No és persze robotokat is vittek magukkal.

Az első auroraiak hamar magukénak érezték a bolygót, amelyet különösebb nehézségek nélkül sikerült birtokba venniük. Kezdetben Új Földnek nevezték, s ez természetes is, hiszen az Aurora volt az első Naprendszeren kívüli gyarmat, az első Külső Világ, a csillagközi utazások első gyümölcse, egy szédítő jövővel kecsegtető új korszak hajnala. Az auroraiak azután nemsokára elvágták a köldökzsinórt, és átkeresztelték a bolygót, amely a rómaiak hajnalistenőjéről az Aurora nevet kapta.

A telepések tehát a Hajnal Világán éltek, és már akkor öntudatosan hirdették, hogy egy új faj első képviselőinek tekintik magukat. Az emberiség addigi története számukra sötét éjszaka, és csakis ők, az auroraiak tapasztalhatják meg az új világban a Virradatot.

Ez a határtalan önhit azután az élet minden területén megmutatkozott: a nevek, a dátumok, a győztesek és a vesztesek kiválasztásakor. Mert ez az elv volt a legfontosabb.

A földlakók és az auroraiak később új világokon telepedtek meg, de Baleyt ez már nem érdekelte, ahogyan a többi részlet sem. Ő csak a széles ecsetvonásokat nézte, és két olyan alapvető változásra figyelt fel, amelyek hatására az auroraiak még jobban elszakadtak földi gyökereiktől. Először: a robotok alkalmazása rohamosan terjedt az élet minden területén.

Másodszor: meghosszabbodott az auroraiak életkora.

Ahogyan a robotok egyre fejlettebbek és sokoldalúbbak lettek, az auroraiak egyre nagyobb mértékben számítottak rájuk, de azért sohasem kerültek beteges függőségbe tőlük. Nem úgy, mint a solariaiak, gondolta Baley. Ott alig néhány emberi lény élt a hatalmas robotállomány védőszárnya alatt. Az Aurora azért más volt.

Ennek ellenére az auroraiaknak egyre nagyobb szükségük volt a robotokra.

Baley igyekezett ráérezni a lényegre - a tendenciák, az általánosságok érdekelték -, és arra a megállapításra jutott, hogy az ember-robot kapcsolatban tapasztalható változások mind-mind a kölcsönös függőségi viszony kialakulása és megerősödése felé mutatnak. A robotok jogairól kötött megállapodás is ezt jelezte: fokozatosan megszűnik az, amit Daneel "felesleges megkülönböztetésnek" nevezett. Baley úgy vélte, hogy az auroraiak nem humanitárius megfontolásból viselkednek emberségesebben, hanem azért akarnak megfeleldezni a robotok gépi mivoltáról, hogy ne zavarja őket a tudat: egyre inkább rá vannak utalva a mesterséges intelligenciára.

Az életkor meghosszabbodását a történelmi folyamatok lelassulása kísérte.

Kiegyensúlyozottabb lett a fejlődés, jobban érvényesült a folyamatosság és a közmegegyezés elve.

Ebből következően a történelmi témájú könyvfilmek annál érdektelenebbek és unalmasabbak lettek, minél későbbi korokat dolgoztak fel; az adott korban élők viszont bizonyára örültek a

stabilitásnak. A történelmi könyvfilmekben éppen azok a katasztrófák a legérdekesebbek, amelyek egyébként pokollá teszik az emberek életét. Ugyanakkor az auroraiak túlnyomó többségének a magánélete kétségkívül továbbra is eseménydús maradt, s ez sohasem baj akkor, ha közösségi szinten nem történnek világraszóló események.

Ha a Hajnal Világán csendes, napsütéses az idő, kinek is jutna eszébe visszasírni a viharos századokat?

A könyvfilmek olvasása közben Baleynek egyszer csak megmagyarázhatatlan érzése támadt. Ha le kellett volna írnia ezt az élményt, azt mondta volna, hogy egy másodperc törtrésze alatt kifordították és újra visszafordították a testét.

Annyira gyorsan történt mindez, hogy szinte fel sem figyelt rá, hiszen olyan volt az egész, mintha csak csuklott volna egyet valahol legfelül.

Csupán egy perccel később jutott hirtelen az eszébe, hogy ismerős volt az az érzés. Két alkalommal tapasztalta már életében: először akkor, amikor a Solariára utazott, másodszor pedig akkor, amikor visszatért onnan a Földre.

Ezt nevezik "ugrásnak". Ilyenkor halad át az űrhajó a hipertéren - ahol nem létezik sem idő, sem tér -, és a világegyetemben uralkodó fénysebességhatárt túllépve parszekokkal jut közelebb úti céljához. (Ez a kijelentés nem tartalmaz ellentmondást, ugyanis a hajó erre az időre elhagyja a világegyetemet, és ahol tartózkodik, ott nem létezik sebességhatár. A hipertér fogalma annál ellentmondásosabb, mivel legfeljebb lefordíthatatlan matematikai szimbólumok segítségével lehet megmagyarázni.)

Fogadjuk el a tényt, hogy az emberi lények megtanulták manipulálni a meg nem értett hiperteret, mert csak így foghatjuk fel azt, ami történt: a hajó az egyik pillanatban néhány mikroparszek távolságban haladt a Földtől, a következő pillanatban viszont már ugyanennyire megközelítette az Aurorát.

Ideális esetben az ugrás nulla időt vesz igénybe - a szó szoros értelmében zéró időt -, és ha tökéletesen megy végbe, nincs semmiféle biológiai hatása. A fizikusok viszont azt mondják, hogy a tökéletes végrehajtáshoz végtelenül nagy energiára lenne szükség, ezért mindig "effektív időről" kell beszélnünk, amelynek hossza sohasem lehet nulla, de elenyészően rövidre csökkenthető. Ez okozza a ki- és visszafordítottság különös, de lényegében ártalmatlan érzetét.

Amikor Baley felismerte, mennyire messze van a Földtől, és mennyire közel az Aurorához, ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy meglássa a Külső Világot.

Kíváncsiságát részben az táplálta, hogy ezt a helyet is emberek lakják, másrészt pedig szerette volna a valóságban is megtapasztalni mindazt, amiből a könyvfilmek ízletit nyújtottak.

Éppen akkor lépett be Giskard. Elérkezett az ébrenléti időszak középső étkezésének az ideje (nevezzük ebédidőnek), és a robot behozta az ételt.

- Közeledünk az Aurorához, uram - jelentette -, de nincs mód arra, hogy ön megtekintse a bolygót a hídról. Egyébként nincs is semmi látnivaló. Az Aurora napja egy közönséges fényes csillag, és csak napok múlva érünk bolygóközelbe, ahol a részletek is láthatóvá válnak. -

Aztán mintha utólag jutott volna az eszébe, hozzátette: - Egyébként akkor sem lesz mód arra, hogy megtekintse a látványt a hídról.

Baley elszégyellte magát. A jelek szerint azt hitték, bámészkodni akar, és nem engedélyezték neki a kíváncsiskodást, vagyis ilyen tekintetben nemkívánatos személynek nyilvánították.

- Jól van, Giskard - felelte a nyomozó. A robot kiment.

Baley szomorúan nézett utána. Milyen megszorító intézkedéseket hoznak még ellene az auroraiak? Amúgy is valószínűtlen, hogy teljesíteni tudja a feladatát. Vajon hányféle módon próbálják akadályozni a munkáját?

Giskard

9.

- Zavar engem, Daneel - mondta Baley a robot felé fordulva -, hogy rab vagyok, mert a hajón utazó auroraiak félnek, netán megfertőzőm őket. Pedig ez csak babona. Megvizsgáltak, és egészségesnek találtak.

- Nem az auroraiak gyávasága miatt kérjük, hogy maradj a kabinodban, Elijah kollégám.

- Nem? Akkor miért?

- Talán emlékszel még, hogy mikor először találkoztunk itt a hajón, megkérdezted tőlem, miért engem küldtek ki a fogadásodra. Azt feleltem, egyrészt azért, hogy először egy ismerőssel találkozz, másrészt pedig azért, hogy örömet szerezzenek nekem. A harmadik okot is el akartam mondani, de Giskard akkor hozta be a vetítógépet és a könyvfilmeket, és félbeszakította a beszélgetésünket... utána pedig a robotölésre terelődött a szó.

- És nem mondtad meg, mi a harmadik ok. Akkor most ki vele!

- Hát az, Elijah kollégám, hogy én szükség esetén meg tudlak védeni.

- Megvédeni? Mi ellen?

- Az az incidens, amelyet megegyezésünk értelmében robotölésnek nevezünk, szokatlan módon felkavarta a kedélyeket. Téged azért hívtak az Aurorára, hogy segíts bebizonyítani dr. Fastolfe ártatlanságát. Az a hipervíziós dráma pedig...

- Szent Jozafát, Daneel! - dühöngött Baley. - Az Aurorán is látták azt a szemetet?

- Valamennyi Külső Világon látták, Elijah kollégám. A műsor rendkívül nagy sikert aratott, és fényt derített különleges nyomozói tehetségekre.

- Tehát könnyen lehet, hogy a robotölés mögött álló ismeretlen személy túlbecsüli az őt fenyegető veszélyt, és komoly kockázatot is hajlandó vállalni annak érdekében, hogy megakadályozza az Aurorára érkezésemet, vagy eltetessen láb alól.

- Dr. Fastolfe - magyarázta Daneel higgadtan - meg van győződve arról, hogy senki sem áll a bűncselekmény mögött, hiszen rajta kívül egyetlen emberi lény sem vihette azt végbe. Dr. Fastolfe szerint merő véletlen volt az egész. Akadnak azonban olyanok is, akik tőkét akarnak kovácsolni a történelemből, és az az érdekük, hogy te ne tudd bebizonyítani a doktor igazát. Ezért szorulsz védelemre.

Baley fűrgé léptekkel sétálgatni kezdett a szobában, mintha ezzel a kis tornagyakorlattal próbálná serkenteni gondolatait. Érdekes módon egyáltalában nem érezte magát veszélyben.

- Daneel, összesen hány ember formájú robot van az Aurorán? - kérdezte.

- Mármost, miután Jander működésképtelen lett?

- Igen, most, Jander halála után.

- Egy, Elijah kollégám.

Baley döbbsen bámult Daneelre. Hang nem jött ki a torkán, csak a szája formázta a szót:

"Egy?"

- Tisztán szeretnék látni, Daneel - mondta végül. - Te maradtál az egyetlen humanoid robot az Aurorán?

- Igen, Elijah kollégám, az Aurorán és az összes többi világon. Azt hittem, tudomásod van erről. Én voltam a prototípus, utánam készült el Jander. Ezt követően viszont dr. Fastolfe nem volt hajlandó több ember formájú robotot építeni, és rajta kívül senki más nem alkalmas erre a feladatra.

- De a két emberszerű robot egyikének a halála nem arra figyelmezteti dr. Fastolfe-ot, hogy a másik is veszélyben van? Téged, Daneel, nem félt?

- Számol ezzel a lehetőséggel, de roppant kicsi az esélye annak, hogy másodszor is bekövetkezik az amúgy is meglehetősen valószínűtlen mentális zárlat. Dr. Fastolfe nem veszi komolyan ezt a veszélyt. Sokkal jobban tart valamilyen másfajta szerencsétlenségtől. Azt

hiszem, ennek is szerepe volt abban, hogy engem küldött érted a Földre. Így körülbelül egy hétig távol tarthat az Aurorától.

- És te most ugyanúgy rab vagy, mint én, ugye, Daneel?

- Én csak olyan értelemben számítok rabnak, Elijah kollégám - mondta Daneel komoran -, hogy nem szabad elhagynom ezt a helyiséget.

- Miért? Milyen értelemben lehetnél még rab?

- Az igazi rabság sohasem önkéntes. A mozgásában korlátozott személy tiltakozik a korlátozás ellen. Én viszont tökéletesen megértem, miért vagyok itt, és szerintem is szükség volt erre az óvintézkedésre.

- Te talán megérted - zsörtölődött Baley. - De én nem. Én valóban rab vagyok. Különben is, miért lennék itt nagyobb biztonságban, mint bárhol másutt?

- Például azért, Elijah kollégám, mert Giskard kinn őrködik az ajtó előtt.

- Elég intelligens ahhoz, hogy el tudja látni ezt a feladatot?

- Pontosan tudja, mit kell tennie. Masszív, erős, és tudatában van megbízatása fontosságának.

- Vagyis felkészítették arra, hogy a pusztulást is vállalja a kettőnk biztonsága érdekében?

- Természetesen igen. Mint ahogy én is kész vagyok ezt vállalni érted.

Baley zavarba jött.

- Nincs ellenedre, hogy esetleg fel kell áldoznod magadat értem?

- Így programoztak, Elijah kollégám - felelte Daneel, és mintha ellágyult volna a hangja -, de valamiért úgy érzem, pusztulásom egyébként is jelentéktelen veszteség lenne, ha megmenthetnék.

Baley nem tudott tovább uralkodni magán. Hevesen megszorította Daneel kezét.

- Köszönöm, Daneel kolléga, de kérlek, ne engedd, hogy idáig fajuljanak a dolgok! Nem szeretném, ha elpusztulnál. Szerintem az én életben maradásom nem pótolhatná a veszteséget.

- Baley maga is elámult azon, mennyire komolyan mondja ezt. Egy kicsit meg is rettent a gondolattól, hogy képes lenne kockára tenni az életét egy robotért... nem, nem egy robotért.

Daneelért.

10.

Giskard előzetes jelzés nélkül lépett be. Baley már rég nem tiltakozott az efféle udvariatlanság ellen, elvégre az őrzésére kirendelt robotnak meg kell adni a szabadságot, hogy kedvére járjon-keljen a hajón. Egyébként is, Baley szemében Giskard csak egy robot volt, hiába

emlegették élőlényként, és hiába hagyták el az R.-et a neve előtt. Valahányszor Baley vakarózott, az orrát piszkálta, vagy egyéb nem szalonképes biológiai funkcióval bajlódott, úgy vette észre, hogy Giskard közönyösen, kívülállóként szemléli, képtelen reagálni a történetekre, de azért mindent elraktároz az adatbankjában.

Baley egyszerű bútordarabnak tekintette Giskardot, és sohasem jött zavarba a jelenlétében - nem mintha a robot akár csak egyetlenegyszer is alkalmatlan pillanatban tört volna rá.

Giskard egy kis kockát hozott magával.

- Ha jól sejtem, uram, még mindig szeretné megtekinteni az Aurorát a világűrben.

Baley meglepte a figyelmesség. Nem kétséges, hogy korábban Daneel észrevette, mennyire dühíti őt, hogy nem kap lehetőséget a megfigyelésre, és most így próbál segíteni. Különösen azért volt ez finom megoldás Daneel részéről, mert úgy tüntette fel az egészet, mintha az együgyű Giskard ötlete lenne. Valószínűleg úgy gondolta, hogy ezzel megkíméli Baley a hálálkodástól.

Baleyt egyébként csakugyan jobban dühítette az általa teljességgel szükségtelennek tartott megfigyelési tilalom, mint a szobafogság általában. Az ugrás óta eltelt két nap során egyfolytában az járt az eszébe, mi mindent láthatna a megfigyelőállásból.

- Köszönöm, barátom - szólt Daneelhez fordulva.

- Giskard ötlete volt - szabadkozott Daneel.

- Persze, persze - felelte Baley halvány mosollyal az arcán. - Neki is hálás vagyok. Mit hoztál, Giskard?

- Egy asztroszimulátort, uram. Lényegében ugyanúgy működik, mint egy háromdimenziós vevőkészülék, és összeköttetésben áll a megfigyelőhelyiséggel. Hozzáteszem...

- Igen?

- Nem lesz része túl izgalmas látványban, uram. Nem szeretném, ha csalódás érné.

- Majd igyekszem felkészülni a legrosszabbra, Giskard. Mindenesetre nem téged foglak felelőssé tenni az esetleges csalódásért.

- Köszönöm, uram. Most vissza kell térnem az őrhelyemre. Szükség esetén Daneel fog segíteni önnek a műszer kezelésében.

A robot kiment a helyiségből, Baley pedig elégedetten fordult Daneelhez.

- Azt hiszem, Giskard remekül megoldotta ezt a feladatot. Lehet, hogy egyszerű modell, de jó tervezés.

- Ő is Fastolfé műve, Elijah kollégám... Ez az asztroszimulátor zárt, önbeállító szerkezet. A fókusza az Aurorára van állítva, így csak meg kell érintened oldalt a főkapcsolót. Az

működésbe hozza a műszert, és többé nem kell hozzányúlnod. Ragaszkodsz ahhoz, hogy te kapcsolod be?

Baley vállat vont:

- Miért ragaszkodnék hozzá, amikor te is megteheted?

- Ahogy óhajtod.

Daneel arra az asztalra tette le a kockát, amelyiken Baley addig a könyvfilmeket nézte.

- Ez itt - mutatott egy kis téglalapra - a főkapcsoló. Csak meg kell fognod két oldalról... így... aztán finoman befelé nyomod, és már be is kapcsol a műszer. Ugyanígy lehet kikapcsolni.

Daneel megnyomta a kapcsolót. Abban a pillanatban Baley fuldokolva felkiáltott.

A nyomozó azt várta, hogy fény gyúl a kocka mélyén, és odabent megjelenik a csillagmezők holografikus képe. Ehelyett egészen más történt: Baley egy pillanat alatt a világűrben, kinn, az űrben találta magát. Mindenfelől egyenletesen ragyogó csillagok vették körül.

Csak egy pillanattig tartott az egész, azután visszaállt az eredeti helyzet. Újra bent volt a szobában, Daneel és a kocka társaságában.

- Nagyon sajnálom, Elijah kollégám - mentegetőzött Daneel. - Rögtön kikapcsoltam, amikor észrevettem, hogy rosszul érzed magad. Nem gondoltam, hogy nem vagy felkészülve a látványra.

- Akkor most készíts fel! Mi történt az előbb?

- Az asztroszimulátor közvetlenül az agy látóközpontjára hat. Ennek az az eredménye, hogy a közvetített képet lehetetlen megkülönböztetni a háromdimenziós valóságtól. Még viszonylag újnak számít a műszer, és eddig csak csillagászati megfigyeléseket végeztek vele. Ilyenkor rendszerint nem jellemző a részletek nagy száma.

- Te is azt láttad, amit én, Daneel?

- Igen, de csak elmosódottan, és nem éreztem annyira reálisnak, amilyenek egy emberi lény érezheti. Homályosan láttam a világűrt, de továbbra is ugyanolyan éles maradt a szoba belsejének a képe. Nem volt tudomásom arról, hogy az emberi lények ilyenkor csak a világűrt érzékelik. A magamfajta agya kétségkívül finomabban van beállítva...

Baley addigra már visszanyerte az önuralmát.

- Alapvetően az volt a baj, Daneel, hogy én a világűrön kívül semmi mást nem láttam. Még a saját testemet sem érzékeltem. Nem láttam és nem éreztem a kezemet, mintha valami testből kilépett szellem lennék, vagy... szóval, így képzelem el azt, amit egy gondolkodó halott érezhet az anyagtalan túlvilágon.

- Most már értem, miért zaklatott fel annyira a látvány.

- Ami azt illeti, rendkívüli módon felzaklatott.

- Sajnálom, Elijah kollégám. El fogom vitézni Giskarddal ezt a berendezést.

- Ne viteds el! Most már mindenre fel vagyok készülve. Hadd maradjon nálam az a kocka! Ki tudom majd kapcsolni annak ellenére, hogy nem érzékelem a saját kezemet?

- Hozzá fog tapadni a kezedhez, Elijah kollégám, úgyhogy nem fogod elejteni. Dr. Fastolfe, aki maga is átélte már ugyanezt, elmondta nekem, hogy amikor a műszert használó emberi lény véget akar vetni az adásnak, a kapcsoló automatikusan lenyomódik. A berendezés érzékeli az idegrendszer jelzéseit, mint ahogy a képet is közvetlenül az idegrendszernek továbbítja. Az auroraiakkal legalábbis így működik a dolog, és gondolom...

- ...hogy a földlakók élettanilag eléggé hasonlatosak az auroraiakhoz, és nálunk is így történik. Jól van, add csak ide, teszek egy próbát.

Baley a lelke mélyén borzongott egy kicsit, amikor lenyomta a kapcsolót. Megint kint volt az űrben. Ezúttal már felkészült a változásra, és miután megállapította, hogy semmi sem akadályozza a légzésben, és nem érzi magát légüres térben, sikerült elhitetnie magával, hogy csak vizuális érzékszalódás áldozata. Minden levegővételnél felhorkant (talán így próbálta meggyőzni magát arról, hogy lélegzik), és kíváncsian tekingetett körbe.

Amikor aztán rájött, hogy a saját horkantásait hallja, megszólalt:

- Daneel, hallod, amit mondok?

Távolinak és egy kicsit gépszerűnek hatott a hangja, de mindenesetre elért hozzá.

Azután Daneelt is meghallotta. Tisztán meg tudta különböztetni a kettejük hangját:

- Igen, hallom - felelte Daneel. - És neked is hallanod kell engem, Elijah kollégám. A meggyőzőbb illúziókeltés érdekében a látás és a mozgásérzékelés le van gátolva, de a hallást nem zavarja semmi. Legalábbis nagyjából ez történik.

- Csak csillagokat látok... azaz csak közönséges csillagokat. Pedig az Aurorának van egy napja, és azt hiszem, elég közel vagyunk már hozzá. Jóval fényesebben kellene látsania, mint a többi csillagnak.

- Csakugyan, Elijah kollégám. Éppen azért nem jelenik meg a képen, mert neked a túl erős fénytől esetleg károsodhatna a retinád.

- És hol az Aurora bolygó?

- Látod az Orion csillagképet?

- Igen... Azt akarod mondani, hogy innen ugyanolyannak látjuk a csillagképeket, amilyenek a Földről, a városi Planetáriumból?

- Majdnem ugyanolyannak, minthogy a csillagok távolságához képest nem vagyunk messze a Földtől és a Naprendszerétől. Az Aurora napját ti Tau Cetinek nevezitek, és csak 3,67 parszekra van a Földtől... Húzz egy képzeletbeli vonalat a Betelgeuse-től az Orion övének

középső csillagáig, aztán hosszabbítsd meg ugyanennyivel, és adj hozzá még egy kicsit: ott látsz egy közepesen fényes égitestet, az az Aurora bolygó. A következő néhány napban egyre szembetűnőbb lesz, ahogy nagy sebességgel közelítünk hozzá.

Baley komoran szemlélte a fényes, csillagszerű égitestet. Nem mutatott rá jól látható, vibráló nyíl, és nem kanyarították fölé a nevét szép, míves betűkkel.

- És hol van a Nap? - érdeklődött Baley. - Mármint a Föld Napja - pontosította a kérdést.

- Az Auroráról nézve a Szűz csillagképben kell keresni. Második fényrendű csillag. Sajnos, a mi asztroszimulátorunk nincs megfelelően komputerezálva, ezért a Napot nehezen tudnám megmutatni neked. Egyébként innen ugyanolyannak látszik, mint bármely más közönséges csillag.

- Sebaj - mondta Baley. - Most megpróbálom kikapcsolni a műszert. Ha nem sikerül, segíts! Sikerült. A gondolatban kiadott utasításra a berendezés rögtön kikapcsolt. Baley újra ott ült a szobában. Hunyorgott: elszokott a szeme az erős fénytől.

Csak akkor tűnt fel neki, hogy bár hosszú percekig védtelenül látszott lebegni az űrben, egyáltalán nem jelentkezett a földi külvilágban tapasztalt tériszonya. Attól a pillanattól kezdve, hogy napirendre tért saját nemléte felett, kitűnő volt a közérzete.

Sokáig foglalkoztatta még ez a gondolat, hosszú időre elterelve figyelmét a könyvfilmnézésről. Szabályos időközönként visszatért az asztroszimulátorhoz, és az űrhajó közvetlen közelében levő megfigyelőpontról körülnézett a világűrben, mialatt testi valójában látszólag megszűnt létezni. Néha csak egy pillanatra kapcsolta be a műszert, hogy megnyugtassa magát: továbbra sem okoz neki kellemetlen érzetet a végtelen üresség megtapasztalása. Előfordult, hogy tekintete beleveszett a csillagmezők messzeségébe, és lustán számolgatni kezdte a fénylő pontcskákat, vagy gondolatban mértani alakzatokat formált belőlük. Szinte tobzódott az élvezetben, hiszen a Földön sohasem tehetett volna ilyesmit: ott növekvő tériszonyos szorongása hamar visszariasztotta volna a nézelődéstől. Az Aurora egyre fényesebbnek látszott. Rövid idő elteltével egészen könnyen meg lehetett találni, később össze sem lehetett téveszteni a többi fényponttal, végül pedig önkéntelenül is rátévedt a tekintet. Apró fényzilánknak indult, gyorsan növekedett, és végül már a fényváltozásait is látni lehetett.

Amikor Baley a tudatára ébredt ennek, az égitest csaknem tökéletes félkör alakú fényfoltnak látszott.

Baley kérdésére Daneel a következő felvilágosítással szolgált:

- Az Aurorát nem a bolygópálya síkjának irányából közelítjük meg, Elijah kollégám. A déli sark nagyjából a korong közepén található, már a világos részen, de a határvonal közelében. A déli félgömbön most tavasz van.

- Azt olvastam a minap, hogy az Aurora tengelye ferde, tizenhat fokkal tér el a szabályostól. - Erre még emlékezett, noha eléggé figyelmetlenül olvasta át a bolygó fizikai leírását, mert alig várta már, hogy elérjen az Aurora lakóiról szóló részhez.

- Így van, Elijah kollégám. Leszállás előtt bolygó körüli pályára fogunk állni, és onnan nézve a fényváltozások igen gyorsan követik egymást. Az Aurora hamarabb fordul meg saját tengelye körül, mint a Föld...

- Igen. Egy nap 22 órából áll.

- Pontosan 22,3 hagyományos órából. Az aurorai napot 10 aurorai órára osztják fel, egy óra 100 aurorai percből, egy perc pedig 100 aurorai másodpercből áll. Tehát egy aurorai másodperc nagyjából 0,8 földi másodpercnél felel meg.

- Ezt nevezik a könyvek metrikus órának és metrikus percnél?

- Igen. Kezdetben nehéz volt rábírnival az auroraiakat arra, hogy hagyjanak fel a megszokott időegységek használatával; abban az időben a két rendszer, a hagyományos és a metrikus, egyidejűleg volt jelen. Végül persze a metrikus diadalmaskodott. Napjainkban rendszerint elhagyjuk a pontosító jelzőt az óra, a perc és a másodperc elöl, és ilyenkor mindig a decimális változat értendő. A többi Külső Világon is ugyanezt a rendszert vezették be, bár másutt nincs összhangban a bolygó természetes mozgásával. Persze ezeknek a bolygóknak egytől egyig saját időrendszerük is van.

- Ugyanúgy, mint a Földnek.

- Igen, Elijah kollégám, de a Földön kizárólag az eredeti standard időegységeket használják. Ez zavarja ugyan a Föld és a Külső Világok kereskedelmi kapcsolatát, ám az űrlakók engedik, hogy a Föld a maga útját járja.

- De gondolom, nem pusztán barátságból teszik ezt. Gyanítom, hogy hangsúlyozni akarják a Föld másságát. Egyébként az év felosztásánál hogyan tudják alkalmazni a decimális rendszert? Elvégre az Aurora nap körüli keringése határozza meg az évszakok váltakozását. Ezt hogyan mérik?

- Az Aurora 373,5 aurorai nap alatt járja körül a napját, s ez 0,95 földi évnél felel meg - válaszolta Daneel. - Az év felosztása nem számít központi kérdésnek. Egy hónap 30 aurorai nappal áll, és 10 hónap ad ki egy metrikus évet. A metrikus év 0,8 csillagászati évnél, azaz majdnem háromnegyed földi évnél felel meg. Természetesen ez az arány minden világon más

és más. Egy tíznapos időszakot tizedhónak is szokás nevezni. Valamennyi Külső Világ ezt a rendszert alkalmazza.

- De azért biztosan követni lehet valahogyan az évszakok változását is.

- Minden világon létezik csillagászati év, de nem sokat törődnek vele. Számítógép segítségével persze könnyűszerrel meg lehet határozni az egyes napoknak a csillagászati éven belül elfoglalt helyét. Ez a többi világra is érvényes. Természetesen minden egyes robot képes erre a műveletre, Elijah kollégám, és az emberek munkájának irányításánál szükség esetén figyelembe tudja venni a csillagászati évet vagy a helyi időt. A metrikus rendszer az egész emberiség számára egységes időszámítást biztosít, és a számolgatásnál jóformán csak a tizedes vesszőt kell jobbra-balra tologatni.

Baleyt zavarta, hogy az általa olvasott könyvfilmek egyike sem taglalta kielégítően ezt a témát, de hát a földi történelemből tudta, hogy valaha szülőbolygóján is a holdhónap volt a naptár egyik meghatározó egysége, aztán egyszer eljött az az idő, amikor az egyszerűség kedvéért a holdhónapot sutba vágták, és azóta sem hiányolta senki. Egy idegennek valószínűleg feltűnne, hogy a Földről szóló könyvek említést sem tesznek a holdhónapról és általában a naptár történelmi változásairól, s egyetlen régi dátumhoz se mellékelnek magyarázatot.

De hát mennyi minden marad még magyarázat nélkül!

Akkor vajon mennyire bízhatja magát a könyvfilmekben nyújtott ismeretekre? Soha semmit sem szabadna készpénznek vennie, és állandóan utána kellene kérdeznie a dolgoknak.

Túl nagy a félreértés, az eltévelyedés veszélye, és féltő, hogy elsikkad a lényeg.

11.

Az asztroszimulátor most az Aurorát mutatta, és az Aurora ugyanolyannak tűnt, mint a Föld. (Baley ugyan sohasem látta még ilyen távolságból szülőbolygóját, látott viszont a Földről készített hasonló fényképeket csillagászati témájú könyvekben.)

Ugyanolyan volt a felhőréteg mintázata, a sivatagok megannyi foltja, a nappali és az éjszakai felszín, s ugyanúgy hunyorogtak az éjszakai félgömb fényei, mint a földgolyót ábrázoló felvételeken.

Baley gondolataiba merülve bámulta a bolygót. Mi van akkor, ha valami oknál fogva felvitték őt az űrbe, elhitették vele, hogy az Aurorára utazik, de valójában - ugyanattól a rejtélyes, örült

szándéktól vezérelve - visszairányították a Földre? Leszállás előtt miből jöhetne rá a turpisságra?

De vajon van-e oka a gyanakvásra? Daneel gondosan felvilágosította őt arról, hogy a Földről és az Auroráról ugyanazok a csillagképek látszanak, hiszen szomszédos csillagok körül keringő bolygók esetében ez természetes dolog. Az űrből nagyjából azonosnak látszik a két bolygó, de mi más várhatott volna, amikor mindkettőt emberek lakják, akik saját érdekeiket szem előtt tartva alakítják környezetüket?

Van oka feltételezni, hogy ilyen körmönfont mesterkedéssel akarják megtéveszteni? Milyen célt szolgálna egy efféle összeesküvés? Ha viszont mégis be akarják csapni, érthető, hogy körültekintően, az okot jól leplezve járnak el, hiszen ellenkező esetben rögtön átlátna a szitán. Lehet, hogy Daneelt is beavatták a titokba? Ha emberi lény lenne, nyilván meg sem próbálkoztak volna ezzel, de Daneel csak egy robot: megtalálhatták a módját annak, hogy parancsaiknak engedelmessé az ő érdekeiket szolgálja.

A válaszok egyelőre még váratnak magukra. Baley a kontinensek határvonalait kémlelte, hátha felfedezi az ismerős földi mintákat. Talán így rábukkanhat az első áruló jelre - de hiába meresztgette a szemét.

Tekintetével elkeseredetten pásztázta a felhők rései közül előbukkanó felszínt, de földrajzi ismeretei elégtelennek bizonyultak. Igazából csak szülőbolygója föld alatti cityjeit, acélbarlangjait ismerte.

A partvonal részleteit nem találta ismerősnek - a bolygó ugyanúgy lehetett az Aurora, mint a Föld. De vajon miért van benne ez a bizonytalanság?

Amikor annak idején a Solariára küldték, egy pillanatra se vonta kétségbe, hogy tényleg oda fog megérkezni, eszébe se jutott, hogy esetleg a Földre is visszavihetik. Persze akkor világosan meghatározták a feladatát, és viszonylag nagy esélye volt a sikerre. Most viszont úgy érezte, ez az esély egyenlő a nullával.

Akkor talán arról lehet szó, hogy vissza akar kerülni a Földre, és agya azért szülte meg nehéz munkával az összeesküvés koholt vádját, hogy egyáltalán gondolhasson vágya beteljesedésére.

Azután ez a bizonytalanság külön életre kelt benne. Nem tudott szabadulni tőle. Őrültként bámulta az Aurorát, képtelen volt visszatérni kabinjának valós falai közé.

És az Aurora mozgott, forgott, lassan, nagyon lassan...

Olyan sokáig nézte, hogy már ezt is meg tudta állapítani. Amíg csak a világűrt látta az asztroszimulátoron, minden mozdulatlanak tetszett, mint egy festett díszlet: csendes,

mozdulatlan fénypontok sokasága, amelyekhez később egy apró félkör is csatlakozott. Talán éppen a kép mozdulatlanságának köszönhető, hogy nem jelentkezett a szokásos tériszonya? Most viszont már nyilvánvaló volt, hogy az Aurora mozog, és Baley rádöbbsent, hogy a hajó hamarosan a felszínre ereszkedik. A felhők kinyúltak feléjük...

Nem, nem is a felhők mozognak, a hajó halad spirálvonalban lefelé. A hajó mozog. Ő mozog. Ekkor döbbsent rá hirtelen a saját létezésére. Ő zuhan a felhők között, a ritka levegőben, egyedül, védtelenül a szilárd felszín felé.

Összeszorult a torka, alig kapott levegőt.

Biztonságban vagy, gyôzködte magát. Körbevesznek a hajó falai.

De a falakat nem érezte.

De még ha nem is lennének falak, gondolta, akkor is van valami, ami körülzár. A saját bőröd.

De a bőrét sem érezte.

Roszsabb volt ez, mint a meztelenség: egy magára hagyott szellem zuhant lefelé, egy pôre, puszta éntudat, egy élő pontocska, egy magányos lény egy nyitott és végtelen világban.

Baley el akarta tüntetni ezt a képet, lenyomni a műszer kapcsolóját, de semmi sem történt.

Idegeit annyira leterhelte a szörnyű élmény, hogy a gondolat ereje ezúttal kevésnek bizonyult az automatikus kikapcsoláshoz. Egyszerűen nem volt akarata. Nem csukódott be a szeme, és nem záródott össze az ökle. Rabul ejtette, hipnotikus transzba kergette, mozdulatlanságra kárhoztatta őt a rettegés.

Csak a felhőket érzékelte, a fehér... vagy inkább piszkosfehér ködöket... aranyos narancsszínű foltokat...

Azután minden elszürkült, és Baley fulladozni kezdett. Képtelen volt levegőt venni.

Kétségbeesetten próbált segítséget kérni Daneeltől, de a gombóc nem mozdult a torkában...

Egyetlen hangot sem tudott kiadni...

12.

Baley úgy lihegett, mintha abban a pillanatban szakította volna át a célszalagot egy hosszútávfutó-verseny végén. Lejtett alatta a szoba, és a bal könyöke valami keményen nyugodott.

Rájött, hogy a padlón fekszik.

Giskard mellette térdelt, erős szorítású, hűvös robotkeze Baley jobb öklét fogta. A nyomozó Giskard válla fölött rálátott a kabin nyitott ajtajára.

Kérdősködés nélkül is tudta, mi történt. Amikor fulladozni kezdett, Giskard elkapta a kezét, és rányomta az asztroszimulátor kapcsolójára, hogy véget vessen az előadásnak. Ha nem teszi, akkor most...

Daneel is ott volt velük, arcával közel hajolt Baleyhez, és szinte fájdalmas tekintettel nézte.

- Nem szóltál semmit, Elijah kollégám. Ha hamarabb észreveszem, hogy rosszul érzed magad...

Baley egy taglejtéssel igyekezett jelezni, hogy ért mindent, és semmi baj. Beszélni továbbra sem tudott.

A két robot várt, aztán amikor Baley egy esetlen mozdulattal megpróbált felállni, rögtön a hóna alá nyúltak, és felemelték. Leültették egy székre, és Giskard gyengéden kivette kezéből a műszer kapcsolóját.

- Hamarosan leszállunk - jelentette Giskard. - Azt hiszem, a továbbiakban nem lesz szükség az asztroszimulátorra.

- Mindenesetre a legjobb lesz elvinni - tette hozzá Daneel komoran.

- Várjatok! - szólalt meg végre Baley. Csak valami rekedt suttogás jött ki a torkán: egyáltalán nem volt biztos abban, hogy a robotok értik, mit akar mondani. Vett egy mély lélegzetet, bágyadtan megköszöri a torkát, és megismételte: - Várjatok! Giskard!

A robot visszafordult.

- Uram?

Baley nem folytatta azonnal. A lényeg, hogy Giskard tudja, szüksége van rá. Most pihen még egy jó darabig, ki tudja, meddig? Igyekezett összeszedni szétszóródott gondolatait. Tériszony ide, tériszony oda, az úti cél vonatkozásában továbbra is megmaradt a bizonytalansága. Ezzel kezdődött a baj, és könnyen lehet, hogy a félelem súlyosbította is a rohamát.

Most meg kell tudnia, mi az igazság. Giskard nem fog hazudni. Egy robot nem tud hazudni, hacsak nem kap valami roppant körültekintő utasítást. De miért is utasítanak Giskardot ilyesmire? Hiszen Daneelt rendelték ki mellé, hogy legyen vele az utazás ideje alatt. Ha félre kellett vezetni Baleyt, akkor mindenképpen Daneelre osztották ezt a feladatot. Giskard csak hozom-viszem munkákra és ajtónállásra használható. Nyilvánvalóan felesleges lett volna bonyolult utasításokkal terhelni a memóriáját csak azért, hogy belekeverjék a hazugságok szövevényes rendszerébe.

- Giskard! - szólt Baley, most már csaknem normális hangon.

- Uram?

- Ugye hamarosan földet érünk?

- Már két óra sincs hátra a leszállásig, uram.

Vagyis két metrikus óra, gondolta Baley. Több mint két rendes óra. Vagy kevesebb? Nem számít. Az átszámítgatásba csak belebonyolódna. Jobb, ha nem foglalkozik vele.

Inkább elővette a legerélyesebb hangját:

- Mondd meg nekem most rögtön, hogy hívják azt a bolygót, amelyikre le fogunk ereszkedni! Erre a kérdésre egy emberi lény csak rövid szünet után felelt volna - ha felel rá egyáltalán -, akkor is jó adag meglepetéssel a hangjában. Nem így Giskard. Ő rögtön válaszolt, úgy, ahogy máskor: egykedvűen, érzelemmentesen.

- Aurorának hívják, uram.

- Honnan tudod?

- Az Aurora az úti célunk. Ez a bolygó egyébként sem lehetne a Föld, már csak azért sem, mert az Aurora napjának, a Tau Cetinek a tömege a Föld napja tömegének csak kilencven százaléka. Ezért a Tau Ceti valamivel kevesebb hőt sugároz ki, és a fényébe jól látható narancsszínű árnyalat vegyül. Ezt az idegenek rögtön észreveszik. A felhőkön talán már ön is megfigyelte a visszaverődő napfény jellegzetes színét. A bolygó felszínén ugyanezt fogja látni, amíg hozzá nem szokik a szeme.

Baley elfordította a tekintetét Giskard kifejezéstelen arcáról. Természetesen észrevette a színbeli különbséget, de nem tulajdonított neki különösebb jelentőséget. Hatalmasat hibázott.

- Elmehetsz, Giskard.

- Igen, uram.

Baley keserves arccal fordult Daneelhez.

- Daneel, bolondot csináltam magamból.

- Ha jól sejtem, arra gondoltál, hogy talán megtévesztünk, és nem az Aurorára szállítunk. Volt okod ezt feltételezni, Elijah kollégám?

- Nem. Talán a tudat alatt munkáló tériszonyom idegesített, és a nyugtalanság okozta a gyanakvást. Amikor még látszólag semmi sem mozdult az űrben, nem éreztem betegnek magamat, de a felszín alatt valószínűleg akkor is jelen volt a kór, és az tett egyre nyugtalanabbá.

- A mi hibánk volt, Elijah kollégám. Tudtuk, hogy nem kedveled a nyílt teret, és ennek ellenére átadtuk az asztroszimulátort, illetve ha már egyszer átadtuk, nem figyeltünk kellőképpen.

Baley bosszúsan csóválta a fejét.

- Ne mondj ilyet, Daneel! Már így is éppen eléggé figyelték rám. Kíváncsi vagyok, vajon az Aurorán mennyire szigorúan őriznek majd.

- Szerintem, Elijah kollégám, bizonyos megkötések fogják szabályozni a szabad mozgásodat és az auroraiakkal való érintkezést - vélekedett Daneel.

- Éppen ez az, amitől félek. Biztosítaniuk kell számomra, hogy szabadon gyűjthessem az információkat, mégpedig közvetlenül az érintettektől, a bűncselekmény helyszínén.

Máskülönben nem tudom kideríteni az igazságot ebben az ügyben.

Baley ekkor már teljesen magára talált, bár egy kicsit fáradt volt még. Az intenzív élmény hatására szörnyen vágyakozott jól megtömött pipája után, s ez roppant kínosan érintette, mert azt hitte, leszokási kísérlete ezúttal nagyobb sikerrel járt, mint egy évvel korábban. Szinte érezte a dohányfüst illatát az orrában és ízét a torkában.

Jól tudta, hogy be kell érnie az emlékekkel. Az Aurorán semmiképp nem fogják engedélyezni neki a dohányzást. A Külső Világokon nem természetnek dohányt, és ha hozott volna magával, akkor azt még a hajóra való felszállás előtt elvették és megsemmisítették volna.

- Elijah kollégám, ezt leszállás után meg kell beszélned dr. Fastolfe-fal. Saját hatáskörömben nem dönthetek erről.

- Tudom, Daneel, de hogyan beszélhetnék én Fastolfe-fal? Valamiféle asztroszimulátoron keresztül? És akkor is egy ilyen kapcsolót fogok szorongatni a kezemben?

- Szó sincs róla, Elijah kollégám. Személyesen fogsz beszélni vele. A tervek szerint dr. Fastolfe a repülőtéren vár.

13.

Leszállás közben Baley hallgatózott. Persze fogalma sem volt arról, hogy rendes körülmények között milyen zajok és zörejek lépnek fel ilyenkor. Nem ismerte a hajó működését, nem tudta, hány férfi és hány nő tartózkodik a fedélzeten, mi a dolguk leszálláskor, és egyáltalában mire kell számítani.

Kiáltásra? Dübörgésre? Vagy a hajó enyhe remegésére?

Nem hallott semmit.

- Úgy látom, ideges vagy, Elijah kollégám - mondta Daneel. - Örülnék, ha mihamarabb szólnál nekem, amennyiben kellemetlenül érzed magát. Rögvest segítenem kell, amint észreveszem, hogy bánt valami.

Daneel alig észrevehetően megnyomta a "kell" szócskát.

Csak az Első Törvénynek engedelmeskedik, gondolta Baley szórakozottan. Biztos, hogy amikor összeestem, a maga módján ugyanúgy szenvedett, mint én, amiért nem látta előre a veszélyt. A pozitronagy meg nem engedett feszültség-ingadozásai - amelyekről semmit sem tudok - ugyanolyan kellemetlen érzést kelthetnek, és hasonló reakciót válthatnak ki belőle, mint énből a hirtelen nyilalló, éles fájdalom.

Honnan is tudhatnám, mi rejtőzik egy robot álboje és áltudatküszöbe alatt, fűzte tovább a gondolatot.

Körülbelül annyit tudok róluk, amennyit Daneel az én szervezetemről.

Aztán Baleyre rátört a lelkiismeret-furdalás, amiért barátját gondolatban robotnak titulálta.

Belenézett Daneel jóindulatú szemébe (mióta olvas ki jóindulatot azokból a szemekből?), és azt válaszolta:

- Rögtön szólnék, Daneel kolléga, ha kellemetlenül érezném magam. De semmi bajom. Csak hegyezem a fületem, hátha megtudok valamit a leszállás menetéről.

- Köszönöm, Elijah kollégám - felelte Daneel komoly arccal. Finoman biccentett, aztán folytatta: - A leszállás elvben nem okozhat kényelmetlenséget. A gyorsulást érzékelni fogod, de csak felületesen, mivel ez a helyiség bizonyos mértékig elmozdul majd a gyorsulás irányába. A hőmérséklet emelkedhet, de legfeljebb csak két Celsius-fokot. Ami a hangjelenségeket illeti, halk sziszegéssel járhat, ahogy áthaladunk az egyre vastagodó atmoszférán. Zavar valamelyik kísérőjelenség?

- Nem hiszem. Inkább csak az zavar, hogy nem lehetek részese a leszállás élményének. Szeretnék megtudni egyet s mást. Nem akarom, hogy megfosszanak ettől az élménytől.

- Már tapasztalhattad, Elijah kollégám, hogy temperamentumod nem alkalmas ennek az élménynek a befogására.

- De hogyan tegyem túl magamat ezen, Daneel? - kérdezte Baley erélyesen. - Elég ok ez arra, hogy itt tartsanak?

- Elijah kollégám, elmagyaráztam már, hogy a saját személyes biztonságod érdekében ôriztetnek ebben a helyiségben.

Baley leplezetlen undorral csóválta a fejét.

- Gondolkoztam ezen, és arra jutottam, hogy az egésznek semmi értelme. Anynyira kicsi az esélye, hogy a sok megkötés ellenére, az ismeretlen aurorai viszonyok között a végére tudok járni ennek a bűnügynek, hogy szerintem józanul gondolkodó ember nem fárad az akadályoztatással. De ha meg is teszi, akkor se közvetlenül a személyemet veszi célba. Miért nem a hajó ellen követnek el valamilyen szabotázsakciót? Ha igazán hétpróbás

gazemberekkel van dolgunk, akkor nekik nem nagy ügy elintézni egy hajót az utasaival, veled, Giskarddal és velem együtt.

- Számoltunk ezzel a lehetőséggel, Elijah kollégám. Alaposan átvizsgáltuk a hajót. Ha szabotázsra kellett volna számítanunk, felfedeztük volna a nyomát.

- Biztos vagy ebben? Száz százalékgig biztos?

- Abszolút bizonyossággal nem lehet ilyesmit állítani. Giskard és én mindenesetre elégedettek vagyunk, mivel nagy valószínűség szerint a katasztrófa esélye minimális.

- És ha tévedtek?

Mintha enyhén megrándult volna Daneel arca. Mintha olyasvalamit kérdeztek volna most tőle, ami megzavarta pozitron-agytekervényeinek zökkenőmentes működését.

- De nem tévedünk.

- Nem jelenthetsz ki ilyesmit. Közeledik a leszállás pillanata, és biztosra veszem, hogy akkor a legnagyobb a veszély. Ilyenkor tulajdonképpen még szabotázsra sem lenne szükség. Én személy szerint most, ebben a pillanatban forgok a legnagyobb veszélyben. Ha ugyanis ki akarok lépni az Auróra-ra, akkor nem rejtőzködhetem tovább ebben a szobában, végig kell vonulnom a hajón, a többi utas között. Megtettétek a szükséges óvintézkedéseket a biztonságos leszállás érdekében? - (Baley kisszerűen viselkedett: ok nélkül szapulta Daneelt, csak hogy levezesse a hosszú raboskodás alatt felgyülemlett feszültséget, és elrejtse saját kifakadása miatt érzett szégyenét.)

Daneel viszont most is higgadtan válaszolt:

- Megtettük, Elijah kollégám. És egyébként közben le is szálltunk. Már az Aurora felszínén áll a hajó.

Baley egy pillanatra elvesztette az uralmat idegei felett. Zaklatottan körülnézett, de persze nem látott semmi különlegeset, csak a szoba ismerős falait. A Daneel által leírt történésekből nem észlelt semmit: se a gyorsulást, se a hőt, se a szél füttyülését. Vagy Daneel szándékosan hozta megint szóba a személyes biztonsága kérdését, hogy elterelje a figyelmét más, kevésbé nyugtalanító tényezőkről?

- De még mindig hátravan a kiszállás a hajóból - mondta Baley. - Hogyan szállhatok ki anélkül, hogy támadási felületet kínáljak az esetleges ellenségnek?

Daneel az egyik falhoz lépett, és megérintette a burkolatot. Abban a pillanatban rés nyílt a fal közepén, és a két falrész eltávolodott egymástól. Baley egy hosszú, henger alakú alagutat látott.

Giskard abban a pillanatban lépett be a helyiség ajtaján.

- Uram, mi hárman a csôkijáraton távozunk. Kívülről figyelni fognak minket. A csô másik végén dr. Fastolfe várja önt.

- Megtettük a szükséges óvintézkedéseket - jelentette Daneel.

- Ne haragudjatok rám, Daneel... és Giskard. - Borús arccal lépett be a csôbe. Az óvintézkedések emlegetése mindahányszor azt juttatta az eszébe, hogy mégiscsak veszélyben van, ha megbízója szükségesnek tartja az óvatosságot.

Baley bábornak hitte magát, de most idegen bolygóra érkezett, ahol nem fogja tudni, ki a barát és ki az ellenség, s nem veszik őt körül ismerôs személyek és tárgyak (Daneel természetesen kivételnek számít). És a fontos pillanatokban nem lesz körülötte melegséget és nyugalmat adó zárt tér. Beleborzongott a gondolatba.

Fastolfe

14.

Dr. Han Fastolfe csakugyan várta Baley - és még mosolygott is. Magas, karcsú férfi volt, vékony szálú, világosbarna hajjal és jellegzetes fülekkel. Baley három év után is élénken emlékezett azokra a nagy, elálló fülekre, amelyek egy kicsit komikusan hatottak, de kellemes, barátságos emberré tették a doktort. Baley inkább a fülek láttán, semmint a vizionálás felett érzett örömeiben mosolyodott el.

Óhatatlanul is felmerült benne a kérdés, vajon miért nem tudnak az aurorai orvosok végrehajtani egy olyan apró plasztikai műtétet, amely eltüntethetné ezt a szembetűnô szépséghibát. Aztán elgondolkozott, és meglepetve konstátálta, hogy neki tulajdonképpen kedvére van, hogy Fastolfe ilyen füleket visel, és talán maga a doktor is így van ezzel. Hiszen nem lehet mindennapi az az arc, amely mosolyt fakaszt a másik ember arcán.

Fastolfe talán fontosnak tartotta, hogy elsô látásra elnyerje mások rokonszenvét. Vagy éppenséggel az vált hasznára, hogy alábecsülik? Vagy az, hogy egyszerűen csak másnak tartják?

- Elijah Baley nyomozó. Jól emlékszem önre, bár a nevére mindig az a színész jut az eszembe, aki a szerepét alakította. - Ezek voltak Fastolfe köszöntőszavai.

Baley keserves képet vágva válaszolt:

- Az a hipervíziós dráma örök életemre elkísér, dr. Fastolfe. Ha megtudnám, hogy van egy hely, ahová elszökhetem előle...

- Nincs ilyen hely - felelte Fastolfe derűsen. - Legalábbis nem tudok róla. Úgyhogy amennyiben nem akar hallani arról a műsorról, mostantól mellőzzük a témát a beszélgetéseink során. Soha többet nem teszek említést róla. Rendben?

- Köszönöm. - Baley előre megfontolt hirtelenséggel Fastolfe felé nyújtotta a kezét.

Fastolfe érezhetően tévovázott, aztán egy pillanatra óvatosan megszorította Baley kezét.

- Gondolom, nem egy két lábon járó vírusgyűjteménnyel van dolgom, Mr. Baley.

Aztán a kezére pillantott, és bánatosan hozzátette:

- Be kell vallanom, a kezemet bekenték egy kellemetlen tapintású krémmel. Jelen pillanatban én testesítem meg az ön számára az aurorai társadalom irracionális félelmeit.

Baley vállat vont.

- Én is tele vagyok szorongással. Például nem kedvelek a külvilágban, mármint a szabadban tartózkodni. És ami azt illeti, nem szolgált öröömre, hogy az adott körülmények között az Aurorára kell jönnöm.

- Teljességgel megértem önt, Mr. Baley. Zárt autóban fogjuk utaztatni, és a birtokomon is mindent megteszünk azért, hogy ne kelljen kimennie a szabad levegőre.

- Köszönöm, de azt hiszem, aurorai tartózkodásom alatt időnként kénytelen-kelletlen ki kell majd ruccannom a külvilágba. Amennyire lehet, erre is felkészültem.

- Természetesen. Mindenesetre igyekszünk, hogy ilyesmire csak végszükség esetén kerüljön sor. Most érje be, kérem, a zárt környezettel!

Az autó az alagút árnyékában várakozott. Baley örömmel nyugtázta, hogy az odáig vezető néhány lépésnyi úton aligha kell tartania a külvilágtól. Tudta, hogy Daneel és Giskard ott van a nyomában. A robotok külsőleg nem hasonlítanak ugyan egymáshoz, de most mindketten ugyanolyan komolyan, ugyanolyan végtelen nyugalommal várakoznak.

Fastolfe kinyitotta az autó hátsó ajtaját, és betessékelte Baleyt.

A nyomozó beszállt. Daneel gyorsan, kecsesen beugrott mögé, Giskard pedig egy precízen koreografált táncmozdulattal a túloldalon foglalt helyet. Baley szabályosan beékelődött kettejük közé, de nem sérelmezte ezt a kényelmetlenséget, inkább örült annak, hogy jobbról-balról egy-egy vastos robottest választja el a külvilágtól.

De a külvilágnak nyoma sem volt. Fastolfe beszállt az első ülésre, becsukódtak az ajtók, az ablakok elsötétedtek, és lágy, mesterséges fény árasztotta el a belső teret.

- Általában nem így szoktam közlekedni, Mr. Baley, de nekem nem jelent ez különösebb kellemetlenséget, ön pedig valószínűleg kényelmesebbnek találja. Egyébként az autó teljesen komputerizált, ismeri az utat, és mindenféle akadályra és vészhelyzetre felkészült. Nekünk egy pillanatra sem kell beavatkoznunk.

Baley alig érzékelte a gyorsulást és az autó mozgását.

- Biztonságos útvonalon haladunk, Mr. Baley - mondta Fastolfe. - Meglehetősen nagy erőfeszítéseket tettem annak érdekében, hogy minél kevesebben tudják meg, hogy ön ebben az autóban utazik. Kívülről természetesen senki sem láthatja meg. Az út nem tart sokáig; egyébként az autót gázsugár hajtja és emeli a magasba, így tulajdonképpen repülőútról kellene beszélnünk, de ha gondolja, megragadhatja az alkalmat a pihenésre. Most teljes biztonságban van.

- Ön úgy beszél - felelte Baley -, mintha egyébként veszélyben lennék. Most kivételesen biztonságban vagyok, ahogyan biztonságban voltam akkor is, amikor fogva tartottak a hajón. - Körülnézett a szűk, zárt térben, s úgy látta, csakugyan elegendő védelmet nyújt a fémkeret, a sötét üveg, no meg persze a két robot masszív fémszerkezete.

Fastolfe felnevetett.

- Tudom, hogy túlzásokba esem, de az Aurorán mostanság magasra csaptak az indulatok. Ön válságidőszakban érkezett hozzánk, és én inkább vállalom, hogy a túlzásaim miatt hülyének néznek, mint hogy vállaljam az ellenkező véglet kockázatát.

- Gondolom, ön is tudja, dr. Fastolfe, hogy a küldetésem esetleges kudarca a Földre nézve súlyos következményekkel járhat.

- Tisztában vagyok ezzel. Higgye el, én legalább annyira akarom a sikert, mint ön.

- Elhiszem. Hozzáteszem még, hogy ha kudarcot vallok, elveszítem a Földön személyes és szakmai hitelemet egyaránt.

Fastolfe hátrafordult az ülésen, és döbbenetesen nézett Baleyre.

- Csakugyan? Pedig senki sem garantálhatja a sikert.

Baley vállat vont.

- Tudom, de így van. Nyilvánvalóan én leszek a kétségbeesett földi kormányzat szidalmainak a céltáblája.

- Erre nem gondoltam, amikor felkértem, Mr. Baley. Biztosíthatom, hogy megteszek mindent, ami tőlem telik. Bár hogy ôszinte legyek... - Fastolfe elfordította a fejét - a vereségünk esetén igencsak korlátozottak a lehetőségeim.

- Tudom - felelte Baley keserűen. Hátradőlt a puha, kárpitos ülésen, és lehunyta a szemét. Az autó finoman ringatta, de ő nem aludt el. Éppen ellenkezőleg: fokozottan járt az agya. Azon gondolkodott, mire mehet azzal a csekélyke segítséggel.

15.

Baley a másik végállomáson sem érezte a külvilág közelségét. Egy föld alatti garázsban szállt ki a járműből, és onnan egy kis lift vitte fel - mint később kiderült - a földszintre.

Ott egy napfényes szobába kísérték. Enyhén megborzongott a napsugarak láttán (tényleg volt bennük valami narancsos árnyalat).

Fastolfe észrevette Baley idegenkedését.

- Az ablakokat nem lehet átláthatatlanná tenni, de ha akarja, megoldom az elsötétítést.

Tulajdonképpen gondolnom kellett volna rá...?

- Felesleges - válaszolta Baley mogorván. - Majd háttal ülök az ablaknak. Akklimatizálódnom kell.

- Ahogy gondolja. Mindenesetre rögtön szóljon, ha kényelmetlenül érzi magát, Mr. Baley! Az Aurorának ezen a vidékén most késő délelőtt van. Nem tudom, a hajón hogyan mérte az időt. Ha már hosszú ideje ébren van, és pihenni szeretne, van rá lehetőség, hogy kialudja magát. Ha éber, de nem éhes, nem kell ennie. Ha viszont kedve van hozzá, rövidesen együtt ebédelhetünk.

- Az én napirendembe is kitűnően illeszkedne most egy ebéd.

- Nagyszerű! Emlékeztetni szeretném önt arra, hogy a mi napjaink hét százalékkal rövidebbek, mint a földi napok. Ez elvileg nem okozhat önnek különösebb bioritmikus problémákat, de ha mégis zavarja, mi próbálunk majd alkalmazkodni önhöz.

- Köszönöm.

- És végül... Nem tudom pontosan, melyek a kedvenc ételei.

- Megeszem mindent, amit elém tesznek.

- Ennek ellenére nem fogok megsértődni, ha valamelyik ételünket nem találja túlságosan... ízletesnek.

- Köszönöm.

- És nem zavarja, ha Daneel és Giskard is velünk tart?

Baley halványan elmosolyodott.

- Ők is enni fognak?

Fastolfe mosoly nélkül, komoly arccal válaszolt:

- Nem, de szeretném, ha mindig ön mellett lennének.

- Veszély fenyeget? Még itt is?

- Semmiben sincs tökéletes bizodalمام. Még itt is számolni kell a veszéllyel.

Ekkor belépett a szobába egy robot.

- Uram, az ebéd tálalva van - jelentette.

Fastolfe bólintott.

- Jól van, Faber. Hamarosan asztalhoz ülünk.

- Hány robotja van, dr. Fastolfe? - érdeklődött Baley.

- Elég sok. Nem értük még el a solariai szintet, ahol egy emberre tízezer robot jut, de nekem több robotom van, mint az egy emberre jutó aurorai átlag: pontosan ötvenhét. Nagy ez a ház, és irodának meg műhelynek is használom. Ezenkívül a feleségemnek - ha éppen van feleségem - külön szárnyban kell laknia, hogy ne zavarja őt a munkám, ezért külön személyzetre van szüksége.

- Ha ötvenhét robotja van, megértem, hogy nélkülözni tud közülük kettőt. Most már nincs olyan lelkiismeret-furdalásom, amiért az ön utasítására Giskard és Daneel kísért az Aurorára.

- Biztosíthatom, Mr. Baley, hogy tudatosan választottam ki őket. Giskard az udvarmesterem és a jobbkezem. Megszakítás nélkül szolgál, mióta felnőttkorba léptem.

- Mégis őt küldte el értem. Ez megtisztelő - mondta Baley.

- Ebből is láthatja, mennyire fontos az ön személye, Mr. Baley. Giskard a legmegbízhatóbb robotom. Erős és masszív.

Baley szeme Daneelre tévedt, mire Fastolfe rögtön folytatta a mondatot:

- Daneel barátomat nem is számítottam bele a statisztikába. Ő nem a szolgálóm, hanem olyan művem, akire gyenge pillanataimban rendkívül büszke vagyok. Osztályában ő az első.

Megépítője és modellje az a dr. Roj Nemennuh Sarton volt, akit... - Fastolfe tapintatosan elhallgatott.

- Értem - vetette közbe Baley, és gyorsan bólintott.

Nem akarta, hogy a doktor befejezze a mondatot, mert most jött volna az, hogy Sartont a Földön gyilkolták meg.

- Szóval a szerelési munkálatokat Sarton vezette - folytatta Fastolfe -, de Daneel az én elméleti számításaim alapján készült el.

A doktor rámosolygott Daneelre, mire a robot elismerően biccentett.

- Jander is az öné volt - mondta Baley.

- Igen. - Fastolfe megcsóválta a fejét, és lesütötte a szemét. - Talán ugyanúgy magamnál kellett volna tartanom ôt is, mint Daneelt. De ő a második ember formájú robotom volt, és nem jelentett nekem annyit, mint az első. Daneel az elsősülött. Őt úgyszólván külön kategóriába sorolom.

- És nem szerkeszt újabb humanoid robotokat?

- Soha többé. De jöjjön - mondta Fastolfe, és összedörzsölte a két tenyerét -, vár az ebéd. Nem hiszem, Mr. Baley, hogy a Földön a lakosság hozzá van szokva a mi úgynevezett "természetes élelmiszereinkhez". Ma ráksalátát fogunk ebédelni kenyérrel és sajttal. Ihat tejet, vagy választhat a különböző gyümölcsleveink közül. Ilyen egyszerű az egész. Desszertnek fagyaltot kapunk.

- Csupa hagyományos földi étel - mondta Baley -, amelyek eredeti formájukban már csak az ősi irodalmi művekben lelhetők föl.

- Egyik sem számít mindennapi fogásnak itt, az Aurorán, de gondoltam, nincs értelme annak, hogy helyi ingyencségekkal és fűszerekkel kínáljam. Beletelne egy kis időbe, amíg megszokja őket.

Fastolfe felállt.

- Kérem, jöjjön velem, Mr. Baley. Csak ketten leszünk; ígérem, nem fogunk ünnepélyesen álldogálni az asztalnál, és mellőzünk mindenféle formaságot.

- Köszönöm - hálálkodott Baley. - Értékelem a kedvességét. A hajóút unalmát elűzendő eléggé intenzíven beleástam magam az Auroráról szóló szemléltetőanyagokba, és tudom, hogy ünnepélyes alkalmakra az etikett jó néhány étkezési szertartást ír elő, amelyektől kifejezetten rettegek.

- Nem kell rettegnie.

- Dr. Fastolfe! Lehetnének esetleg olyannyira kötetlenek, hogy ebéd közben a munkáról beszélgetünk? Egy percet sem szabadna feleslegesen elvesztegetnem.

- Jó ötlet - helyeselt Fastolfe. - A munkájáról fogunk beszélgetni, és gondolom, megbízhatok önben, hogy senkinek sem szól majd erről a botlásomról. Nem szeretném, ha kinéznének az illemtudó társaságból. - Felnevetett. - Bár most nem kellene nevetnem. Ezen nincs mit nevetni. Ha most elvesztegetjük az időnket, abból nemcsak kellemetlenségeim származhatnak. Az könnyen végzetes következményekkel járhat.

Baleynek egy vendégszobát bocsátottak a rendelkezésére. A berendezés néhány szék, egy fiókos szekrény és egy zongoraszerű hangszer, amelyen billentyűk helyett sárgaréz szelepek éktelenkedtek, a falakat díszítő absztrakt képek mintha remegtek volna a fényben. A sima felületű, különféle barna árnyalatú kockákkal mintázott padló a tervező szándéka szerint talán faberakásra emlékeztetett, és bár frissen fényezettnek látszott, egyáltalán nem volt csúszós. Az ebédlőt ugyanilyen padló borította, de ez volt az egyetlen hasonlóság a két helyiség között. A hosszú, négyszögletes termet kifejezetten túldíszítették. Elhelyeztek benne hat nagy, négyzet alakú asztalt, ezek láthatóan tetszés szerint összeszerelhető elemes bútorok voltak. Az egyik rövidebb fal mentén bárpult állt csillogó, színes üvegekkel, mögötte egy görbe tükör, amely szinte végtelenül hosszúnak mutatta a termet. A bárpulttal szemközt, a másik oldalon négy falmélyedést alakítottak ki, melyek mindegyikében egy-egy robot várakozott.

A két hosszabb falat művészi mozaikberakás fedte, a képek színe lassan változott. Az egyik egy lakott bolygófelszínt ábrázolt, de Baley nem tudta megállapítani, az Aurora vagy egy másik létező égitest volt-e a modell; azt is elképzelhetőnek tartotta, hogy csak az alkotó képzeletében létezett az a világ. A kép egyik oldalán búzaföld (vagy valami hasonló) terült el, telis-tele bonyolult, egytől egyig robotok által vezérelt mezőgazdasági gépekkel. Távolabb elszórtan emberlakta épületek is látszottak, amelyek a fal másik végében várossá sűrűsödtek - legalábbis Baley ilyennek képzelte el egy aurorai várost.

A másik hosszú falat csillagászati könyvbe illő ábra díszítette. Egy távoli nap kék-fehér bolygót világított meg, és a bolygót mintázó mozaikok úgy verték vissza a fényt, hogy egészen közlelről nézve is az volt az ember érzése, hogy az égitest forog. A környező csillagok - némelyek halványabbak, mások fényesebbek - ránézésre ugyancsak változtatták a helyüket, de mozdulatlanok tűntek annak a szemében, aki huzamosabb ideig egyikre vagy másikra szegezte a tekintetét.

Baley zavarónak és visszataszítónak találta az egészet.

- Szép munka - jegyezte meg Fastolfe. - Csak kicsit túl drága volt. Nem éri meg az árát, de hát Fanya ragaszkodott hozzá. Fanya a jelenlegi élettársam.

- Ő is velünk tart most, dr. Fastolfe?

- Nem, Mr. Baley. Mint már említettem, csak ketten leszünk. Megkértem Fanyát, hogy erre az időre vonuljon vissza a lakosztályába. Nem akarom belekeverni őt ebbe az ügybe. Ugye megérti?

- Természetesen.

- Jöjjön, foglaljon helyet!

Leültek az egyetlen terített asztalhoz. Baley a tálak, csészék és mives evőeszközök némelyikét szokatlannak találta. Az asztal közepén egy magas, felül elkeskenyedő henger állt, leginkább egy sötét kőből készült sakkfigurára emlékeztetett.

Baley nem tudott ellenállni a kísértésnek, és megérintette az ujjával.

Fastolfe elmosolyodott.

- Fűszertartó - magyarázta. - Egészen egyszerűen működik: egy tucat különböző fűszerből választhatunk. Az ember felemeli, és szertartásos mozdulatokat végez rajta, melyek önmagukban értelmetlenek, de az aurorai sznobok számára rendkívül fontosak, mert emelik az étkezés rangját. Fiatalabb korban a fűszertartót a tenyerembe véve, a hüvelyk-, mutató- és középső ujjam hegyét összeszorítva magam is el tudtam végezni a sózás műveletét. Ha most megpróbálnám, könnyen lehet, hogy a manőver során fejbe verném a vendégemet.

Remélem, eltekint attól, hogy megpróbáljam.

- Kérem, dr. Fastolfe, inkább ne próbálja meg!

Egy robot salátát tett az asztalra, egy másik gyümölcsleveket hozott egy tálcán, egy harmadik kenyeret és sajtot tálalt fel, egy negyedik pedig a szalvétákat igazította el az asztalon.

Összehangoltan dolgoztak, egyszer sem ütköztek egymásnak. Egészen lenyűgözték Baleyt.

Végül, mintha mi sem lenne természetesebb ennél, megálltak az asztal egy-egy oldalán, egyszerre hátráltak, meghajoltak, megfordultak, majd visszatértek a szoba túlsó végében található falmélyedésekbe. Baley csak akkor vette észre, hogy Daneel és Giskard is ott van az ebédlőben. Nem látta őket bejönni. A búzaföldet ábrázoló fal egy-egy beugrójában várakoztak. Daneel volt hozzájuk közelebb.

- Most, hogy elmentek... - kezdte Fastolfe, majd rögtön el is hallgatott, és lassan, szomorúan csóválta a fejét - azaz hogy mégse mentek el... A robotok az étkezés megkezdése előtt általában elhagyják a termet, hiszen ők nem esznek. Logikus. Végül aztán ez is a szertartás részévé vált. Szinte elképzelhetetlen, hogy valaki hozzálásson az ételnek, amíg a robotok jelen vannak. Most viszont...

- Most viszont nem mentek el - fejezte be Baley a mondatot.

- Nem bizony. Úgy éreztem, a biztonság előbbre való az etikettnél, és önt, aki nem aurorai, nem fogja zavarni ez a kis szabálytalanság.

Baley megvárta, míg Fastolfe megkezdte az étkezést. A doktor kézbe vette a villát. Baley is. Fastolfe enni kezdett, szándékosan lassan csinált mindent, hogy vendége megfigyelhesse, mi a teendő.

Baley óvatosan beleharapott a rákba. Nagyon ízletesnek találta. A Földön fogyasztott rákkremre hasonlított, de sokkal finomabb és gazdagabb volt. Komótosan rágcsálta a

falatokat, és bár nagyon szeretett volna előrébb jutni a nyomozással, pillanatnyilag elképzelhetetlennek tartotta, hogy az ebéden kívül bármi mással foglalkozzék.

Meglepetésére Fastolfe tette meg az első lépést.

- Nem kellene munkához látnunk, Mr. Baley?

A nyomozó érezte, hogy enyhén elvörösödik.

- Dehogyanem. Mindenképpen. Bocsásson meg, de megleptek az önök aurorai ízei, és nem tudtam másra koncentrálni. Tulajdonképpen ön idézte elő a bajt, ugye, dr. Fastolfe?

- Miért kérdezi ezt?

- Úgy tudom, valaki nagy szakértelmet kívánó módon követte el a robotölést.

- Robotölés? Hangzatos kifejezés - mondta Fastolfe mosolyogva. - Értem már, mire gondol. Jól tudja: az a módszer csakugyan roppant komoly szakértelmet kíván.

- És ha jól tudom, csakis önnek van meg a szükséges szakértelme.

- Ezt is jól tudja.

- És még ön is elismeri, mi több, teljes bizonyossággal állítja, hogy senki más nem idézhette elő Jander agyában a mentális zárlatot.

- Én csak az igazat mondom, Mr. Baley. A hazudozással, ha képes lennék is rá, nem jutnék semmire. Mindenki tudja, hogy én vagyok az ötven Külső Világ első számú elméleti robotszakértője.

- De nem lehetséges, dr. Fastolfe, hogy az egész világ második, harmadik vagy akár tizenötödik legjobb robotszakértője is képes ilyesmire? Tényleg csak a legjobb követhette el a gyilkosságot?

- Szerintem a legjobbnak is minden tudására szüksége lett volna - jelentette ki Fastolfe higgadtan. - Sőt, és most megint csak az egyéni véleményemet mondom, én is csak különösen jó formában lettem volna képes rá. Ne felejtse el, hogy a robotika legkiválóbb szakemberei, magamat is beleértve, a pozitronagyak megtervezésénél különös figyelmet szenteltek annak, hogy kizárják a mentális zárlat lehetőségét.

- Biztos ebben? Egészen biztos?

- Tökéletesen.

- És ezt már nyilvánosan is kijelentette?

- Természetesen. Volt egy nyilvános vizsgálat, amelynek során feltették nekem ugyanezeket a kérdéseket, és én akkor is az igazat válaszoltam. Az Aurorán ez a szokás.

- Pillanatnyilag nem vonom kétségbe, hogy meggyőződése szerint igazat vallott - mondta Baley. - De nem lehet, hogy a természetes büszkesége ragadtatta ilyen kijelentésre? Talán az is jellegzetes aurorai vonás.

- Úgy érte, annyira szeretném a legjobbnak mutatni magam, hogy szándékosan magamat vádolom mindenki előtt Jander mentális zárlatának előidézésével?

- Én úgy képelem, hogy ön vállalja a politikai bukást és a társadalmi katasztrofát, ha a tudományos jó híre csorbíthatatlan marad.

- Értem. Érdekes gondolatok ezek, Mr. Baley. De más a helyzet. Ön szerint, ha választanom kellene a két lehetőség közül: tudniillik hogy beismerem, nem én vagyok a legjobb, illetve bűnösnek vallom magam a "robotölésben" - akkor én tudatosan az utóbbit választanám.

- Nem, dr. Fastolfe, nem akarom ennyire leegyszerűsíteni a kérdést. Talán azért hazudja azt magának, hogy ön a legjobb robotszakértő, és azért ragaszkodik ehhez mindenáron, mert tudat alatt - hangsúlyozom, dr. Fastolfe, tudat alatt - meg van győződve arról, hogy megelőzték. Fastolfe felnevetett, de egy parányi idegesség is kicsendült a nevetéséből.

- Nem, nem, Mr. Baley. Ez óriási tévedés!

- Gondolkodjon csak, dr. Fastolfe! Biztos abban, hogy a többi robotszakértő szakmai tudás terén meg sem közelíti önt?

- Alig néhányan foglalkozunk ember formájú robotokkal. Daneel elkészítésével tulajdonképpen egy új tudományág jött létre, amelynek ma még neve sincs. Az Aurora elméleti robotszakértői közül egyedül én értem, hogyan működik Daneel pozitronagyja. A néhai dr. Sarton is értette, de nem olyan jól, mint én. Az elképzelés lényege ugyanis tőlem származik.

- Ha kezdetben így is volt, nem biztos, hogy ma is igaz. Senki nem szerzett tudomást az elmélet lényegéről?

Fastolfe határozottan ingatta a fejét.

- Senki. Senkit sem tanítottam meg rá, és képtelenség, hogy bármely más, ma élő tudós egyedül rájöhetett volna ugyanerre.

Baley egy kicsit ingerülten válaszolt.

- Nem lehet, hogy egy jóeszű fiatalember, aki most végzett az egyetemen, és okosabb, mint bárki is gondolná...

- Nem, Mr. Baley, nem lehet. Ha létezne az illető, én biztosan ismerném. Akkor megfordult volna a laboratóriumomban, és együtt dolgozott volna velem. Pillanatnyilag nincs ilyen fiatalember. Nem mondom, hogy később sem lesz, talán többen is lesznek. De jelen pillanatban egyetlenegy sincs!

- Tehát ha ön meghal, akkor a sírba viszi magával ezt az új tudományágat?

- Még csak százhatvanöt éves vagyok, persze metrikus évben számolva; ez mintegy száznegyvennégy földi évnek felel meg.* Aurorai viszonylatban fiatalnak számítok, és

semmilyen egészségi ok nem zárja ki, hogy eléljek legalább még egyszer ennyi ideig. A négyszáz éves kor sem szokatlan - metrikus évben számítva. Lesz még elég időm tanítani. Közben befejezték az étkezést, de sem Fastolfe, sem pedig Baley nem állt fel az asztaltól. A robotok sem vitték el a tálakat. Mintha valamennyien mozdulatlaná dermedtek volna a gyorsan pergő párbeszéd közepette.

- Dr. Fastolfe - mondta Baley résnnyire szűkült szemmel. - Két éve a Solarián jártam, és az volt a benyomásom, hogy mindent összevetve valamennyi világ közül ott értenek a legjobban a robotikához.

- Mindent összevetve ez valószínűleg igaz is.

- És nincs olyan solariai, aki elkövethette volna a gyilkosságot?

- Nincs, Mr. Baley. Az ő robotjaik semmivel sem fejlettebbek, mint az én szegény kis megbízható Giskardom. A solariaiaknak halvány fogalmuk sincs az ember formájú robotok készítéséről.

- Hogy állíthatja ezt ennyire biztosan?

- Ön, Mr. Baley, járt már a Solarián, így nagyon jól tudja, hogy a solariaiak csak nagy nehézségek árán tudják megközelíteni egymást. Háromdimenziós "távnézés" útján érintkeznek, kivételt csak azok az esetek jelentenek, amikor elkerülhetetlen a szexuális kapcsolat. Gondolja, hogy valamelyiküknek eszébe jutna olyan ember formájú robotot tervezni, amelyik elôcsalja a neurotikus félelmeiket? Jóformán nem is tudnák használni, annyira kerülné mindenki a vele való találkozást.

- De talán akad olyan solariai, aki meglepôen jól túri az emberi test közelségét. Nem zárhatjuk ki ennek a lehetőségét.

- Nem zárom ki. Csakhogy jelenleg egyetlen solariai állampolgár sem tartózkodik az Aurorán.

- Hogyhogy?

- Az itteniekkal sem szeretnek közvetlenül érintkezni, ezért csak nagyon fontos üzleti ügyekben utaznak el ide vagy a többi világra. Sôt még ilyen esetben sem lépnek a bolygó felszínére, hanem a bolygó körüli pályáról elektronikus eszközökkel kommunikálnak az idegenekkel.

- Ha viszont tényleg igaz, hogy ön az egyetlen ember, aki elkövethette a gyilkosságot, fel kell tennem a kérdést: ön ölte meg Jandert?

- Nem tudom elképzelni, hogy Daneel ne mondta volna meg önnek: tagadom ezt a vádat - válaszolta Fastolfe.

- Megmondta, de én öntôl is hallani akartam.

Fastolfe karba fonta a kezét, és a homlokát ráncolta. Összeszorított fogai közül préselte ki a szavakat:

- Akkor most meghallhatja. Nem én tettem.

Baley a fejét csóválta.

- Úgy látom, teljes meggyőződéssel mondja ezt.

- Igen. Teljes meggyőződéssel és nagyon őszintén. Nem én öltem meg Jandert.

- Ha viszont nem ön tette, és senki más sem lehetett képes rá, akkor... De várjon csak! Talán pontatlan a feltételezésem. Jander tényleg halott? Vagy hamis ürüggyel csaltak ide engem?

- Azt a robotot tényleg tönkretették. Ha a törvényhozás nem tiltja meg, hogy még ma hozzáférjek a roncshoz - márpedig nem hiszem, hogy megakadályoznák -, akkor nagyon valószínű, hogy meg tudom mutatni önnek.

- Ha nem ön tette, és senki más sem lehetett képes rá, a robot pedig tényleg halott, akkor ki követte el a bűntényt?

Fastolfe nagyot sóhajtott.

- Daneel bizonyára elmondta, mit hangoztattam mindvégig a vizsgálat során, de ön persze ezt is tőlem akarja hallani.

- Így van, dr. Fastolfe.

- Hát akkor elmondom: senki sem követte el. A zárlat spontán módon keletkezett Jander agytekervényeiben.

- Valószínűnek tartja?

- Nem valószínű. Sőt nagyon, de nagyon valószínűtlen. De ha egyszer nem én voltam az elkövető, akkor csakis ez fordulhatott elő.

- Felmerülhet: nagyobb az esélye annak, hogy ön hazudik, mint annak, hogy spontán zárlat állt be.

- Ez sokakban fel is merült. De én tudom, hogy nem követtem el, ezért a spontán zárlat az egyetlen lehetséges változat.

- És engem azért hívatott ide, hogy igazoljam, bizonyítsam a spontán zárlatot?

- Igen.

- De hogy lehet bizonyítékot találni egy spontán történésre? A jelek szerint csak így menthetem meg önt, a Földet és jómagamat.

- Ez fontossági sorrend, Mr. Baley?

Baley zavartan válaszolt:

- Fontossági sorrendben önt, magamat és a Földet.

- Hosszas gondolkodás után sajnós arra a következtetésre jutottam, hogy lehetetlen bizonyítékot találni - mondta Fastolfe.

17.

Baley rémült pillantást vetett Fastolfe-ra.

- Azt mondja, lehetetlen?

- Azt. - Fastolfe hirtelen felkapta a fűszertartót. - Kíváncsi vagyok, meg tudom-e még csinálni a régi mutatványt.

Egy jól kiszámított csuklómozdulattal feldobta a dobozt. A fűszertartó bukfencet vetett a levegőben, Fastolfe jobb hüvelykujját leszorítva, a tenyere élével kapta el a tárgy keskenyebbik végét. Ettől az újra megbillent, átkerült Fastolfe bal tenyerére, és így táncolt tovább egyik kézről a másikra. A harmadik bukfenc megint a magasban történt, majd Fastolfe jobb kézzel marokra szorította a fűszertartót, mire finomra ôrölt só hullott a bal kezébe.

- Gyerekes mutatvány, egy tudós elme szüleménye - mondta a doktor -, és az eredmény, ami természetesen csak egy csipet só, nincs arányban az erőfeszítéssel. De a jó aurorai vendéglátó mindig büszkén mutatja be. Vannak szaktekintélyek, akik másfél percig is a levegőben tudják tartani a dobozt, és ezalatt szinte követhetetlenül gyorsan mozog a kezük. No persze - tette hozzá elgondolkozva -, Daneel minden emberi lélynél ügyesebben és gyorsabban tudja előadni az efféle mutatványokat. Ilyen vizsgálatokat is végeztem rajta, hogy ellenőrizsem az agyműködését, de nagy hiba lenne nyilvánosság elé tárni a képességeit. Feleslegesen megszegyenítené a fűszerészeket, bizonyára érti, kikre gondolok, bár a szótárakban nem szerepel ez a népszerű elnevezés.

Baley igenlően dörögött.

- De térjünk vissza a tárgyra! - javasolta Fastolfe, és felsóhajtott.

- Hiszen ön nem a fűszerészek miatt hozatott engem ide olyan messziről.

- Persze hogy nem. Akkor hát folytassuk!

- Van, valami különös oka annak, hogy éppen most adta elő nekem ezt a mutatványt, dr. Fastolfe?

- Igen. Holtpontra jutott a beszélgetésünk, hiszen csakugyan azért hozattam önt ide, hogy megtegye a lehetlent. Az előbb olyan sokatmondó volt az arckifejezése, és az igazat megvallva jobb megoldás nem jutott az eszembe: gondoltam, nem árt, ha tartunk egy lélegzetvételnyi szünetet. Most viszont folytassuk!

- Beszéljünk tovább a lehetetlen feladatról?

- Az ön számára talán nem az, Mr. Baley. Önről azt tartják, hogy a lehetetlen feladatokat is megoldja.

- A hipervíziós drámára gondol? Abban ostobán eltorzították a solariai eseményeket. Elhitte? Fastolfe széttárta a karját.

- Csak így remélhetek.

- Nekem viszont nincs más választásom. Meg kell próbálnom folytatni a nyomozást. Ha kudarcot vallok, nem térhetek vissza a Földre. Ezt egyértelműen a tudomásomra hozták...

Mondja, dr. Fastolfe! Hogyan ölhatték meg Jandert? Hogyan kellett manipulálni az agyát?

- Nézze, Mr. Baley, ezt egy robotszakértő kollégának se tudnám most hirtelenjében elmagyarázni, még akkor sem, ha felkészültem volna a kutatási eredményeim nyilvánosságra hozatalára. Márpedig ön nem robotszakértő, én pedig nem vagyok felkészülve a közlésre. De azért megpróbálom elmondani a lényeget... Nyilván tudja, hogy a robotokat a Földön találták fel, és ott készültek az első példányok.

- A Földön nemigen foglalkoznak a robotikával...

- Mi itt, a Külső Világokon jól tudjuk, mennyire robotellenes beállítottságúak a földlakók.

- Ennek ellenére senki előtt nem titok a Földön, hogy a mi bolygónkról származnak az első robotok. Az is köztudott, hogy a hipertérben való utazást is robotok segítségével valósították meg, és mivel hipertérutazás nélkül nem telepedhetett volna meg az emberiség a Külső Világokon, nyilvánvaló, hogy már a gyarmatosítás előtt léteztek robotok, amikor még a Föld volt az egyetlen lakott bolygó. Következésképpen a robotokat a földlakók találták fel, mégpedig otthon, a Földön.

- De ugye nem valami büszkék a találmányukra?

- Nem szoktunk beszélni róla - felelte Baley kurtán.

- És Susan Calvinról hallottak már?

- Régi könyvekben találkoztam már a nevével. Ő volt a robotika tudományának egyik úttörője.

- Csak ennyit tud róla?

Baley hanyagul intett a kezével.

- Gondolom, többet is megtudhatnék róla, ha átnézném az archívumokat, de még nem volt rá alkalmam.

- Fura - mondta Fastolfe. - Susan Calvin az űrlakók szemében szinte félistennőnek számít, olyannyira, hogy a robotikához nem értő kevesek szerintem nem is tudják róla, hogy földlakó volt. Istenkáromlónak és hazugnak tartanak azt, aki kijelentené, hogy metrikus években

számítva alig múlt el százéves, amikor meghalt. Önök pedig csak a robotika egyik úttörőjeként ismerik ôt.

- Miért, dr. Fastolfe? Talán Susan Calvinnek köze van ehhez az ügghöz?

- Bizonyos szempontból, közvetetten igen. Calvin nevéhez számtalan legenda fűződik.

Ezeknek a többsége minden kétséget kizáróan valótlán, mégis tovább él. Az egyik leghíresebb és leghihetlenebb legenda szerint akkoriban, a kezdet kezdetén elkészült egy robot, amelyről kiderült, hogy valami szerencsétlen gyártási hiba folytán telepatikus képességekkel rendelkezik...*

- Micsoda?

- Így szól a legenda. Azzal kezdtem, hogy csak legenda, és minden kétséget kizáróan nincs valóságos alapja. Mindenesetre emlékeztetni szeretném arra, hogy elméletileg megtörténhetett, bár a gyakorlatban még soha senki nem állított elő telepátiaira képes robotot. Teljesen elképzelhetetlen, hogy egy hipertérutazás előtti korban gyártott, egyszerű és primitív pozitronagyban felléphetett ilyen rendellenesség. Ezért biztosak vagyunk abban, hogy ez a történet kitaláció. Ennek ellenére hadd folytassam az eszmefuttatást, mert hátravan még a morális mondanivaló.

- Mindenképpen folytassa!

- Az a robot a legenda szerint olvasni tudott az emberek gondolataiban. Amikor feltettek neki egy kérdést, kiolvasta a kérdező agyából azt a választ, amelyet az illető hallani akart. Na már most a robotika Első Törvénye egyértelműen kimondja, hogy a robot nem okozhat ártalmat egy emberi lénynek, avagy nem tűrheti el, hogy az tétlensége folytán ártalmat szenvedjen. Az "ártalom" szó a robotok számára általában fizikai bántódást jelent. Egy gondolatolvasó robot viszont bizonyára tudná, hogy a csalódottság, a harag és minden hasonló érzelmi vihar boldogtalanná tesz egy érző emberi lényt, és az efféle érzelmek keltését ez a robot már "ártalmasnak" minősítené. Tehát ha a telepata robot tudatában lenne annak, hogy az igazság elkeserítené vagy dühítené, iriggyé vagy boldogtalanná tenné az illetőt, akkor inkább hazudna, hogy kedvében járjon a gazdájának. Érti?

- Persze hogy értem.

- Szóval ez a robot magának Susan Calvinnek is hazudott. Természetesen nem folytathatta sokáig a hazudozást, mert különböző embereknek különböző dolgokat mondott, és állításai egyrészt összefüggéstelenek voltak, másrészt pedig minden tény ellenük szólt. Susan Calvin hamar rájött, mi történik körülötte, és tudta, hogy az ügy miatt rendkívül kellemetlen helyzetbe került. Ha előbb kiderül a dolog, nem keseredik el annyira, a felfokozott várakozás után viszont elviselhetetlen csalódást érzett... Biztos, hogy nem hallotta még a történetet?

- A szavamat adom rá.

- Döbbenetes! Pedig biztos, hogy nem az Aurorán találták ki, mert az összes többi Külső Világon is ugyanilyen jól ismerik... Mindegy. Elég az hozzá, hogy Calvin bosszút állt a roboton. Bebizonyította neki, hogy akár igazat mond, akár hazudik, mindenképpen árt az illető embernek. Így a robot semmiképp nem tudott eleget tenni az Első Törvénynek, és amikor ezt felismerte, kénytelen volt totális passzivitásba vonulni. Képszerűbben fogalmazva, kiégtek a pozitrontekervényei, és agya helyrehozhatatlan károsodást szenvedett. A legenda szerint Calvin hazugnak nevezte a tönkretett robotot.

- És most nyilván azt akarja mondani, hogy Jander Panell-lel is valami hasonló történhetett. Ellentmondásba keverték, és kiégett az agya?

- A jelek szerint ez történt, bár sokkal nehezebb lehetett előidézni, mint Calvin idejében. A robotikai szakemberek - valószínűleg éppen a legenda tartalma miatt - igyekeznek minimálisra csökkenteni a feloldhatatlan ellentmondások veszélyét. A pozitronagyak építésének tudományos elmélete rengeteget fejlődött azóta, és a gyakorlat is sokat finomodott. Az új rendszerek egyre jobban megoldják a feladatokat, minden helyzetben döntenek, és így vagy úgy, de mindig engedelmeskednek az Első Törvénynek.

- Akkor viszont nem lehet kiégetni egy robot agyát. Ezt akarja mondani? Mert ha igen, akkor nyitott marad a kérdés: mi történt Janderrel?

- Nem azt akarom mondani. A rendszerek egyre jobbak, de sohasem tökéletesek. Nem is lehetnek azok. Bármennyire finom, precíz berendezések is az agyak, mindig lehet találni egy végzetes ellentmondást. Ez alapvető matematikai igazság. Sohasem fogunk tudni létrehozni olyan finom és precíz mesterséges agyat, amelynél nullára csökken a végzetes ellentmondások veszélye. Ez ugyanis lehetetlen. De azért annak, aki ezeknél a majdnem tökéletes rendszereknél mentális zárlatot akar előidézni, nagyon jól kell értenie az adott pozitronagy működését. Ezért mondom, hogy csak egy kiváló elméleti szakember lehetett volna a tettes.

- Mint például ön, dr. Fastolfe?

- Mint például én. Az ember formájú robotok esetében pedig csakis én jöhetek szóba.

- Vagy ha nem, hát senki - mondta Baley ironikusan.

- Vagy ha nem, hát senki. Ahogy mondja - felelte Fastolfe, mintha nem is érezte volna a gúnyt Baley hangjában. - Az ember formájú robotok agyának és, hozzátehetném: testének megkonstruálásakor tudatosan imitáltuk az emberi testet. A pozitronagyakat különlegesen precízen dolgoztuk ki. Természetesen ezekben is megvan az emberi agy néhány előnytelen tulajdonsága. Ahogy az agyban lejátszódó véletlen baleset következményeként egy emberi

lény is kaphat agyvérzést - amikor szó sincs külső beavatkozásról -, úgy a pozitronok pillanatnyi eltérése folytán, vagyis véletlenségből egy humanoid robotnál is beállhat a mentális zárlat.

- Ezt bizonyítani is tudja, dr. Fastolfe?

- Matematikailag tudom modellezni a jelenséget, de a matematikában jártas szakértők közül sem fogadná el mindenki az érveimet. Az elméletem ugyanis néhány olyan egyéni feltételezést is magában foglal, amely nincsen összhangban a robotika szakembereinek jelenleg elfogadott gondolkodásmódjával.

- Mekkora egy ilyen spontán mentális zárlat valószínűsége?

- Ha több emberszerű robot létezne, ha lenne belőlük mondjuk százezer, akkor az aurorai átlagéletkort figyelembe véve, az egyiknek jó esélye lenne arra, hogy beáll nála egy spontán mentális zárlat. Persze bekövetkezhet ez sokkal hamarabb is, mint Jander esetében, noha rendkívül kicsi az eshetősége.

- Nézze, dr. Fastolfe, ha sikerülne bebizonyítani, hogy általában a robotoknál előfordulhat spontán mentális zárlat, azzal még nem igazolná azt, hogy ebben a konkrét esetben éppen ez történt Janderrel.

- Ebben teljesen igaza van - ismerte el Fastolfe.

- Tehát ön, a robotika legnagyobb szaktekintélye nem tudja bebizonyítani, hogy Jandernél spontán mentális zárlat lépett fel.

- Megint igaza van.

- Akkor mit vár tőlem? Mit tehetek én, aki nem is konyítok a robotikához?

- Nem kell itt bizonyítani semmit. Bôven elég, ha előáll egy zseniális elképzeléssel, amely hihetővé teszi a nagyközönség számára, hogy Jander pusztulását spontán mentális zárlat okozta.

- Például...

- Nem tudok példát mondani.

- Biztos, hogy nem tud példát mondani, dr. Fastolfe? - kérdezte Baley szigorúan.

- Mit akar ezzel? Most mondtam, hogy nem tudok.

- Hadd mondjak valamit! Feltételezem, hogy az auroraiak túlnyomó többsége tudja, mi célból utaztam ide. Nehéz lett volna titokban idehozniuk, hiszen földlakó vagyok.

- Így van. Nem is próbáltam titkolózni. Kikértem a törvényhozás elnökének a véleményét, és miután meggyőztem, ő engedélyezte az ön utazását. Így egyelőre én is a helyemen maradhattam. Ön lehetőséget kapott arra, hogy megoldja a rejtélyt, mielőtt még sor kerülne a tárgyalásomra. Nem hiszem, hogy sok időt engedélyeznek nekünk.

- Akkor megismétlem: az auroraiak túlnyomó többsége tudja, hogy itt vagyok, és azt hiszem, azt is pontosan tudják, miért. Ki kellene derítenem, hogyan halt meg Jander.

- Magától értetődik. Mi másért jött volna ide?

- És mióta felszálltam a Földön arra a hajóra, állandóan szigorított őrizet alatt tartanak, mert fennáll annak a veszélye, hogy az ön ellenségei megpróbálnak eltenni láb alól. Azt hiszik, csodatévő szent vagyok, aki - bár minden ellene szól - megoldja a rejtélyt, ön pedig megnyeri a játszmát.

- Igen, szerintem is fennáll egy ilyen merénylet veszélye.

- Akkor most tegyük fel, hogy van valaki, aki nem szeretné, ha megoldódna a rejtély, és így ön tisztázná magát. Ennek a valakinek sikerül megölnie engem. Nem lehet, hogy ekkor ön mellé állna a közvélemény? Az esetből az emberek arra következtetnének: az ellenségei érezték, hogy ön ártatlan, máskülönben nem tartottak volna annyira a vizsgálatról, és nem tettek volna el engem láb alól.

- Meglehetősen bonyolult a gondolatmenete, Mr. Baley. Elképzelhetőnek tartom, hogy nagy ügyességgel erre is felhasználható lenne az ön halála, de ne féljen, nem lehet merénylet. Ön védelem alatt áll. Nem fogják megölni.

- De miért őriztet engem, dr. Fastolfe? Miért nem hagyja, hogy az ellenségei végezzenek velem? Miért nem használja fel a halálomat a győzelem érdekében?

- Mert szívesebben venném, ha életben maradna, és érvekkkel sikerülne bizonyítania az ártatlanságomat.

- De hát ön nagyon jól tudja, hogy nem tudom bebizonyítani az ártatlanságát.

- Talán tudja. Éppen elég ösztönzést kapott. Az ön kezében van a Föld sorsa, és ahogy mondta, ezen áll vagy bukik a saját karrierje is.

- Mit érek az ösztönzéssel? Ha rám parancsol, hogy a karjaimmal csapkodva emelkedjem a levegőbe, mert ellenkező esetben lassú kínzás és halál vár rám, a Földet felrobbantják, lakóit pedig egytől egyig kiirtják, hiába az ösztönzés, attól még nem fogok tudni repülni.

- Tudom, hogy nincs sok esélye - mondta Fastolfe keserűen.

- Tudja, hogy egyáltalán semmi esélyem - vágott vissza Baley ingerülten -, és csakis a halálom árán menekülhet meg.

- Akkor nem fogok megmenekülni, mert gondom lesz rá, hogy az ellenségeim ne kerülhessenek az ön közelébe.

- De ön itt van a közelemben.

- Tessék?

- Az jár a fejemben, dr. Fastolfe, hogy ön megölhet engem, miközben azt a látszatot kelti, hogy az ellenségei tették. Azután a halálomat felhasználja ellenük. Ezért hozatott engem az Aurorára.

Fastolfe egy pillanatig enyhe meglepetéssel nézte Baleyt, azután hirtelen irgalmatlan harag fogta el, elvörösödött, és arca rettenetes grimaszra torzult. Felkapta az asztalról a fűszertartót, a magasba emelte, és le akart sújtani vele Baleyre.

A nyomozót teljesen váratlanul érte a támadás. Alig tudott elhajolni az ütés elől.

Daneel és Giskard

18.

Fastolfe gyorsan cselekedett, de Daneel nála is jóval fürgébb volt.

Baley, aki már megfélekedzett Daneel jelenlétéről, csak valami hirtelen suhogást és egy meglepett hangot hallott, azután azt látta, hogy Daneel, kezében a fűszertartóval, ott áll Fastolfe mellett.

- Remélem, semmilyen tekintetben nem ártottam önnek, dr. Fastolfe - mondta a robot.

Baley kába volt, így csak homályosan érzékelte, hogy Fastolfe másik oldalán ott áll Giskard, és a többi négy robot is előmerészkedett a távolabbi falmélyedésekből, majdnem az étkezőasztalig.

Fastolfe enyhén zihálva, kócosan, csapzottan felelt:

- Nem, Daneel. Nagyon helyesen cselekedtél. - Felemelte a hangját: - Mindannyian jól vizsgáztatok, csak egyet ne felejtsetek el: sohasem szabad tétovázni, még akkor se, ha rólam van szó!

Halkan felkacagott, és miközben újra helyet foglalt, ujjaival lesimította a haját.

- Bocsásson meg, Mr. Baley, amiért megijesztettem - szabadkozott -, de úgy gondoltam, a gyakorlat meggyőzőbb lesz, mint az én érvelésem.

Baley egy perccel korábban reflexmozdulattal tért ki a fűszertartó elől. Most meglazította a gallérját, és kissé mogorván válaszolt:

- Az igazat megvallva, szóbeli bizonyítást vártam, de el kell ismernem, ez így meggyőzőbb volt. Örülök, hogy Daneel elég közel volt, és le tudta önt fegyverezni.

- Mindegyikük elég közel volt, de Daneel volt a legközelebb, ezért ő ért ide először. Elég gyorsan itt termett, így erre a finom megoldásra is futotta az idejéből. Ha messzebről jön, talán kénytelen kicsavarni a karomat, de az sem lehetetlen, hogy leütött volna.

- Arra is képes?

- Mr. Baley! Én utasítottam őket, hogy védjék meg önt. Tudom, hogy kell kiadni egy ilyen parancsot. Ön veszélybe került. Ezek a robotok akkor sem haboztak volna, ha a közbeavatkozásukkal ártanak nekem. Persze igyekeztek volna minél kisebb kárt tenni bennem, ahogyan Daneel példája is mutatja. Csak a büszkeségem és a frizurám sínylette meg a dolgot. Na meg az ujjaim is bizseregnek egy csöppet. - Fastolfe fájdalmas arccal hajlítgatta az ujjait.

Baley vett egy mély lélegzetet. Megpróbált magához térni pillanatnyi zavarából.

- Daneel nem védett volna még engem, ha ön nem ad erre külön utasítást?

- Természetesen akkor is kötelessége lett volna megvédeni önt. De ne gondolja, hogy egy robot ilyenkor egyszerűen igennel vagy nemmel reagál. A laikusok gyakran beleesnek ebbe a hibába, pedig reakciósebesség is van a világon. Én úgy fogalmaztam meg az önre vonatkozó utasításaimat, hogy a robotjaim, Daneelt is beleértve, abnormálisan hamar, a lehető leghamarább cselekszenek, ha észreveszik, hogy önt veszély fenyegeti. Tudtam, hogy ezúttal is így lesz, ezért mertem ilyen hirtelen támadni. Gondoltam, így különösen meggyőzően mutathatom be, hogy ha akarnék, se tudnék ártani önnek.

- Értem, mindazonáltal nem tudok egyértelműen köszönetet mondani.

- Tökéletesen megbízom a robotjaimban, különösen Daneelben, de most eszembe jutott - igaz, egy kicsit túl későn -, hogy ha nem engedtem volna el azonnal a fűszertartót, akkor akarata ellenére eltörhette volna a csuklómat, bár az ő esetében igazi akaratról nem beszélhetünk, legfeljebb robotakaratról.

- Szerintem ostobaság volt ekkora kockázatot vállalnia - mondta Baley.

- Utólag már én is így gondolom. Ha fordítva történik a dolog, és ön akarta volna hozzám vágni a fűszertartót, Daneel rögtön közbeavatkozott volna, de nem ilyen gyorsan, mert az én védelmemre nem kapott külön utasítást. Csak reménykedhettem volna, hogy elég gyors a megvédésemhez. De ez egyáltalán nem biztos. Inkább eltekintenék a kísérlettől - jegyezte meg Fastolfe derűsen mosolyogva.

- És mi van akkor, ha egy légi járműről robbanószerkezetet dobnak a házra? - kérdezte Baley.

- Ugyanaz, mint hogyha gamma-sugarat irányítanak ránk egy szomszédos hegytetőről. A robotjaim nem védhetik meg mindentől, de itt, az Aurorán nagyon, de nagyon kicsi a valószínűsége egy ilyen drasztikus terrorcselekménynek. Kár is ezzel foglalkoznunk.

- Én szíves örömet megfeledekzem a veszélyről. Nem is gondoltam komolyan, hogy ön, dr. Fastolfe, veszélyt jelenthet rám, de bizonyítékra volt szükségem, hogy kizárhassam ezt a lehetőséget is. Csak így tudok tovább dolgozni. Folytathatjuk a munkát.

- Valóban - felelte Fastolfe. - Most, hogy túl vagyunk ezen a kis rögtönzött drámai színjátékon, visszatérhetünk az alapkérdésre. A probléma továbbra is fennáll: hogyan bizonyítható, hogy Jander agyában spontán lépett fel a mentális zárlat?

Baleynek csak ekkor jutott az eszébe, hogy Daneel még mindig ott van velük, ezért gyorsan feltette a robotnak a kínos kérdést:

- Daneel, nem fáj neked, hogy erről a témáról beszélünk?

Daneel az egyik távolabbi üres asztal mellett állt, amelyre az imént helyezte biztonságba a fűszertartót.

- Elijah kollégám, örülnék neki, ha néhai barátom, Jander ma is működne, de mivel Jandert lehetetlen újra működésbe hozni, mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a jövőben ne fordulhassanak elő hasonló esetek. Mivel jelen beszélgetés ezt a célt szolgálja, fájdalom helyett inkább örömmel tölt el, hogy tanúja lehetek.

- Akkor megkérdem tőled, Daneel, szerinted terheli-e felelőség dr. Fastolfe-ot Jander társad meggyilkolásáért? Ugye megbocsát, dr. Fastolfe?

Fastolfe bólintott, mire Daneel így válaszolt:

- Dr. Fastolfe kijelentette már, hogy nem terheli őt felelőség, úgyhogy természetesen ez az igazság.

- Neked nincsenek kétségeid ezzel kapcsolatban, Daneel?

- Nincsenek, Elijah kollégám.

Mintha Fastolfe-ot mulattatta volna a dolog.

- Mr. Baley, ön most keresztkérdéseket tesz fel egy robotnak.

- Tudom. Azért teszem, mert képtelen vagyok Daneelt robotnak tekinteni.

- A válaszait egyetlen vizsgálóbizottság sem fogadná el hitelesnek. Beleprogramozták, hogy hinnie kell nekem.

- Én nem vagyok vizsgálóbizottság, dr. Fastolfe. Most még csak az aljnövényzetet próbálom kiirtani. De hadd térjek vissza oda, ahonnan elindultam. Vagy ön égette ki Jander agyát, vagy véletlen baleset történt. Ön azt állítja, a véletlen balesetet nem tudom bizonyítani, így számomra egyetlen lehetőség marad: bebizonyítani, hogy nem ön a tettes. Más szóval: ha meg tudom mutatni, hogy ön nem ölhetette meg Jandert, csak a véletlen baleset marad.

- És hogyan jut el odáig?

- A kérdés csak az, kinek állt módjában megölni Jandert, kinek volt erre alkalma, és kinek az érdekeit szolgálta a robot halála. Ön meg tudta volna tenni, az elméleti tudása lehetővé tette volna, hogy Jander agyának manipulálásával mentális zárlatot idézzon elő. De vajon alkalom is kínálkozott a gyilkosságra? Tény, hogy Jander az ön tulajdona volt, ön tervezte meg az agytekervényeit, ott bábáskodott a megépítésénél. De a mentális zárlat fellépésekor az ön birtokában volt a robot?

- Nem. Akkor valaki más birtokolta.

- Mennyi ideje?

- Körülbelül nyolc hónapja... vagyis valamivel több, mint fél földi éve.

- Hm. Ez érdekes. És ön ott volt Janderrel... vagy a közelében tartózkodott, amikor a zárlat bekövetkezett? Módjában állt volna a közelébe kerülni? Röviden: van bizonyítéka arra, hogy a feltételezett időpontban olyan messze volt, hogy nem követhette el a gyilkosságot, sőt kapcsolatba sem tudott volna lépni Janderrel?

- Attól tartok, a bizonyítás lehetetlen - felelte Fastolfe. - A tett elkövetésének időpontját a vizsgálatok meglehetősen tág határok közé helyezik el. Egy robot elpusztulása után nem lépnek fel olyan tünetek, mint az emberek esetében a hullamerevség vagy a bomlás. Csak annyit állíthatunk, hogy egy adott időpontban Jander még működött, egy későbbi időpontban pedig már nem észlelték a működését. A két időpont között körülbelül nyolc óra telt el. Erre a nyolc órára nincs alibim.

- Egyáltalán nincs alibije? De hát mit csinált azalatt, dr. Fastolfe?

- Itthon tartózkodtam, a házamban.

- Akkor a robotjai nyilván tudtak a jelenlétéről, és ezt bíróság előtt is tanúsíthatják.

- Természetesen tudtak a jelenlétemről, de jogi értelemben nem tanúskodhatnak mellettem. Fanya házon kívül volt aznap, a saját ügyeit intézte.

- Egyébként Fanya is annyira jártas a robotikában, mint ön?

Fastolfe arcán keserű mosoly jelent meg.

- Még önnél is járatlanabb... Egyébként erről az egésztől felesleges beszélni.

- Miért?

Fastolfe a jelek szerint kezdte elveszíteni a türelmét.

- Kedves Baley, itt nem olyan közvetlen fizikai támadásról van szó, amelyet az előbb eljátszottam. Jander esetében sürgősen volt a tettes fizikai jelenléte. Egyébként Jander abban az időpontban nem volt messze a házamtól, de ugyanúgy tartózkodhatott volna az Aurora túloldalán is: elektronikus úton akkor is kapcsolatba tudtam volna lépni vele, és a

parancsaimmal előidézhettem volna a mentális zárlatot. Nem is telt volna nagyon hosszú időbe, amíg elmondom a lényegét...

- Akkor tehát egy rövid folyamatról van szó, és valaki más véletlenül is előidézhetette, miközben csak egy rutinfeladatot akart elvégeztetni?

- Nem! - kiáltotta Fastolfe. - Az Aurora szerelmére, földlakó, hadd mondjam már végig! Megmondtam, hogy nem ez a helyzet. Jander agyában csak hosszú idő alatt, bonyolult, tekervényes módon lehetett volna előidézni a mentális zárlatot: a tettesnek nagyon okosnak és nagyon ügyesnek kellett volna lennie, és senki sem követhetett el ilyesmit pusztán véletlenségből, legfeljebb csak véletlen egybeesések hihetetlenül hosszú sorozatát követően. Számításaim szerint - bár kétlem, hogy ilyen helyzetben egyáltalán kíváncsi valaki az én számításaimra - egy ilyen roppant bonyolult eseménysor véletlen bekövetkeztének sokkal kisebb az esélye, mint a spontán zárlatnak. Én viszont hetek, hónapok vagy talán évek alatt apránként, gondosan előkészíthettem volna a dolgot, hogy azután az első kínálkozó alkalommal egy pillanat alatt elpusztíthassam Jandert. Az előkészítés időszakában az áldozat egy pillanatra sem adta volna jelét annak, mennyire közel a katasztrófa. Gondolja csak el: ha ön sétálni indul, és nem tudja, hogy szakadék felé tart, az utolsó lépést ugyanolyan magabiztosan teszi meg, mint a legelsőt. Ha egyszer sikerült eljuttatnom Jandert a szakadék szélére, onnan már egyetlen szavammal a mélybe taszíthattam. Az utolsó lökést egy pillanat alatt megadhattam neki. Érti már?

Baley összeszorította az ajkát. Úgy gondolta, nem érdemes palástolnia csalódottságát.

- Tehát módjában állt volna megölni Jandert.

- Akárkinek módjában állt volna. Bárki megtehetette volna, aki itt tartózkodik az Aurorán, feltéve, hogy rendelkezik a szükséges képességekkel.

- Márpedig csakis ön rendelkezik ezekkel a képességekkel.

- Attól tartok, ez a helyzet.

- Akkor most vizsgáljuk meg az indítékot, dr. Fastolfe!

- Jó.

- Ezen a téren van a legnagyobb esélyünk a sikerre. Ezek az ember formájú robotok az ön teremtményei. Az ön elképzelései alapján készültek el, és ön mindvégig ott bábáskodott megalkotásuk idejében, függetlenül attól, hogy dr. Sarton felügyelte az összeszerelési munkálatokat. Ön nélkül sohasem jöhettek volna létre. Daneelt mint "elsősülöttjét" emlegette. Az ember formájú robotokat ön hívta életre, ők az ön gyermekei, az emberiségnek szánt ajándékai, rajtuk keresztül jut el a halhatatlanságig. - Baley érezte, hogy egyre emelkedettebb stílusban beszél, és egy pillanatra azt képzelte, a vizsgálóbizottság előtt áll. -

Miért akarná megsemmisíteni a saját művét? Mi a fészkes fenéért pusztítaná el azt az életet, amelyet csodálatos szellemi munkával hozott létre?

Fastolfe egy kicsit szórakozottan válaszolt:

- Ugyan, Mr. Baley, mit tud maga erről? Honnan tudja, hogy az elméletem csodálatos szellemi munka eredménye? Lehet, hogy csak egy egyenlet mechanikus továbbgondolása, amire bárki más képes lett volna, ha veszi a fáradságot.

- Nem hiszem, hogy így van - mondta Baley, és megpróbált lehiggadni. - Ha önön kívül senki más nem ismeri annyira az ember formájú robotok agyának működését, hogy képes lenne elpusztítani egy ilyen szerkezetet, akkor valószínűnek tartom, hogy létrehozni se tudta volna más, csak ön. Talán nem ért egyet az érveimmel?

Fastolfe fejcsóválva válaszolt:

- Teljesen logikusnak találom az érvelését. Mindazonáltal... - Baley még sohasem látta ennyire keservesnek a doktor arcát - ...mindazonáltal gondos elemzése csak ront a helyzetünkön. Arra a következtetésre jutottunk, hogy egyedül nekem állt módomban elkövetni a gyilkosságot, és alkalmam is volt rá. Ráadásul indítékom is lehetett - a világ legjobb indítéka -, és ezt az ellenségeim is tudják. Akkor, hogy önt idézzem, hogy a fészkes fenébe fogjuk bebizonyítani, hogy nem én vagyok a tettes?

19.

Baley arca haragos ráncokba gyűrődött. A nyomozó felpattant, és sietős léptekkel megindult a szoba sarka felé, mintha a zárt tér védelmét keresné. Aztán hirtelen sarkon fordult, és ráförmedt vendéglátójára:

- Dr. Fastolfe, úgy veszem észre, ön örömet leli az én bosszantásomban!

Fastolfe vállat vont.

- Nem öröm ez nekem. Én csak szépítés nélkül ön elé tártam a helyzetet. Annak a szerencsétlen Jandernek a robothalálát a pozitronok véletlenszerű szabálytalan áramlása okozta. Tudom, hogy csakis így történhetett, hiszen nekem semmi közöm az egészhez. Csakhogy rajtam kívül senki nem lehet biztos az ártatlanságomban, ráadásul valamennyi közvetett bizonyíték ellenem szól: mindezt figyelembe kell vennünk, amikor meghatározzuk a tennivalóinkat, ha egyáltalán tehetünk valamit.

- Akkor vizsgáljuk még közelebbről az indítékait! - javasolta Baley. - Azt, ami az ön számára perdöntő fontosságúnak tűnik, mások talán cseppet sem találják fontosnak.

- Ezt kétkem. Ne nézzen bolondnak, Mr. Baley!

- Egyébként is lehet, hogy tévesen ítéli meg a dolgokat, és túl nagy jelentőséget tulajdonít az állítólagos indítékainak. Az emberek néha beleesnek ebbe a hibába. Valamiért túldramatizálja a helyzetet.

- Nem hiszem.

- Akkor árulja el, milyen indítéka lehetett volna! Rajta! Ki vele!

- Ne kapkodjunk, Mr. Baley! Nem könnyű megmagyarázni... Kijönne velem?

Baley gyorsan az ablakra sandított. Még hogy ki? Ki a külvilágba?

A nap alacsonyabban volt az égen, mint az ebéd kezdetekor, ezért a fénye jobban bevilágította a szobát. Baley habozott egy kicsit, aztán a szükségesnél valamivel hangosabban felelte:

- Igen, kimegyek!

- Nagyszerű! - lelkesedett Fastolfe, majd barátságosan hozzátette: - De ha úgy gondolja, előbb talán még látogassa meg a mellékhelyiséget.

Baley elgondolkozott. Még nem érezte szükségét a "látogatásnak", de nem tudhatta, mi vár rá a külvilágban, milyen hosszú ideig kell majd odakint maradnia, milyen egészségügyi létesítmények állnak ott a rendelkezésére, és legfőképpen nem ismerte az aurorai etikett ide vonatkozó szabályait. A hajón megtekintett könyvfilmek sem szolgáltak e tekintetben semmiféle információval. Talán az a legbiztosabb, ha elfogadja vendéglátója javaslatát.

- Köszönöm - felelte -, élek a lehetőséggel.

Fastolfe bólintott.

- Daneel, kísérd Mr. Baleyt a látogatóknak fenntartott helyiségbe! - rendelkezett.

- Gyere velem, Elijah kollégám - mondta Daneel.

Amikor átértek a másik szobába, Baley megjegyezte:

- Sajnálom, Daneel, hogy nem vettél részt abban a beszélgetésben, amelyet dr. Fastolfe-fal folytattam.

- Nem lett volna helyénvaló, Elijah kollégám. A közvetlenül hozzám intézett kérdésre válaszoltam, de senki sem ajánlotta fel, hogy részt vehessek.

- Én felajánlottam volna, Daneel, ha nem vendégként vagyok itt. Így viszont arra gondoltam, jobb, ha nem kezdeményezek ilyesmit.

- Megértem... Ez itt a látogatók mellékhelyisége, Elijah kollégám. Ha nem foglalt, akkor a kezed érintésére kinyílik az ajtó.

Baley nem lépett be. Gondolataiba temetkezve álldogált még egy darabig, azután megkérdezte:

- Daneel, ha felajánlották volna, hogy vegyél részt a társalgásban, lett volna valami fontos mondanivalód? Helyénvalónak tartottál volna megjegyezni valamit? Érdekel a véleményed, barátom.

Daneel szokott komoly hangján felelt:

- Egyetlenegyszer szóltam volna közbe: elmondtam volna, hogy váratlanul ért dr. Fastolfe-nak az a mondata, miszerint kiváló indítéka volt arra, hogy kivonja Jandert a működésből. Nem tudom, mire gondolt. Bármilyen legyen is az indítéka, megkérdézhethető tőle, rám miért nem vonatkozik ugyanaz. Ha valaki azt hiszi, hogy dr. Fastolfe-nak volt oka előidézni Jander agyában a mentális zárlatot, miből gondolja, hogy én kivétel vagyok? Kíváncsi lennék a válaszra.

Baley szokásos szúrós pillantásával tanulmányozni kezdte a robot arcát, bár jól tudta, hogy hiába keres árulkodó jeleket...

- Úgy érzed, Daneel, hogy nem vagy biztonságban? Úgy érzed, Fastolfe veszélyt jelenthet a számodra?

- A Harmadik Törvény értelmében köteles vagyok megvédelmezni a saját lételemet, de nem ellenkezhetek sem dr. Fastolfe-fal, sem mással, ha az illetőnek az a jól átgondolt véleménye, hogy szükség van működésem beszüntetésére. Ezt mondja ki ugyanis a Második Törvény. Ugyanakkor tudom, hogy nagy értéket képviselek nemcsak anyagi értelemben, hanem tudományos szempontból is. Ezért a tettesnek igen alaposan el kellene magyaráznia nekem az indokait, mielőtt megpróbálna végezni velem. Dr. Fastolfe soha - ismétlem, Elijah kollégám, soha - egy szóval sem beszélt előttem ilyesmiről. Nem hiszem, hogy titokban szándékában állna engem elpusztítani, vagy hogy valaha is felmerült volna bennem Jander elpusztításának a gondolata. Janderrel egy véletlenszerű pozitronáramlási rendellenesség végzett, és egy napon talán nekem is ez lesz a sorsom. A világmindenségben mindig történnek véletlenek.

- Csakúgy, mint Fastolfe, te is ezt mondod, és én el is hiszem, de az emberek nagy többsége nehezen fogja elfogadni ezt a feltételezést. - Baley bosszúsán a mellékhelyiség ajtaja felé fordult, és megkérdezte Daneeltől: - Te szintén bejössz velem?

Daneel arcán mesterkélt derű jelent meg.

- Nagyon hízelgő, hogy ennyire emberinek tartasz, Elijah kollégám, de nekem természetesen nincs szükségem arra, hogy igénybe vegyem a bizalmast.

- Persze hogy nincs rá szükséged. De attól még bejöhetsz.

- Nem lenne helyes, ha belépnék. Robotok nem szoktak bemenni a bizalmasba. Egy ilyen helyiség belső berendezése kizárólag emberi célokat szolgál. Ez itt egyébként is csak egyszemélyes.

- Egyszemélyes! - Baley egy pillanatra meghökkent, de aztán hamar felocsúdott döbbenetéből. Más világ, más szokások! Nem emlékezett, hogy erről szó esett volna a könyvfilmekben. - Tehát ezért mondtad, hogy az ajtó csak akkor nyílik ki, ha a helyiség nem foglalt. De mi történik akkor, ha éppen foglalt?

- Akkor magától értetődően nem nyílik ki, amennyiben kívülről érinti meg valaki. Így nem zavarhatják meg a bent tartózkodót. Ha belülről érintik meg az ajtót, természetesen kinyílik.

- És ha a bent tartózkodó látogató elájul, agyvérzést vagy szívrohamot kap, és nem tudja megérinteni az ajtót? Akkor nem segíthet rajta senki?

- Veszély esetén többféleképpen is ki lehet nyitni az ajtót, Elijah kollégám - magyarázta Daneel, azután nyilvánvaló zavarában hozzátette: - Attól tartasz, hogy sor kerülhet ilyesmire?

- Nem, nem, dehogyis... Csak merő kíváncsiságból kérdeztem.

- Itt fogok várakozni az ajtó előtt - mondta Daneel nyugtalanul. - Ha meghallom, hogy segítségért kiáltasz, azonnal intézkedem.

- Nem hiszem, hogy szükség lesz a beavatkozásodra. - Baley a kézfejjével könnyedén megérintette az ajtót, az pedig azonnal kinyílt. A nyomozó várt egy pillanatig, becsapódik-e az orra előtt. Amikor látta, hogy nyitva marad, belépett. Az ajtó abban a pillanatban becsukódott a háta mögött.

Kívülről a bizalmas olyan helyiségnek látszott, amely biztosan megfelel a célnak. Mosdó, fürdőkád, egy kis fülke (valószínűleg zuhannyal felszerelve) és egy, a mennyezetnél alacsonyabb fényáteresztő ajtó, amely mögé minden bizonnyal egy vécét rejtettek el. Volt még néhány szerkezet, amelyeknek Baley nem ismerte fel a rendeltetését, de feltételezte, hogy ugyancsak különféle bizalmas ügyek elintézésére szolgálnak.

Nem sok ideje maradt a berendezés tanulmányozására, mert egy pillanat alatt minden eltűnt a szeme elől, és már-már kétségei támadtak, valóban ott volt-e mindaz, amit látott, vagy mindig csak saját képzeletét vetítette maga elé.

Miközben az ajtó záródott, az ablaktalan helyiség fokozatosan elsötétült. Aztán, mikor tökéletesen becsukódott az ajtó, újra világosság támadt, csak hogy a kívülről látott berendezési tárgyak közül egyetlenegy sem tért vissza. A nap fénye világított. Baley - ha ezúttal hihetett érzékszerveinek - kint volt a külvilágban.

Fenn az égen annak rendje és módja szerint úsztak a felhők, s ettől Baley csak még hamisabbnak találta a látványt. Körös-körül zöld lombok lengedeztek, ugyancsak rendkívül szabályosan.

Baley máris csomót érzett a gyomrában. Így volt ez, valahányszor kilépett a külvilágba... márpedig most nem léphetett ki. Egy ablaktalan szobába ment be. Csak valami világítási trükk lehet az egész.

Közvetlenül a lába elé nézett, és lassan tett egy lépést előre. Kinyújtotta a karját. Lassan, nagyon lassan. És feszülten figyelt.

Sima falat érintett a keze. Jobbra-balra továbbtapogatózva annak a tárgynak a körvonalait érzékelte, amelyet kívülről mosdónak vélt. A keze segített: már látta is a mosdókagylót, halványan, egészen halványan sejlett fel előtte a nagy fényözönben.

A csapot is megtalálta, de nem sikerült vizet fakasztania. Végigtapogatta a hajlított csövet, de semmit sem talált, ami hasonlított volna a víz folyását szabályozó tárcsákhoz vagy nyomógombokhoz. Talált viszont egy hosszúkás kallantyút, amelynek felülete valamivel durvább volt, mint a környező fal. Miközben ujjaival végigtapogatta, próbaképpen finoman meg is nyomta a kart, s erre a fal síkja mögött lengedező zöld lombok közül vízszög tört elő, és hangos csobogással ömlött a magasból a lába felé.

Baleyt elfogta a pánik. Automatikusan hátraugrott, de a vízszög egyébként sem érte volna el a lábát. Ugyanúgy folyt tovább, mint addig, de minden cseppje a semmibe tűnt, mielőtt még eljuthatott volna a padlóig. Baley kinyújtotta a kezét. Nem igazi víz folyt a lombok közül, csak valamilyen fényillúzió. Baleynek nem lett nedves a keze, nem érzett semmit, de a szeme tovább makacskodott: képtelen volt elfogadni a bizonyított tényt. A szeme továbbra is vizet látott.

Baley addig tapogatózott egyre feljebb, míg végre csakugyan nedves lett a keze: keskeny sugárban hideg víz folyt a csapból.

Ujjai megint rátaláltak a kallantyúra, és kísérletezni kezdett, hol itt, hol ott nyomkodta meg a kart. A víz hőmérséklete gyorsan változott, és Baley hamar be tudta állítani magának a kellemesen langyos hőfokot.

Szappant nem talált. Vonakodva bár, de odatartotta a kezét egy vékonyabb forrást ábrázoló fénypatak útjába, és összedörzsölte a tenyerét. Ha valóban szappanoldat folyt volna a forrásból, már tetőtől talpig beszappanozhatta volna magát, így viszont csak tiszta víz érte a kezét. Aztán mintha a szerkezet kitalálta volna a gondolatát - valószínűbb persze, hogy a keze mozgását érzékelte -, érezhetően szappan keveredett a vízbe, a forrás pedig, amelyet látott is meg nem is, bugyborékolni és habzani kezdett.

Baley még akkor is bizonytalan maradt. Bátoratlanul hajolt a mosdó fölé, és megmosta arcát a szappanos vízben. Érezte, hogy borostás az arca, de tudta, hogy segítség nélkül képtelen lenne borotvát keríteni.

Végzett a mosdással, de bambán a vízszugár alatt hagyta a tenyerét. Vajon miért nem csorgott tovább a szappanoldat? Nem volt szükség arra, hogy elállítsa. Valószínűleg a szerkezet érzékelte, hogy már nem mozgatja a kezét. A víz kitisztult, és Baley leöblíthette a szappant. Meglocskolta az arcát, s erre dörzsölgetés nélkül, egy pillanat alatt leoldódott róla a szappan. Részben a rossz látási viszonyoknak, részben pedig járatlanságának köszönhetően Baley alaposan összevizezte az ingét.

Törülköző? Kéztörölő?

Behunyt szemmel hátralépett, és előrehajtotta a fejét, hogy ne csöpögjön több víz a ruhájára. A jelek szerint a hátrafelé tett lépés volt a döntő, meleg levegő áradt feléje. Előbb az arcát, azután a két kezét tartotta a forró fuvallat útjába.

Amikor újra kinyitotta a szemét, nem látta már a patakot. Kezét kinyújtva próbát is tett, és megállapította, hogy a valódi víz is eltűnt.

Baley gyomrában rég feloldódott a csomó, és a szorongás felháborodásba csapott át. Tudta, hogy a mellékhelyiségek jellege és berendezése az egyes világokon igen sokban különbözik egymástól, de úgy érezte, az auroraiak túl messzire mentek ezzel a külvilág-szimulációval.

A Földön bizalmason nemek szerint elkülönített, nagy nyilvános helyiségeket értettek, amelyeket egyszemélyes zárható fülkékre osztottak. A Solarián keskeny folyosókon keresztül lehetett eljutni a diszkrétan az épületek oldalához biggyesztett bizalmasokhoz: az ottaniak talán azt remélték, hogy a mellékhelyiség így nem számít házuk részének. A sok-sok eltérés ellenére a mellékhelyiség jól meghatározott fogalom volt, és senkinek sem jelenthetett problémát a berendezés működtetése. Az Aurorán vajon miért van szükség erre a tökéletesen álcázott, bonyolult díszletre?

Miért?

Mindenesetre dühében szinte teljesen megfeledkezett arról, hogy neki a külvilágban tulajdonképpen félnie kellene. Elindult arra, amerre belépéskor az alacsony fényáteresztő ajtót látta.

Rosszul választotta meg az irányt. Lassan továbbtapogatózott, és közben jó néhányszor beleütközött a különféle, falra szerelt berendezésekbe.

Végül aztán sikerült: belevizelt egy kis illuzórikus mesterséges tavacskába. Térdével láthatatlan véécésésének támaszkodott, és ebből tudta, hogy jól céloz. Azzal nyugtatgatta magát, hogy nem az ő hibája, ha rossz helyre állt, vagy mégsem talál pontosan célba.

Dolgavégeztével arra gondolt, hogy egy újabb kézmosás erejéig megkeresi a mosdót, de azután letett erről. Képtelen lett volna még egyszer nekikezdeni a keresgélésnek a csalóka fényvizesés mentén.

Ehelyett inkább nekilátott, hogy kitapogassa a bejárat helyét, de csak akkor vette észre, hogy sikerrel járt, amikor keze érintésére kinyílt az ajtó. Abban a pillanatban a bizalmasban kihunytak a fények, és Baley visszatért az igazi nappalba.

Nemcsak Daneel várt rá. Fastolfe és Giskard is ott volt.

- Majdnem húsz percet töltött odabent - mondta Fastolfe. - Már kezdtünk aggódni önért.

Baley felfortyant, melegség öntötte el a testét.

- Némi nehézségeket okoztak az önök idétlen illúziói - felelte roppant kimérten.

Fastolfe ajkbiggyesztve, felvont szemöldökkel válaszolt:

- Bent, mindjárt az ajtó mellett van egy kapcsoló, amellyel szabályozni lehet az illúzió intenzitását. Halványabbra lehet állítani, és akkor jobban látszik mögötte a valóság, de ha úgy tetszik, teljesen eltüntetheti a külvilág képét.

- Ezt nem közölték velem. Itt minden mellékhelyiség ilyen?

- Nem - felelte Fastolfe. - Bár az Aurora valamennyi bizalmas helyiségét felszerelték illúziókeltő berendezéssel, mindegyiket más képek díszítik. Nekem például tetszenek a zöld lombok, ezért a házam mellékhelyiségeiben ilyen kép jelenik meg, csak a részletei változnak folyamatosan. Vannak, akik az erotikus illúziókat kedvelik. Nekem más az ízlésem. Na persze azt, aki járt már bizalmasban, nem zavarják az illúziók. A helyiségek eléggé egy kaptafára készülnek, és az ember tudja, minek hol a helye. Olyasmi ez, mintha sötétben sétálna végig egy jól ismert szobán... De mondja csak, Mr. Baley, miért nem jött ki, hogy segítséget kérjen?

- Mert nem volt hozzá kedvem - felelte Baley. - Bevallom, szörnyen dühítettek a képek, de nem futamodtam meg előlük. Ugyanis Daneel, aki idevezetett, semmiféle tanácsot nem adott, és nem is figyelmeztetett. Ha csak rajta múlik, biztosan szólt volna arról, mi várható, mert sejthette, hogy a hallgatásával esetleg ártalmat okoz nekem. Ebből kikövetkeztettem: ön utasította arra, hogy ne figyelmeztessen. Ön nyilván nem viccelni akart, feltételezem tehát, hogy komoly oka volt rá.

- Miből gondolja?

- Először megkért, hogy kövessem a szabadba, miután pedig beleegyeztem, rögtön azt kérdezte, meg akarom-e látogatni a mellékhelyiséget. Arra jutottam, azért küldött az illuzórikus külvilágba, hogy kiderüljön, el tudom-e viselni a nyílt teret, vagy pedig pánikba esem, és megfutamodom. Ha kibírom, akkor talán a valóságban is érdemes megpróbálni. Hát kibírtam. Eláztam egy kicsit, ezt önnek köszönhetem, de hamar meg fog száradni a ruhám.

- Ön rendkívül logikusan gondolkodik, Mr. Baley. Elnézését kérem a módszer miatt, sajnálom, hogy kellemetlensége származott belőle. Csak a sokkal nagyobb kellemetlenséget akartam megelőzni. Még mindig szeretne kijönni velem?

- Nem egyszerűen szeretnék. Egyenesen ragaszkodom hozzá.

20.

Daneel és Giskard szoros védôrizetében végigvonultak a folyosón.

- Remélem, nem zavarja, hogy a robotok is velünk tartanak - mondta Fastolfe csevegô modorban. - Az auroraiak ki sem teszik a lábukat a házukból robotkíséret nélkül, és én ragaszkodom ahhoz, hogy Daneel és Giskard állandóan ön mellett legyen.

Fastolfe kinyitotta az ajtót. Baley megpróbálta megvetni a lábát az arcába csapó napsütés és szél ellenében, és némán tűrte az aurorai földek különös átható, kissé idegen szagát.

Fastolfe megállt mellette. Elsônek Giskard lépett ki a külvilágba. A robot kíváncsian körülnézett; Baley úgy látta, valamennyi érzékszerve a tájat kémleli. Giskard visszafordult, mire Daneel is odament mellé. Ô is hasonlóképpen derítette fel a terepet.

- Hagyjuk ôket magukra egy pillanatra, Mr. Baley - mondta Fastolfe -, majd szólunk, ha úgy gondolják, hogy odakint nem fenyeget minket veszély, és utánuk mehetünk. Hadd ragadjam meg ezt a lehetôséget arra, hogy még egyszer bocsánatot kérjek azért a bizalmassal kapcsolatban eljátszott aljas trükkért. Biztosíthatom, közbeléptünk volna, ha komoly baj van: műszerekkel figyeltük életfontosságú szervei mûködését. Örülök, hogy átlátott a szitán, bár hogy ôszinte legyek, nem nagyon lepett meg a dolog. - Elmosolyodott, és barátságosan megszorongatta Baley vállát; alig észrevehetô bizonytalanság volt a mozdulatában.

Baley mereven fogadta a gesztust.

- Úgy látszik, megfeledkezett elôzô komisz trükkjérôl... arról, hogy úgy tett, mintha meg akarna támadni a fûszertartóval. Ha megígéri, hogy ezentúl ôszintén és becsületesen bánik velem, úgy tekintem, hogy csak a nemes cél érdekében folyamodott cselhez.

- Áll az alku!

- Biztonságos lenne most kimenni? - Baley kinézett: Giskard és Daneel távolabb ment, egyikük jobbra, másikuk balra, s tekintetükkel és összes többi érzékszervükkel tovább figyelték a tájat.

- Még nem egészen. Körbe fogják járni az egész birtokot. Egyébként Daneel elmondta, hogy ön be akarta ôt hívni a bizalmasba. Komolyan gondolta?

- Igen. Tudtam, hogy neki nem lehet rá szüksége, de úgy éreztem, udvariatlanság lenne a részemrôl, ha ki akarnám rekeszteni. Nem ismerem az ide vonatkozó aurorai illemszabályokat, bár elég sok ismeretterjesztô anyagot olvastam.

- Azt hiszem, az auroraiak sürgösnek tartják, hogy említést tegyenek erről, és persze a könyvektől sem várhatja el, hogy felkészítsék a Földről érkező látogatót az ilyesféle...

- Azért, mert olyan kevés földlakó jön ide látogatóba?

- Pontosan. A lényeg az, hogy robotok sohasem teszik be a lábukat a bizalmasba. A bizalmas az egyetlen olyan hely, ahol az emberi lények megszabadulhatnak tőlük. Azt hiszem, mindenki szükségét érzi annak, hogy időnként szabad legyen. Ezt a célt is szolgálják a melléképületek.

- Pedig Daneel ragaszkodott ahhoz, hogy beléphessen a nyilvános vécébe, amikor három évvel ezelőtt Sarton halála miatt a Földön járt. Akkor hiába hangoztattam, hogy nincs rá szüksége.

- Daneel helyesen cselekedett. Ugyanis akkor szigorú utasítást kapott, hogy úgy viselkedjen, mint egy ember. Az okokra, gondolom, ön is emlékszik még. Itt, az Aurorán viszont... Á, már jönnek is!

A két robot az ajtó felé közeledett, és Daneel integetve hívta őket.

Fastolfe kinyújtott karjával elzárta Baley útját.

- Ha nem haragszik, Mr. Baley, én megyek ki elsőként. Számoljon lassan százig, aztán jöjjön utánunk!

21.

Baley százig számolt, aztán egy nagy elhatározással kilépett a szabadba, és elindult Fastolfe felé. Talán túlzottan is merev volt az arckifejezése, túlságosan összeszorította az ajkát, és túlságosan kihúzta magát.

Körülnézett. A táj nem sokban különbözött attól, amelynek képét a bizalmasban eléje vetítették. Fastolfe talán a saját birtokáról mintázta az illúziót. Mindenfelé lombok zöldelltek, egy helyütt pedig patak csordogált egy domboldalon. Lehet, hogy mesterséges patak volt, de legalább a valóságban létezett. Igazi víz folyt benne: a partján apró vízcseppek permeteztek Baleyre.

A földi külvilághoz képest valahogyan szelídnek, békésnek tűnt ez a táj. Baley vadabbnak és háborítatlanságában gyönyörűbbnek találta az általa ismert földi vidékeket, bár csak igen kis szabad területet járt be szülőbolygóján.

Fastolfe finoman megérintette Baley felső karját.

- Erre jöjjön! Oda nézzen! - mondta, és egy pázsitos területre mutatott.

Két fa között jól látszott a zöld gyepl.

Baley most először érzekelte a távolságot. A látóhatáron egy település körvonalait fedezte fel. Az alacsony épületek széltében terjeszkedő várost sejtettek, és minden olyan zöld volt, hogy csaknem beleveszett a tájba.

- Az ott egy kertváros - magyarázta a doktor. - Talán nem is gondolná, hiszen a hatalmas földi méhkasokhoz szokott, pedig Eos városában vagyunk: ez a bolygó közigazgatási központja. Húszezer emberi lény lakja: ez az Aurora és egyben az összes Külső Világ legnagyobb települése. Eosnak annyi lakosa van, mint a Solariának - dicsekedett Fastolfe.

- És hány robotjuk van, dr. Fastolfe? - érdeklődött Baley.

- Ebben a körzetben? Talán százezer. Az egész bolygó átlagában ötven robot jut egy emberi lényre, nem pedig tízezer, mint a Solarián. A mi robotjaink többsége a farmokon, a bányákban, a gyárakban és az űrben dolgozik. Ha hiányt szenvedünk valamiben, akkor az főként a házi szolgálatra alkalmas robotok. Az auroraiak nagy részének be kell érnie két vagy három ilyen gépszolgálóval, némelyeknek pedig csak egy van. De nem változtatunk a rendszeren, mert nem akarunk solariai viszonyokat.

- Hány olyan ember él itt, aki egyetlenegy háztartási robotot sem alkalmaz?

- Egy sem. Ha lenne, az sértené a közérdeket. Ezért ha valakinek bármely oknál fogva nem telik robotra, ingyen kap egyet, és szükség esetén a robot fenntartási költségeit is közpénzből fedezi.

- És a népesség gyarapodásával a robotok száma is növekszik?

Fastolfe ingatta a fejét.

- Nem gyarapodik a népesség. Az Aurorán kétszázmillió ember él, és ez a szám háromszáz éve nem változott. Ennyi az ideális. Erről bizonyára olvasott a könyvfilmekben.

- Csakugyan olvastam - ismerte el Baley -, de az igazat megvallva, eléggé hihetetlennek találtam.

- Pedig biztosíthatom, igazat írnak. Így mindannyiunkra elegendő beépített és beépítetlen terület jut, nem zavarjuk egymást, és a világunk erőforrásai bőségesen ellátnak minket energiával. Nem vagyunk olyan sokan, mint a földlakók, de olyan kevesen sem, mint a solariaiak.

Fastolfe Baley felé nyújtotta a karját, ezzel indítványozta, hogy sétáljanak tovább.

- Ön itt egy megszelídített világot lát. Azért hívtam ki ide, Mr. Baley, hogy megmutassam, hogyan élünk.

- Nem veszélyes ez a világ?

- Valamilyen veszély mindig leselkedik az emberre. Előfordulnak viharok, sziklaomlások, földrengések, hóviharak, lavinák, van egy-két vulkánunk... Sohasem fogjuk tudni megakadályozni a véletlen haláleseteket. Ráadásul számolnunk kell a hirtelen felindulásból és irigységből elkövetett bűntényekkel, az éretlen kamaszok ostobaságaival és a rövidlátó felnőttek örültségeivel. Ezek persze csak kis számban fordulnak elő, és nemigen zavarják a világunk nyugalmát.

Mintha Fastolfe eltöprengett volna saját szavainak jelentésén. Rövid hallgatás után felsóhajtott, majd folytatta:

- Nem mondom, hogy változtatni akarnék a dolgok rendjén, de vannak bizonyos elvi kifogásaim. Csak azokat az állatokat és növényeket hoztuk ide az Aurorára, amelyek hasznosak vagy esztétikusak, esetleg mindkét szempontból egyaránt megfelelőek. Igyekeztünk kiküszöbölni, hogy gyomnövények, élősdiek vagy olyan élőlények is idekerüljenek, amelyek nem felelnek meg szigorú előírásainknak. Csak az általunk erősnek, egészségesnek és vonzónak talált embereket válogattuk magunk közé. Megpróbáltuk... De ön megmosolyog engem, Mr. Baley.

Pedig Baley nem mosolygott, csak idegességében megrándult a szája.

- Nem, nem - tiltakozott. - Semmi okom a derűltségre.

- Mindketten tudjuk, hogy például az én külsőm aurorai viszonylatban nem számít vonzónak. A baj az, hogy nem tudjuk szabályozni a génkombinációkat és a magzatkorban elszenvedett hatásokat. Persze manapság, amikor egyre inkább tért hódít az ektogenezis - bár remélem, e téren sem érünk majd a solariaiak nyomába -, az efféle hibákat a késő magzati korban felismerik, és a magamfajtákat nem engedik világra jönni.

- De ha az ön esetében is így történt volna, akkor a Külső Világok ma szegényebbek lennének egy kiváló robotelméleti szakemberrel.

- Teljesen helytálló az érvelése - felelte Fastolfe látszólag anélkül, hogy zavarba jött volna -, csakhogy akkor nem is sejthetnék, mit veszítettek... Mindenesetre kidolgoztunk egy rendkívül egyszerű, könnyen kezelhető módszert az ökológiai egyensúly fenntartására, amellyel szabályozni tudjuk az éghajlatot, a talaj termékenységét és az erőforrások egyenletes elosztását. Az eredmény egy olyan világ, amely megad nekünk mindent, amire szükségünk van, sőt akár úgy is fogalmazhatnánk, hogy "odafigyel" az igényeinkre. Elmondjam, milyen az az ideális világ, amelyet létre akarunk hozni?

- Kíváncsi lennék rá - mondta Baley.

- Olyan bolygót szeretnénk létrehozni, amelyen érvényesül a robotika Három Törvénye. Az embereknek semmiképpen sem eshet bántódásuk, ezenkívül pedig az történik az Aurorán,

amit mi akarunk. A bolygó megvédi magát, kivéve akkor, amikor a mi érdekeinket, illetve a mi védelmünket szolgálja, olyankor viszont saját magát is képes feláldozni. Ezek a Törvények sem a Földön, sem pedig a Külső Világokon nem érvényesülnek ilyen mértékben.

Baley szomorúan válaszolt:

- Mi, földlakók is ilyesmire vágyunk, de ma már nem sokat tehetünk: rég kinőttük a Földet, és annak idején túl nagy károkat okoztunk a bolygónknak... De mihez kezdtek az Aurora ôshonos élőlényeivel? Nyilván voltak itt ilyenek a gyarmatosítás kezdetén.

- Ha olvasta a történelmünkről szóló könyvfilmeket, tudhatja, hogy az Aurora nitrogén-oxigén összetételű légkörében már az ember érkezése előtt éltek növények és állatok - felelte Fastolfe. - Így volt ez mind az ötven Külső Világ esetében. Érdekes módon az életformák nem voltak túl változatosak, és viszonylag kis számban fordultak elő. Egyik sem tanúsított komoly ellenállást, úgyszólván harc nélkül vettük át a helyüket. Mindazt, ami az ôshonos élővilágból megmaradt, megtekintheti akváriumainkban, állatkertjeinkben és néhány lelkiismeretes gondozott rezervátumunkban. Nem is nagyon értjük, miért olyan sebezhető az emberek által meglátogatott lakható bolygók élővilága, miért csak a Földön található annyi jól alkalmazkodó életforma, és miért csak a Földön fejlődtek ki értelmes lények.

- Talán csak a véletlen műve. Talán túl kicsi még az ismert bolygók száma - vélekedett Baley.

- Elismerem, ez a legvalószínűbb magyarázat - mondta Fastolfe. - Talán létezik valahol a földihez hasonló ökológiai egyensúly, értelmes élet és technikai civilizáció. Csakhogy a földi élet és intelligencia mindenfelé sok-sok parszek távolságba terjedt el. Ha máshol is van értelmes élet, akkor az miért nem terjedt ki más bolygókra is? Miért nem találkoztunk velük?

- Nem tudhatjuk, nem következik-e be már holnap egy ilyen találkozás.

- Ez igaz. Ha viszont küszöbön áll a találkozás, ez eggyel több ok arra, hogy ne tétlenkedjünk. Mert egyre passzívabbak vagyunk, Mr. Baley. Két és fél évszázada egyetlen új Külső Világot se népesítettünk be. Annyira megszelídítettük már a bolygóinkat, és annyira jól érezzük magunkat rajtuk, hogy nem kívánczunk az ismeretlenbe. Mint tudja, eredetileg azért jöttünk ide, mert már annyi kellemetlenséggel járt a földi élet, hogy az emberiség inkább vállalta az új, lakatlan világok benépesítésével járó veszélyeket. Mire aztán otthonossá tettük az ötven Külső Világot, utolsóként a Solariát, már semmi sem kényszerített, semmi sem ösztökélt a további terjeszkedésre. És a földlakók is visszahúzódtak a felszín alatti acélbarlangjaikba. Ez pedig már a vég.

- Ezt azért nem gondolja komolyan.

- De igen. Ha minden így megy tovább, ha ennyire kényelmesek, lusták és tohonyák maradunk, akkor tényleg itt a vég. Ha az emberiség nem akar visszafejlődni, akkor így vagy

úgy, de terjeszkednie kell. A terjeszkedés pedig új világok felfedezését jelenti. Ha nem sikerül továbblépnünk, akkor megteszi ezt helyettünk egy másik civilizáció, amelynek a dinamizmusával képtelenek leszünk versenyre kelni.

- Vagyis űrháborúra számít? Valóság lesz a hipervíziós harci játékokból?

- Nem. Szerintem nem lesz szükség háborúra. Egy űrbeli terjeszkedésre képes civilizációnak nem kell a mi néhány világunk, és valószínűleg az intellektuális fejlettségi szintjük sem engedné meg, hogy erőszakkal hegemoniára törjenek. De egy erőteljesebb, életképebb civilizáció szomszédságában egyszerűen eltűnnénk: belehalnánk abba, hogy látjuk, és mi lehetett volna belőlünk, ha nem fecséreljük el az erőnket. Persze másfajta, például tudományos vagy kulturális terjeszkedés is lehetséges, de attól tartok, az egyes területek fejlesztése elválaszthatatlan egymástól. Ha az egyikben visszaesünk, valamennyiben visszalépünk. Márpedig éppen ez a helyzet. Túl hosszú az életünk. Túlságosan elkényelmesedtünk.

- Mi, földiek - felelte Baley -, az űrlakókat önbizalommal teli, mindenre képes embereknek tartjuk. El sem tudom hinni, hogy egy űrlakó szájából hallom ezeket a szavakat.

- Én vagyok az egyetlen űrlakó, akitől hallhatja. Nem divatosak ezek a nézetek. A többiek nem tűrik meg a véleményemet, ezért auroraiak társaságában ritkán beszélek erről a témáról. Inkább csak buzdítom őket a további terjeszkedésre, és nem teszem hozzá, mennyire félek azoktól a katasztrófáktól, amelyek a gyarmatosítás befejezése esetén várhatók. És legalább e tekintetben nyert ügyem van: az auroraiak újra komolyan, mondhatni lelkesen gondolnak a felfedezések és a gyarmatosítás folytatására.

- Az ön hangjából viszont nem érzem ki a lelkesedést - mondta Baley. - Mi a baj?

- Csak az, hogy ez újabb okot szolgáltatott nekem Jander Panell meggyilkolására.

Fastolfé elhallgatott, megrázta a fejét, és folytatta:

- Bárcsak jobban megérteném az emberi lényeket, Mr. Baley! Hat évtizede tanulmányozom a pozitronagyak finomszerkezetét, és remélem, még tizenöt-húsz évig folytathatom a munkát. Csakhogy mindezen idő alatt vajmi keveset foglalkoztam az emberi aggyal, amelynek sokkalta bonyolultabb a felépítése. Ha léteznek robotikai törvények, márpedig léteznek, akkor szükségképpen a "humanikának", az emberi gondolkodás tudományának is vannak törvényei. Vajon hány van belőlük, és hogyan írhatók le matematikailag? Erre sajnos nem tudok választ adni. Egy napon talán kidolgozza majd valaki a humanika törvényeit, és akkor nagy vonalakban kibontakozik előttünk a jövő, és sejtések helyett megtudhatjuk, mi vár ránk, találgatások helyett megtudhatjuk, hogyan tehetjük jobbá a dolgainkat. Arról álmodozom, hogy létrejön egy matematikai tudomány, amelyet én "pszichohistóriának" neveznék, de azt is

tudom, hogy jómagam képtelen lennék a létrehozására, és attól tartok, senki sem lesz rá képes.

Elhallgatott.

Baley várt égy kicsit, azután halkán megkérdezte:

- Milyen okot szolgáltatathatott ez önnek Jander Panell meggyilkolására?

Fastolfe, mintha meg sem hallotta volna a kérdést, egészen más hangon folytatta:

- Daneel és Giskard megint azt jelzik, hogy tiszta a levegő. Mr. Baley, van kedve továbbsétálni?

- Hová? - kérdezte Baley óvatosan.

- Az egyik szomszédos birtok felé. Átsétálunk azon a füves részen. Zavarja a nyílt terep?

Baley összeszorította az ajkát, és a jelzett irányba mutatott, mintha így próbálná felmérni a várható hatást.

- Azt hiszem, el tudom viselni. Úgy érzem, nem lesz baj.

Giskard elég közel volt ahhoz, hogy meghallja Baley válaszát. Most még közelebb jött; a természetes fényben nem világított a szeme. A hangja nem fejezett ki emberi érzelmeket, de szavai aggodalomról árulkodtak.

- Uram, hadd emlékeztessenem arra, hogy az úrutazás végén, leszálláskor komoly kellemetlenségei voltak.

Baley a robot felé fordult. Daneel iránt egészen más érzésekkel viseltetett: Giskarddal kapcsolatban nem voltak olyan kellemes múltbéli emlékei, amelyek elfogulttá tehetnék volna. Giskard egyébként is primitívebb szerkezet volt, mint Daneel, és Baley kifejezetten visszataszítónak találta. Erőnek erejével leküzdötte haragját, és így válaszolt:

- A hajón túlzott kíváncsiságomnak köszönhettem, hogy óvatlan voltam, fiam. Olyan látvány tárult a szemem elé, amilyenhez foghatót sohase láttam még, és nem volt időm alkalmazkodni. Most más a helyzet.

- Most kényelmetlenül érzi magát, uram? Megtudhatom, mit érez?

- Nem számít, hogy mit érzek - felelte Baley határozottan, és emlékeztette magát arra, hogy a robot nem vonhatja ki magát az Első Törvény alól, az az egyetlen dolga, hogy szavatolja az ő biztonságát, és neki udvariasan kellene szólnia ehhez a rakás fémhez. - Kötelességem eleget tenni a megbízatásomnak, az pedig csak akkor lehetséges, ha nem bujkálok állandóan fedett helyiségekben.

- Kötelessége? - kérdezte Giskard, mintha nem értené a szó jelentését.

Baley Fastolfe felé pillantott, de a doktor szótlanul állt a helyén, és látszott rajta, hogy nem áll szándékában közbeavatkozni. Mintha pusztán csak elméleti szempontból érdekelte volna,

hogyan reagál a robot az új helyzetre: matematikai fogalmak, hozzárendelések, változók, állandók és differenciálegyenletek kavarghattak a fejében, amelyeket rajta kívül nem ért senki.

Legalábbis Baley így gondolta. Bosszantotta, hogy csak közreműködő alanya egy ilyen tudományos megfigyelésnek.

- Tudod, mit jelent az, hogy "kötelesség"? - kérdezte a robottól, és maga is észrevette, hogy talán egy kicsit ingerült a hangja.

- Kötelesség az, amit meg kell tenni, uram - felelte Giskard.

- Neked az a kötelességed, hogy engedelmeskedj a robotika törvényeinek. Az emberi lényeknek is megvannak a maguk törvényei, amelyeknek engedelmeskedniük kell - dr. Fastolfe, a gazdád éppen most fejtette ezt ki. Nekem azt kell tennem, amire megbízatást kaptam. Fontos, hogy azt tegyem.

- De ön kimegy a szabadba, amikor pedig nincs is...

- Akkor is meg kell tennem. Lehet, hogy a fiam egy napon elutazik egy másik bolygóra, amelyik sokkal kényelmetlenebb, mint ez, és egész hátralevő életét a szabadban fogja tölteni. Ha tehetem, én is vele tartok.

- De miért?

- Mondtam már. Azért, mert úgy érzem, hogy ez a kötelességem.

- Uram, én nem tudok ellenszegülni a robotika törvényeinek. Ön tud véteni az előírásokkal szemben? Mert nekem arra kell biztatnom, hogy...

- Megtehetném, hogy nem végzem el a kötelességemet, de én a kötelességet választom, és az önkéntes elhatározás ereje néha túltesz minden törvényen.

Egy pillanatig valamennyien hallgattak, majd Giskard megszólalt:

- Ártalmat okoznék önnek, ha sikerülne rábeszélnem arra, hogy ne menjen ki a nyílt terepre?

- Annyiban igen, amennyiben azt érezném, hogy nem tudom teljesíteni a kötelességemet.

- És ez rosszabb lenne önnek, mint a nyílt terepen elszenvedett kellemetlenségek?

- Sokkal rosszabb.

- Köszönöm, hogy megmagyarázta, uram - mondta Giskard, és Baley úgy látta, elégedettség jelent meg kifejezéstelen robotarcán. (Baley megint csak képtelen volt úgy gondolni a robotra, mint egy gépre.)

Giskard hátralépett, és dr. Fastolfe vette át a szót:

- Ez érdekes eszmefuttatás volt, Mr. Baley. Giskardnak külön magyarázatra volt szüksége ahhoz, hogy teljesen megértse a törvények jelentését, illetve azt, hogyan kell viselkednie ebben a helyzetben. Most már tudja, mi a dolga.

- Érdekes, hogy Daneel nem kérdezett semmit - jegyezte meg Baley.
- Daneel ismeri önt - felelte Fastolfe -, hiszen a Földön és a Solarián is találkoztak már... De jöjjön, sétáljunk tovább, csak ne siessünk! Jól figyelje meg, merre járunk, és kérem, szóljon, ha bármikor úgy érzi, hogy szeretne megpihenni, megállni vagy visszafordulni.
- Szólok, ha így lesz, de milyen célt szolgál ez a gyalogtúra? Ha előre is bocsátja, hogy kellemetlenségeim lehetnek, nyilván nem hívott ok nélkül.
- Persze hogy nem - mondta Fastolfe. - Gondolom, szeretné megnézni Jander tehetetlen testét.
- Ez kötelező formáság, de nem hiszem, hogy túl sokat elárulna.
- Efelől én is biztos vagyok, de talán lehetősége nyílik kihallgatni azt az embert, aki a tragédia bekövetkeztekor ideiglenesen Jander gazdája volt. Nyilván rajtam kívül más ember véleményére is kíváncsi az ügyben.

22.

Fastolfe lassan lépkedett előre. Egyszer csak leszakított egy levelet az egyik közeli bokorról, félbehajtotta, és rágcsálni kezdte.

Baley hitetlenkedve nézett rá, és elgondolkozott azon, hogyan lehetséges, hogy egy űrlakó a szájába vesz egy nyers, forralatlan, sőt mosatlan valamit, amikor az auroraiak annyira rettegenek a fertőzésektől. Aztán eszébe jutott, hogy a bolygón nem találhatók fertőző mikroorganizmusok (vajon egyáltalán nincsenek ilyenek?), mindazonáltal visszataszítónak találta a jelenetet. Magában azzal védekezett, hogy az undornak nincs feltétlenül racionális alapja, aztán egyszer csak azon kapta magát, hogy már-már védelmébe veszi az űrlakók földlakókkal szemben tanúsított viselkedését.

Még szerencse hogy idejében észbe kapott! Nem szabad kapcsolatba hoznia a két dolgot. Elvégre a földlakók mégiscsak emberek!

Közben a robotok továbbhaladtak előre. Giskard ment elől, Daneel mögötte a balján. Az Aurora narancsszínű napja (Baleynek most már jóformán nem is tűnt fel a szokatlan narancsos árnyalat) finoman, simogatóan melegített, nem olyan lázasan, mint nyáron a Föld Napja (bár Baley nem tudta, milyen éghajlati viszonyok uralkodnak az Aurorának ezen a táján).

A fű - vagy az a fűre emlékeztető valami - némileg merevebb és rugalmasabb volt, mint földi megfelelője, a talaj pedig kemény és száraz, mintha régóta nem látott volna esőt.

A legközelebbi ház felé tartottak, és Baley feltételezte, hogy ott lakhat Jander volt gazdája.

Baley úgy hallotta, tôle jobbra valamilyen állat motoz a fűben, mögötte madár csiripel egy fán, és körös-körül mindenfelé rovarok zümmögnek. Ezeknek az állatoknak az ôsei mind-mind a Földről származnak, gondolta. Fogalmuk sincs arról, hogy a világ nemcsak jelenlegi lakóhelyükből áll, mert számukra csak ez létezik az idők kezdete óta. Valamikor régen ezeknek a fáknek és növényeknek is a Föld volt az otthonuk.

Ennek a világnak a lakói közül egyedül az emberek tudhatják, hogy nem ôshonosak az Aurorán, hanem a földlakóktól származnak - a kérdés csak az, vajon valóban tudatosult-e ez bennük, vagy inkább megpróbálnak nem gondolni rá? Talán eljön az az idô, amikor már nekik sem jutnak eszükbe az ôseik? Amikor nem emlékeznek már, melyik világról is származnak, sôt teljesen elfelejtik, hogy létezett egy másik, egy ôsibb világ?

- Dr. Fastolfe - szólalt meg Baley, részben azért, hogy elhessentse egyre nyomasztóbb gondolatait -, még mindig nem mondta el, milyen indítéka lehetett volna Jander elpusztítására.

- Valóban nem mondtam el! Mit gondol, Mr. Baley, miért vesződtem annyit azzal, hogy kidolgozzam azt az elméletet, amelynek alapján megépíthettük az ember formájú robotok pozitronagyát?

- Nem tudom.

- Gondolkodjon csak egy kicsit! A feladat egy olyan robotagy tervezése, amely maximálisan hasonlít az emberi agyra, és ez a feladat bizonyos szempontból költői képességeket is feltételez... - Fastolfe elhallgatott, és halvány mosolya széles vigyorra torzult. - Tudja, egyik-másik munkatársam mindig megbotránkozik azon a kijelentésem, hogy nem lehet tudományosan igaz az a következtetés, amely nélkülözi a finom költôiséget. Azt állítják, nem értik, amit mondok.

- Attól tartok, én sem értem - vallotta be Baley.

- Én viszont igen. Megmagyarázni nem tudom ugyan, de érzem a lényegét, és talán éppen ezért tudtam elérni olyan eredményeket, amilyenekkel a kollégáim nem dicsekedhetnek. De úgy veszem észre, kezdek nagyozolni, és ez arra int, hogy visszatérjek a prózaibb stílushoz. Az emberi agy működéséről jóformán semmit sem tudok, ezért ha le akarom utánozni a szerkezetét, ehhez bizonyos intuícióra van szükségem, ami szerintem a költészet kategóriájába tartozik. Az ember formájú robotok pozitronagyának megtervezésében tehát a megérzéseim segítettek, és ezeknek köszönhetően új ismereteket szereztem a mintáról, az emberi agyról is. Én hittem abban, hogy tudományos tevékenységem legalább egy lépéssel közelebb visz ahhoz a bizonyos pszichohistóriához.

- Értem.

- Ha tehát elméletben sikerül kidolgoznom egy emberi jellegű pozitronagyat, akkor egy olyan emberszerű testre is szükségem van, amelybe elhelyezhetem a művet. Ugye érti? Az emberi jellegű agy csak az ember formájú testtel együtt ér valamit, máskülönben bizonyos szempontból maga is elveszíti emberi jellegét.

- Biztos ebben?

- Tökéletesen. Elég, ha összehasonlítja Daneelt és Giskardot.

- Tehát Daneelt kísérletképpen hozták létre, hogy általa jobban megértsék az emberi agy működését?

- Így van. Két évtizeden át dolgoztam rajta Sartonnal. Számptalan hibás példányt meg kellett semmisítenünk. Daneel volt az első igazán sikeres humanoid robot, így természetesen megtartottam őt részben a további tanulmányozás céljából, részben pedig azért... - Fastolfe féloldalas mosolya elárulta, hogy tudatában van saját butaságának - ...mert érzelmileg is kötődtem hozzá. Végül is Daneel megérti az emberi kötelesség fogalmát, míg Giskard minden jó tulajdonsága ellenére képtelen erre. Ezt ön is tapasztalhatta.

- És Daneel első komoly feladata a három évvel ezelőtti földi küldetése volt?

- Igen, az volt az első fontos megbízatás. Amikor Sartont megölték, szükségünk volt egy olyan robotra, amely egyfelől ellen tud állni a földi fertőzéseknek, másfelől eléggé emberi ahhoz, hogy ne ütközzön bele a robotellenes földlakók negatív előítéleteibe.

- Különös véletlen, hogy Daneel éppen kéznél volt akkor, amikor szükség volt rá.

- Ön hisz a véletlenekben? Én úgy érzem, valahányszor megszületik egy forradalmian új találmány, mindjárt adódik hozzá egy fontos feladat is. Az ember formájú robot esetében sem történt másként. Valószínűleg akkor is meg kellett oldani hasonló feladatokat, amikor Daneel még nem létezett, de épp azért, mert nem létezett, az emberek kénytelenek voltak más eszközöket és más megoldásokat alkalmazni.

- És hasznosnak bizonyultak az erőfeszítései, dr. Fastolfe? Most már jobban érti az emberi agy működését?

Fastolfe egyre lassabban lépkedett, és Baley az ő mozgásához igazította a tempót. Végül megálltak, félúton a két birtok között. Baley számára ez volt a legkritikusabb pont, mert ekkor volt a legtávolabb a védelmet nyújtó zárt tértől, de a nyomozó erőt vett magán, és legyőzte rossz közérzetét. Egyébként is eltökélte, hogy nem fogja felhívni magára Giskard figyelmét. Nem akarta, hogy egy szava vagy mozdulata alkalmat adjon a robotnak a jó szándékú kellemetlenkedésre, nem akarta, hogy Giskard felnyalábolja, és biztonságos helyre szállítsa. Fastolfe semmi jelét nem adta annak, hogy átérezné Baley nehéz helyzetét.

- Nem lehet kétséges, hogy a mentológia tudománya jelentős fejlődésen ment keresztül - mondta. - Igaz, hogy vannak még súlyos, megoldatlan problémák, talán meg is maradnak mindörökre, de tagadhatatlan, hogy történt előrelépés. Csak éppen...

- Csak éppen?

- Csak éppen az lett a vége, hogy az auroraiak nem érték be az emberi agy pusztán elméleti tanulmányozásával. Olyan célokra is felhasználták az ember formájú robotokat, amely célokkal én nem értek egyet.

- Mint például a földi bevetés.

- Nem. Az csak egy rövid kísérlet volt, amelyet egyáltalában nem elleneztem, sőt kifejezetten helyeseltem. Hogy bolondot tudott-e csinálni Daneel a földlakókból? Mint kiderült, igen, bár az igazsághoz hozzátartozik, hogy a földlakók nemigen értenek a robotikához. Az auroraiak felismerik Daneelben a robotot, bár merem állítani, hogy a jövő továbbfejlesztett humanoid robotjai őket is meg tudják majd tévesztetni. Tehát Daneel földi küldetésével semmi bajom. De más feladatokat is adtak neki.

- Például mit?

Fastolfe elgondolkozva nézte a messzeséget.

- Említettem már, hogy a mi világunk megszelídített világ. Amikor elindítottam ezt az újabb felfedezéseket és gyarmatosításokat szorgalmazó mozgalmat, nem az agyonkényelmesedett auroraiaknak - és általában nem az űrlakóknak - szántam vezető szerepet. Inkább úgy gondoltam, a földlakókat kellene felbátorítanunk arra, hogy álljanak a mozgalom élére. Ők egy - megbocsásson, de - borzalmas világban élnek, ráadásul meglehetősen rövid ideig, és emiatt csak nagyon keveset veszíthetnek. Ezért gondoltam, hogy örülni fognak a lehetőségnek, főleg akkor, ha mi megadjuk nekik a szükséges technikai segítséget. Amikor három évvel ezelőtt találkoztunk a Földön, beszéltem önnek erről. Emlékszik? - Fastolfe fürkésző oldalpillantást vetett Baleyre.

- Nagyon jól emlékszem - felelte Baley egykedvűen. - Mi több, ön akkor bogarat tett a fülembé, és ennek eredményeképpen én is elindítottam a Földön egy kis mozgalmat, amely pontosan ilyen célokat tűzött ki maga elé.

- Csakugyan? Ez esetben, gondolom, nem lehetett könnyű dolga. Önök, földlakók a bezártságot kedvelik, és nem szívesen merészkednek a falaikon kívülre.

- De küzdünk a félelmeink ellen, dr. Fastolfe. A mozgalmunk azt tervezi, hogy kiruccanunk az űrbe. A fiam a szervezet egyik vezetője, és remélem, egy napon az expedíciója élén elhagyhatja a Földet, hogy megtelepedjen egy új világon. Ha tényleg megkapjuk az ön által emlegetett technikai segítséget... - Baley szándékosan nem fejezte be a mondatot.

- Vagyis ha űrhajókat bocsátunk a rendelkezésükre?

- Igen, dr. Fastolfe. Űrhajókat és más felszereléseket.

- Az nehézségekbe fog ütközni. Sokan vannak az Aurorán olyanok, akik nem akarják, hogy a földlakók új telepeket hozzanak létre. Tartanak a földi kultúra gyors terjedésétől, a méhkasszerű cityktől, a káosztól. - Fastolfe idegesen toporogni kezdett. - De miért álldogálunk itt? - tette fel a költői kérdést. - Menjünk tovább!

Lassan elindult előre, és folytatta:

- Én próbáltam nekik bizonygatni, hogy a félelmük alaptalan. Rámutattam, hogy a gyarmatosítók nem a tipikus földlakók közül kerülnének ki. Ők nem zárkóznának citykbe. Az új világba érkezve olyanok lennének, mint az aurorai ősatyák. Jól kezelhető ökológiai rendszert hoznának létre, és ilyen szempontból közelebb állnának az auroraiakhoz, mint a földlakókhoz.

- Mit gondol, dr. Fastolfe, vajon ôk nem esnének ugyanazokba a hibákba, amelyek az űrlakó kultúrát jellemzik?

- Talán nem. Tanulnának a hibáinkból... De persze csak elméletben lehet igazam, ugyanis a gyakorlatban ma már fontos szerep jut egy új tényezőnek.

- Mi ez az új tényező?

- Természetesen az ember formájú robotnak kifejlesztése. Ön is tudja, hogy egyesek éppen bennük látják a tökéletes gyarmatosítót, szerintük csak ilyen robotok építhetik fel az új világokat.

- Önöknek mindig is voltak robotjaik - érvelt Baley. - Azt akarja mondani, hogy korábban sohasem szántak nekik ilyen szerepet?

- Dehogynem. Csakhogy akkor nagyon hamar bebizonyosodott, hogy a robotok a gyakorlatban képtelenek elvégezni ezt a feladatot. A hagyományos, nem humanoid robotok közvetlen emberi felügyelet nélkül csak saját igényeik szerinti, nem ember formájú világot tudnának létrehozni. Tőlük hiába is várnánk, hogy olyan világot hozzanak létre, amely megfelel a finomabb szeletű, rugalmasabban gondolkodó emberi agy, illetve az emberi test igényeinek

- De az a világ, amelyet felépítenének, kezdetnek biztosan nem lenne rossz.

- Persze hogy nem, Mr. Baley. Csakhogy nálunk a többség véleménye szerint egy tökéletlen első változat semmilyen célnak nem felelhet meg: ez a gondolkodásmód pedig a dekadencia jele... Másrészt azok az ember formájú robotok, amelyek mind fizikailag, mind gondolkodásban maximálisan hasonlítanak az emberi lényekre, saját igényeik kielégítésére

törekedve olyan világot építenének, amely elkerülhetetlenül az auroraiak igényeit is kielégítené. Tud követni, Mr. Baley?

- Tökéletesen.

- No már most ezek a robotok annyira jól végeznék a munkájukat, hogy az új világ betelepítésekor az emberi lények az Auroráról egy pontosan ugyanolyan, másik Aurorára csöppennének. Olyan lenne ez, mintha el se hagyták volna az otthonukat. Az új hazában ugyanott folytatnák a dekadens életvitelt, ahol a régiben abbahagyták. Még mindig tud követni?

- Én értem, mire akar kilyukadni. Azt akarja mondani, hogy az auroraiak nem értik?

- Talán nem értik. De azt hiszem, sikeresen meg tudnám magyarázni nekik, ha az ellenzék nem tenné tönkre a politikai karrieremet ezzel a Jander-féle gyilkossági ügygel. Most már világos, milyen indítékom lehetett volna a gyilkosságra? Feltételezhetik rólam, hogy inkább megsemmisítem az emberszerű robotokat, semmint hogy lehetővé tegyem a felhasználásukat más bolygók gyarmatosítására. Legalábbis az ellenségeim így fognak érvelni.

Most Baley torpant meg. Elgondolkozva végignézett Fastolfe-on.

- Azt akarja mondani, doktor, hogy az ön álláspontjának a győzelme a Földnek is érdeke?

- És személy szerint az öné is, Mr. Baley.

- És az enyém is. De tőlem függetlenül a világomnak továbbra is alapvető érdeke, hogy a földlakók engedélyt, bátorítást és segítséget kapjanak a galaxis felfedezésére, hogy megőrizzünk annyit földi mivoltunkból, amennyi a jó közérzetünkhöz elengedhetetlenül szükséges, hogy ne ítéljük magunkat örökös földi rabságra, mert a Földön csak pusztulás vár ránk.

- Szerintem néhány földlakó ragaszkodni fog a rabsághoz - vélekedett Fastolfe.

- Persze. Sőt talán valamennyien így teszünk majd. De azért remélem, legalább néhányan - minél többen - távozni fognak a Földről, ha megkapjuk rá az engedélyt. Ezért nekem nemcsak az emberiség nagy részének törvényes képviselőjeként, hanem egyszerű földi mivoltomnál fogva is kötelességem segíteni abban, hogy ön tisztára moshassa a nevét, függetlenül attól, hogy bűnös-e vagy ártatlan. Én viszont csak akkor tudom teljes odaadással végezni a munkámat, ha tudom, hogy valóban alaptalanok az ön ellen felhozott vádak.

- Hogyne! Ezt tökéletesen meg tudom érteni.

- Akkor most arra kérem, hogy az állítólagos indítékról elmondottak fényében újra biztosítson az ártatlanságáról.

- Mr. Baley - kezdte Fastolfe -, megértem, hogy nincs más választása. Nagyon jól tudom, hogy ha bűnös lennék, és most vallanék, ön a saját személyes érdekében és a világa jövője

felett érzett aggodalmában segítene nekem elkendőzni ezt a tényt. Ha bűnös lennék, ön ennek figyelembevételével nyilvánvalóan jóval hatékonyabban tudna dolgozni a megmentésemen - és persze a saját maga megmentésén is -, ezért mindenképpen kénytelen lennék bevallani az igazat. De higgye el, tényleg ártatlan vagyok! Bármennyire ellenem szól is a látszat, nem én pusztítottam el Jandert. Soha meg se fordult a fejemben a gondolat.

- Soha?...

Fastolfé szomorúan elmosolyodott.

- Jó, egyszer-kétszer lehet, hogy eszembe jutott, hogy az Aurora jobban járt volna, ha sohasem dolgozom ki zseniális elméletemet, amely lehetővé tette az ember formájú robotok pozitronagyának kifejlesztését. Vagy ha a pozitronagyak megbízhatatlanok és hajlamosak a mentális zárlatra. De ezek csak múltó gondolatok voltak. Soha egy pillanatig se gondoltam arra, hogy elpusztítom Jandert.

- Akkor be kell bizonyítanunk, hogy ennek az állítólagos indítéknak a feltételezése hamis.

- Jó, de hogyan?

- Ki tudjuk mutatni, hogy nem lett volna értelme megtenni. Mennyivel lett volna jobb, ha megöli Jandert? Még több humanoid robotot építettek volna. Sok-sok ezret. Több milliót.

- Attól tartok, téved, Mr. Baley. Egyet sem tudnának megépíteni. Egyedül én tudok ilyet tervezni, és amíg fennáll a robotgyarmatosítás veszélye, addig nem leszek hajlandó belekezdeni a következőbe. Jandernek vége, Daneel maradt az egyetlen.

- Mások is rá fognak jönni a titokra.

Fastolfé felhúzta az állát.

- Szeretném én látni azt a robotszakembert, aki el tudja végezni ezt a munkát! Az ellenségeim létrehozta egy Robotikai Intézetet, és éppen ezzel próbálkoznak, de nem fog nekik sikerülni. Biztos, hogy eddig sem sikerült, és ezután sem fog.

Baley a homlokát ráncolta.

- Ha egyedül ön ismeri az ember formájú robotok titkát, és az ellenségei mindent megtesznek azért, hogy megtudják, nem lehet, hogy valamilyen módon megpróbálják kiszedni magából?

- Dehogynem. Politikailag lehetetlenné tesznek, talán elérik, hogy büntetésből eltiltsanak a munkámtól, és ezzel szakmailag is végem lenne: mindezt csak azért, mert remélik, hogy hajlandó leszek beavatni őket a titokba. Előfordulhat, hogy a törvényhozással mondatják ki az ítéletet, miszerint teljes vagyonelkobzás és börtönbüntetés terhe mellett köteles vagyok elárulni a titkot. Ki tudja, mire képesek? Én viszont szilárdan eltökéltem, hogy inkább mindent feláldozok, igen, mindent, de nem adom be a derekam. Persze - gondolom, megéri - nem szeretném, ha ennyire kiéleződne a helyzet.

- Az ellenségei tudják, hogy ilyen elszánt?
- Remélem, igen. Elég világosan az értésükre adtam. Szerintem azt hiszik, blöffölök. Pedig komolyan beszélek.
- Ha viszont hisznek önnek, elképzelhető, hogy erőszakosabban fognak fellépni.
- Mire gondol?
- Ellophatják az iratait. Elrabolhatják. Megkínózhatják.

Fastolfe hangosan felkacagott. Baley elvörösödött, és ingerülten fordult a doktorhoz:

- Nem akarok úgy beszélni, mint a hipervíziós drámák szereplői, de meg kell kérdeznem: számol ön ezekkel a lehetőségekkel?

- Mr. Baley - felelte Fastolfe elnézően -, először is a robotjaim képesek megvédeni. Az ellenségeimnek komoly, többfrontos háborút kellene indítaniuk azért, hogy megszerezhessék az irataimat, vagy foglyul ejthessenek. Másodsor: még ha sikerülne is nekik a lehetetlen, egyetlen robotszakértő sem vállalná azt, hogy csak ellopni vagy kizsarolni tudta tőlem az ember formájú robotok pozitronagyának a titkát, hiszen a beismeréssel örök időkre tönkretenné a szakmai karrierjét. Harmadszor: az Aurorán még csak hírből sem ismerik az efféle bűntényeket. Ha a legcsekélyebb jel is utalna arra, hogy merényletet kíséreltek meg ellenem, akkor a törvényhozás - és a közvélemény is - azon nyomban mellém állna.

- Csakugyan? - morogta Baley, és átkozta a sorsát azért, hogy olyan kultúrkörnyezetben kell nyomoznia, amelyet egyszerűen képtelen megérteni.

- Igen. A szavamot adom, hogy így van. Bárcsak megpróbálkoznának valamilyen elkeseredett melodramatikus megoldással! Tulajdonképpen jó lenne, ha rá tudnám önt beszélni arra, hogy épüljön be közéjük, vegye rá őket, hogy támadjanak meg a birtokomon vagy egy elhagyott úton... Gondolom, ilyen bűntények gyakran előfordulnak önöknél a Földön.

- Az említett trükk nem tartozik a módszereim közé - mondta Baley kimerően.

- Én is így gondolom, ezért meg sem próbálom rábeszélni. De higgye el, nagyon súlyos a helyzet, mert ha nem sikerül rávennünk őket valamilyen öngyilkos lépésre, akkor valami számukra sokkal hatékonyabban fognak próbálkozni: hamis vádakot koholnak ellenem.

- Miféle hamis vádakot?

- Nemcsak egyetlen robot elpusztítását írják a számlámra, pedig annyi is bőven elegendő lenne. De ők azt is suttogják - szerencsére egyelőre még csak suttogják -, hogy ez a haláleset csak egy sikeres kísérlet volt a részemről, és valójában egy olyan rendszeren dolgozom, amely gyorsan és hatékonyan képes igazi emberi agyak megsemmisítésére. Szerintük az a szándékom, hogy politikai szövetségeseimmel összefogva megsemmisítsem őket a saját

gyártmányú ember formájú robotjaikkal együtt, ezzel megakadályozzam az új világok gyarmatosítását, és tálcán kínáljam a galaxist földi cinkosaimnak...

- Ebből nyilván egy szó sem igaz.

- Persze hogy nem. Mondtam már, hogy szemenszedett hazugság az egész. Ráadásul nevetséges is. Még elméletben sem lehetséges a dolog, és a Robotikai Intézet emberei nagyon messze vannak még attól, hogy megépítsék a saját humanoid robotjaikat. Különböznék még ha akarnék, se tudnék részt venni egy ilyen tömeggyilkos orgiában. Egyszerűen képtelen lennék rá.

- Akkor viszont magától is ki fog derülni az igazság.

- Sajnos, nem valószínű, hogy belátható időn belül kiderül. Talán ostobán hangzik, de bizonyára elég sokáig tartja magát ez a vád ahhoz, hogy ellenem hangolja a közvéleményt, és épp elegen szavazzanak ellenem a törvényhozásban. Végül persze mindenki rájön majd, hogy zagyvaság, de akkor már késő lesz. És figyelje meg, hogy a Földön akarják elverni a port mindenért. Súlyos vád az, hogy én a földieknek dolgozom, és sokan csak azért fogják elhinni ezt az egész ostobaságot, mert ki nem állhatják a Földet és a földlakókat.

- Ön most azt állítja, hogy szándékosan a Föld ellen hangolják az auroraiakat.

- Pontosan erről van szó, Mr. Baley - felelte Fastolfe. - Napról napra rosszabbul áll a szénánk, az enyém és a földieké, és nagyon kevés az időnk.

- Nem lehetne nagyon egyszerűen megcáfolni az ellenségei érveit? - kérdezte Baley, aki elkeseredésében úgy döntött, előhozakodik Daneel kérdésével. - Ha ön valóban csak próbaképpen akart elpusztítani egy ember formájú robotot, miért ment el ezért egy másik birtokra, amikor otthon sokkal könnyebben elvégezhette volna a kísérletet? Hiszen Daneel kéznél volt. Ha igaz lenne a híresztelés, nem inkább rajta próbálta volna ki a módszerét?

- Nem, nem - válaszolta Fastolfe. - Nincs ember, aki ezt elhinné nekem. Daneel volt az első sikerem. Őt semmilyen körülmények között nem pusztítanám el. Természetes lenne, hogy Jandert veszem célba. Ezt mindenki így látja, és hiába is kezdeném gyôzködni ôket arról, hogy logikusabb lett volna Daneelt feláldoznom.

Már közel jártak úti céljukhoz. Baley némán, összeszorított ajakkal bandukolt Fastolfe mellett.

- Hogy érzi magát, Mr. Baley? - kérdezte a doktor.

Baley halkán válaszolt.

- Ha úgy érti, hogy érzem magam a külvilágban, azt kell mondanom, észre sem veszem, hogy a szabad ég alatt járok. Ha viszont a dilemmánkra gondol, már csak az ultrahangos agyzúzó kamra gondolata tart vissza attól, hogy feladjam a harcot. - Baley egyre hevesebben támadt

Fastolfe-ra. - Miért küldött értem, dr. Fastolfe? Miért bízott meg ezzel a munkával? Mit ártottam magának, amiért így büntet?

- Kezdjük azzal, hogy nem is az én ötletem volt önt idehívni - felelte Fastolfe. - Egyébként csak az elkeseredésemet tudom felhozni mentségül.

- Kinek az ötlete volt?

- Eredetileg ennek a birtoknak a tulajdonosa sugallta, hogy önt bízzuk meg a munkával, nekem pedig nem volt jobb ötletem.

- Szóval ennek a birtoknak a gazdája. Hogy jutott eszébe annak a...

- Ne folytassa! Egy hölgyről van szó.

- Akkor hogy jutott eszébe annak a... hölgynek ilyesmit javasolni?

- Ó, Mr. Baley, el is felejtettem mondani, hogy a hölgy ismeri magát. Nézze csak, ott vár minket a ház előtt!

Baley felnézett a nőre, és meglepetésében szinte elállt a szava.

- Szent Jozafát! - motyogta.

Gladia

23.

Egy fiatal nő állt előttük.

- Tudtam, Elijah, hogy amikor találkozunk, ezt hallom majd tőled először - mondta halvány mosollyal az arcán.

Baley csak bámult rá. Ez a nő megváltozott, gondolta. Most rövidebb a haja és gondterheltebb az arca, mint két évvel ezelőtt. Mintha két évnél többet öregedett volna. Ennek ellenére azért félreismerhetetlenül megmaradt Gladiának: ugyanaz a háromszögletű arc, széles járomcsont, picike áll, alacsony és törékeny, szinte gyermeki termet.

Baley a Solariáról visszatérve gyakran álmodott róla, bár nem voltak kifejezetten erotikusak ezek az álmok. Mindig ugyanaz történt bennük: sohasem sikerült eljutnia Gladia közvetlen közelébe. Valahol messze Gladia mindig jelen volt, de Baleynek kiabálnia kellett, ha szólni akart hozzá, a nő pedig sohasem értette tisztán, mit mondott neki. Baley hiába ment közelebb hozzá: olyankor Gladia ugyanazzal a sebességgel távolodott tőle.

Nem nehéz megérteni, miért éppen erről szóltak az álmok. Gladia a Solarián született, és honfitársaihoz hasonlóan csak ritkán szenvedhette más emberi lények fizikai jelenlétét. Baley emberi lény volt, s mint ilyen, nem volt szabad találkoznia Gladiával; és persze csak tetézte a bajt, hogy a férfi a Földről érkezett. Bár a gyilkossági ügy különös jelentősége feltétlenül szükségessé tette a személyes találkozást, Baley fizikai jelenlétében a nő teljesen elfedte a testét, nehogy létrejöjjön közöttük valamilyen bűnös kapcsolat. Ennek ellenére az utolsó randevú alkalmával Gladia a józan észnek fittyet hányva, egy pillanatra pusztá kézzel megérintette az arcát, holott jól tudta, hogy ezzel kiteszi magát a fertőzés veszélyének Baley tudta, hogy a szó szoros értelmében vett érintetlenségre nevelt hölgy részéről rendes körülmények között elképzelhetetlen lenne egy ilyen mozdulat, ezért annál nagyobbra értékelte a jelentőségteljes gesztust.

Hát ezért álmódott Baley annyiszor Gladiával, bár idővel aztán elmaradoztak ezek az álmok.

- Szóval a tiéd volt az a... - kezdte Baley ostobán, azután gyorsan el is hallgatott. Gladia fejezte be helyette a mondatot.

- ...az a robot. És két évvel ezelőtt az én férjem volt az áldozat. Úgy látszik, ez a sorsa mindennek, amihez csak hozzáérek.

Baley a nő arcához érintette a kezét. Nem tudatosult benne, mit csinál, és Gladia nem adta tanújelét annak, hogy észrevette volna, mi történt.

- Két évvel ezelőtt eljöttél és megmentettél. Bocsáss meg nekem, de kénytelen voltam érted küldeni. Gyere be, Elijah! Kerüljön beljebb, dr. Fastolfe!

Fastolfe hátralépett, hogy előreengedje Baleyt. Daneel és Giskard is bevonult utánuk: jellegzetes robotszerűséggel elfoglaltak egy-egy szabad falmélyedést a terem két szemközti oldalán, és csendben, mozdulatlanul várakoztak, háttal a falnak.

Egy pillanatig úgy látszott, Gladia a robotoknak kijáró közönnyel bánik majd velük, de miután ránézett Daneelre, Fastolfe-hoz fordult, és kissé fojtott hangon kérlelni kezdte:

- Azt ott... Legyen szíves, kérje meg, hogy távozzon!

Fastolfe meglepetten visszahökölt.

- Daneelre gondol? - kérdezte.

- Ő is olyan... Olyan, mint Jander volt!

Fastolfe Daneel felé fordult; jól láthatóan fájdalom futott át az arcán.

- Hát persze, drága Gladia. Bocsásson meg, nem is gondoltam rá... Daneel, menj át egy másik terembe, és ott várakozz!

Daneel szó nélkül kivonult.

Gladia ekkor Giskardra pillantott, mintha gyorsan meg akarna bizonyosodni arról, nem hasonlít-e ő is Janderre, aztán egy alig észrevehető vállrándítás után figyelme visszatért a két emberi lényhez.

- Megkínálhatom önöket valamilyen frissítôvel? Kérnek finom, hideg kókuszitalt?

- Én nem kérek, Gladia - felelte Fastolfe. - Én csak ígéretemhez híven elhoztam Mr. Baleyt. Nem maradok sokáig.

- Ha kaphatok egy pohár vizet, ígérem, nem foglak más kérésekkel zaklatni - mondta Baley. Gladia felemelte a kezét. Robotjai nyilván lesték minden mozdulatát, mert intésére egyikük hangtalanul bejött a terembe egy tálcával. A tálcán egy pohár víz volt, meg egy kis adag étel: sós kekszre emlékeztetô falatkák fura rózsaszín díszítéssel.

Baley nem tudott ellenállni a kísértésnek, és megkóstolt egy darabot. Fogalma sem volt, milyen íze lesz, de biztosra vette, hogy valamely földi eledel származéka, mert el sem tudta képzelni, hogy az Aurorán bárki bármilyen formában képes elfogyasztani egy itteni ôshonos élőlényt, vagy hogy egy aurorai polgár szintetikus anyagot vesz a szájába. A földi étek idővel persze jelentôs változáson mentek keresztül - részben a helyi termelési feltételeknek, részben az éghajlatnak köszönhetően -, és Fastolfe az ebédnél meg is állapította, hogy az ételek nagy részének jellegzetes aurorai zamata van.

Baleyt kellemesen meglepte a keksz intenzív, fűszeres íze, és rögtön elvett a tálcáról még egy darabot. Azután köszönetet mondott a robotnak - aki persze akkor sem tiltakozott volna, ha az idők végezetéig ott kell állnia -, s magához vette az egész tálat és a pohár vizet.

A robot kiment.

A késô délutáni nap vörös fénnel tűzött be a nyugati ablakokon. Baleynek az volt a benyomása, hogy ez a ház kisebb, mint Fastolfe-é, de talán nem lenne annyira komor, ha nem a szomorkás Gladia álldogálna olyan szívszakasztóan a terem közepén.

Lehet persze, hogy Baley csak képzelôdött, hiszen tulajdonképpen nem is tartotta lehetségesnek, hogy egy emberi lények védelmét szolgáló aurorai lakóépület derûs hangulatot árásson, amikor falai közvetlenül a külvilággal érintkeznek. A falak túloldalán hiába is keresné az emberi jelenlét, a társaság, a közösség melegségét. Ott a zord, hideg, élettelen természet az úr.

Baleyt kellemesen meglepte, hogy viszontláthatja Gladiát, és az élmény hatására egy időre megfeledkezett gondjairól. Most viszont újra eszébe jutott megoldhatatlannak tűnô feladata, és a csontjaiban érezte a külvilág hidegségét.

- Gyere, Elijah, ülj le! - mondta Gladia. - Bocsáss meg, amiért nem négyszemközt fogadlak. Most másodszor kerültem az érdeklődés középpontjába... és már az első alkalommal nagyon elegendem lett a népszerűségéből.

- Megérted, Gladia. Felesleges mentegetőznöd - felelte Baley.

- Ön pedig, kedves doktor, téved, ha azt hiszi, hogy távoznia kell.

- Hát... - Fastolfe a falra szerelt időszalagra pillantott. - Maradok még egy rövid ideig, de azután tényleg mennem kell: halaszthatatlan munkám van. Lehet, hogy a közeljövőben eltiltanak mindenféle hasznos tevékenységtől.

Gladia sűrű pislogások közepette válaszolt, mintha a könnyeivel küszködne:

- Tudom, dr. Fastolfe. Ön nagy bajba került amiatt, ami itt történt, én meg csak a saját kellemetlenségeimre tudok gondolni.

- Nekem is elég a magam baja, Gladia - felelte Fastolfe -, kegyednek nem kell büntudatot éreznie. Mr. Baley talán mindkettőnkön tud segíteni.

Baley szorosán összepréselte az ajkait.

- Nem tudtam, Gladia, hogy te is belekeveredtél ebbe az ügybe - mondta lassan.

- Ki, ha én nem? - kérdezte Gladia két sóhajtás között.

- A te tulajdonodban van... helyesebben volt... Jander Panell?

- Igazából nem volt az enyém. Inkább úgy mondanám: kölcsönkaptam dr. Fastolfe-től.

- Ott voltál mellette, amikor... - Baley elhallgatott. Nem tudta, milyen szóval írja le a tragikus eseményt.

- Amikor meghalt? Miért ne mondhatnánk, hogy meghalt? Nem, nem voltam mellette. És mielőtt még megkérdeznéd, elárulom, hogy abban az időben senki sem volt itt velem a házban. Egyedül voltam. Általában egyedül vagyok. Majdnem mindig. Tudod, milyen nevelést kaptam a Solarián. Persze nem kötelező egyedül lennem. Most sem zavar a társaság... túlságosan.

- Biztos, hogy egyedül voltál, amikor Jander meghalt? Nem lehet, hogy tévedsz?

- Mondom, hogy egyedül voltam - felelte Gladia, és parányi sértődöttség csendült ki a hangjából. - Jó, Elijah, tudom, neked többször el kell ismételnem mindent. Egyedül voltam. Becsületszavamra.

- De azért a robotok itt voltak, ugye?

- Természetesen igen. Egyedülléten azt értem, hogy nem voltak emberi lények a házban.

- Hány robotod van, Gladia? Jandert leszámítva.

Gladia hallgatott egy darabig, mintha csak most számlálná össze magában a robotjait.

- Húsz - mondta végül. - Öt a házban, tizenöt a birtok többi részén. Egyébként a robotok szabadon mozognak a házam és dr. Fastolfe háza között, így nem lehet minden pillanatban tudni, hogy a robotjaink mikor melyik birtok területén járnak.

- Értem - mondta Baley. - Ha ehhez még hozzávesszük, hogy dr. Fastolfe-nak ötvenhét robotja van, akkor összesen hetvenhét darabbal kell számolnunk. Más birtokok robotjai is idekeveredhetnek?

- Nincs más birtok a közelben, így ez gyakorlatilag lehetetlen - vetette közbe Fastolfe. - Egyébként sem nagyon szokás a robotok keveredése. A mi esetünk különleges: Gladia nem idevalósi, és én mintegy... a gondját viselem.

- Akkor is hetvenhét robotról van szó - szögezte le Baley.

- Igen - mondta Fastolfe - de miért tartja ezt olyan fontosnak?

- Azért, mert azt jelenti, hogy ön és Gladia hozzászoktak ennek a hetvenhét darab mozgó, némiképp emberre hasonlító tárgynak a látványához, és nem fordítanak rájuk különösebb figyelmet. Nem lehetséges, Gladia, hogy nem vennéd észre, ha egy emberi lény valamiért be akarna hatolni a házába? Talán benne is csak az egyik ember formájú mozgó tárgyat látnád, és fel sem figyelnel rá.

Fastolfe halkán kuncogott, Gladia viszont komoly arcot vágott, és ingatta a fejét.

- Elijah, látszik, hogy földlakó vagy. Gondolod, van olyan emberi lény, dr. Fastolfe-ot is beleértve, aki megközelítheti a házamat úgy, hogy ne tájékoztatnának engem erről a robotjaim? Én talán robotnak nézhetek egy mozgó emberi alakot, de egy robot sohasem esne ebbe a hibába. Most is a robotjaimtól tudtam meg, hogy jössz. Még egyszer mondom: Jander halálának időpontjában rajtam kívül egyetlen ember sem tartózkodott a házban.

- Tehát rajtad kívül senki.

- Rajtam kívül senki. Ugyanúgy, mint a férjem halálakor.

Fastolfe udvariasan megjegyezte:

- Azért most más a helyzet, Gladia. A férjét egy tompa tárggyal ölték meg. Akkor szükségszerűen fizikailag is jelen volt a gyilkos, és kegyed azért keveredett gyanúba, mert senki más nem volt a házban. Jelen esetben viszont egy bonyolult szóbeli parancs végzett Janderrel, és ezért a gyilkosnak nem kellett idejönnie. Kegyedre nem vet rossz fényt az, hogy egyedül volt itt, arról nem is beszélve, hogy fogalma sincs arról, hogyan lehet zárlatot előidézni egy ember formájú robot agyában.

Mindketten Baley felé fordultak: Fastolfe kérdően, Gladia bánatos tekintettel nézett a földlakóra. (Baley bosszantotta, hogy Fastolfe jókedvűen tud szembenézni a sivár jövővel,

amikor pedig ugyanolyan elkészerítő a helyzete, mint az övé. Morózusan tette fel magának a kérdést: mi lehet olyan nevetséges, amitől ez a Fastolfe úgy röhög, mint egy idióta?)

- A megfelelő ismeretek hiánya önmagában még nem kizáró tényező - magyarázta Baley lassan. - Előfordul, hogy az ember nem tudja, hogyan juthat el egy bizonyos helyre, de séta közben egyszer csak véletlenül ott találja magát. Lehet, hogy valaki Janderrel beszélgetve, mit sem sejtve előidézte a mentális zárlatot.

- Mekkora esélye van ennek? - érdeklődött Fastolfe.

- Ön a szakértő, dr. Fastolfe, és ilyen minőségében, gondolom, mindjárt kijelenti, hogy egy ilyen véletlennek rendkívül kicsi az esélye.

- Hihetetlenül kicsi. Ha az, aki nem ismeri az utat, csakis kifeszített kötelek kanyargós hálózatán egyensúlyozva, bekötött szemmel juthat el a célhoz, mekkora az esélye annak, hogy véletlenül odatalál?

Gladiát nagyon felzaklatta a beszélgetés: remegő kezét ökölbe szorította, és a térdéhez nyomta, mintha így akarná mozdulatlaná merevíteni.

- Nem tudom, véletlen volt-e vagy sem, de tény, hogy nem én vagyok a tettes. Nem voltam ott mellette, amikor ez történt. Akkor nem. Reggel még beszéltem vele, teljesen normálisan viselkedett. Órákkal később hívtam, és nem jött. Elindultam megkeresni, és a szokott helyén találtam, úgy álldogált ott, mint máskor. Csak éppen nem reagált, amikor megszólítottam. És azóta se reagál semmire.

- Nem lehet, hogy egy véletlenül elejtett mondatod jóval később, talán egy órával később idézte elő a mentális zárlatot? - kérdezte Baley.

- Ez teljesen lehetetlen, Mr. Baley - szólt közbe Fastolfe éles hangon. - Ha mentális zárlat lép fel, akkor az rögtön a kritikus közlés után következik be. Ne is zaklassa Gladiát ilyesmivel! Ő nem tudná szándékosan előidézni a zárlatot, a véletlen előfordulás pedig elképzelhetetlen.

- És a pozitronok áramlásának véletlenszerű megváltozása talán nem elképzelhetetlen? Mert az ön állítása szerint ez történhetett.

- Az már nem annyira elképzelhetetlen.

- De ha mindkét dolognak rendkívül kicsi a valószínűsége, akkor mit számít, melyik az elképzelhetlenebb?

- Nagy a különbség. Véleményem szerint a pozitronáramlás spontán zavara miatt fellépő mentális zárlat valószínűsége 1:1012, míg a zárlatot előidéző utasítássorozat véletlenszerű előfordulásának a valószínűsége mindössze 1:10100. Ez persze csak becslés, de reális becslés. Még egyetlen elektron mérete és az egész világegyetem kiterjedése között sincs ekkora óriási

különbség, ennyivel valószínűbb, hogy Jander pusztulását spontán pozitronáramlási zavar okozta.

Egy ideig valamennyien hallgatásba merültek.

Baley szólalt meg először:

- Dr. Fastolfe, az előbb azt mondta, nem maradhat sokáig.

- Máris túl sokáig maradtam.

- Jó. Akkor most elmegy?

Fastolfe előbb felállt, csak aztán tette fel a kérdést:

- Miért?

- Mert négy szemkört szeretnék beszélni Gladiával.

- Tovább akarja nyaggatni?

- Ki akarom ôt hallgatni anélkül, hogy ön közbeszólna. Nem udvariaskodom, ahhoz most túlságosan is komoly a helyzet.

- Nem félek Mr. Baleytől, doktor - mondta Gladia. - Ha pedig túlzottan udvariatlan lenne - tette hozzá merengve -, a robotjaim megvédenek.

Fastolfe mosolyogva válaszolt:

- Jól van, Gladia. - Kezet nyújtott, mire a nő egy pillanatra megszorította az ujjait. -

Mindkettőjük biztonsága érdekében szeretném, ha Giskard itt maradna... Daneel pedig, ha nem zavarja önöket, továbbra is várakozhat a szomszéd helyiségben. Gladia, kölcsönkérhetem az egyik robotját, hogy elkísérjen a birtokomra?

- Hogyne - felelte Gladia, és felemelte a karját. - Azt hiszem, Pandiont ismeri.

- Hát persze hogy ismerem! Erős, megbízható kísérő. - Fastolfe kiment, a robot szorosán a nyomában.

Baley várt egy kicsit. Gladiát tanulmányozta, aki mellette ült, és az ölébe ejtett kezét bámulta.

Baley esküdni mert volna, hogy a nőnek még sok mondanivalója van. Nem tudta, hogyan csikarja ki a vallomását, de egy valamiben biztos volt: Fastolfe jelenlétében Gladia nem mondja el a teljes igazságot.

24.

Amikor Gladia végre felnézett, olyan arcot vágott, mint egy kislány.

- Hogy vagy, Elijah? Hogy érzed magad? - kérdezte elhaló hangon.

- Elég jól, Gladia.

- Dr. Fastolfe azt mondta, nyílt terepen sétáltok majd ide, és lesz rá gondja, hogy a legkritikusabb ponton várakoznod kelljen egy darabig.

- Tényleg. És miért csinálta ezt? Csak a vicc kedvéért?

- Nem, Elijah. Csak elmeséltem neki, hogyan reagáltál egyszer a nyílt tér látványára.

Emlékszel még arra, hogy elájultál, és beleestél a vízbe?

Baley gyorsan megrázta a fejét. Nem tagadhatta le a történeteket, nyilvánvaló volt, hogy nem felejtette el a kellemetlen epizódot, mégsem örült, hogy Gladia szóba hozta a dolgot. - Ma már nem fordulhatna elő. Azóta sokat fejlődtem - vetette oda mogorván.

- De dr. Fastolfe azt mondta, próbára tesz. Jól viselted?

- Elég jól. Mindenesetre nem ájultam el. - Összeszorította a fogait, mert eszébe jutott az asztroszimulátoros baleset a leszálláshoz készülô űrhajón. Ott persze megint más volt a helyzet, felesleges szót vesztegetni rá.

Baley szándékosan témát váltott.

- Hogyan szólítsalak itt? Tegezôdjünk?

- Eddig is tegezôdtünk, és Gladiának szólítottál.

- De talán hibát követtem el. Mrs. Delmarre-t is mondhatnék, de te...

Gladia felsóhajtott, és gyorsan közbevetette: - Nem használom ezt a nevet, mióta idejöttem. Kérlek, te se használd!

- És az auroraiak hogyan szólítanak?

- Ők Gladia Solariát szoktak mondani, csak hogy utaljanak idegen mivoltomra, ezért ezt a nevet se szeretem. Egyszerűen Gladia vagyok. Ez az egy szó bőven elég: nem aurorai név, és kétlem, hogy mást is hívnak így ezen a bolygón. Én pedig, ha nem zavar, továbbra is Elijahnak foglak téged szólítani.

- Nem zavar.

- Most pedig szeretném felszolgálni a teát - jelentette ki Gladia, Baley pedig megadóan bólintott.

- Nem tudtam, hogy az űrlakók is szoktak teázni - jegyezte meg.

- Mi nem földi teát iszunk - magyarázta Gladia. - Egy kellemes zamatú, de egyáltalán nem káros növénykivonatot hívunk teának.

Felemelte a karját, és Baley észrevette, hogy a ruha ujja szorosan a csuklóhoz simul, és vékony, testszínű kesztyűben folytatódik. Tehát Gladia most is csak a lehető legkevesebbet fedi fel a testéből, hogy minimálisra csökkentse a fertőzés veszélyét.

Gladia karja egy pillanatig fenn maradt a levegőben. Kisvártatva megjelent egy láthatóan még Giskardnál is primitívebb robot, és egy tálcáról ügyesen kiosztotta a teáscsészéket, a kis szendvicseket meg a süteményfalatkákat. Hovatovább kecses mozdulattal töltötte ki a teát.

- Hogy csinálod ezt, Gladia? - kérdezte Baley kíváncsian.

- Mit hogy csinállok, Elijah?

- Ha akarsz valamit, csak felemeled a karodat, és a robotjaid rögtön teljesítik a kívánságod. Ez például honnan tudta, hogy a teát kérted?

- Egyszerű. A szobán végighúzódik egy elektromágneses erőtér. Valahányszor felemelem a karom, a mozdulatom torzulást okoz az erőtérben. A kézfejem és az ujjaim különböző állása más és más torzulást eredményez, és a robotjaim képesek arra, hogy különböző utasításokként értelmezzék a torzulásokat. Csak az egyszerűbb parancsok esetében élek ezzel a lehetőséggel: például értésükre tudom így adni, hogy "Gyere ide!", "Hozd a teát!" meg efféléket.

- Nem láttam, hogy dr. Fastolfe hasonló módszert alkalmazna a birtokán.

- Az Aurorára nem jellemző ez a rendszer. Főleg a Solarián használják, és én már megszoktam. Egyébként mindig ugyanebben az időben szoktam teázni. Borgraf már számírt rá.

- Ő Borgraf? - Baley érdeklődve méregette a robotot; eddig csak egy futó pillantást vetett rá. A megszokás hamar közönyt eredményez. Másnap talán már észre sem veszi majd a robotok jelenlétét. Láthatatlanul fognak nyüzsögni körülötte, úgy végzik el észrevétlenül az apró-cseprő teendőket.

Pedig Baley nem akarta szem elől téveszteni őket. - Gladia, kettesben akarok lenni veled - mondta. - Robotok nélkül. Giskard, menj át Daneelhez! Onnan is tudsz ránk vigyázni.

Giskard robotagya saját nevének hallatán rögtön működni kezdett.

- Igen, uram - hangzott az engedelmes válasz.

Gladiát a jelek szerint elszórakoztatta valamelyest ez a kis közbjáték. - Furák vagytok ti, földlakók. Nektek is vannak robotjaitok a Földön, mégsem tudtok bánni velük. Olyan dörge delmesen parancsolsz rájuk, mintha süketek lennének.

Gladia Borgrafhoz fordult, és halkán közölte vele:

- Borgraf, egyikőtök se léphet a terembe, amíg be nem hívom. Csak akkor zavarhattok, ha egyértelmű, közvetlen veszélyt észleltek.

- Igen, asszonyom - mondta Borgraf, azután hátralépett, végignézett az asztalon, mintha meg akarna bizonyosodni arról, nem feledkezett-e meg valamiről, majd megfordult, és elhagyta a termet.

Baley legalább olyan jól mulatott most Gladián, mint az előbb Gladia ôrajta. A nô csakugyan halkán szólt a robothoz, de olyan pattogós hangnemben, ahogyan egy fôtörzsôrmester szokott az újonchoz. De hát elvégre nincs ezen semmi meglepô. Baley régóta ismerte a nagy igazságot: más bolondságát könnyebb észrevenni, mint a magunkét.

- Most már kettesben vagyunk, Elijah - mondta a nô. - A robotok is kimentek.

- Nem félsz, amiért egyedül kellett maradnod velem? - kérdezte Baley.

Gladia lassan ingatta a fejét.

- Mi okom lenne a félelemre? Csak felemelem a karom, teszek egy gyanús mozdulatot, ijedten felsikoltok - és azon nyomban itt terem jó néhány robotom. A Külsô Világokon egyetlen embernek sincs oka félni egy másik emberi lénytôl. Nem a Földön vagyunk.

Egyébként miért kérdezed?

- Azért, mert én nem kizárólag fizikai félelmet ismerek. Nem kell attól tartanod, hogy erôszakoskodni fogok veled, de nem félsz a faggatástól? Nem félsz, hogy kiderül rólad valami olyasmi, amit nem szeretnél tudatni senkivel? Azt se felejtsd el, hogy most nem a Solarián vagyunk. Ott sajnáltalak, együtt éreztem veled, és feltett szándékom volt, hogy bebizonyítsam az ártatlanságodat.

- Most nem érzel együtt velem? - kérdezte Gladia halkán.

- Most nem a férjed haláláról van szó. Nem gyanúsít senki gyilkossággal. Csak egy robotot pusztítottak el, és tudtommal te minden gyanún felül állsz. Nekem inkább dr. Fastolfe jelenti a problémát. Számomra rendkívül fontos - nem kell részleteznem, milyen okokból -, hogy bebizonyítsam az ártatlanságát. Ha ezenközben téged is bajba sodorlak, nagyon sajnálom, de nem tehetek ellene semmit. Nem fogom a nyakamat törni csak azért, hogy megkíméljelek a fájdalomtól. Ennyit már csak becsületbôl is előre kell bocsátanom.

Gladia felemelte a fejét, és gôgösen Baley szemébe nézett.

- Miért gondolod, hogy bajba sodorhatsz?

- Most, hogy dr. Fastolfe nem tud közbekotyogni, előbb-utóbb talán ez is kiderül - felelte Baley hûvösen. Az egyik kis szendvicset felszúrta a villájára (nem akarta az ujjáival érinteni, nehogy az egész tál tartalmát használhatatlanná tegye Gladia számára), áttette a saját tányérjára, majd bekapta, és kortyolt hozzá a teájából.

Gladia mindenben utánozta: ha Baley vett egy szendvicset, ô is evett egyet, ha Baley ivott a teájából, ô szintén a szájához emelte a csészét, ha Baley hûvösen beszélt vele, ô is ugyanolyan hangnemben felelt.

- Gladia - folytatta a nyomozó -, tudnom kell, pontosan milyen kapcsolat fûz téged dr.

Fastolfe-hoz. Ez fontos. Közel laktok egymáshoz, és gyakorlatilag közös robotháztartásokat

van. Fastolfe szemlátomást aggódik érted. Azonkívül, hogy az ártatlanságát hangoztatja, jóformán nem is próbál védekezni, téged viszont rögtön a védelmébe vesz, ha felteszek neked egy-egy kérdést.

Gladia halványan elmosolyodott.

- Mire gyanakszol, Elijah?

- Ne bújj ki a válaszadás alól! - figyelmeztette Baley. - Nem gyanakodni akarok. Csak az igazat szeretném tudni.

- Beszélte neked dr. Fastolfe Fanyáról?

- Igen.

- És megkérdezted tőle, hogy Fanya a felesége vagy csak az élettársa? Megérdeklődted, hogy Fastolfe-nak vannak-e gyerekei?

Baley nyugtalanul fészkelődött. Természetesen feltehetette volna ezeket a kérdéseket, de a sűrűn lakott Földön megszokta, hogy a magánélet szent, éppen azért, mert jóformán nem is létezik. A Földön gyakorlatilag lehetetlen volt belelátni a családi kötelékek szövevényes rendszerébe, így ott soha senki sem feszegette ezt a témát. Az emberek úgy tettek, mintha semmit se tudnának egymás magánéletéről, és e téren általánosan elterjedt a képmutatás. Itt az Aurorán persze nem érvényesek a földi szabályok, Baley mégis automatikusan érvényesnek vette őket. Mekkora ostobaság volt a részéről!

- Még nem kérdeztem erről Fastolfe-ot - felelte. - Mondd el, amit tudsz!

- Fanya a felesége - magyarázta Gladia. - Fastolfe többször nősült, persze egyszerre mindig csak egy felesége volt, bár az Aurorán nem teljesen ismeretlen a poligámia intézménye: mindkét nemnél előfordul. - Enyhe undorral mondta ezt, de rögtön utána, mintegy védekezésképpen, hozzátette: - Bezzeg a Solarián nem létezik ilyesmi.

Dr. Fastolfe jelenlegi házasságát hamarosan felbontják - folytatta Gladia. - Attól a pillanattól kezdve mind a ketten szabadon kezdeményezhetnek új kapcsolatokat, bár sokszor a felek nem várják meg ezzel a házasság hivatalos megszűnését. Nem állítom, hogy egyetértek ezzel a szokással, de tudomásul kell venni, hogy az auroraiaknál ez már csak így van. Úgy tudom, dr. Fastolfe meglehetősen szigorú erkölcsi normák szerint él. Egyszerre mindig csak egy felesége van, és sohasem kapkod a házasságon kívüli kapcsolatok iránt. Az Aurorán régimódinak és ostobának tartják ezt a magatartást.

Baley bólintott. - Erről olvastam valamit. Ha jól értettem, a felek akkor kötnek házasságot, amikor gyereket akarnak.

- Elméletben így is van, de úgy hallottam, manapság nagyon kevesen tartják tiszteletben ezt a szabályt. Dr. Fastolfe-nak már két gyereke van, nem is lehet több, ennek ellenére újra és újra

megházasodik. Most ismét pályázik egyre, de a harmadikra persze nyilvánvalóan nem fogja megkapni az engedélyt, és ezt ő is tudja. Vannak, akik még kérvényezni is lusták.

- Akkor mi értelme annak, hogy Fastolfe megházasodjon?

- A házasság társadalmi előnyökkel jár. Elég bonyolult a rendszer. Nem vagyok aurorai, és azt hiszem, nem is értem teljesen, mi mire jó.

- Sebaj. Mesélj nekem dr. Fastolfe gyerekeiről!

- Két lánya van két különböző anyától. Fanyától nincs gyereke. Aurorai szokás szerint mind a két gyerek anyaméhben fejlődött. Ma már felnőtt nők, mindkettőnek saját birtoka van.

- Fastolfe szoros kapcsolatot tart fenn a lányaival?

- Nem tudom. Sohasem beszél róluk. Az egyik lány robotszakértő; vele, gondolom, már csak a munkája miatt is kapcsolatban áll. Azt hiszem, a másik lány egy városi kormányzatnál dolgozik vezető beosztásban, róla nem tudok többet.

- Tudsz arról, hogy feszültségek lennének a családban?

- Nem tudok róla, Elijah, de ez még nem jelent semmit. Azt hallottam. Fastolfe jól kijön mindegyik volt feleségével. Egyiküktől sem vált el haraggal. Egyébként dr. Fastolfe-ről nem is nagyon lehet elképzelni, hogy egy illedelmes, lemondó sóhajnál hevesebb érzelmkitörésre ragadtassa magát, bármi történjék is vele. Még a halálos ágyán is viccelődni fog.

Ez legalább igaznak hangzik, gondolta Baley.

- Akkor most mondd el, milyen a kapcsolatod dr. Fastolfe-fal! Az igazat akarom hallani! A mostani helyzetben nem engedhetjük meg magunknak, hogy szemérmességből megkerüljük a tényeket.

Gladia mélyen Baley szemébe nézett.

- Nincs mit letagadnom - mondta. - Dr. Han Fastolfe a barátom. Nagyon jó barátságban vagyunk.

- Mennyire jó barátságban, Gladia?

- Ahogy mondtam, nagyon jóban.

- Várod a válaszat, hogy te lehess a következő felesége?

- Nem - felelte Gladia higgadtan.

- Akkor a szeretője vagy?

- Nem.

- Az voltál?

- Nem. Meglep?

- Nincs véleményem. Egyszerűen csak tisztán kell látnom az ügyben - felelte Baley.

- Akkor most engedd meg, Elijah, hogy összefüggően feleljek neked, és ne bombázz tovább a keresztkérdéseiddel! Úgy csinálsz, mintha titkokat akarnál kiszedni belőlem, amelyeket egyébként nem árulnék el. - Gladia hangján nem érződött, hogy haragudna. Mintha inkább szórakoztatta volna a dolog.

Baley egy kicsit elvörösödött, és már a nyelvén volt, hogy eszébe se jutna ilyesmi, de aztán belátta, hogy semmit se nyerne a nyilvánvaló tény tagadásával.

- Hallgatlak - dörögte inkább halkán.

A piszkos edények ott sorakoztak közöttük az asztalon. Rendes körülmények között Gladia valószínűleg már felemelte és behajlította volna a karját, Borgraf robot pedig csendesen besietett volna, hogy leszedje az asztalt, gondolta Baley.

Vajon az edények látványa idegesíti Gladiát, és megzavarja a válaszadásban? Mert ha igen, akkor jó, hogy elküldték a robotokat, elmélkedett a nyomozó, de nemigen reménykedhetett, mert Gladiát szemlátomást nem zavarta a rendetlenség, talán észre se vette.

A nô megint lesütötte a szemét, arca megereszkedett, és egy kicsit megkeményedtek a vonásai, mintha olyan múltbéli eseményeken merengene, amelyeket nagyon szívesen kitörölne az emlékezetéből.

- Neked van fogalmad arról, hogyan éltem a Solarián. Nem éppen boldogan, de nem tudtam, hogy másképp is élhetnék. Aztán egyszer csak megismertem a boldogságot, és azóta pontosan tudom, mennyire boldogtalan voltam annak előtte. Először te döbbsztettél rá erre, Elijah.

- Én? - kérdezte Baley megrökönyödve.

- Igen, Elijah. Amikor utoljára találkoztunk a Solarián - remélem, emlékszel még -, megtanítottál valamire. Megérintettelek! Lehúztam a kesztyűmet, ilyesmi volt, mint amilyet most is viselek, és megérintettem az arcodat. Nem sokáig érintkezett a testünk. Nem tudom, neked mit jelentett az a pillanat - nem, ne szólj semmit, nem fontos! -, a lényeg, hogy nekem rengeteget jelentett!

Gladia dacosan Baley szemébe nézett.

- Számomra mindennél többet jelentett akkor az az érintés. Megváltoztatta az életemet. Ne felejtse el, Elijah, hogy gyermekkorom óta akkor először érintettem meg emberi lényt, a férjem kivételével. A férjemnek pedig csak nagyon ritkán kerültem a közelébe.

Háromdimenziós távnézôn persze láttam férfiakat, és alaposan megismertem a testüket, minden porcikájukat. Ilyen értelemben a veled való találkozás nem jelentett újdonságot. De korábban nem volt okom azt hinni, hogy más érzés megérinteni az egyik férfit, mint a másikat. Tudtam, milyen tapintása van a férjem bőrének, milyen érzés, amikor rászánja magát, hogy hozzám érjen, és tudtam, milyen a folytatás. Nem volt okom feltételezni, hogy

bármelyik mozzanatot másképp élném át, ha egy másik férfi lenne a helyében. A férjemmel való érintkezés nem szerzett gyönyört, de miért is kellett volna, hogy úgy legyen? Talán örömet szerez, ha az ujjammal megérintem ezt az asztalt? Legfeljebb annyiban, hogy érzem, mennyire sima a lapja.

A férjemmel való testi kapcsolat nem volt más, mint egy időről időre elismételt szertartás. Ő megtette a kötelességét, amit elvárnak minden tisztességes solariai polgártól, és mindent a naptár szerint, óraműpontossággal végzett el, ahogyan azt az illem előírja. Egyetlen szempontból nem felelt meg a kívánalmaknak: annak ellenére, hogy az időszakos testi kapcsolat a nemi közösülés célját szolgálja, ő nem kérvényezett gyereket, és szerintem semmi kedve nem volt az apasághoz. Én túlságosan is rettegetem tőle, ezért nem mertem kérvényezni. Pedig jogomban állt volna.

Visszatekintve elmondhatom, hogy mindig unottan, mechanikusan szeretkeztünk. Sohase jutottam el az orgazmusig. Egyetlenegyszer sem sikerült. Csak az olvasmányaimból tudtam, hogy egyáltalán létezik olyasmi, érdekesnek találtam a leírásokat, de mivel importkönyvekben talákoztam velük - a solariai könyvek nem foglalkoznak a szexszel -, nem bízhattam a hitelességükben. Azt hittem, mindössze arról van szó, hogy egzotikus metaforák formájában közlik a lényegét.

Az autoerotikus módszerrel is hiába próbálkoztam. Azt hiszem, maszturbáció az elfogadott neve, legalábbis ezzel a szóval jelölik az Aurorán. A Solarián persze sohasem esik szó a szexről, és jó társaságban egyetlen szexszel kapcsolatos kifejezést sem ejt ki az ember a száján, márpedig a Solarián rossz társaság nem létezik.

Itt-ott olvastam egyet s mást a maszturbációról, és bátortalanul bár, de többször megpróbálkoztam azzal, amit a könyvek írnak. Nem ment. Annyira belém nevelték, hogy az emberi test tabu, ezért aztán saját magamhoz sem tudtam viszolygás nélkül hozzányúlni. Persze időnként észrevétlenül hozzáért a kezem az oldalamhoz, átvetettem egyik lábamat a másikon, éreztem, hogy a combjaim egymáshoz érnek, de a szándékos örömszerzés egészen más. Az ellen minden idegszálam tiltakozott, tudtam, hogy nem szabad, ezért sohasem sikerült. Az pedig egyszer sem jutott eszembe, hogy talán másfajta érintés is gyönyört szerezhet. Hogyan is történne velem ilyesmi?

Így gondolkodtam egészen addig, amíg meg nem érintettelek. Nem tudom, miért tettem.

Hirtelen túlradó szeretetet éreztem irántad azért, mert tisztáztál a gyilkosság vádjá alól.

Másrészt nem is számítottál annyira tiltott gyümölcsnek, hiszen nem vagy solariai. Számomra te akkor - bocsáss meg érte - nem voltál teljes értékű férfi, csak egy földlakó, aki külsőleg

olyan, mint a többi emberi lény, de rövid életű és potenciális fertőzésforrás, következésképpen a legjobb esetben is csak félember.

Így hát megérintettelek, hiszen megmentettél, holott nem hittelek igazi férfinak. Ráadásul nem olyan ellenségesen és idegenkedve bámultál rám, ahogyan a férjem szokott, és nem is azzal a szándékosan kimutatott, művelt közönnyel, amely távnézéskor sugárzik a férfiaktól. Ott álltál előttem tapintható testi valódban, és melegséget, gondoskodást olvastam ki a tekintetedből. Még meg is remegtél, amikor az arcod felé emeltem a kezem. Láttam, hogy így volt, hiába is tagadnád.

Nem tudom, miért éreztem annyira gyönyörűnek azt a pillanatnyi érintést, amikor pedig fizikailag ugyanaz történt, mintha a férjemhez vagy bármely más férfihoz, nőhöz értem volna hozzá. Valahogyan több volt ez, mint a fizikai érzet: te is örültél neki, és látszott rajtad, hogy vonzódasz hozzám, én pedig elfogadtam a közeledésedet. Amikor érintkezett a bőrünk, úgy éreztem, tűzbe nyúltam, és a lángok egy pillanat alatt elborították a kezemet, a karomat, az egész testemet.

Nem tudom, mennyi ideig tartott. Nem lehetett több egy-két másodpercnél, de számomra akkor megállt az idő. Olyasvalami történt velem, ami soha azelőtt; jóval később tudtam meg, hogy akkor, abban a pillanatban nagyon közel álltam az orgazmushoz. Megpróbáltam nem kimutatni...

(Baley rá se mert nézni Gladiára, csak ingatta a fejét.)

- Sikerült is. Csak annyit mondtam, hogy "köszönöm, Elijah". Köszönetet mondtam azért, amit a férjem halála kapcsán értem tétted, de sokkal inkább azt köszöntem meg neked, hogy fényt hoztál az életembe, és öntudatlanul is megismertettél azzal a gyönyörrel, kitértél egy kaput, új utat, új távlatokat nyitottál előttem. Fizikailag nem történt sok, csak egy érintés volt. De számomra az volt mindennek a kezdete.

Gladia egyre halkabban beszélt, és végül el is hallgatott. Emlékezett.

Azután a magasba emelte az ujját.

- Ne, ne mondj semmit! Még nem fejeztem be. Képzelted én azelőtt is, de csak homályos, bizonytalan álmaim voltak. Minden erőmmel megpróbáltam elképzelni, hogy majdnem ugyanazt csinálom egy férfival, amit a férjemmel szoktam - nem tudtam, mi a különbség -, de nem sikerült elképzelnem azt a másfajta érzést. Lehet, hogy egész életemben az elképzelhetlent próbáltam elképzelni, és meghalhattam volna úgy, ahogyan a solariai nők - és férfiak többsége -, akik három-négy évszázad alatt sem tapasztalják meg a gyönyört. Gyerekeik születnek, mégsem ismerik az érintés örömét

Én viszont rögtön megismertem, Elijah, amikor hozzáértem az arcodhoz. Hát nem csodálatos? Megtanítottál arra, miről érdemes képzelődni. A mechanikus szeretkezésben, a testek érzéketlen, kelletlen közeledésében nincs semmi csodálatos. Létezik viszont valami egészen más, amiről nem hittem volna, hogy köze van az egészhez: az arckifejezés, a csillogó szem, a gyöngédség, a kedvesség... nem is tudom elmondani... a másik elfogadása, amikor ledőlnek a falak két ember között. Ez lehet a szerelem: mindaz, amit most elmondtam, és még sok minden, amit nem tudok elmondani.

Szerelmet éreztem irántad, Elijah, mert azt hittem, te is tudnád ezt érezni. Nem állítom, hogy szerettél, de úgy láttam, képes lennél rá. Azelőtt az ókori irodalmat olvasva sohasem értettem, mi a szerelem, ugyanúgy, ahogyan annak a "dicsőségnek" a fogalmát sem tudtam felfogni, amiért ölték egymást az emberek. Elfogadtam a szót, de máig nem értem, mit jelent.

Ugyanígy voltam a szerelemmel is, amíg meg nem érintettelek.

Azóta viszont már el tudom képzelni... és azért jöttem az Aurorára, mert mindig csak te jártál az eszemben, rólad ábrándoztam, magamban szüntelenül veled beszélgettem, és reméltem, hogy itt egymillió Elijah-val találkozhatok majd.

Gladia elhallgatott egy pillanatra, aztán összeszedte a gondolatait, és folytatta:

- De egyetleneggel sem találkoztam. Kiderült, hogy az Aurora a maga módján ugyanolyan pocsék hely, mint a Solaria. A solariaiak nem értenek a szexhez. Gyűlölik, és elfordulnak tőle. Annyira iszonyodnak a testiségtől, hogy képtelenek megtapasztalni a szerelmet.

Az Aurorán más a helyzet. Itt a szex unalmas. Az emberek minden ellenkezés nélkül elfogadják, hogy létezik, és olyan természetes élettani funkciónak számít, mint például a légzés. Az ember, ha kedve tartja, megérinti a másikat, s amennyiben egyik félnek sincs halaszthatatlan teendője, máris szexuális kapcsolatba lépnek, és kiválasztják a mindkettőjük számára megfelelő módozatot. Úgy szeretkeznek, ahogyan a levegőt veszik. A légzés sohasem eksztatikus élmény, legfeljebb a fulladozás utáni első egészséges lélegzetvétel nyújt túláradó örömet és megkönnyebbülést. De ismerik-e azok ezt az érzést, akik még sohasem küzdöttek a fulladás ellen?

Itt mindenki kénytelen megismerkedni a szexszel. Tervszerűen oktatják az iskolákban, a gyerekek kötelező órákon sajátítják el az elméletet és a gyakorlatot. Az idősebbeknek segíteniük kell a fiatal kezdőket.

Az aurorai engedélyezett ingyenszexnek ugyanúgy semmi köze a szerelemhez, ahogyan a solariai tiltott és szégyellni való testiségnek sincs. Mindkét bolygón kevés gyerek születik, és itt is, ott is hivatalosan kell kérelmezni az utódokat. Ha egy pár megkapja az engedélyt, unalmas és kellemetlen időszak következik a számukra: ekkor szexuális érintkezésük

kizárólag a gyermeknemzés céljait szolgálja. Ha a nő meghatározott időn belül nem esik teherbe, mesterséges megtermékenyítéshez folyamodnak.

Idővel itt is bevezetik a solariai rendszert: elterjed az ektogenezis, ami azt jelenti, hogy a megtermékenyítés és a magzati fejlődés a gyermekfarmokon megy végbe, a szex pedig megmarad a társadalmi érintkezés mindennapos formájának, valamiféle játéknak, amelynek körülbelül ugyanannyi köze van a szerelemhez, mint például az úrpólónak.

Nem tudtam átvenni az auroriai hozzáállását, Elijah. Engem másra neveltek. Rémülten kezdeményeztem a szexuális érintkezést, és soha senki sem utasított el, de nem is volt komoly kapcsolat. A férfiak elfogadták az ajánlatomat, de továbbra is ugyanolyan üres tekintettel néztek rám. Nem számítottam nekik semmit: csak egy voltam a sok közül. Hajlandóak voltak közöszölni velem, de semmi több.

Megérintettem őket, de az érintés nem jelentett semmit, ugyanolyan volt, mint annak idején a férjemmel. Megtanultam a szertartást, hagytam, hadd vezessenek, átadtam magam nekik, de az sem ért semmit. Még ahhoz se kaptam kedvet, hogy maszturbáljak. Egyszer sem tért vissza az a gyönyör, amelyet a jelenlétedben éreztem, így aztán idővel feladtam a reményt.

Dr. Fastolfe mindvégig barátként állt mellettem. Ő volt az egyetlen ember az Aurorán, aki mindent tudott a solariai múltamról. Legalábbis azt hiszem. Te is tudod, hogy nem hozták nyilvánosságra a történet részleteit, és abban a rettenetes hipervíziós műsorban se szerepelt minden. Hallottam róla, de nem voltam hajlandó megnézni.

Dr. Fastolfe megvédett az auroriai értetlenségétől és a minden solariainak kijáró megvetéstől. És a bánatomat is segítette enyhíteni, mert egy idő után nagyon elkeseredtem. Nem, nem lettem a szeretője. Felajánlkoztam volna neki, de mire rászántam volna magam, addigra már éreztem, hogy sohasem fog visszatérni az a gyönyör, amely szétáradt bennem, amikor hozzád értem. Már azt hittem, az emlékeim csalnak, és nem próbálkoztam tovább. Ezért nem ajánlkoztam fel neki, és ő sem próbált kezdeményezni, nem tudom, miért. Talán rájött, miért bántódom, látta, hogy nem találok örömet a szexben, és nem akarta, hogy az újabb kudarc még jobban elkeserítsen. Egyébként is jellemző rá az efféle tapintatosság. A lényeg az, hogy nem lettem a szeretője. Egyszerűen csak a barátom volt egy olyan időszakban, amikor mindennél nagyobb szükségem volt a barátságra.

Hát ez a teljes válasz a kérdéseidre, Elijah. Tudni akartad, milyen szálak fűznek dr. Fastolfe-hoz, és én megadtam neked a kért információt. Most elégedett vagy?

Baley igyekezett leplezni, mennyire nyomorultul érzi magát.

- Sajnálom, hogy ilyen nehéz volt a sorsod, Gladia. Valóban megadtál minden információt, amire szükségem volt. Sőt talán többet is elárultál, mint gondolnád.

- Mit akarsz ezzel mondani? - kérdezte Gladia a homlokát ráncolva.

Baley nem válaszolt mindjárt a kérdésre.

- Gladia, örülök, hogy ilyen sokat jelent neked a találkozásunk emléke. A Solarián meg se fordult a fejemben, hogy ekkora benyomást gyakoroltam rád, de ha tudom, akkor se próbáltam volna. Ugye érted?

- Persze, Elijah - felelte a nô ellágyulva. - Hiába is próbálkoztam volna. Úgyse lettem volna képes rá.

- Tudom. És most sem veszem felajánkozásnak, hogy elmondtad. Egyetlen érintés volt az egész, egy pillanatnyi gyönyör: maradjon is meg ennyinek. Nagyon valószínű, hogy egyszeri és megismételhetetlen volt, és nem szabad elrontanunk azzal, hogy ostobán megpróbáljuk újra életre hívni. Ezért nem ajánlkozom fel neked. Ne vedd személyes kudarcnak a tartózkodásomat! Egyébként...

- Egyébként?

- Ahogy említettem, talán többet árultál el az előbb, mint sejtetted. Ugyanis az is kiderült a szavaidból, hogy nem ért annyira rossz véget a történet.

- Miért mondod ezt?

- Amikor az érintés gyönyörét emlegetted, valami olyasmit mondtál, hogy "jóval később tudtam meg, hogy akkor nagyon-nagyon közel álltam az orgazmushoz". Aztán viszont azt kezdted magyarázni, hogy az auroraiakkal sohasem sikerült igazán a szeretkezés, s ez feltételezhetően azt jelenti, hogy orgazmusod sem volt. Pedig mégiscsak lennie kellett, ha később ráismertél a Solarián tapasztalt érzésre. Ha nem sajátítottad volna el a szexuális örömet adó szeretkezés titkát, nem történhetett volna meg a felismerés. Vagyis mégiscsak volt szeretőd, mégiscsak megtudtad, mi az igazi szerelem. Ha azt állítod, hogy dr. Fastolfe nem a szeretőd, és sohasem volt az, kénytelen vagyok azt hinni, hogy egy másik férfi, egy igazi szerető is van - vagy volt - az életedben.

- És ha igen? Miért gondolod, hogy ez rád tartozik, Elijah?

- Nem tudom, Gladia, rám tartozik-e vagy sem. Mondd meg, ki az, és ha csakugyan kiderül, hogy semmi közöm a dologhoz, ígérem, egy percig se faggatlak tovább.

Gladia hallgatott.

- Ha nem válaszolsz, Gladia, nekem kell válaszolnom helyetted - mondta Baley. - Mondtam már, hogy a mostani helyzetben nem lehetek tekintettel az érzelmeidre.

Gladia továbbra sem szólalt meg. Úgy összeszorította az ajkát, hogy egészen elfehéredett a szája.

- Nyilvánvaló, hogy volt szeretőd, Gladia. Túlságosan is megviselt Jander elvesztése. Azért küldted ki Daneelt, mert annyira emlékeztet Janderre, hogy rá sem bírsz nézni. Ha tévedek, amikor azt mondom, hogy Jander Panell volt... - Egy pillanatra elhallgatott, majd érdes hangon folytatta: - Csak akkor szólj, ha a Jander Panell nevezetű robot nem volt a szeretőd. Gladia suttogva válaszolt:

- Jander Panell robot nem volt a szeretôm. - Azután hangosan, jól érthetôen hozzátette: - A férjem volt!

25.

Baley ajkai hangtalanul mozogtak, pedig kétségkívül jól hallotta a négy szótagos mondatot.

- Igen - mondta Gladia. - Szent Jozafát! Te egészen megdöbbsz. De miért? Helytelenítetted a dolgot?

- Nem az én dolgom helyeselni vagy helyteleníteni - felelte Baley tompán.

- Vagyis helytelenítetted.

- Vagyis továbbra is csak gyűjtöm az információkat. Ma az Aurorán mi különböztet meg egy szeretôt egy férjtól?

- Ha két ember bizonyos ideig egy fedél alatt él, esetenként "férjnek", illetve "feleségnek", nem pedig "szeretônek" tekintik egymást.

- Mennyi ez a bizonyos időtartam?

- Úgy tudom, körzetenként eltérô. Mindenütt a helyi szokásoknak megfelelően állapítják meg. Eos városában három hónap.

- Ezen idő alatt a kollégák azt is megkövetelik egymástól, hogy kerüljék a másokkal való szexuális kapcsolatot?

Gladia meglepetten felvonta a szemöldökét.

- Miért kérdezed?

- Csak úgy.

- A kizárólagosság elképzelhetetlen az Aurorán. Férj vagy szeretô, egyre megy. Mindenkinek csak az örömszerzés számít.

- És te örömet leltél a Janderrel való együttlétben?

- Nem, de nem volt más választásom.

- Másoktól nem kaptál ajánlatot?

- De, néha igen.

- És elutasítottad őket?
- Bárkinek tudok nemet mondani, ha úgy tartja kedvem. Nem válogatok.
- Tehát nemet mondtál?
- Nemet mondtam.
- És az ajánlkozók minden esetben tudták, miért utasítottad el őket?
- Hogyhogy?
- Tudták, hogy robotférjed van?
- Férjem volt, ugyanúgy, mint bárki másnak. Ne hívd őt robotférjnek! Ilyen szóösszetétel nem létezik.
- Szóval tudták?
- Fogalmam sincs, tudták-e.
- Mondtad nekik?
- Miért kellett volna mondanom?
- Ne kérdésekkel felelj a kérdéseimre! Mondtad nekik, vagy nem?
- Nem.

- Hogy tudtad megkerülni a témát? Nem gondolod, hogy az lett volna a természetes, ha magyarázatot fűzöl az elutasításhoz?

- Senki sem szokott magyarázatot kérni. Mindenki belenyugszik az elutasításba. Nem értem, mit akarsz ezzel.

Baley szünetet tartott, hogy összeszedhesse a gondolatait. Megállapította, hogy közte és Gladia között tulajdonképpen nincs komoly félreértés.

Kezdte előlről:

- A Solarián természetesnek számított, ha egy nô robothoz ment feleségül?
- A Solarián elképzelhetetlen lett volna, és nekem soha meg se fordult a fejemben ez a lehetőség. Ott mindez elképzelhetetlen, akárcsak a Földön. A te feleséged hozzáment volna egy robothoz?
- Ez nem tartozik ide, Gladia.
- Lehet, hogy nem tartozik ide, de ezzel meg is adtad a választ. Nem vagyunk auroraiak, de most itt vagyunk, ezen a bolygón. Én két éve élek itt, és alkalmazkodom a helyi szokásokhoz.
- Vagyis azt állítod, hogy az Aurorán mindennaposnak számít egy ember és egy robot szexuális kapcsolata?
- Nem tudom. Csak annyit tudok, hogy elfogadják, ahogyan elfogadják a szex valamennyi formáját: mindent, ami önkéntes, kölcsönös kielégülést nyújt, és egyik félnek sem okoz fizikai ártalmat. Senki sem törődik azzal, hogy más vagy mások együtt, illetve külön-külön hogyan

tudnak kielégülni. Csak rám tartozik, milyen könyvfilmeket olvasok, mit eszem, mikor alszom, mikor vagyok ébren, szeretem-e a macskákat, vagy utálok-e a rózsát. Az Aurorán a szexszel kapcsolatban is így gondolkodnak az emberek.

- Az Aurorán igen - mondta Baley. - Csakhogy te nem az Aurorán születted, és más nevelést kaptál. Az előbb még azt mondtad, hogy nem tudtad megszokni azt a közönyt, amellyel itt a szex iránt viseltetnek, most pedig éppen ezt dicsőíted. Nemrég fejtetted ki, mennyire undorodsz a poligámiától és a szabad szerelemtől. Talán azért nem magyaráztad meg, miért utasítottad vissza az ajánlatokat, mert valahol a tudatod mélyén szégyellted, hogy Jander a férjed. Tudhattad, vagy legalább gyaníhattad, feltételezhetted, hogy még itt, az Aurorán is szokatlan az ilyesmi, és szégyellted magadat.

- Nem, Elijah, nem fogod bebeszélni nekem, hogy szégyelltem magam. Ha még az Aurorán is ritkaságszámba megy egy robotférj, ez azért van így, mert ritka az olyan robot, amilyen Jander volt. A Solarián és a Földön tervezett robotok képtelenek arra, hogy akár a legprimitívebb módon is szexuális kielégülést idézzenek elő egy embernél, és az aurorai robotok - Jander és Daneel kivételével - ugyancsak alkalmatlanok ilyen célra. Legfeljebb maszturbációs segédeszközként, mechanikus vibrátorként használhatók. Ha széles körben elterjednek az új ember formájú robotok, az ember és robot közötti szexuális kapcsolat is bevett dolognak számít majd.

- Mondd, Gladia, egyáltalán hogyan került hozzád Jander? - kérdezte Baley. - Hiszen csak két humanoid robot létezett, mindkettő dr. Fastolfe birtokán. A doktor egyszerűen csak a rendelkezésedre bocsátotta az egyiket, a teljes állomány felét?

- Igen.

- Miért?

- Gondolom, figyelmességből. Magányos voltam és kiábrándult, nyomorult és idegen ezen az idegen bolygón. Azért adta nekem Jandert, hogy legyen valakim, és nem győzők hálálkodni neki ezért a gesztusért. Csak fél évig használtam az ajándékát, de az a fél év talán többet ért nekem, mint az egész elmúlt és hátralevő életem.

- Tudta dr. Fastolfe, hogy Jander a férjed lett?

- Sohasem utalt rá, úgyhogy ez még nem derült ki.

- És te nem utaltál rá?

- Én nem.

- Miért nem?

- Nem láttam szükségét... Ne hidd, hogy azért titkoltam, mert szégyelltem.

- Hogy történt a dolog?

- Milyen dolog?

- Azt kérdezem, hogyan lett Jander a férjed.

Gladia megdermedt.

- Miért kell erre is válaszolnom? - kérdezte ellenségesen.

- Gladia, kifutunk az időből - nógatta őt Baley. - Ne ellenkezz állandóan! Nagyon fáj neked, hogy Jander... Nincs többé?

- Még kérded?

- Meg akarod tudni, mi történt velem?

- Erre is tudnod kell a választ.

- Akkor segíts! Minden megszerezhető információra szükségem van, mert különben hozzá se tudok kezdeni egy ilyen megoldhatatlannak tűnő ügy kibogozásához. Tehát hogyan lett a férjed Jander?

Gladia hátradől a széken. Könnybe lábadt a szeme. Eltolta maga elől a morzsákkal teli süteményestálat, és elhaló hangon felelte:

- A közönséges robotok nem viselnek ruhát, mégis úgy néznek ki, mintha fel lennének öltözve. A Solarián éltem, úgyhogy jól ismerem a robotokat, és némi művészi hajlam is van bennem...

- Emlékszem a fényalakzataidra - jegyezte meg Baley halkán.

Gladia hálásan bólintott.

- Elkészítettem néhány új ruha tervét; szerintem stílusosabbak, érdekesebbek az Aurorán viseltekénél. A terveim alapján készült festményeim közül ennek a teremnek a falain is láthatsz néhányat. A többi is itt őrzöm a házban.

Baley a festményekre pillantott. Már érkezéskor megcsodálta őket. Nyilvánvaló volt, hogy robotokat ábrázolnak. A naturalista stílus jegyeit viselték, de az alakok túlságosan hosszúknak, a görbületek pedig természetellenesnek tündek. A nyomozó csak most jött rá, hogy Gladia a torzításokkal - igen ügyesen - azokat a testrészeket emelte ki, amelyeket ruha fedett. Baley végignézett egyszer egy könyvfilm a középkor viktoriánus Angliájáról. Ezek az ábrázolások a filmen szereplő szolgák öltözékét juttatták az eszébe. Vajon Gladia látott már ilyen régi ruhákat, vagy csak a véletlennek köszönhető a hasonlóság? Valószínűleg nem lényeges, mi a válasz erre a kérdésre, de a tény azért talán nem árt megjegyezni, gondolta Baley.

Először azt hitte, Gladia azért vette körül magát robotokat ábrázoló képekkel, hogy ez is solariai múltjára emlékeztesse. A nő azt mondta ugyan, hogy gyűlölte az ottani életet, de Baley ezt csak védekező mechanizmusnak fogta fel, hiszen Gladiának mégiscsak a Solaria

volt az otthona, és nyilván nehezen fog megszabadulni a honvágytól, ha meg tud tőle szabadulni egyáltalán. Lehet, hogy ez is ott van azokon a képeken, bár Gladia új elfoglaltsága hihetőbben magyarázza a festési kényszert.

- Sikerem volt. Néhány nagy robotgyártó cég igen jól fizetett a terveimért, és sok már meglévő robotot alakítottak át az elképzeléseim alapján. Ez bizonyos sikerélményt adott, és segített elviselnem az életemben tétovázó érzelmi úrt.

Jander természetesen közönséges ruhát viselt, amikor dr. Fastolfé nekem adta. A drága doktor nagyon kedvesen néhány Janderre szabott tartaléköltözéket is a rendelkezésemre bocsátott. Csakhogy ezek mind roppant unalmasak voltak, s ez arra indított, hogy vásároljak néhány megfelelőbb ruhát. Ehhez pontos méretet kellett vennem Janderről, mert rendelésre akartam elkészíttetni az általam tervezett darabokat. Megkértem tehát, hogy egyenként vesse le a ruháit.

Megtette. Amikor teljesen meztelen volt, egyszerre rádöbbsentem, mennyire emberi a teste. Nem hiányzott semmije, és az a szerve, amely egy férfinak abban a helyzetben felállt volna, neki is felállt. Nála is működött az, amit az emberi lényeknél tudatos szabályozásnak neveznek. Parancsra tudott merevedni és ellazulni. Ezt ő maga mondta nekem, amikor megkérdeztem tőle, mit tud a péniszéről. Kíváncsi voltam, ő pedig bemutatta.

Valamit meg kell értened: hiába volt Jander külseje nagyon is emberi, én tudtam, hogy csak egy robot. Mindig vonakodva érintem meg a férfiakat, és biztos vagyok benne, hogy emiatt nem tudom velük élvezni a szexet. De Jander nem ember volt, a robotokat pedig megszoktam már, hiszen egész eddigi életemet közöttük éltem le. Jandert viszolygás nélkül meg tudtam érinteni.

Hamar rájöttem, hogy élvezetet szerez nekem, ha megérinthetem, és ezt Jander is rögtön felismerte. Finom szerkezet volt, és mindig gondosan ügyelt arra, hogy betartsa a Három Törvényt. Azzal, hogy nem szerez nekem örömet, holott megtehetné, csalódást okozott volna. Ha csalódom benne, akkor bizonyos értelemben ártott nekem, márpedig ő nagyon jól tudta, hogy nem szabad ártania emberi lénynek. Így aztán végtelen odaadással próbált nekem örömet szerezni. Mivel láttam benne az eltökéltséget - amit minden aurorai férfiből hiányoltam -, vele minden korábbinál jobban élveztem a dolgot, és azt hiszem, végül a teljes orgazmusig is eljutottam.

- Tökéletesen boldog voltál? - kérdezte Baley.

- Janderrel? Hát persze. Tökéletesen.

- Sohasem veszekedtetek?

- Vele? Hogyan is veszekedhettünk volna? Hiszen az volt az egyetlen életcélja, hogy eleget tegyen a kívánságaimnak.

- És nem zavart, hogy tulajdonképpen mindent csak kényszerből tesz?

- Végül is, így vagy úgy, mindig mindenki kényszerből cselekszik.

- És miután megtanultad, hogyan juthatsz el az orgazmusig, sohasem vágytál arra, hogy az aurorai emberekkel is megpróbáld ugyanezt?

- Egyetlen férfi se tudta volna teljes értékűen helyettesíteni Jandert. Én csakis őt akartam. Most már fel tudod fogni, mekkora veszteség ért?

Baley szomorúsága búskomorságba csapott át.

- Megértelek, Gladia. Kérlek, bocsáss meg! Ha fájdalmat okoztam neked, azért volt, mert eleinte nem tudtam átérezni a helyzetet.

Gladia sírt, Baley pedig hallgatott. Nem tudott többet mondani, fogalma sem volt arról, hogyan nyugtathatná meg a nőt.

Végül Gladia megrázta a fejét, és kézfejjével letörölte a könnyeit.

- Van még valami mondanivalód? - suttogta.

- Feltennék még egy-két kérdést egy másik témáról, aztán nem is zaklatlak tovább - felelte Baley bocsánatkérően, majd óvatosan hozzátette: - Legalábbis egyelőre nem.

Gladia nagyon kimerültnek látszott.

- Mire vagy kíváncsi? - kérdezte.

- Tudod, hogy vannak, akik dr. Fastolfe-ot vádolják Jander meggyilkolásával?

- Igen.

- És tudod, mit mond Fastolfe? Azt, hogy csak ő követhetett volna el egy ilyen gyilkosságot, mert senki másnak nincs meg hozzá a szükséges szakmai tudása.

- Igen. Ezt velem is közölte a drága doktor.

- És te, Gladia, nem gondolod, hogy dr. Fastolfe ölte meg Jandert?

A nő hirtelen felkapta a fejét. Szúrós pillantást vetett Baleyre, és dühösen felelte:

- Persze hogy nem. Miért ölte volna meg? Jander az ő robotja volt, és ő kitüntetô figyelemmel bánt vele. Én jobban ismerem a drága doktort, mint te, Elijah. Finom ember, senki emberfiának nem tudna ártani, még egy robotnak sem. Lehetetlen, hogy ő a tettes. Legalább annyira lehetetlen, mint hogy egy levegôben elengedett súlyos tárgy felfelé kezdjen repülni ahelyett, hogy leesne.

- Nincs több kérdésem, Gladia, és pillanatnyilag egyetlen teendôm van már csak itt a háznál: engedelmeddel szeretném megtekinteni Jandert... vagyis azt, ami maradt belôle.

Gladia megint gyanakvóan és ellenségesen reagált.

- Miért? Miért?

- Gladia! Kérlek! Nem hiszem, hogy van értelme, de ahhoz is látnom kell, hogy megbizonyosodjak a helyszíni szemle fölöslegességéről. Megpróbálok majd úgy viselkedni, hogy semmivel se bántsalak meg.

Gladia felállt. Köntös gyanánt csak egy egészen egyszerű szabású, testhez simuló leplet öltött, amely nem fekete volt, mint a földlakók gyászruhája, hanem fénytelen, szürke anyagból készült. Baley, aki egyébként nem értett az öltözködéshez, megállapította, hogy a köntös tökéletesen kifejezi a gyászhangulatot.

- Gyere velem! - rebegte Gladia.

26.

Baley tompa fénnel derengő falakat látott, sivar termek hosszú során át baktatott Gladia nyomában. Egyszer vagy kétszer mozgást észlelt, nyilván a robotok tértek ki az útjukból, hiszen parancsba kapták, hogy ne zavarják az úrnőt és vendégét.

A termek után egy előtér következett, ahonnan rövid lépcső vezetett fel egy kisebb helyiségbe. A szoba egyik falán nagy, reflektorszerű világítótestet helyeztek el.

A szegényes berendezés egy tábori ágyból és egy székből állt.

- Ez volt a szobája - mondta Gladia, aztán mintha sejtette volna, mit akar kérdezni Baley, így folytatta: - Másra nem volt szüksége. Igyekeztem minél több szabad időt biztosítani neki, sokszor egész nap egyedül lehetett. Nem akartam ráunni! - Megrázta a fejét. - Most viszont már bánom, hogy nem töltöttem vele a nap minden másodpercét. Nem tudtam, hogy ennyire rövid az időnk... Itt van.

Jander teteme a tábori ágyon hevert. Baley komor arccal vizsgálódott. A robot testét sima, fényes anyaggal takarták le. A falból áradó fény megvilágította Jander ráncatlan, már-már földöntúlian békés arcát. A robot tágra nyílt, homályos, fénytelen szemmel feküdt az ágyon. Csakugyan nagyon hasonlított Daneelre, és Baley rögtön megértette, miért zavarja Gladiát Daneel társasága. A halotti lepel alól kilátszott Jander fedetlen nyaka és válla.

- Dr. Fastolfe megvizsgálta már? - kérdezte Baley.

- Igen, méghozzá nagyon alaposan. Kétségbeesésemben rögtön idehívtam őt. Ha láttad volna, hogy rohant, mennyire aggódott, azután milyen szörnyű fájdalmat érzett, és mennyire pánikba esett, sohasem jutna eszedbe őt gyanúsítani a gyilkossággal. Amikor ideért, már nem tehetett semmit Jander életéért.

- Jander most meztelen?

- Igen. Dr. Fastolfe-nak a vizsgálathoz minden ruhát le kellett húznia róla, azután pedig már nem lett volna értelme újra felöltöztetni.

- Gladia, megengeded, hogy levegyem róla a takarót?

- Feltétlenül szükséges?

- Nem szeretném, ha a szememre vetnék, hogy valamilyen fontos tény elkerülte a figyelmemet.

- Gondolod, találhatsz még olyasmit, amit dr. Fastolfe nem vett észre?

- Nem gondolom, Gladia, de meg kell bizonyosodnom arról, hogy tényleg nincs ott semmi lényeges. Légy szíves, ne akadályozd a munkámat!

- Jó, akkor csináld csak, de nagyon kérlek, ha végeztél, pontosan ugyanígy tedd vissza a takarót!

Gladia hátat fordított, bal karjával a falnak támaszkodott, és homlokát a kézfejére hajtotta.

Néma maradt, meg se moccant, de Baley tudta, hogy megint elsírta magát.

Jander teste azért nem volt az emberi test tökéletes mása. Izomzata egyszerűbbnek, elnagyoltabbnak tűnt, de egyetlen emberi testrésze sem hiányzott: megvoltak a mellbimbók, a köldök, a pénisz, a herék, a szeméremszôrzet és minden egyéb. Még a mellkast is gyér, világos szôrzet borította.

Vajon hány napja ölték meg Jandert? Baley csak most döbbsent rá, hogy nem tudja a bűntény elkövetésének pontos idejét. Nyilván az ő Aurorára való elindulását megelőzően történt.

Azóta legalább egy hét eltelt, de sem látható jel, sem jellegzetes szag nem utalt arra, hogy a tetem bomlani kezdett volna. Ez is egyértelműen jelzi az ember és a robot közötti különbséget.

Baley rövid tétozás után egyik kezét Jander válla, a másikat pedig csípője alá csúsztatta, és átölelte a robotot. Gladiától nem akart segítséget kérni, biztosan nem kapta volna meg.

Nekigyürközött, és némi nehézségek árán sikerült hasra fordítania a tehetetlen testet.

Az ágy megnyikordult. Gladia nyilván tudta, mi történik a háta mögött, mégsem fordult meg.

Nem ajánlotta fel a segítségét, de nem is tiltakozott.

Baley visszahúzta a karját. Melegnek érezte Jander testét. Feltehetőleg az agyműködés leállása után a tápegység továbbra is el tudta látni egyszerű hőmérséklet-szabályozó funkcióját. Baley feszesnek és ruganyosnak tapintotta az izmokat. Valószínűleg nem lépett fel az a tünet, amelyet az embernél hullamerevségnek neveznek.

Az egyik kar tehetetlenül lelógott a fekhelyről, s ettől a robottetem egészen olyan benyomást keltett, mint egy emberi holttest. Baley finoman meglökte Jander karját, s erre az enyhén

himbálózni kezdett, majd megállt. Ezután a nyomozó behajlította a robot térdét, és tanulmányozni kezdte előbb az egyik lábat, azután a másikat. Jander ülepe ugyanolyan formájú volt, mint egy emberé, még a végbélnyílás sem hiányzott.

Baley nem tudta leküzdeni viszolygását. Mindvégig az volt az érzése, hogy illetéktelenül zaklat egy élő embert, hiszen egy igazi holttestet hidegsége és merevsége már megfosztott volna emberi mivoltától.

Egy robottetem sokkal emberibb, mint egy emberi holttest, állapította meg magában Baley elszörnyedve.

Megint felnyalábolta és megfordította Jandert.

Legjobb tudása szerint lesimította a leplet, azután a takarót is visszaterítette, és ügyelt arra, hogy ne maradjon rajta gyűrődés. Azután hátralépett, és elégedetten nyugtázta, hogy minden tőle telhetőt megtett az eredeti állapot visszaállítása érdekében, amely többé-kevésbé sikerült is.

- Végeztem, Gladia - jelentette.

Gladia megfordult. Könnyes szemmel Janderre nézett, és megkérdezte:

- Akkor mehetünk?

- Természetesen mehetünk, de...

- De?

- Így akarod őt őrizni? Gondolom, nem fog elrothadni a teste.

- Baj lenne, ha így akarnám őrizni?

- Bizonyos szempontból igen. Össze kell szedned magad. Nem gyászolhatsz három évszázadon keresztül. El kell fogadnod, hogy Jander nincs többé. - Baley maga is üres bölcselkedésnek tartotta ezeket a mondatokat. Hogyan is hathattak volna akkor Gladiára?

- Tudom, hogy jót akarsz nekem, Elijah. Külön megkértek, hogy így őrizzem Jander testét, amíg le nem zárul a vizsgálat. Azután a kérésemre elhamvasztják a tetemet.

- Elhamvasztják?

- Plazmafáklyával alkotóelemeire bontják, ahogyan az emberi holttesteket szokás. Csak hologramok maradnak utána... meg az emlékeim. Elégedett vagy?

- Természetesen. De most már vissza kell mennem dr. Fastolfe házába.

- Menj csak! Elárult valamit Jander testének a vizsgálatára?

- Nem vártam eredményt a vizsgálatról.

Gladia egyenesen Baley szemébe nézett.

- Elijah, azt akarom, hogy találd meg a gyilkost, és derítsd ki, miért tette. Tudnom kell!

- De Gladia...

A nô hevesen rázta a fejét, mintha így akarna elhárítani minden nemkívánatos gondolatot.

- Én tudom, hogy képes vagy rá.

Megint Fastolfe

27.

Baley Gladia házából kilépett a külvilági alkonyatba. Arra fordult, amerre a nyugati horizontot sejtette, és az almazöld égbolt vörösle felhői mögött meglátta az Aurora skarlátvörös napját.

- Szent Jozafát! - motyogta. Az Aurora légköre sűrűbb, napja pedig narancsszínűbb, mint a Földé, s napnyugtakor különösen jól érzékelhető a különbség.

Daneel Baley mögött lépkedett, Giskard szokás szerint messze előtte.

Baley Daneel hangját hallotta a fülében:

- Jól vagy, Elijah kollégám?

- Egészen jól, Daneel - felelte Baley önelégülten. - Elboldogulok már itt, a külvilágban is. Még a naplementét is tudom élvezni. Mindig ilyen gyönyörű?

Daneel közönyösen nézte a lenyugvó napot.

- Igen. De most már siessünk dr. Fastolfe házához! Az évnek ebben a szakában a szürkület nem tart sokáig, Elijah kollégám, és jó lenne, ha még világosban odaérnénk.

- Részemről készen állok. Induljunk! - Baley arra gondolt, talán mégiscsak jobb lenne megvárni, míg besötétedik. Bizonyára hátrányt jelentene, hogy sötét úton kell botorkálnia, ugyanakkor a sötétség a zártság illúzióját kelti. A nyomozó egyáltalán nem volt biztos abban, hogy sokáig tart még az az eufória, amely a gyönyörű naplemente láttán ébredt benne.

Persze a robotok előtt a világért sem ismerte volna be gyávaságát.

Giskard nesztelenül odalépett hozzá, és megkérdezte:

- Szívesebben várna még az indulással, uram? Inkább sötétben szeretne gyalogolni? Nekünk egyre megy.

Baley ekkor arra lett figyelmes, hogy távolabb minden irányban újabb robotok tünedeznek fel. Vajon Gladia bízta meg testőri feladatokkal a robotjait, vagy Fastolfe küldte ki az övéit?

Ez mindenesetre megint csak arra utalt, mennyire vigyáznak rá. Baley továbbra is makacsul tagadta gyengeségét.

- Most indulunk - jelentette ki, és fürge léptekkel elindult Fastolfe háza felé, amely már elő is bukkant a távoli fák közül.

Tulajdonképpen hiába vannak ott vele a robotok: ha belegondolna, hogy a bolygó legkülső héján jár, és a levegőrétegen kívül semmi sincs közte és a világűr között, így is, úgy is pánikba esne, ezért inkább igyekezni fog nem belegondolni.

Talán azért remegett az állkapcsa, és azért vacogtak a fogai, mert örült, hogy sikerült megszabadulnia félelmétől, de az is lehet, hogy csak a hideg esti szél volt az oka. Tény, hogy még a karja is lúdbőrös lett.

Nos, nem a külvilág okozta a didergést.

Valami más.

- Mennyire jól ismerted Jandert? - kérdezte Baley Daneeltől, és megpróbálta ellazítani görcsbe ránduló állkapcsát.

- Folyamatosan együtt voltunk az összeszerelésétől kezdve egészen addig, míg el nem került Miss Gladia házához - felelte Daneel.

- Sohasem zavart téged, hogy Jander annyira hasonlít rád?

- Nem, Elijah kollégám. Mi meg tudtuk különböztetni egymást, és dr. Fastolfe sem tévesztett össze minket soha. Önálló egyéniségek voltunk.

- És te is meg tudtad különböztetni őket egymástól, Giskard? - kérdezte Baley. Daneel és Giskard közelebb araszoltak hozzá, valószínűleg azért, mert a többi robot átvette tőlük a látóhatár kémlelésének feladatát.

- Egyetlen olyan alkalomra sem emlékszem, amikor jelentősége lett volna annak, hogy melyikük kicsoda - felelte Giskard.

- És ha adódott volna ilyen alkalom?

- Akkor meg tudtam volna különböztetni őket.

- Mi a véleményed Janderről, Daneel! - kérdezte Baley.

- Hogy mi róla a véleményem? Melyik tulajdonságáról akarsz hallani, Elijah kollégám? - érdeklődött Daneel.

- Például jól végezte-e a munkáját?

- Természetesen igen.

- Minden szempontból megfelelt?

- Tudomásom szerint igen.

- És neked, Giskard, neked mi róla a véleményed?

- Én soha nem álltam annyira közel Janderhez, mint Daneel barátunk, így nem is lenne helyes véleményt nyilvánítanom. Annyit mondhatok, hogy tudtommal dr. Fastolfe mindig elégedett

volt Jander barátunkkal, pontosan ugyanúgy, ahogyan Daneel barátunkkal. Mindamellett nem hiszem, hogy képességeim alapján jogomban állna bizonyosat állítanom efféle kérdésekben - szögezte le Giskard.

- No és azt követően, hogy Jander elkerült Miss Gladia házához, nem is találkoztál már vele?

- kérdezte Baley Daneeltől.

- Nem, Elijah kollégám. Miss Gladia bent alkalmazta Jandert a házban. Tudomásom szerint sohasem hozta magával, amikor látogatóba jött dr. Fastolfe-hoz. Akkor se találkoztam Jander barátunkkal, amikor én kísértem dr. Fastolfe-ot Miss Gladiához.

Baleyt ez meglepte egy kicsit. Giskardhoz fordult, hogy neki is feltegye ugyanezt a kérdést, de pillanatnyi tétovázás után egy vállrándítással elhessentette magától a gondolatot. Eddig sem kapott értékelhető válaszokat, és megállapította, hogy dr. Fastolfe-nak igaza volt, amikor figyelmeztette: a robotoknál semmire se megy a keresztkérdéseivel. Tudatosan semmi olyat nem mondanak ki, amivel árthatnak egy emberi lénynek, és hiába is zaklatná őket, hiába próbálkozna hízelgéssel vagy megvesztegetéssel, az sem vezetne eredményre. Nem hazudnának ugyan a szemébe, de azért az illedelmesség határain belül makacsul hangoztatnák tovább használhatatlan válaszaikat.

És talán ez már nem is számított.

Fastolfe házának a bejárata elé értek. Baley érezte, hogy szaporábban veszi a levegőt, s remélte, hogy valóban csak a hideg szélről remeg a karja és az alsó ajka.

A nap lebukott már a horizont mögött, csak néhány csillag látszott. A sötétedő égbolt olyan különös, zöldes bíborszínt öltött, mint a véraláfutásos bőr. Baley belépett a meleg, világos falak közé.

És végre biztonságban érezte magát.

- Nem maradt el sokáig, Mr. Baley - mondta Fastolfe. - Gyümölcsöző megbeszélést folytatott Gladiával?

- Igen, dr. Fastolfe. Az sem lehetetlen, hogy máris a kezemben tartom a rejtély kulcsát.

28.

Fastolfe illedelmesen elmosolyodott, de arckifejezése sem meglepetést, sem lelkesedést, sem pedig hitetlenkedést nem árult el. Bevezette Baleyt egy nyilvánvalóan étkezônek használt helyiségbe, ez azonban kisebb és barátságosabb volt, mint az, amelyikben korábban ebédeltek.

- Ön és én, kedves Baley - mondta Fastolfe kellemes hangon -, most kettesben szépen megvacsorázunk. Négyszemközt. Még a robotokat is kiküldjük, ha kívánja. A büntényről pedig csak akkor fogunk beszélni, ha ön feltétlenül ragaszkodik hozzá.

Baley nem válaszolt. Döbbenet bámulta a vibráló zöld színben játszó, foszforeszkáló falakat. A fény- és színhatások állandóan változtak. Mintha erre is, arra is sötétzöld pálmalevelek és remegő árnyékok integettek volna. Olyan volt a szoba, mint egy jól megvilágított barlang egy sekély tengeröböl alján. A hatás - legalábbis Baley számára - szédítő volt.

Fastolfe-nak nem esett nehezeére megérteni Baley arckifejezését.

- Meg kell hagyni, nem könnyű hozzászokni ehhez a stílushoz. Giskard, csökkentsd a falvilágítás fényerejét! Köszönöm.

Baley fellélegzett.

- Én köszönöm, dr. Fastolfe. Megengedi, hogy ellátogassak a bizalmasba?

- Hogyne.

Baley tétovázott egy darabig, majd megkérdezte:

- Nem tudná esetleg...

- Tökéletesen normálisnak fogja találni, Mr. Baley - nyugtatta meg őt Fastolfe, és felnevetett.

- Nem lesz rá panasza.

Baley udvariasan meghajtotta a fejét.

- Nagyon köszönöm.

Az elviselhetetlen fantáziadekoráció nélkül a bizalmas tökéletesen megfelelt a célnak, de kényelmesebbnek és vendégmarasztalóbbnak bizonyult, mint azok, amelyeket Baley korábban látott. Persze a földi, szigorúan egyszemélyes fürkékből álló illemhelyek azért egészen mások voltak.

Ez itt egyszerűen ragyogott a tisztaságtól. Meglehet, minden használat után lehántották róla a legkülső molekularéteget, hogy újat vonjanak a helyébe. Baley homályosan érezte, hogy ha még sokáig az Aurorán marad, nehéz lesz visszaszoknia a sűrűbben lakott Föld mostohább higiéniai viszonyaihoz. A földiek valamiféle távoli hódolattal adóztak a tisztaság eszményének, melyet azonban saját bolygójukon megvalósíthatatlannak tartottak.

Baley csak állt a makulátlan, ragyogó arany- és elefántcsont eszközök között - bár kétségtelen, hogy egyik sem készült valódi aranyból vagy elefántcsontból -, és egyszer csak rádöbrent, mennyire irtózik a földlakók baktériumterjesztő gondatlanságától. Idegesen rezzent össze, amikor belegondolt, milyen rengeteg kórokozó nyüzsög szülőbolygóján. Bizonyára ezt érzik az űrlakók is, amikor földiekkel kerülnek kapcsolatba, és nem is lehet őket hibáztatni érte.

Alaposan megmosta a kezét, és közben a szabályozógombokkal babrált, hogy beállítsa a megfelelő vízhőmérsékletet. Ezek az auroraiak, gondolta, feleslegesen rikító belső dekorációt használnak, és folyton-folyvást azt színlelik, hogy a természetben élnek, holott réges-rég leigázták és saját igényeikhez igazították a természetet. Vagy lehet, hogy mindez csak Fastolfe-ről mondható el?

Végül is Gladia házának berendezése mértéktartóbb ízlésre vallott, de talán csak azért, mert ő meg a Solarián nőtt fel.

A vacsora zavartalan élvezetet nyújtott. Baleynek most is, akárcsak az ebédnél, az a határozott benyomása támadt, hogy ismét közelebb került egy lépéssel a természethez. A különféle, kis adagban tálalt fogások nyilvánvalóan egytől egyig állati vagy növényi eredetű alapanyagokból készültek. Baley az apróbb kellemetlenségeket - a nagy ritkán talált csontdarabkákat, porcogókat, rostokat - az étkezés egy-egy kalandos fordulatának fogta fel, holott nem sokkal korábban még kifejezetten undorodott ezektől.

Első fogásként apró halat tálaltak fel, amelyet minden zsigerével és belsőségével együtt kellett bekapni. Baley ezt a műveletet is mindjárt a nagybetűs Természet tüntető elfogadásának érezte, de azért Fastolfe példáján felbuzdulva, a szájába vette a halacskát. Amint megkóstolta, rögtön megváltozott a véleménye. Annyira intenzív volt az élmény, mintha azelőtt soha nem is lettek volna ízlelőbimbók a nyelvén.

Mindegyik fogásnak más volt az íze, némelyiknek kifejezetten furcsa és nem is egyértelműen kellemes, de Baley közben rájött, hogy nem is az a lényeg, sokkal inkább az étkezési folyamat egésze, a jól elkülöníthető, egymástól markánsan eltérő ízek megtapasztalásának izgalma. (A tökéletesebb élvezet érdekében Fastolfe tanácsára Eljah két fogás között mindig kortyolt az enyhén ízesített vízből.)

Habzsolás helyett Baley megpróbált minden idegszálával az ételre koncentrálni. Igyekezett jól megfigyelni és utánozni Fastolfe mozdulatait, s közben úgy tett, mintha nem venné észre azokat a szeretetteljes pillantásokat, amelyek azt is elárulták, hogy vendéglátója igen jól elszórakozik rajta.

- Remélem, ez a vacsora megfelel az ízlésének - szólalt meg egyszercsak Fastolfe.

- Egész jó - felelte Baley tele szájjal.

- A világért se rontsa el az élvezetet felesleges udvariaskodással! Ne egyen meg semmi olyasmit, amit nagyon furcsának vagy ehetetlennek gondol. Viszont szívesen hozatok még abból, ami ízlett.

- Nem kell ezzel fáradnia, dr. Fastolfe. Nagyon elégedett vagyok mindennel.

- Akkor jó.

Bár Fastolfe felajánlotta, hogy elküldi a robotokat, mégis egy robot szolgálta fel az ételt.

Baley úgy gondolta, nem érdemes szóba hoznia a dolgot, Fastolfe nyilván annyira hozzászólt már a robotok jelenlétéhez, hogy észre sem vett semmit.

A felszolgáló a várakozásnak megfelelően meg se mukkant, és hibátlanul végezte a dolgát.

Takaros inasruhája a hipervíziós történelmi drámák jelmezeire emlékeztette a nyomozót. Csak közvetlen közléről látszott, hogy kizárólag a fényhatások keltették ezt az illúziót, és valójában a robot testére egy csaknem teljesen sima fémlemez szereltek.

- Ennek a robotnak is Gladia tervezte a borítását? - érdeklődött Baley.

- Igen - felelte Fastolfe, és szemlátomást örült az észrevételnek. - Jól fog neki esni, ha megtudja, hogy ön ráismert a keze munkájára. Ügyes, nemde? Egyre jobban megkedvelik itt a munkáit. Hasznos tagja lett az aurorai társadalomnak.

Vacsora közben kellemesen elbeszélgettek, de semmi fontos témát nem érintettek. Baley nem sietett a tárgyra térni, sőt szívesebben hallgatta asztaltársát, míg ő maga élvezte az evés örömeit, és hagyta, hogy tudatalattija - ha nevezhetjük így azt a valamit, ami ilyenkor átveszi az irányítást - döntsön a Jander-ügy megközelítési módjáról.

Aztán végül Fastolfe maga oldotta meg a problémát, amikor azt mondta:

- Most, hogy szóba hozta Gladiát, Mr. Baley, hadd kérdezzem meg: mi az oka annak, hogy mielőtt elindult hozzá, szinte búskomor volt, de annál derülátóbban tért vissza, sőt azt mondta nekem, hogy talán az egész ügy kulcsát a kezében tartja? Rájött közben valamire? Netán tett valamilyen meglepő felfedezést.

- Úgy bizony - felelte Baley szórakozottan, mivel éppen a desszerttel volt elfoglalva, amelyről nem tudta megállapítani, hogy micsoda. A pincér elérte Baley sóvár pillantását, és már a második kis adagot is letette a vendég elé. Baley teleette magát. Soha életében nem szerzett számára ekkora élvezetet az étkezés, és először kezdett neheztelni magára azért, hogy egyszer ezt is kénytelen abbahagyni. Persze rögtön el is szégyellte magát, amiért megfordult a fejében ez a gondolat.

- És mi az az új és meglepő dolog, amit felfedezett? - kérdezte Fastolfe türelmesen. - Nyilván olyasvalami, amiről én még nem tudok.

- Talán olyasmi. Gladia elmondta, hogy körülbelül fél évvel ezelőtt éppen öntől kapta Jandert. Fastolfe bólintott.

- Ennyit én is tudok. Csakugyan én adtam neki.

- Miért? - kérdezte Baley váratlanul éles hangon.

Fastolfe barátságos arckifejezése lassan lehervadt.

- Miért ne adhattam volna neki? - kérdezett vissza.

- Nem tudom, dr. Fastolfe, és nem is ezt kérdeztem. Én azt kérdeztem: miért?

Fastolfe megcsóválta a fejét, és nem szólt semmit.

- Dr. Fastolfe, én azért vagyok itt, hogy rendet teremtsék ebben az iszonyú zűrzavarban - magyarázta Baley. - Mind ez ideig ön semmi olyat nem tett, amivel megkönnyítette volna a dolgomat. Nekem sokkal inkább úgy tűnt, örömét leli abban, hogy rádöbbsent a helyzet bonyolultságára, és romba dönti minden olyan épkezláb feltevésemet, amely közelebb vihetett volna a megoldáshoz. Nem másoktól várom a feleletet a saját magam számára feltett kérdésekre. Erre semmiféle hivatalos engedély nem jogosít fel ezen a bolygón, arról pedig szó se lehet, hogy bárkitől kieroszakoljam a választ.

Az ön esetében viszont másképp áll a dolog. A kérésére jöttem ide, az ön karrierjét próbálom megmenteni a sajátommal együtt, sőt - amint a szavaiból kiderült - az Aurora és a Föld sorsa is a kezemben van. Ezért elvárom, hogy őszinte és kimerítő válaszokat adjon a kérdéseimre. Ne terelje zsákutcába a nyomozást azzal, hogy visszakérdez a "miért" kérdésre. Tehát még egyszer és utoljára: miért?

Fastolfe lebiggyesztett ajakkal, komoran válaszolt:

- Bocsásson meg, Mr. Baley. Ha haboztam, csak azért tettem, mert ha visszagondolok, semmi különös okom nem volt rá. Gladia Delmarre - vagy inkább csak Gladiát mondom, mert nem szereti, ha a vezetéknevét emlegetik - idegen ezen a bolygón. Mint tudja, megrázó élményei voltak otthon, s talán még nem is tudja, hogy itt is...

- De tudom. Kérem, térjen a tárgyra!

- Egyszóval megsajnáltam Gladiát. Nagyon egyedül volt, és úgy gondoltam, nem érzi majd magát annyira magányosnak, ha Jander mindig ott lesz mellette.

- Szóval megszánta. Azt állítja, ennyi volt az egész. Mondja, Gladia a szeretője? Vagy az volt?

- Nem, szó sincs róla. Én nem tettem neki ajánlatot, és ő se nekem. Miért? Ő azt mondta önnek, hogy a szeretőm?

- Nem, de nekem minden esetben egymástól független, egybehangzó közlésekre van szükségem. Majd szólok, ha a vallomások ellentmondásba kerülnek, önnek nem kell ezzel törődnie. Hogy lehet az, hogy miközben ön ennyire együtt érez vele, és ő is nagyon hálás önnek - ezt tôle tudom -, mégsem tettek ajánlatot egymásnak? Úgy tudom, az auroraiak olyan hanyag egyszerűséggel vetik fel a szexuális kapcsolat létesítésének a gondolatát, mintha csak az időjárásról beszélgetnének.

Fastolfe rosszállóan ráncolta a homlokát.

- Ön nem tud erről semmit, Mr. Baley. Ne a saját világa mércéjével ítéljen! A szexnek valóban nincs nagy jelentősége a számunkra, de arra azért ügyelünk, hogy a megfelelő személynek a megfelelő időben és módon tegyünk ajánlatot. Ön talán észre sem vette még, hogy soha senki nem tesz felelőtlen ajánlatokat. Gladia még nem szokott hozzá az aurorai életformához. A Solarián szexuális csalódások érték, és ennek köszönhetően kezdetben túl könnyen - vagy inkább túl elkeseredetten - tette meg itt az ajánlatait, így aztán nem is olyan meglepő, hogy nem élvezte ezeket a kapcsolatokat.

- Ön nem próbált meg segíteni ezen?

- Azzal, hogy felajánlkozom neki? Neki nem rám van szüksége, és ha már itt tartunk, számomra sem ő lenne az ideális partner. Egyszerűen csak sajnáltam őt. Gladiát kedvelem, tiszteltem a művészi tehetségét. Azt akarom, hogy boldog legyen. Bizonyára egyetért velem abban, Mr. Baley, hogy két ember egymás iránti vonzódása nem feltétlenül a nemi ösztönön alapul: tisztességes emberi érzelmek is léteznek. Ön még nem érzett együtt senkivel? Nem próbált másnak segíteni, csak mert örömet szerzett önnek, hogy megszabadíthatta őt a kínjaitól? Nem tudom, miféle bolygó az a Föld, ha a lakói nem ismerik ezt az érzést.

- Teljesen igaza van, dr. Fastolfe - felelte Baley. - Nem is kérdőjeleztem meg, hogy önt a legnemesebb emberi érzelmek vezették. De kérem, legyen elnéző velem! Amikor először kérdeztem, miért adta Jandert Gladiának, nem árulta el azt, amiről most olyan felháborodva beszámolt. Először kitérő választ kaptam öntől, habozott, hogy időt nyerjen a "miért ne?" kérdéssel.

Feltételezem, hogy végül igazat mondott, akkor viszont nem értem, először miért jött zavarba. Milyen válasz jutott eszébe, amit kezdetben nem akart elmondani? Nézze el nekem, hogy makacskodom, de tudnom kell. Biztosíthatom, nem személyes kíváncsiság hajt. Ha annak az információnak, amelyet öntől kapok, nem tudom hasznát venni ebben a sajnálatos ügyben, akkor minden szava kárba vész.

Fastolfe halkán válaszolt:

- Egészen őszintén mondom, nem tudom, miért nem válaszoltam rögtön a kérdésére. Talán olyasvalamivel lepett meg, amivel nem akarok szembenézni. Hadd gondolkodjam, Mr. Baley! Némán ültek az asztalnál. A pincérrobot közben összeszedte a piszkos edényeket, és elhagyta a szobát. Daneel és Giskard sem voltak jelen, ők valószínűleg a házat őrizték. Baley és Fastolfe végre egyedül maradt, egyetlen robot sem tartózkodott a helyiségben.

- Nem tudom, mit kellene elmondanom önnek - folytatta végül Fastolfe -, de azért elmesélek valamit. Hadd ugorjak vissza néhány évtizedet az időben! Talán tudja, hogy van két lányom két különböző asszonytól...

- Jobban szeretett volna inkább fiúgyermeket, dr. Fastolfe?

Fastolfe arca őszinte meglepetést árult el.

- Nem, nem. Dehogyan. Azt hiszem, a második lányom anyja fiút akart, de én nem egyeztem bele a válogatott spermával történő mesterséges megtermékenyítésbe, még azt sem engedtem volna meg, hogy a saját spermámat használják fel, ehelyett ragaszkodtam a természetes genetikai úthoz. Mielőtt megkérdezné, miért, máris megadom a választ: szeretem, ha a véletlen is szerephez jut az életben, azonkívül valószínűleg nem akartam kizárni annak lehetőségét, hogy újra lányom szülessen. Érthető módon egy fiút is elfogadtam volna, mégsem akartam teljesen biztosra menni. Valamiért kedvelem a lánygyerekeket. Végül aztán a második is lány lett, és talán ez volt az oka annak, hogy az anyja nem sokkal a szülés után elvált tőlem. Persze az is igaz, hogy a gyermek születése után a házasságok jelentős része tönkremegy, így talán felesleges különleges okokat keresnem.

- Gondolom, a hölgy magával vitte a kislányt.

Fastolfe csodálkozva nézett Baleyre.

- Miért vitte volna magával? Na persze, el is felejtettem, hogy ön a Földről jött. Nálunk természetesnek számít, hogy nem vitte el. Akkor a lány bölcsődébe került volna, ahol minden gyereknek megfelelően gondját viselik. De az én lányommal másként történt. - Fastolfe fintorgott, mintha hirtelen elszégyellte volna magát egy múltbeli esemény miatt. - Úgy döntöttem, én magam fogom felnevelni. Ez nem törvényellenes az Aurorán, de merőben szokatlan. Persze eléggé fiatal voltam, a százat se töltöttem még be, robotikai berkekben viszont már jól csengett a nevem.

- És elboldogult a kislánnyal?

- Arra gondol, sikerült-e felnevelnem őt? Hát sikerült. Nagyon megszerettem. Vasiliának neveztem el. Tudja, anyámat is így hívták. - Elmerengett a múlton, és felnevetett. - Van bennem egy nagy adag érzélgősség. A robotjaimat is szeretem. Anyámmal természetesen sohasem találkoztam, de a neve szerepelt az okmányaimban. Sőt úgy tudom, még ma is életben van, úgyhogy akár fel is kereshetném, de azt hiszem, elég hátborzongató lenne látni őt, akinek a méhében voltam... Hol is tartottunk?

- Elnevezte őt Vasiliának.

- Igen. Felneveltem, és igazán megszerettem. Nagyon. Megismertem a gyereknevelés örömeit, de a barátaim helyettem is szégyenkeztek, és ügyelnem kellett, hogy Vasilia sohase legyen jelen, ha szakmai vagy baráti összejövetel keretében találkoztam velük. Emlékszem, egyszer...

- Fastolfe elhallgatott.

- Mondja csak! - biztatta Baley.

- Érdekes. Hosszú évtizedek óta nem gondoltam erre az epizódra. Dr. Sartonnal épp az egyik legelső ember formájú robot tervén dolgoztunk, amikor egyszer csak Vasilja sírva beszaladt a szobába, és a karjaim közé vetette magát. Ha jól emlékszem, még csak hét éves volt, én persze megszorogattam, megpuszilgattam, és egy pillanatra megfeledkeztem a munkáról, ez pedig Sarton szemében megbocsáthatatlan bűnnek számított: fújtatott, prüszkölt és elment, nagyon fel volt háborodva. Egy teljes hét beletelt, míg újra sikerült felvennem vele a kapcsolatot, és visszaállt a nyugalom. Azt hiszem, a felnőtteknek másképp kellene viszonyulniuk a gyerekekhez, de itt nagyon kevés a gyerek, és általában nincsenek szem előtt.

- És a lánya... Vasilja is szerette önt?

- Ó, igen. Legalábbis addig, amíg... Szóval nagyon szeretett. Gondoskodtam az iskoláztatásáról, és biztosítottam a számára, hogy töretlen legyen a szellemi fejlődése.

- Az előbb nem fejezte be a mondatot. Azt mondta, ő is szerette önt, legalábbis addig, amíg... Ezek szerint egy idő után már nem szerette. Mikor történt a változás?

- Azt akarta, hogy amint nagykorú lesz, legyen saját birtoka. És ez így is volt természetes.

- És ön nem akarta?

- Dehogynem. Miért ne akartam volna? Ön, Mr. Baley, állandóan azt feltételezi, hogy én egy szörnyeteg vagyok.

- Tehát azt kellene feltételeznem, hogy amikor betöltötte azt a bizonyos kort, már nem azokkal a természetes érzelmekkel viseltetett ön iránt, mint amikor még a házában élt?

- Ez nem ennyire egyszerű. Valójában sokkal bonyolultabb volt a helyzet. Tudja... - Fastolfe megint úgy beszélt, mintha szégyellte volna magát - visszautasítottam, amikor felajánlkozott nekem.

- Felajánlkozott... önnek?! - szörnyülködött Baley.

- Ez eddig természetes is lett volna - felelte Fastolfe közömbösen -, hiszen engem ismert a legjobban. Én világosítottam fel őt a szexről, bátorítottam, amikor a gyakorlatban is kísérletezni kezdett, elvittem az Erősz Játékokra... Egyszóval minden tőlem telhető megtettem érte. Számíthattam volna a felkérésre, de bolond fejjel eszembe se jutott, hogy fennáll ez a veszély, és besétáltam a csöbe.

- No de ez vérfertőzés!

- Vérfertőzés? No persze, a Földön így hívják. Az Aurorán viszont nem létezik ez a fogalom, Mr. Baley. Nagyon kevés aurorai ismeri a legközelebbi rokonait. Persze ha a két ember házasságban él, és gyereket kérvényeznek, mindig megvizsgálják a családfájukat, de hát a sima szex egészen más. Nem, nem, éppen az volt természetellenes, hogy visszautasítottam a saját lányom ajánlatát. - Fastolfe elpirult, főleg a két nagy füle vörösödött el.

- Még szép, hogy visszautasította - motyogta Baley.

- Rádásul nem is volt rá igazi okom, legalábbis semmi olyan, amit Vasiliának meg tudtam volna magyarázni. Óriási hibát követtem el azzal, hogy nem készültem fel jó előre erre az eshetőségre, és nem tudtam rögtön valami alapos és ésszerű indokkal szolgálni egy ilyen tapasztalatlan fiatal lánynak; így viszont sebet ejtettem a lelkén, és jóvátehetetlenül megaláztam. Elviselhetetlenül szégyellem magam amiatt, hogy vállalkoztam a felnevelésére, és a végén ennyire megbántottam. Akkor úgy tűnt, baráti alapon még folytatódhat a kapcsolatunk, de ő nem hagyott fel a próbálkozással. Én pedig minden újabb elutasítással - bármily gyengéd voltam is - csak tovább rontottam a helyzetet.

- Mígnem aztán...

- Mígnem aztán már saját birtokot akart. Én eleinte ellenkeztem, nem mintha sajnáltam volna tőle egy házat, csak még az elmenetele előtt vissza akartam állítani kettőnk között a szereteten alapuló jó kapcsolatot. De bárhogy igyekeztem is, semmi sem segített. Életemnek talán a legnehezebb időszaka volt az. A végén már nagyon erőszakosan követelte, hogy engedjem el, és én nem tudtam visszatartani. Akkor már okleveles robotikai szakértő volt - hálás vagyok a sorsnak, hogy legalább a pályáját nem hagyta el az irántam érzett ellenszenv miatt -, és a segítségem nélkül is könnyűszerrel elboldogult. Meg is lett a birtoka, és azóta csak egészen laza kapcsolatban vagyunk egymással.

- Azért szerintem talán mégsem idegenedett el öntől annyira, ha nem szakított a robotikával - jegyezte meg Baley.

- Ehhez ért, és ez érdekli őt a legjobban. Velem nem törődik. Biztosan tudom, mert először én is így gondolkodtam, mint ön. Barátságosan közeledni próbáltam, de nem volt hajlandó megbocsátani.

- És most hiányzik önnek a lánya, dr. Fastolfe?

- Persze hogy hiányzik, Mr. Baley... Ebből is látszik, mekkora hibát követ el az, aki enged egy irracionális ösztönnek, egy atavisztikus váagnak, és vállalkozik egy gyerek felnevelésére. A gyerek feltöltődik szeretettel, és a szülő végül kénytelen visszautasítani az első felajánlkozást, s ezzel életre szóló sebet ejt az ifjú lelkén. Rádásul az ember ilyenkor az ugyancsak teljesen irracionális hiányérettől szenved: sem azelőtt, sem azóta nem éreztem magam annyira szerencsétlennek. Mindketten feleslegesen szenvedtünk, és ezért egyedül engem terhel a felelősség.

Baley úgy látta, Fastolfe-nak elkalandoznak a gondolatai, ezért halkán megkérdezte:

- És mi köze mindennek Gladiához?

- Persze, persze, el is felejtettem, de ezt elég könnyű megmagyarázni. Minden szó igaz abból, amit Gladiával kapcsolatban elmondtam. Együtt éreztem vele. Felnéztem rá a tehetsége miatt. Ráadásul Vasiliára emlékeztetett. Már akkor felfedeztem közöttük a hasonlóságot, amikor egy hipervíziós híradásban bejelentették, hogy megérkezett a Solariáról. Gladia megdöbbenett, és felkeltette az érdeklődésemet. - Fastolfe felsóhajtott. - Amikor rájöttem, hogy Vasiliához hasonlóan az ő problémái is szexuális eredetűek, képtelen voltam megálljt parancsolni magamnak. Mint látja, úgy intéztem, hogy a birtokom tőszomszédságában telepedjék le. A barátja lettem, és mindent megtettem, hogy segítsen a beilleszkedését ebbe a számára új, idegen környezetbe.

- Akkor tehát Gladia tulajdonképpen a lányát pótolja?

- Bizonyos értelemben igen. Azt hiszem, így is fogalmazhatunk, Mr. Baley... És nem is tudja, mennyire boldog vagyok, hogy Gladiának sohasem jutott az eszébe felajánlkozni nekem. Ha visszautasítom, újra át kellett volna élnem azt, amit Vasilia ajánlatának elutasítása jelentett. Ezt képtelen lettem volna megtenni, de végképp tönkretettem volna az életemet, ha egy idegennek - aki egy kicsit emlékeztet Vasiliára - megadom azt, amit a saját lányomtól megtagadtam. Tehát bármit is tettem volna... Mindegy. Most már tudja, miért nem válaszoltam rögtön a kérdésére. Ön eszembe juttatta életem nagy tragédiáját, és elkalandoztak a gondolataim.

- És a másik lánya?

- Lumen? - kérdezte Fastolfe közömbösen. - Sohasem tartottam vele a kapcsolatot. Nagy néha hallok róla valamit.

- Úgy tudom, ő politikai tevékenységet folytat.

- Igen, egy helyhatósági posztra jelöltette magát a globalisták listáján.

- Kik azok a globalisták?

- Őket csak a saját glóbuszuk, az Aurora érdekli. Szerintük az auroraiaknak kell vezető szerepet vállalniuk a galaxis gyarmatosításában. Ebből, amennyire lehet, mindenki mást ki kell rekeszteni, a földlakókat különösképpen. A globalisták úgy fogalmazzák, hogy "felvilágosult önérdékből" kell így cselekednünk.

- Ez természetesen szöges ellentétben áll az ön nézeteivel.

- Hát persze. Én a Humanista Párt vezetője vagyok. Mi azt valljuk, hogy a galaxis minden emberi lény tulajdona. Amikor az "ellenségeimet" emlegetem, éppen rájuk, a globalistákra gondolok.

- Lumen tehát az ellensége.

- Akárcsak Vasilja, aki az ARI-ban, az Aurorai Robotikai Intézetben dolgozik. Ezt az intézetet néhány évvel ezelőtt hozták létre, a vezetői egy gonosz démont látnak bennem, akit mindenáron félre kell állítani. Az exfeleségeim viszont tudomásom szerint nem foglalkoznak politikával, vagy ha igen, akkor humanisták. - Keserűen elmosolyodott, aztán megkérdezte: - Nos, Mr. Baley, kíváncsi még valamire?

Baley megtapogatta sima anyagból készült, bő aurorai nadrágja szarát. A hajóút óta számtalanszor megtette már ezt a mozdulatot. Zsebet keresett, mindhiába. Ilyenkor rendszerint karba tette a kezét, és most is ehhez a kompromisszumos megoldáshoz folyamodott.

- Nézze, dr. Fastolfe, valójában egyáltalán nem vagyok biztos abban, hogy kielégítő választ adott az első kérdésre. Nekem úgy tűnik, továbbra is fáradhatatlanul kerülgeti a lényegét. Miért adta oda Jandert Gladiának? Öntsünk végre tiszta vizet a pohárba, derítsünk fényt a történet homályos pontjaira!

29.

Fastolfe ismét elvörösödött. Lehet, hogy ezúttal a méregtől, de ha így is volt, más jelét nem adta haragjának. Ugyanolyan halkán beszélt, mint addig.

- Ne erőszakoskodjon, Mr. Baley! Megadtam a választ. Sajnáltam Gladiát, és azt gondoltam, Janderben jó társra lelne. Őszintébben beszéltem most önnel, mint eddig bárki mással, részben szorult helyzetem miatt, részben pedig azért, mert ön nem aurorai. Cserébe megkövetelem, hogy tisztelettudóan beszéljen velem.

Baley az alsó ajkába harapott. Ez itt nem a Föld, gondolta magában. Most nem valamilyen hatóság nevében lép fel, és nemcsak a szakmai presztízse forog kockán. Jóval több.

- Kérem, dr. Fastolfe, nézze el nekem, ha megbántottam - szabadkozott. - Nem arra céloztam, hogy ön nem őszinte vagy nem hajlandó együttműködni. De nem tudunk továbblépni, amíg el nem árulja a teljes igazságot. Hadd vessem fel az általam lehetségesnek tartott választ, önnek csak annyit kell mondania, igaznak, részben igaznak vagy hamisnak tartja-e. Lehet, hogy azért adta oda Jandert Gladiának, hogy egy robot legyen szexuális vágyainak céltáblája, s így elkerülje, hogy Gladia felkínálkozzon önnek? Talán nem is volt a tudatában, hogy ezért teszi, de most gondolkozzon el, nem így volt-e! Lehet, hogy ez is szerepet játszott az elhatározásában?

Fastolfé felvett az étkezőasztalról egy könnyű, átlátszó dísztárgyat, és forgatni kezdte a kezében, de egész teste tökéletes mozdulatlanságba dermedt.

- Lehet, hogy így van, ahogy mondja, Mr. Baley - felelte. - Miután elfogadta a robotot, kétségkívül kevésbé aggasztott az a lehetőség, hogy felajánlkozik nekem. Egyébként egy pillanattal sem volt egyértelmű, hogy Jandert ajándéknak szánom.

- Van tudomása arról, hogy Gladia szexuális célra is használta Jandert?

- Ön megkérdezte ezt Gladiától, Mr. Baley?

- Ennek semmi köze a kérdésemhez. Ön tud róla? Tapasztalta valamilyen jelét annak, hogy szexuális kapcsolatban állnak? Egyetlen robotja se jelentett ilyesmit? Gladia tett ön előtt ilyen értelmű kijelentést?

- Valamennyi kérdésére nemmel kell válaszolnom, Mr. Baley. Ha belegondolok, nincs abban semmi különös, hogy egy nő vagy egy férfi szexuális célra használ egy robotot. A közönséges robotok nem kifejezetten alkalmasak erre, de az emberi lények ezen a téren módfelett találékonyak. Ami Jandert illeti, ő ilyen célra is alkalmas volt, mivel annyira emberszerűre terveztük, amennyire csak tudtuk...

- Hogy szexpartnernek is alkalmas lehessen.

- Nem, ez meg sem fordult a fejünkben. A néhai dr. Sartont és engem csak az az elméleti probléma foglalkoztatott, hogy hogyan építhetünk teljesen ember formájú robotot.

- Az ilyen ember formájú robotok viszont úgy lennének megalkotva, hogy mellesleg szexpartnernek is kiválóan alkalmasak, nemde?

- Minden bizonnyal, és most, hogy belegondolok... bevallom, lehet, hogy tudat alatt már a kezdet kezdetén bennem munkált ez a szándék. Gladia csakugyan felhasználhatta Jandert ilyen célra. Ha megtette, remélem, örömét lelte benne, akkor pedig jótétemény volt megajándékoznom.

- Lehet, hogy még nagyobb jótétemény is volt, mint gondolta?

- Milyen értelemben?

- Mit szólna, ha azt mondanám, hogy Gladia és Jander férj és feleség voltak?

Fastolfé görcsösen megmarkolta a dísztárgyat, egy darabig szorongatta még, azután letette.

- Micsoda?! Ez nevetséges. Jogilag abszurdum. Gyerekük nem lehet, következésképpen igénylést sem nyújthatnak be, ennek hiányában pedig nem házasodhatnak össze.

- Nem jogi kérdés ez, dr. Fastolfé. Ne feledje, hogy Gladia nem aurorai, hanem solariai módon szemléli a világot. Az ő esetében a házasság érzelmi kérdés. Gladia elmondta nekem, hogy úgy tekintett Janderre, mintha a férje volna. Saját magát pedig, azt hiszem, most

özvegynek tekinti, és újabb, még hozzá eléggé komoly szexuális traumán esett át. Ha ön így vagy úgy tudatosan hozzájárult ehhez...

- Az ég csillagaira - vágott közbe Fastolfe szokatlanul indulatosan -, dehogyan jártam hozzá! Mindenre gondoltam, csak arra nem, hogy Gladia a házastársának képzel majd egy robotot, bármennyire ember formájúra sikerült is az. Egyetlen aurorainak se jutott volna az eszébe ilyesmi.

Baley bólintott, és felemelte a kezét.

- Elhiszem. Ön nem lehet annyira jó színész, hogy komolyságot mímelve félre tudjon vezetni. De tudnom kellett, mit válaszol. Végül is nem lehetetlen, hogy...

- De lehetetlen. Ön szerint előre láthattam volna ezt a helyzetet? Valamilyen okból szándékosan tettem özvegyé Gladiát? Soha! Ez annyira elképzelhetetlen, hogy eszembe se juthatott. Mr. Baley, nem tudom, miért küldtem Jandert Gladia házába, de mindenképpen jót akartam vele. Igaz, hogy a jó szándék kevés, de csak ezt hozhatom fel a mentségemre.

- Dr. Fastolfe, ne beszéljünk erről többet! Lehet, hogy a kezében van a rejtély kulcsa. Fastolfe mély lélegzetet vett, és hátradől a széken.

- Ennyit már akkor is elárult, amikor visszatért Gladiától - mondta, és kissé idegesen pillantott Baleyre. - Nem kezdhetne volna mindjárt a lényeggel? Elengedhetetlenül szükséges volt feltennie ezeket a kérdéseket?

- Sajnálom, dr. Fastolfe. A megoldásnak csak az ön válaszai tükrében van értelme.

- Nos, akkor rajta, ki vele!

- A lényeg a következő: Jander olyan helyzetbe került, amelyet saját bevallása szerint ön, a világ legkiválóbb elméleti robotszakértője sem látott előre. Jander oly sok örömet szerzett Gladiának, hogy a nô beleszeretett, és a férjének tekintette. Mi van akkor, ha kiderült, hogy a robot nemcsak örömet, hanem fájdalmat is okozott?

- Nemigen értem, mire céloz.

- Megmagyarázom, dr. Fastolfe. Gladia mindvégig titkolózott ezzel kapcsolatban. Úgy tudom, az Aurorán a szex nem számít olyan tabutémának, amit mindenáron igyekeznek megkerülni az ember.

- A hipervízió nem közvetítenek szexet, de egyébiránt nem csinálunk belőle titkot, ahogyan a többi személyes ügyünkben sem. Általában köztudott, hogy kinek ki volt a legutóbbi partnere, és barátok között néha arról is szó esik, mennyire jó vagy rossz, szenvedélyes vagy közönyös egyik, másik vagy mindkét fél.

- Ön mégsem tudott semmit Gladia és Jander kapcsolatáról.

- Gyanítottam...

- Az nem ugyanaz. Gladia nem szólt róla semmit. Ön nem látott semmit. Egyetlen robot sem számolt be ilyesmiről. Gladia még ön előtt, a legjobb aurorai barátja előtt is titkolta a dolgot. Nyilván a robotjainak is szigorúan megparancsolta, hogy hallgassanak, és ez Janderre is vonatkozott.

- Azt hiszem, ez helyes következtetés.

- És ön szerint, dr. Fastolfe, miért tett így Gladia?

- Talán azért, mert a Solarián diszkréten kezelik a szexuális ügyeket?

- Vagyis azt mondhatnánk, hogy szégyellte a dolgot?

- Nem volt oka szégyenkezni, ámbátor valóban nevetség tárgyává vált volna, ha kiderül róla, hogy a férjének tekinti Jandert.

- Ennyit könnyen eltitkolhatott volna anélkül, hogy a lényegét elhallgatná. Tegyük fel, hogy a maga solariai módján szégyellte magát!

- Mit számít ez?

- A szégyen kellemetlen érzés, és lehet, hogy Gladia Jandert hibáztatta, igaz, ok nélkül, de hát az emberek gyakran másokat okolnak a saját maguk által előidézett kellemetlenségeikért.

- És?

- Elképzelhető, hogy Gladia, akinek eléggé labilis a lelkiállapota, egyszer-egyszer könnyebben elveszítette az uralmat az idegei felett, és ilyenkor, mondjuk, szemrehányást tett Jandernek azért, hogy szégyent hozott rá, és fájdalmat okozott neki. Talán nem is tartott sokáig a dühkitörés, a következő pillanatban Gladia már bocsánatot kért, és cirógatni kezdte Jandert, de azért elültette a fülében a bogarat.

- Meglehet.

- És ez vajon nem azt jelentette Jander számára, hogy a kapcsolat fennmaradása ugyanúgy fájdalmat okoz Gladiának, mint a szakítás? Bármit tesz is, mindenképpen megszegi az Első Törvényt, és mivel minden cselekedete törvényellenes lett volna, egyetlenegy megoldás kínálkozott a számára: az, hogy nem csinál semmit. És Jander a mentális zárlatot választotta. Gondoljon csak arra a történetre, amelyet ma mesélt nekem arról a legendás gondolatolvasó robotról, akinek az agyában mentális zárlatot idézett elő az a nő!

- Igen, akkor Susan Calvin volt a tettes. Értem már. Tehát ön erre a régi legendára alapozza a feltevéseit. Zseniális gondolat, Mr. Baley, de sajnos jelen esetben nem helytálló.

- Miért nem? Amikor azt mondta, hogy Jandernél csakis ön tudta volna előidézni a mentális zárlatot, még fogalma sem volt arról, hogy Jander ilyen előre nem látott bonyodalomba keveredett. Ugyanez történt Susan Calvin esetében is.

- Tegyük fel, hogy a Susan Calvinról és a gondolatolvasó robotról szóló történet nem pusztán az emberi képzelet szüleménye. Vegyük komolyan! Még akkor sem állíthatjuk párhuzamba Jander és a gondolatolvasó robot esetét. Susan Calvinnek egy olyan hihetetlenül primitív robottal volt dolga, amelynél manapság már a játékszerek is fejlettebbek. Az a robot csak minőségi szempontból állította szembe a két állítást: A fájdalmat okoz, nem A is fájdalmat okoz, a megoldás tehát a mentális zárlat.

- És Jander? - kérdezte Baley.

- Minden mai robot, sőt minden múlt századi is, mennyiségileg mérlegelné a problémát: vagyis az a kérdés, hogy A vagy nem A okozna-e több szenvedést. Ezek a robotok gyorsan döntenek, és ilyen esetben a lehető legminimálisabb fájdalmat okozzák az embernek. Roppant kicsi az eshetősége annak, hogy a robot arra a következtetésre jut, hogy a két, egymást kölcsönösen kizáró alternatíva pontosan ugyanannyi szenvedést okozna, de az sem baj, ha előáll ez a helyzet, ugyanis a modern robotok ismerik a véletlen választás fogalmát. Ha megítélésük szerint A és nem A ugyanakkora szenvedést okozna, találmra kiválasztják a kettő közül az egyiket, és attól fogva következetesen mindvégig ahhoz ragaszkodnak. Mentális zárlatra tehát ilyen okból nem kerülhet sor.

- Lehetetlennek tartja tehát, hogy Jandernél mentális zárlat lépett fel? Hiszen eddig azt állította, ön képes lenne ezt előidézni.

- A pozitronagyú, ember formájú robotok esetében kiküszöbölhetjük a véletlen választást, de ennek a módja kizárólag az agy felépítésétől függ. Még ha ismeri is valaki az alapelveket, borzasztó nehéz és hosszan tartó folyamat az ügyes kérdések és parancsok egész sorával "behúzni a robotot a csöbe", és mentális zárlatot okozni az agyában. Elképzelhetetlen, hogy ezek a kérdések és parancsok véletlenszerűen hangozzanak el, ráadásul ebben a konkrét esetben, amikor egyszerre, egyenlő erővel hat a szerelem és a szégyen, csak egészen különleges körülmények között, pontos mennyiségi szabályozás után lehetne megcsinálni a trükköt. Így aztán, ahogy eddig is hangoztattam, nem ellentmondó parancsoknak, hanem az agyműködés kiszámíthatatlan zavarának köszönhetően, véletlenül következett be a mentális zárlat.

- De az ön ellenségei továbbra is azt fogják hangoztatni: valószínűbb, hogy ön a tettes. Nem tehetnék meg, hogy mi viszont a szerelem és a szégyen közötti ellentmondást jelöljük meg a mentális zárlat kiváltó okaként? Nem lenne hihető? Ezzel talán a közvéleményt is ön mellé állíthatnánk.

Fastolfe a homlokát ráncolta.

- Mr. Baley, ön túlságosan türelmetlen. Gondolja végig alaposan a dolgot! Milyen következményekkel járna az, ha ilyen becstelen módon próbálnánk megoldani a problémát? Nem szólok most arról a szégyenről és szenvedésről, amelyet Gladiának okoznánk, ha csakugyan két érzelm között őrlődött, és ezt szeretôje tudomására is hozta, hiszen a Jander elvesztése miatt érzett fájdalmát tetézné még a bűntudat is. Semmiképpen nem szeretném, ha így alakulnának a dolgok, de tegyük most félre a személyes érzelmeket! Ellenségeim ez esetben azt állítanák, hogy éppen azért adtam Gladiának Jandert, mert kidolgoztam egy eljárást a humanoid robotok agyának rövidre zárására, és a kísérlet következményeiért ôrá akartam háritani a felelôsséget. Így tovább rontanánk a helyzetünket, mert akkor már nemcsak alattomos cselszövônek tartanának, de azzal is megvádolnának, hogy csalárd módon barátságot színlelve becsaptam egy gyanútlan nôt. Eddig legalább ettôl a rágalomtól megkíméltek.

Baleyt mehökkentette ez a gondolatmenet. Leesett az álla, és hebegni kezdett:

- Szerintem azért biztosan nem...

- De igen. Hiszen néhány perccel ezelôtt még ön is hajlott erre a feltételezésre.

- Csak úgy vettem fel, mint egészen távoli lehetôséget...

- Az ellenségeim viszont sokkal valószínűbbnek tartanák, és így is tárnák a nyilvánosság elé.

Baley elvörösödött. Érezte, hogy testét elönti a forróság. Képtelen volt Fastolfe szemébe nézni. Megköszörülte a torkát, és azt mondta:

- Igaza van. Kiutat kerestem, anélkül hogy alaposabban átgondoltam volna a helyzetet.

Bocsásson meg! Mélységesen szégyellem magam... Most már látom, hogy egyetlen kiút létezik ebbôl a kátyúból: meg kell próbálnom kideríteni az igazságot.

- Ne keseredjen el, Mr. Baley - vigasztalta Fastolfe. - Már így is olyan dolgokat derített ki Janderrel kapcsolatban, amikrôl álmodni se mertem volna soha. Fényt deríthet még sok egyébire is, és kibogozhatja, tisztázhatja az egész ügyet. Hogyan tervezi a folytatást?

A kudarc felett érzett bosszúságtól Baley egyelőre képtelen volt gondolkodni.

- Nincs még különösebb elképzelésem - felelte.

- Persze, persze, egyébként is igazságtalan volt a kérdés. Hosszú és nehéz nap áll ön mögött. Nem csoda, hogy így estefelé lassabban forog az esze. Miért nem pihen le, néz meg egy filmet, vagy alszik egyet? Meglátja, reggelre jobb formában lesz.

Baley bólintott.

- Talán igaza van - motyogta.

De igazából nem tudta elképzelni, hogy másnap reggel jobb közérzettel ébred.

30.

A hálószoza mind hőmérsékletét, mind pedig hangulatát tekintve hideg volt. Baley testén enyhe remeg s futott  t. Kellemetlenül érezte magát: az alacsony hőmérséklet a külvilágot juttatta az eszébe. A szürkésfehér falak szokatlanul kop rak, d sztelenek voltak (legalábbis Fastolfe házában Baley máshoz szokott hozzá). A padló anyaga elef ntcsontnak látszott, de Baley meztelen talpával  gy érezte, valamiféle sz nyegen jár. A feher ágyat sima, hideg takaróval borították le.

A nyomozó leült a matrac sz l re, amely valamelyest besüppedt a súlya alatt.

Baley megszólította Daneelt, aki vele együtt lépett be a szobába:

- Mondd csak, zavar téged, ha valaki hazudik?

- Tisztában vagyok azzal, Elijah kollégám, hogy az emberek időnként nem mondanak igazat.

A hazugság néha hasznos, máskor egyenesen kötelező. A véleményemet mindig befolyásolja három tényező: ki az, aki hazudik, és milyen körülmények között, mi okból teszi.

- Mindig meg tudod állapítani, hazudik-e valaki?

- Nem, Elijah kollégám.

- Szerinted dr. Fastolfe gyakran hazudik?

- Soha nem vettem észre, hogy hazudott volna.

- M g Jander halálával kapcsolatban sem?

- Amennyire meg tudom állapítani, minden tekintetben igazat mond.

- Megkérdezhetem... nem azért mondd ezt, mert ilyen értelmű parancsot kaptál tőle?

- Nem kaptam tőle ilyen értelmű parancsot, Elijah kollégám.

- De talán arra is utasított, hogy  gy válaszolj erre a kérdésre...

Baley elhallgatott. Megint holtpontra jutott. Mi értelme keresztkérdésekkel bombázni egy robotot? Ebben a konkrét esetben pedig kifejezetten visszalépést jelent ez a taktika.

Baley hirtelen ráeszmélt, hogy a matrac mindvégig egyre mélyebbre süppedt alatta, most pedig már félig körbefogja a csípőjét. Felugrott és megkérdezte:

- Daneel! Fel lehet fűteni valahogy ezt a szobát?

- Melegebbnek fogod érezni, Elijah kollégám, amint beb jlsz a takaró alá, és kikapcsol a világítás.

-  , értem már - mondta gyorsan Baley, és gyanakodva körülnézett. - Megtennéd, hogy kikapcsolod a világítást, de benn maradsz m g a szobában?

Egy pillanat múlva kialudt a fény, és Baley máris látta, hogy tévedett, amikor azt hitte, hogy ebből a szobából hiányzik a dekoráció. Amint sötét lett, mindjárt a külvilágban érezte magát. Úgy hallotta, falevelek zizegnek a szélben, és a távolban élőlények surrognak halkán, álmosan. A feje fölé a csillagos égbolt képe rajzolódott ki, amelyen időnként alig láthatóan felhők suhantak át.

- Kapcsold vissza a fényt, Daneel!

Világosság árasztotta el a szobát.

- Daneel, nekem erre nincs szükségem - jelentette ki Baley. - Nem vagyok kíváncsi a csillagokra, a felhőkre, a hangokra, a fákra, a szélre és az illatokra. Csak sötétséget akarok, üres, fekete sötétséget. Tudsz nekem segíteni?

- Természetesen tudok, Elijah kollégám.

- Akkor légy szíves, intézkedj! És mutasd meg, hogyan tudom lekapcsolni a fényt, ha aludni akarok!

- Azért vagyok itt, hogy megvédjelek, Elijah kollégám.

- Biztosra veszem, hogy az ajtó túlsó oldalán állva is kitűnően el tudod látni ezt a feladatodat - mondta Baley mogorván. - Gondolom, Giskard az ablak alatt fog állni, ha ugyan tényleg vannak ablakok a drapériák mögött.

- Vannak. Ha átléped a küszöböt, Elijah kollégám, megtalálod a saját külön bejáratú bizalmasodat. A falnak az a része csak illúzió, könnyedén át tudsz rajta sétálni. Mihelyt belépsz, bekapcsolódik a világítás, kilépéskor pedig kikapcsol az automata. És nincs dekoráció. Ott lezuhanyozhatsz, és lefekvés előtt, felkelés után elintézheted egyéb folyó ügyeidet.

Baley a jelzett irányba fordította a fejét. A falat továbbra is folyamatosnak látta, a padlón viszont csakugyan volt egy küszöbszerű kitüremkedés.

- Hogyan találok oda a sötétben, Daneel? - kérdezte a nyomozó.

- A falnak az a része, amely nem is fal, halvány fénnel világítani fog. Itt, az ágy fejdeszkáján találsz egy mélyedést: ha behelyezed az ujjad, felgyullad, illetve kialszik a fény.

- Köszönöm. Elmehetsz.

Fél órával később Baley már vissza is tért a bizalmasból, és a meleg, megnyugtató sötétségben összekuporodva gubbasztott a takarója alatt.

Helyesen mondta Fastolfé: csakugyan hosszú nap állt mögötte. Szinte hihetetlennek tűnt számára, hogy csak aznap reggel érkezett meg az Aurorára. Rengeteg információt szerzett, mégsem jutott előbbre a nyomozás.

A sötétben fekvő szép sorjában végiggondolta a nap történéseit, abban a reményben, hogy talán most felfigyel valami fontosra, ami eddig elkerülte a figyelmét, de nem jutott eszébe semmi lényeges.

Hát ilyen ember a valóságban az az Elijah Baley, akit a hipervíziós drámában csendesen elmélkedő, jó szemű és éles eszű nyomozónak ábrázoltak.

A matrac közben megint besüppedt, és meleg burokként körbezárta a testét. Baley megmozdult, mire az ág kiegyenesedett alatta, de aztán megint kezdte felvenni a teste alakját.

Nem volt sok értelme kimerült, álomvágyó aggyal tovább elmélkedni, a nyomozó mégsem tudta megállni, hogy végig ne gondolja másodjára is az Aurorán eltöltött első napját: magában újra végigjárta a helyszíneket az ürrepülőtértől Gladia birtokáig és végül Fastolfe házáig. Szegény Gladia szebb volt, mint amilyennek emlékezett rá, de valahogy meg is keményedett - vagy csak kemény védőburkot vont maga köré. Jóleső érzéssel töltötte el az, amit Gladia előző találkozásukkal kapcsolatban az érintés hatásáról elmondott... bárcsak vele maradhatott volna akkor, hogy megtanítsa... ezek az ostoba auroraiak... undorító közönnyel viszonyulnak a szexhez... nekik minden belefér... vagyis tulajdonképpen nem fér bele semmi... nem is éri meg... bolondok... Fastolfe-től Gladiához, aztán vissza Fastolfe-hoz... vissza Fastolfe-hoz. Baley megmozdult, és homályosan érzékelte, hogy a matrac ismét felveszi a teste körvonalait. Vissza Fastolfe-hoz. Mi is történt akkor útközben? Elhangzott valami fontos? Vagy éppen az az érdekes, hogy nem hangzott el valami? És a hajón, úton az Aurora felé... valami, ami beleillik a képbe...

Baley már félálomban volt: ilyenkor a szellem szabad lesz, és önállósítja magát. Mint amikor megszűnik a gravitáció hatása, és a test a súlyától megszabadulva lebeg a térben.

Az agy magától sorra vette az eseményeket... olyan apró mozzanatokra is kiterjedt a figyelme, amelyeket az éber test nem vett észre... összerakosgatta a parányi részleteket... szépen, egyenként... mindent a maga helyére... mígnem kialakult egy összefüggő rendszer...

Abban a pillanatban mintha valami hangot hallott volna, és ez visszatérítette az ébrenlétbe. Fülelni kezdett, de néma csend volt körülötte. Újra félálomba süllyedt, és megpróbálta felvenni gondolatai elvesztett fonalát - de nem sikerült.

Mintha valami nagyon értékes tárgy süllyedt volna le egy mocsárba. Még látta a színét, még sejtette a körvonalait. Egyre halványabban érzékelte, de tudta, hogy ott van még valahol.

Hiába küzdött azonban elkeseredetten a megmentéséért, a tárgy végül eltűnt a szeme elől, és ő már semmire sem emlékezett belőle... az égvilágon semmire.

Vajon tényleg valami fontos jutott az eszébe, vagy csak egy értelmetlen gondolattöredék keltette ezt az illúziót alvó agyában? Mert most már aludt. Igazán aludt. Éjszaka felébredt, és emlékezett rá, hogy elalvás előtt valami fontos dolog járt az eszében. De hiába törte a fejét, semmire sem emlékezett azonkívül, hogy gondolt valamire. Ébren maradt még egy ideig. Belebámult a sötétségbe. Ha csakugyan fontos gondolatai voltak, idővel eszébe fognak jutni. Vagy talán mégsem? (Szent Jozafát!) És Baley újra álomba zuhant.

Fastolfé és Vasilia

31.

Baley felriadt, és gyanakodva szaglászott bele a levegőbe. Ismeretlen, alig érezhető szagot érzett, amely aztán a második lélegzetvételre el is illant.

Daneel komoly arccal állt az ágy mellett.

- Remélem, jól aludtál, Elijah kollégám - köszöntötte Baleyt.

A nyomozó körülnézett. A függönyök még be voltak húzva, de odakintről világosság szűrődött be. Giskard ruhákat vett elő: a cipőtől a kabátig minden egyes darab különbözött az előző napon viseltektől.

- Igen, Daneel, elég jól - felelte Baley. - Mire ébredtem fel?

- Antisomnint fecskendeztünk a szoba levegőjébe, Elijah kollégám. Ez a szer aktivizálja az ember ébredési reflexeit. A szokottnál kisebb adagot használtunk, mivel nem tudtuk biztosan, hogyan fog rá reagálni. De talán még kevesebb is megtette volna.

- Olyasforma érzés volt, mintha valaki a fenekemre csapott volna - állapította meg Baley, majd gyorsan másra terelte a szót. - Hány óra van?

- Aurorai idő szerint 07.05. Élettanilag fél óra múlva lesz kész a reggeli. - Az utóbbi megjegyzést nem viccnek szánta, pedig egy emberi lény nyilván egy mosolyt is mellékelte volna ehhez a groteszk időmeghatározáshoz.

Giskard kimértebben, valamivel monotonabb hanghordozással szólalt meg:

- Uram, Daneel barátom és én nem léphetünk be a bizalmasba. Ha odabent bármire szüksége van, csak tudassa velünk, és mi azonnal a rendelkezésére állunk.

- Persze, persze. - Baley felült, aztán megfordult, és kikelt az ágyból.

Giskard rögtön nekilátott a beágyazásnak.

- Megkaphatnám a pizsamáját, uram? - kérdezte.

Baley egy pillanatig tétovázott. Elvégre csak egy robot kéri erre. Levetkôzött, és átadta hálóruháját Giskardnak, aki alig észrevehető, komoly fejbólintással mondott köszönetet.

Baley undorodva tekintett végig magán. Az ő középkorú férfiteste nagy valószínűséggel közel se volt olyan jó fizikai állapotban, mint a nálánál háromszor idősebb Fastolfe-é.

Ösztönösen keresgélgni kezdte a papucsát, de rájött, hogy nem kapott ilyen lábbelit.

Feltehetőleg nem is lesz rá szüksége, hiszen melegnek és puhának érezte a padlót.

Belépett a bizalmasba, és rögvest kiszólt a robotoknak, hogy tájékozódják a különféle készülékek használatáról. Az illuzórikus falszakasz túlsó oldalán álló Giskard erre szokásos komoly hangján elmagyarázta a borotva, a fogkrémadagoló, az automatikus vécélehúzó és a zuhanyzóban található vízhőmérséklet-szabályzó működését.

Ebben a bizalmasban minden nagyobb és bonyolultabb volt, mint a Földön található hasonló rendeltetésű helyiségekben. Itt nem voltak szomszédos fürkék, ahonnan átszűrődött volna mások motozása és a különféle hangeffektusok egész sora, amelyeket a Földön az ember kénytelen elengedni a füle mellett, hogy el ne vesszen az egyedüllét illúziója. Puhány szokás, gondolta Baley borúsan, miközben luxuskörülmények között elvégezte szertartásos reggeli teendőit, de eddigi tapasztalatai alapján tudta, hogy az ilyesféle puhányságot ő is meg tudná szokni. Ha egy darabig az Aurorán maradna, szörnyen nehéz lenne újra megszoknia a földi viszonyokat, különösen az ottani, másfajta bizalmasokat. Mindazonáltal remélte, hogy otthon hamar vissza tud majd térni a régi kerékvágásba; ugyanakkor magában megállapította, hogy örömmel venné, ha az új világokon megtelepedő földlakók nem ragaszkodnának a tömegillemlhelyek építéséhez.

Talán éppen ez a puhányság lényege, elmélkedett tovább: tulajdonképpen puhányság mindaz, amit az ember könnyedén meg tud szokni.

Baley mindent elintézett, és frissen borotvált arccal, csillogó-villogó fogakkal, tisztára sikált, száraz testtel lépett ki a bizalmasból.

- Giskard, hol találom a dezodort?

- Nem értem, uram - felelte Giskard.

- A szappanhabnak dezodoráló hatása is van, Elijah kollégám - szólt közbe gyorsan Daneel. - Elnézésemért kérem Giskard barátom értetlenkedéséért. Neki nincsenek földi tapasztalatai.

Baley kétkedve felvonta a szemöldökét, és Giskard segítségével öltözködni kezdett.

- Amint látom, te meg Giskard egy pillanatra se tágítottok mellőlem, mióta itt vagyok - jegyezte meg. - Észrevettetek valamit, ami arra utalt volna, hogy félre akarnak állítani?
- Eddig még nem, Elijah kollégám - válaszolta Daneel. - Mindenesetre bölcs dolog, hogy mindketten a közeledben tartózkodunk, amikor csak lehetséges.
- Miért, Daneel?
- Két okból is, Elijah kollégám. Egyrészt mert segítünk eligazodni az ismeretlen aurorai világban, így jobban megismerheted a kultúrát és a helyi szokásokat. Másrészt Giskard barátom rögzíti és bármikor visszajátssza valamennyi beszélgetésedet. Ez nagy segítség lehet. Emlékszel, hogy a dr. Fastolfe-fal és Gladiával folytatott beszélgetéseid alatt egy időre én és Giskard is egy másik szobában tartózkodtunk?
- Tehát azokat a részeket nem vette fel Giskard?
- De igen, Elijah kollégám, csak rosszabb minőségben, és lehet, hogy a visszajátzásnál egyes részletek nem fognak tisztán hallatszani. Jó lenne, ha minél közelebb maradhatnánk hozzád.
- Mit gondolsz, Daneel - kérdezte Baley -, nem érezném magam jobban, ha csak kísérőknek és hangrögzítő masináknak, nem pedig testőröknek tekintenék benneteket? Miért ne juthatnánk arra a következtetésre, hogy testőrként teljesen felesleges a jelenlétetek? Még egyszer sem próbáltak engem megtámadni: miért ne gondolhatnánk akkor, hogy a jövőben se fog erre sor kerülni?
- Nem, Elijah kollégám, gondatlanság lenne az ilyen hozzáállás. Dr. Fastolfe úgy érzi, hogy az ellenségei komoly aggodalommal figyelik a tevékenységedet. Már megpróbálták rávenni az elnököt arra, hogy ne engedélyezze dr. Fastolfe kérésére az ideutazásodat, és egészen biztos, hogy a továbbiakban mindent elkövetnek mielőbbi távozásod érdekében.
- Az effajta erőszakmentes fellépések ellen nem kellene testőrök.
- Ez igaz, de ha az ellenzéknek van oka félni attól, hogy esetleg tisztázza dr. Fastolfe-ot a vádak alól, akkor nem kizárt, hogy szélsőséges cselekedetekre ragadtatják magukat. Végül is te nem vagy aurorai, és nem értelmeznék annyira szigorúan az erőszak tilalmának a megszegését, ha erre veled szemben kerülne sor.
- Az, hogy már egy napja itt vagyok, és még semmi sem történt - mondta Baley fagyosan -, nagy megkönnyebbülést okozhat nekik, ez viszont csökkenti az erőszakos fellépés veszélyét.
- Valóban így kellene lennie - felelte Daneel, és semmi jelét nem adta annak, hogy észrevette volna Baley kijelentésében az öniróniát.
- Másrészt ha megtudják, hogy sikerült előbbre jutnom, megint nagyobb lesz a veszély. Daneel egy pillanatig elgondolkozott, azután megjegyezte:
- Valóban, ez logikusnak tűnik.

- Akkor tehát neked és Giskardnak mindenhová velem kell jönnötök, mert állandóan számolnunk kell azzal a veszéllyel, hogy talán egy kicsit túl jól végzem a munkámat.

Daneel megint eltűnődött.

- Furcsának találom ezt a megfogalmazást, Elijah kollégám, de tulajdonképpen igazad van - mondta végül.

- Ez esetben kész vagyok most rögtön megreggelizni, habár egy kicsit elmegy az étvágyam, ha belegondolok, hogy amennyiben nem vallok kudarcot, gyilkosságot fognak megkísérelni ellenem.

32.

Fastolfe a reggelizőasztalnál mosolyogva kérdezte:

- Jól aludt, Mr. Baley?

A nyomozó elragadtatva nézte a tányérján fekvő sonkaszeletet. Biztos, hogy késsel vágták el: apró szemcsék szakadtak le róla, és egy vékony, zsíros csík is volt a szélén. Egyszóval friss sonkát kapott, aminek jóval "sonkaszerűbb" íze volt, mint a földi konzervnek.

A reggelihez tükörtojás is dukált: a sárgája úgy terült el a fehérje közepén, mint egy szétlapított félgömb, és ez Baleyt azokra a földi százszorszépekre emlékeztette, amelyeket Ben mutatott neki annak idején a réten. Elméletben tudta, hogy néz ki a tojás tartósítás előtt, tudta, hogy van sárgája és fehérje, de sohasem látta még a két részt így elkülönítve, frissen és ehetően. A Solarián és az Aurorára tartó hajón is legfeljebb csak rántottát szolgáltak fel.

Baley felkapta a fejét.

- Tessék?

- Azt kérdeztem, jól aludt-e? - ismételte Fastolfe türelmesen.

- Igen. Egészen jól. Az antisomnin nélkül valószínűleg még most is szunyókálnék.

- Ó igen. Elismerem, nem vagyok olyan jó vendéglátó, ahogyan azt jogosan elvárhatná, de arra gondoltam, talán korán akar kelni.

- Tökéletesen igaza volt. Mindamellet meg kell mondanom, hogy nem vendégségbe jöttem. Fastolfe néhány pillanatig csendben falatozott. Kortyolt egyet meleg italából, azután megkérdezte:

- Megvilágosodott valami ön előtt az éjszaka? Talán új gondolatokkal ébredt, és másképp lát bizonyos dolgokat.

Baley gyanakodva pillantott Fastolfe-ra, de nem látta az arcán, hogy gúnyolódni akarna. A szájához emelte az italt, úgy válaszolt:

- Attól tartok, nem így történt. Ugyanolyan tanácstalan vagyok most is, mint tegnap este. -
Kortyolt egyet, és akaratlanul is elfintorodott.

- Elnézést - mondta Fastolfe. - Élvezhetetlennek találja az italt?

Baley csak morgott, és nagy óvatosan ivott még egy kortyot.

- Közönséges kávé - magyarázta Fastolfe. - Csak koffeinmentes.

Baley a homlokát ráncolta.

- Nincs éppen kávéíze, és... Bocsásson meg, dr. Fastolfe, nem szeretném, ha azt hinné, üldözési mániám van, de Daneellel az imént épp az ellenem irányuló merényletek lehetőségéről beszélgettünk; jómagam félig-meddig tréfára vettem a dolgot, és most az jutott eszembe, hogy az egyik legkézenfekvőbb módszer...

Elhallgatott.

Fastolfe felvonta a szemöldökét. Bocsánatkérően felmordult, majd kézbe vette és megszagolta Baley kávéját. Végül a kanálára vett egy adagot, és megkóstolta.

- Ennek a kávénak semmi baja, Mr. Baley - jelentette ki. - Nem most próbálják megmérgezni.

- Sajnálom, hogy ilyen bután viselkedtem - mondta Baley -, hiszen én is tudom, hogy a robotjai készítették a kávé... de teljesen határozottan meri állítani, hogy nincs megmérgezve?

- Régebben előfordult, hogy babrálta valaki a robotokat - felelte Fastolfe mosolyogva. - Most viszont szó sincs ilyesmiről. A magyarázat igen egyszerű: a kávé mindegyik világon népszerű, de különböző fajtái vannak. Nyilván mindenki a saját világán fogyasztott kávékat kedveli a legjobban. Én sajnos nem szolgálhatok most földi kávéval, Mr. Baley. Kér inkább egy pohár tejet? Annak nagyjából ugyanolyan íze van minden bolygón. Vagy gyümölcslevet inná? Az aurorai szőlőlevet mindenütt kiválóan tartják. Egyesek homályos célzásokat tesznek arra, hogy mi a szőlő levét hagyjuk megerjedni, ám ez természetesen nem igaz. Vizet is hozathatok.

- Megkóstolom a szőlőlevet - határozott Baley, aki még mindig kételkedve nézte a kávéját. - Gondolom, ehhez pedig nem ártana hozzászoknom.

- Szó sincs róla - mondta Fastolfe. - Miért is kínozná magát feleslegesen? Ezek szerint tehát - egy kicsit erőltetett mosollyal tért vissza az előző témára - semmilyen hasznos gondolata nem támadt az éjszaka?

- Sajnos, nem - felelte Baley, majd összeráncolta a homlokát, mert egy pillanatra átsuhant egy gondolat az agyán. - Habár...

- Igen?

- Az a benyomásom, mintha az álom és az ébrenlét határán beugrott volna valami.

- Csakugyan, Mr. Baley? És mi volt az?

- Nem tudom. Felébresztett a gondolat, de utána rögtön el is felejtettem. Valamiféle nem létező hang elterelte róla a figyelmemet. Nem emlékszem már, hogyan történt. Megpróbáltam utólag felidézni, de nem sikerült. Azt hiszem, elég gyakran megesik az ilyesmi.

Fastolfe gondolataiba mélyedt.

- Biztos abban, hogy csakugyan gondolt valamire? - kérdezte.

- Nem egészen. Annak a gondolatnak olyan gyorsan nyoma veszett, hogy nem is lehetek biztos a létezésében. De még ha tényleg fel is merült bennem, lehet, hogy csak akkor, félálomban tűnt értelmesnek. Fényes nappal talán tökéletesen értelmetlennek tűnne.

- De bármi volt is az, bármennyire rövid ideig foglalkozott is vele, volt jelentősége.

- Magam is így vélem, dr. Fastolfe. Ebben az esetben újra az eszembe fog jutni. Ebben biztos vagyok.

- Akkor most várakozzunk?

- Miért? Mi mást tehetnénk?

- Elmeszondázásnak is alávetethetné magát.

Baley hátradőlt a széken, és egy pillanatra megállapodott a tekintete Fastolfe arcán.

- Hallottam már erről a módszerről, de mi a Földön nem szoktuk alkalmazni a rendőrségi munkában.

- Nem a Földön vagyunk, Mr. Baley - jegyezte meg Fastolfe halkán.

- Ha jól tudom, az elmeszonda agykárosodást is okozhat.

- Ha szakszerűen végzik, akkor ennek igen kicsi a valószínűsége.

- De még akkor sem lehetetlen - makacskodott Baley. - Úgy tudom, az Aurorán is szigorúan előírják, mikor szabad ehhez a módszerhez folyamodni. Csak súlyos bűnök elkövetői lehetnek vizsgálati alanyok, vagy olyanok, akik...

- Valóban így van, Mr. Baley, de ez a szabály csak az aurorai állampolgárokra vonatkozik. Ön pedig földlakó.

- Azt akarja mondani, hogy ettől mindjárt embertelen vizsgálatoknak kellene alávetnem magam?

Fastolfe elmosolyodott, és széttárta a karját.

- Ugyan, Mr. Baley. Épp csak felmerült bennem a gondolat. Tegnap este nagyon elszántnak láttam: olyan megoldást javasolt, amely Gladiára nézve tragikus következményekkel járhatott volna. Kíváncsi voltam, ön is vállalna-e ilyen komoly kockázatot.

Baley megdörzsölte a szemét, és néhány pillanatig hallgatott. Azután egészen más hangon folytatta:

- Tegnap este tévedtem. És be is ismertem a tévedésemet. Másrészt semmi biztosíték arra, hogy az a félálomban jött gondolat fontos lehet a probléma megoldásának szempontjából. Talán csak képzelődtem, és valami ostobaság futott át akkor az agyamon. Talán semmi sem jutott az eszembe, a világon semmi. Ön szerint böles dolog ebben a helyzetben megkockáztatni, hogy agykárosodást szenvedjek? Hiszen ugyanakkor azt állítja, hogy minden az én agyam problémamegoldó képességén múlik.

Fastolfe bólintott.

- Meggyôzôen védekezik... Egyébként sem mondtam komolyan.

- Köszönöm, dr. Fastolfe.

- Akkor most mi a következô lépés?

- Elôször is újra beszélni szeretnék Gladiával. Tisztáznom kell még bizonyos kérdéseket.

- Ezeket tegnap kellett volna feltennie.

- Talán igen, de tegnap este már így is többet hallottam, mint amennyit rendes körülmények között be tudok fogadni, és megfeledeztem bizonyos dolgokról. Nyomozó vagyok, nem pedig tévedhetetlen számítógép.

- Én nem hibáztatom önt. De értse meg, nem szeretném, ha feleslegesen zaklatná Gladiát. Annak alapján, amit ön tegnap este elmondott nekem, feltételezem, hogy Gladia mélyen le van sújtva.

- Kétségkívül. Ugyanakkor nagyon szeretné már tudni, mi történt. Kíváncsi arra, hogy ki ölte meg azt a személyt, akit a férjének tekintett - ha ugyan tényleg van tettes. Ez pedig teljesen érthetô. Biztos vagyok benne, hogy készségesen segíteni fogja a nyomozást. És valaki mással is szeretnék beszélni.

- Kivel?

- Az ön lányával, Vasiliával.

- Vasiliával? Miért? Mi értelme lenne?

- Ô is robotszakértô, és én önön kívül más szakembereknek is szeretném kikérni a véleményét.

- Ennek nem örülök, Mr. Baley.

Közben végeztek a reggelivel. Baley felállt.

- Dr. Fastolfe, megint csak emlékeztetnem kell arra, hogy az ön kérésére jöttem ide. Nincs hivatalos felhatalmazásom a nyomozásra. Nem állok kapcsolatban az aurorai hatóságokkal. Csakis akkor sikerülhet a végére jánom ennek a szörnyû ügynek, ha önök valamennyien hajlandók együttmûködni velem és válaszolni a kérdéseimre. Ha akadályozza a munkámat, biztos, hogy nem fog haladni a nyomozás, márpedig eddig még egy lépést se tettem elôre. A

kudarcom nagyon rossz fényt vetne önre és a Földre is, tehát kérem, ne álljon az utamba! Ha eléri, vagy a közbenjárásával legalább megpróbálja lehetővé tenni, hogy beszélhessek mindenkivel, akivel akarok, az auroriaiak előtt ezzel is bizonyítja az ártatlanságát. Ha viszont gátolja a munkámat, nyilván azt fogják hinni, hogy azért teszi ezt, mert bűnös, és fél a leleplezéstől.

Fastolfe nemigen tudta leplezni bosszúságát.

- Megértem, hogy így gondolkodik, Mr. Baley felelte. - De miért épp Vasilja véleményére kíváncsi? Más robotikai szakértők is vannak a Solarián.

- De Vasilja a lánya. Ismeri önt. Mérvadó lehet a véleménye ebben a kérdésben. A Robotikai Intézet munkatársa, és egyetért az ön politikai ellenfeleivel. Meggyőző lehet, hogy az ön ártatlansága mellett érvel.

- De mi van akkor, ha ellenem tanúskodik?

- Emiatt ráérünk még aggódni. Kérem, lépjen vele kapcsolatba, és kérdezze meg, hajlandó-e fogadni!

- Megteszem önnek ezt a szívességet - mondta Fastolfe megadóan -, de ne higgye, hogy könnyű lesz őt meggyőzőm. Lehet, hogy túl sok a dolga... vagy talán nincs is az Aurorán. Vagy nem is akar belekeveredni az ügybe. Tegnap megpróbáltam megmagyarázni önnek, hogyan gondolkodik rólam. Ő úgy véli, jó oka van arra, hogy keresztbe tegyen. Lehet, hogy a közbenjárásommal azt fogjuk elérni, hogy nem lesz hajlandó fogadni önt - pusztán azért, mert én ellenszenves vagyok a számára.

- Azért megpróbálja, dr. Fastolfe?

Fastolfe felsóhajtott.

- Megpróbálom, mialatt ön Gladiánál tartózkodik. Gondolom, most is személyesen akar találkozni vele, bár megjegyzem, a távnézés is elég lenne. Annyira jó minőségű a kép, hogy meg sem tudná különböztetni a valóságtól.

- Ezzel én is tisztában vagyok, dr. Fastolfe, de Gladia solariai, és a távnézés rossz emlékeket ébreszt benne. Egyébként is meggyőződésem, hogy a személyes találkozás eredményesebb. Túl kényes a helyzet, és túl sok a nehézség, ezért ki kell használnom a lehetőséget.

- Akkor szólok Gladiának - mondta Fastolfe, és hátat fordított, de rövid habozás után visszafordult. - Mr. Baley...

- Tessék.

- Tegnap azt mondta, hogy ebben a súlyos helyzetben nem lehet tekintettel Gladia érzelmeire. Mint mondta, most túl nagy a tét.

- Így van, de azért megígérem, hogy ha egy mód van rá, nem fogok neki kellemetlenkedni.

- Nem Gladiáról beszélek. Csak arra kérem, rám se legyen tekintettel. Ha sikerül beszélnie Vasiliával, elvárom öntől, hogy ne kímélje az érzéseimet és a büszkeségemet. Nem mondhatnám, hogy örülnék a találkozásuknak, de állok elébe. Vállalom a kellemetlenségeket, és nem várok öntől kíméletet. Érti, mit akarok mondani?

- Őszintén szólva, az ön esetében eddig sem tettem másként. Ha az ön által képviselt politikát és a saját világom érdekeit kell szolgálnom, egy pillanatig se haboznék kellemetlen helyzetbe hozni önt.

- Helyes, Mr. Baley. És saját magával szemben sem szabad kíméletesnek lennie. Önérdekből sem szabad meghátrálnia.

- Ön már akkor sem nézte az érdekeimet, amikor előzetes konzultáció nélkül idehozott.

- Most nem erről beszélek. Ha bizonyos, nem túl hosszú idő elteltével nem sikerül közelebb jutnia a megoldáshoz, mégiscsak meg kell gondolnunk, végső eszközként ne folyamodjunk-e az elmeszondához. Talán csak ilyen áron tudhatjuk meg, mi az, amit az agya tud, ön viszont nem is sejt.

- Lehet, hogy semmit sem tudok, dr. Fastolfe.

Fastolfe szomorúan pillantott Baleyre.

- Ebben igaza van, de hogy az ön előbbi szavaival éljek, emiatt ráérünk még aggódni.

Fastolfe elfordult, és kiment a szobából.

Baley elgondolkozva nézett utána. Ha sikerre viszi a nyomozást, ismeretlen természetű, de minden bizonnyal súlyos fizikai megtorlással büntetik; ha nem jut előbbre, akkor viszont következik a pszichoszonda, amely aligha lehet kellemesebb.

- Szent Jozafát! - dünnyögte Baley elkeseredetten.

33.

Mintha rövidebb idő alatt tette volna meg a Gladia házáig vezető utat, mint előző nap. Ma is ugyanolyan napsütéses, kellemes időben gyalogolt, mégis egészen más látványban volt része. Délelőtt lévén, a napsugarak más irányból tűztek rá, és mindennek megváltozott egy kicsit a színe.

Talán a növényzet fest másképp így reggeltájban? Vagy az illatok mások? Baleynek eszébe jutott, hogy egyszer-egyszer a Földön is tapasztalt már ilyesmit.

Daneel és Giskard ezúttal is mellé szegődött kísérőnek, de most nem tartottak tőle akkora távolságot, és nem látszottak annyira elővigyázatosnak, mint korábban.

- Itt mindig süt a nap? - kérdezte Baley szórakozottan.

- Nem mindig, Elijah kollégám - felelte Daneel. - Az állandó napsütés katasztrofális hatással lenne a növényvilágra, következésképpen az emberekre is. Igazság szerint mára felhős időt jósolt az előrejelzés.

- Mi az ott? - kérdezte Baley hirtelen. Apró, szürkésbarna állat kuporgott a fűben. Amikor meglátta őket, fürgén tovaszökdécselt.

- Egy nyúl, uram - mondta Giskard.

Baley megnyugodott. A földi réteken is látott már nyulat.

Gladia ezúttal nem az ajtóban fogadta őket, de nyilvánvalóan tudott az érkezésükről. Amikor egyik robotja bevezette a vendégeket, nem állt fel, csak egy kicsit rosszkedvűen, kicsit kimerülten annyit mondott:

- Dr. Fastolfe értesített arról, hogy megint találkozni akarsz velem. Ezúttal miért?

Gladia szűk, testhez simuló ruhát viselt, és láthatóan semmi más nem volt rajta. Arca sápadt volt, haját hanyagul hátratűzte. Nyúzottabbnak tűnt, mint az előző nap, és látszott rajta, hogy keveset aludt.

Daneel az előzményekből okulva nem is lépett be a szobába. Nem úgy Giskard, aki előbb alaposan körülnézett, majd beállt az egyik falmélyedésbe. Egy másik beugrót Gladia valamelyik robotja foglalta el.

- Borzasztóan sajnálom, Gladia, hogy megint alkalmatlankodnom kell - szabadkozott Baley.

- Tegnap este elfelejtettem megmondani, hogy Jandert a "hamvasztás", azaz a beolvasztás után alapanyagként újra felhasználják a robotgyárakban. Mulattató lesz ott tudni atomjait egy-egy újonnan gyártott robotban.

- Minket is "feldolgoznak" a halálunk után. Ki tudja, ki mindenkinek az atomjait hordozzuk most, ebben a pillanatban, vagy kinek a testébe kerülnek egyszer majd a mi atomjaink?

- Tökéletesen igazad van, Elijah. Erről az jut az eszembe, milyen könnyű mások bánatát látva bölcselkedni.

- Így van, Gladia, de én most nem azért jöttem, hogy filozofáljak.

- Akkor tedd azt, amiért jöttél!

- Fel kell tennem neked néhány kérdést.

- Nem kérdeztél már eleget tegnap? Azóta egyfolytában új kérdéseken töröd a fejed?

- Valóban ezzel töltöttem az időm egy részét. Tegnap azt mondtad, hogy miután Jander felesége lettél, felajánlkoztak még neked férfiak, és te visszautasítottad őket. Róluk szeretnék érdeklődni.

- Miért?

Baley elsiklott a kérdés felett.

- Mondd csak, hányan ajánlkoztak fel neked, mialatt Jander a férjed volt?

- Nem számoltam, Elijah. Hárman vagy négyen lehettek.

- Volt köztük olyan, aki makacskodott, és többször is ajánlatot tett?

Gladia most először nézett Baley szemébe, és megkérdezte:

- Másokat is kérdeztél már erről?

Baley ingatta a fejét.

- Rajtad kívül senkit. A te kérdésedből viszont arra következtetek, hogy legalább az egyik férfi megismételte az ajánlatát.

- Csak egy ilyen volt. Santirix Gremionis. - Gladia felsóhajtott. - Különösek ezek az aurorai nevek. Gremionis pedig, ahhoz képest, hogy az Aurorán született, ugyancsak különleges férfiú. Az elutasítást mindig udvariasan, mosolyogva, egy előkelő biccentéssel vette tudomásul, aztán a rákövetkező héten - vagy akár már másnap - újra próbálkozott, mintha mi sem történt volna. Már az ajánlat megismétlésekor is udvariatlan volt egy kicsit, hiszen egy tisztességes aurorai mindig belenyugszik a visszautasításba, és nem próbálkozik addig, míg a kiszemelt partner nem tesz egyértelmű utalást arra, hogy meggondolta magát.

- Még egyszer megkérdezem: azok, akik felajánlkoztak neked, tudták, milyen kapcsolatban vagy Janderrel?

- Mondtam már, hogy ezt nem hangoztattam lépten-nyomon.

- Akkor vegyük csak Gremionist. Ő tudta, hogy Jander a férjed?

- Soha nem mondtam neki.

- Ez nem válasz, Gladia. Nem azt kérdeztem, mondtad-e neki vagy sem. A többiekkel ellentétben ő több alkalommal is ajánlatot tett. Különben hányszor? Háromszor? Négyyszer?

- Nem számoltam - felelte Gladia kimerülten. - Talán egy tucatszor vagy még többször. Ha egyébként nem lett volna annyira szeretetreméltó ember, utasítottam volna a robotjaimat, hogy ne engedjék be a birtokra.

- Mégsem tiltottad ki a házból. A többszöri felajánlkozáshoz pedig időre van szükség. Tehát idejött, találkozott veled, és közben nyilván észrevette Jander jelenlétét, megfigyelhette, hogyan bánsz vele. Nem lehet, hogy ebből kikövetkeztette, milyen kapcsolat fűz Janderhez?

- Nem hiszem - felelte Gladia fejcsóválva. - Jander sohasem jelent meg, amikor látogató volt a házban.

- Nyilván azért volt ilyen tapintatos, mert a te utasításaid szerint járt el.

- Igen. És mielőtt még azt hinnéd, a szégyenérzetem diktálta ezt a parancsot, elmondom, hogy csak a kellemetlen komplikációk elkerülése végett rendelkeztem így. Én még ösztönösen intim dolognak tekintem a szexet, nem úgy, mint általában az auroraiak.

- Gondold végig újra! Kitalálhatta, milyen viszonyban állsz Janderrel? Rájöhetett valamiből?
Adott egy szerelmes férfi...

- Még hogy szerelmes! - horkant fel Gladia. - Ugyan, mit tudnak az auroraiak a szerelemről?

- Akkor másképp mondom: adott egy férfi, aki azt hiszi magáról, hogy szerelmes. Te nem viszonzod az érzelmeit. Nem lehet, hogy Gremionis az elutasított szerelmesek különleges érzékenységevel és féltékeny gyanakvásával rájött az igazságra? Gondold csak végig.
Sohasem tett valamilyen homályos célzást Janderrel kapcsolatban? Nem mondott semmi olyat, ami gyanút keltett volna?...

- Nem! Nem és nem! Egyébként is elképzelhetetlen, hogy egy aurorai rosszmájúan szóvá teszi valakinek a partnerválasztását vagy a fura szexuális szokásait.

- Nem feltétlenül rosszmájú megjegyzésre gondolok. Talán csak viccesen célzott rá.
Semmilyen módon nem utalt arra, hogy gyanította a kapcsolatot?

- Nem! Ha az ifjú Gremionis bármi ilyesmit kiejtett volna a száján, soha többé nem léphette volna át a házam küszöbét, és gondom lett volna rá, hogy még csak a közelemben se kerülhessen. De ő sohasem tette ilyesmit. Maga a megtestesült udvariasság.

- Azt mondtad, "az ifjú Gremionis". Hány éves tulajdonképpen?

- Korombeli. Harmincöt körül lehet, vagy még fiatalabb is egy-két évvel.

- Akkor még gyerek - állapította meg Baley szomorúan. - Nálam is fiatalabb. Az ő korában...
Tegyük fel, hogy megsejtette a dolgot, de nem szólt semmit... egy árva szót se. Attól még lehetett féltékeny.

- Féltékeny?

Baley rádöbbsent, hogy ez szó nem sokat mondhat egy aurorai vagy egy solariai számára.

- Vagyis dühös amiatt, hogy mást választottál helyette.

- Tudom, mit jelent a "féltékenység" szó - mondta Gladia éles hangon. - Csak azért kérdeztem vissza, mert meglepett, hogy szerinted egy aurorai féltékeny is lehet. Itt az emberek szexuális ügyekben nem szoktak irigykedni egymásra. Más ügyekben igen, ilyen ügyben soha. -
Kifejezetten gúnyosan nézte Baleyt. - Különben is: mit számítana, ha féltékeny lett volna? Mit tudott volna tenni?

- Nem mondhatta azt Jandernek, hogy a vele fenntartott kapcsolatot veszélybe sodorhat az Aurorán?

- Ez hazugság!

- Attól még Jander elhihette. Elhihette, hogy veszélybe sodor téged, hogy árt neked. Nem lehet, hogy ez volt az oka a mentális zárlatnak?

- Jander sohase hitt volna el ilyesmit. Házasságunk minden egyes napján boldoggá tett, és én ezt meg is mondtam neki.

Baley nyugodt maradt. Gladia nem érti még a dolog lényegét, de ő majd elmagyarázza neki.

- Biztosan hitt is neked, de talán arra kényszerült, hogy valaki másnak is elhiggye ugyanennek az ellenkezőjét. És ha az Első Törvénynek engedelmessé elviselhetetlen dilemmát okozott neki a két egymásnak ellentmondó állítás...

Gladia eltorzult arccal kiáltotta:

- De hát ez örültség! Ezt a Susan Calvinról meg a gondolatolvasó robotról szóló tündérmesét csak a tíz év alatti gyerekek hiszik el.

- Elképzelhető, hogy...

- Nem, nem képzelhető el. Én solariai vagyok, és eleget tudok a robotokról ahhoz, hogy kijelenthessem: lehetlenséget feltételezel. Óriási szakértelemmel kellene rendelkeznie annak, aki az Első Törvény értelmezésének kapcsán zavart akarna okozni egy robot agyában. Dr. Fastolfe talán képes lenne erre, Santirix Gremionis viszont semmiképpen. Gremionis csak a divathoz ért. Haját vág, ruhákat tervez. Én is hasonló tevékenységet folytatok, de én legalább robotokkal foglalkozom. Gremionis legfeljebb az ablakot tudja becsukni velük. Azt akarod mondani, hogy Jander azért halt meg, mert ilyen kapcsolatba került... velem? - Gladia mereven tartott ujjával hevesen püfölte a saját mellkasát.

- Nem tudatosan ölted meg - mondta Baley, aki nem bírta megállni, hogy próbaképpen ne feszítse tovább a húrt. - Tegyük fel, hogy Gremionis megtudta Fastolfe-tól, hogyan lehet...

- Gremionis nem ismerte dr. Fastolfe-ot, és egyébként sem értette volna meg, mit magyaráz.

- Nem tudhatod biztosan, mit ért meg Gremionis, és mit nem. Ami pedig a Fastolfe-fal való ismeretségét illeti... ha ennyire makacs volt, nyilván sokszor megfordult a házában, akkor pedig...

- Dr. Fastolfe viszont szinte sohasem lépett be a házamba. A tegnapi csak a második alkalom volt. Attól tartott ugyanis, hogy elijeszt gyakori jelenlétével. Ezt be is vallotta egyszer. Valami badarsággal magyarázta... meggyőződése, hogy hasonló okból veszítette el a lányát... Tudod, Eljah, annak, aki több száz évig él, rengeteg ideje jut arra, hogy elveszítsen bizonyos dolgokat. Örülhetsz, hogy rövid életre születted, Eljah... - És Gladia vigasztalhatatlanul zokogni kezdett.

Baley csak nézte, s nem tudta, hogyan vigasztalhatná meg. Tehetetlennek érezte magát.

- Bocsáss meg. Gladia! Nincs is több kérdésem. Hívjak egy robotot? Segítségre van szükséged?

Gladia megrázta a fejét, és legyintett

- Menj innen... menj már! - zokogta.

Baley tétovázott. Még utoljára végignézett Gladián, azután kiment a szobából. Giskard ott volt a nyomában, és a kapuban Daneel is csatlakozott hozzájuk. Baley szinte észre sem vette őket. Annyira kezdi már megszokni a jelenlétüket, mintha csak a saját árnyékáról vagy valamely ruhadarabjáról lenne szó, gondolta szórakozottan. Lassan már meztelennek fogja érezni magát nélkülük.

A Fastolfé háza felé vezető úton vadul kavarogtak a gondolatok a fejében. Kezdetben csak azért akart Vasiliával találkozni, mert semmi jobb nem jutott az eszébe. Most viszont másképp fest a helyzet. Lehet, hogy nagyon fontos nyomra bukkant.

34.

Amikor Baley visszatért a házba, Fastolfé rendszerint kedves arca komor ráncokba gyűrődött.

- Jutott valamire? - szegezte a nyomozónak a kérdést.

- Részben kizártam az egyik lehetőséget... Talán.

- Részben? És mi lesz a másik résszel? Hogy érti ezt?

- Ha valaminek nem tudom kizárni az eshetőségét, máris felmerül bennem, hogy igaz lehet - magyarázta Baley.

- És ha nem tudja teljesen kizárni azt a bizonyos lehetőséget?

Baley vállat vont.

- Mielőtt még belebonyolódnánk ebbe, ami felesleges időpocsékolás lenne, találkozni szeretnék a lányával.

Fastolfé lehangoltan válaszolt:

- Nos, Mr. Baley, eleget tettem a kérésének: megpróbáltam kapcsolatba lépni vele. Kénytelen voltam felébreszteni őt.

- Ezek szerint a lakóhelyén most éjszaka van? Erre nem is gondoltam - boszszankodott Baley.

- Félek, nem szoktam még meg, hogy nem a Földön vagyok. A mi föld alatti városainkban a napszakok váltakozása elveszítette a jelentőségét. Mindenhol ugyanúgy járnak az órák.

- Nem erről van szó. Az Aurorán Eos a robotika központja, és majdnem minden szakember itt lakik. Vasilia egyszerűen csak aludt, és nem nagyon vidult fel attól, hogy felébresztettem.

Nem volt hajlandó szóba állni velem.

- Hívja újra! - sürgette Baley.

- Beszéltem a titkárrobotjával, akinek a révén nagy nehezen üzenetet váltottunk. Vasilia egyértelművé tette, hogy soha semmilyen körülmények között nem akar beszélni velem. Önhöz valamivel rugalmasabban viszonyul. A robot kijelentette, hogy a lányom öt percig hajlandó tárgyalni önnel, ha felhívja távnézőn - Fastolfe a falra erősített idôszalagra pillantott

- fél óra múlva, de semmilyen körülmények között nem hajlandó személyesen fogadni önt.

- Nekem viszont sem a találkozás módja, sem az ideje nem felel meg. Személyesen kell találkoznom vele, s annyi ideig kell együtt lennünk, amennyit én jónak látok. Elmagyarázta neki, mennyire fontos ez az ügy, dr. Fastolfe?

- Megpróbáltam elmagyarázni. De nem érdekli.

- De hát ön mégiscsak az apja! Biztos vagyok benne, hogy...

- Engem még annyira se méltat, mint egy vadidegent. Tudtam, hogy így lesz, ezért felhasználtam Giskardot.

- Giskardot?

- Igen. Ô a lányom nagy kedvence. Amikor Vasilia robotikát tanult az egyetemen, vette a bátorságot, hogy néhány apró változtatást eszközöljön Giskard programján. Egy saját kezûleg programozott robot pedig nagyon közel tud kerülni az ember szívéhez... persze itt most nem Gladia és Jander esetére gondolok. Giskard már majdnem annyit jelentett Vasiliának, mint egy Andrew Martin...

- Ki az az Andrew Martin?

- Inkább úgy kellene kérdeznie, ki volt. Sosem hallott róla?

- Soha.

- Különös. A mi ôsi legendáinknak egytôl egyig a Föld a színtere, ott pedig nem is ismerik ôket. Andrew Martin egy robot volt, és azt tartják róla, hogy fokozatosan emberszerûvé vált.* Igaz, hogy már Daneel elôtt is léteztek ember formájú robotok, de azok csak játékszerek, egészen egyszerűen automaták voltak. Mindenesetre Andrew Martin képességeirôl fantasztikus történetek keringenek - ebbôl is látszik, hogy csak mese az egész. Egy nô szereplôje is van a legendának, akit a Kiskisasszony néven szoktak emlegetni. Andrew Martin és a Kiskisasszony kapcsolata túl bonyolult ahhoz, hogy most részletekbe menôen szólhatnék róla. Tény, hogy szerintem nincs olyan kislány az Aurorán, aki ne álmodozott volna arról, hogy ô a Kiskisasszony és Andrew Martin az ô robotja. Vasilia legalábbis mindig erre vágyott... és Giskard volt az ô Andrew Martinja.

- És?

- Az előbb arra kértem a robotját, hogy mondja meg neki: önt Giskard kísérné el hozzá. Évek óta nem látták egymást, és arra gondoltam, így talán hajlandó lenne személyesen is találkozni önnel.

- De gondolom, nem járt sikerrel.

- Nem.

- Akkor valami mást kell kitalálnunk. Feltétlenül rá kell bírunk önt a találkozásra.

- Talán önnek eszébe jut majd valami - mondta Fastolfe. - Pár perc múlva beszélhet vele a távnezőn, és öt perc áll a rendelkezésére ahhoz, hogy meggyőzze a személyes találkozás fontosságáról.

- Öt perc! Mire juthatok öt perc alatt?

- Nem tudom. A semminél azért ez is több.

35.

Tizenöt perccel később Baley a távnező képernyője előtt állt, készen a Vasilia Fastolfe-fal való képi találkozásra.

Dr. Fastolfe kiment, miután fanyar mosollyal az arcán megjegyezte, hogy lánya a jelenlétében csak még konokabbnak mutatkozna. Daneel sem volt a szobában. Csak Giskard maradt ott Baley mellett.

- Dr. Vasilia távnezőkészüléke vételre kész - jelentette Giskard. - Ön is felkészült, uram?

- Tökéletesen - felelte Baley elszántan. Nem volt hajlandó leülni, úgy érezte, állva nagyobb hatást tehet Vasiliára. (Kérdés, mennyire lehet impozáns Vasilia szemében egy földlakó.)

A képernyő kivilágosodott, a szoba többi része pedig homályba borult, s egy nő homályos körvonalai bontakoztak ki Baley szeme előtt. A nő állt, arccal feléje fordult, míg jobb keze egy laboratóriumi asztalon nyugodott, amelyen különféle ábrák és táblázatok heverték.

(Kétségkívül ő is hatást akart gyakorolni beszélgetőpartnerére.)

Aztán ahogy élesebb lett a kép, az ernyő körvonalai beleolvadtak a sötétségbe, és Baley három dimenzióban látta Vasiliát (ha ugyan ő volt az). A laboratórium faldekorációja nem illett annak a szobának a falára, amelyben Baley tartózkodott, s túl élesek voltak a kontúrok, de minden más tekintetben valósnak, kézzelfoghatónak tűnt az illúzió.

A nő sötétbarna, alul kissé átlátszó, bő szoknyanadrágot viselt, így combközéptől lefelé homályosan látszott a lába. Felsőtestén ujjatlan, mélyen kivágott blúz feszült. Mindkét karja meztelen volt, szőke haja erősen göndörödött

Nem örökölte apja nyílt, becsületes arcvonásait, sem a jellegzetes, nagy füleket. Baley csak arra tudott gondolni, hogy az anyja gyönyörű asszony lehetett, és Vasilia esetében igen szerencsésen oszlottak meg a szülői gének.

Alacsony volt, és Baley úgy találta, vonásai nagyon hasonlítanak Gladiáéihoz, bár arckifejezése jóval hűvösebb, s arra utal, hogy parancsoló alkat.

- Ön az a földlakó, aki azért jött ide, hogy segítsen az apámon? - kérdezte Vasilia éles hangon.

- Igen, dr. Fastolfe - felelte Baley hasonlóan pattogós stílusban.

- Szólíthat dr. Vasiliának. Nem szeretem, ha a nevem miatt összetévesztenek az apámmal.

- Dr. Vasilia, jelöljön meg számomra egy elfogadható időpontot, amikor személyesen is találkozhatom önnel.

- Megértem a kérését, de ön földlakó, és minden bizonnyal számtalan kórokozó hordozója.

- Orvosi kezelésnek vetettek alá. Senkire sem jelentek veszélyt. Az ön apja már több mint egy napja folyamatosan együtt van velem.

- Apám megjártssa az idealistát, és számtalan ostobaságra képes annak érdekében, hogy megôrizze a látszatot. Én nem követem a példáját.

- Gondolom, nem akar ártani az apjának. Pedig ezt teszi, ha továbbra sem hajlandó találkozni velem.

- Ön csak az idejét vesztegeti. Csupán ilyen körülmények között jöhet létre a találkozásunk, és máris elment az erre szánt időmnek a fele. Ha nem éri be a távnézéssel, akár már most rögtön befejezhetjük.

- Dr. Vasilia! Itt van Giskard, aki ugyancsak azt kéri, hogy fogadjon engem.

Giskard az ernyô elé lépett.

- Jó reggelt, Kiskisasszony! - duruzsolta.

Vasilia egy pillanatig feszélyezetten hallgatott. Amikor megszólalt, lágyabb volt a hangja:

- Örülök a viszontlátásnak, Giskard. Bármikor szívesen találkozom veled, de ezt a földlakót még a te unszolásodra se vagyok hajlandó fogadni.

- Ez esetben - mondta Baley, aki elkeseredésében a végsô fegyverhez folyamodott - kénytelen leszek az önnel való előzetes egyeztetést mellôzve nyilvánosságra hozni Santirix Gremionis ügyét.

Vasiliának tágra nyílt a szeme. Felemelte a kezét az asztról, és ökölbe szorította.

- Miféle Gremionis-ügyről beszél?

- Csak annyit fogok mondani, hogy Gremionis jóképű fiatalember, és jól ismeri kegyedet. Azt akarja, hogy meg se hallgassam ez ügyben a véleményét?

- Megmondom én magának most rögtön, hogy...

- Nem - válaszolta Baley fennhangon -, nem mond nekem semmit, amíg nem találkozunk személyesen.

Vasilja szája megrándult.

- Fogadom, de figyelmeztetem, csakis annyi ideig, ameddig kedvem tartja... És Giskardot is hozza magával!

Egy kattánás jelezte, hogy megszűnt a háromdimenziós összeköttetés. Baley egészen megsédült, amikor hirtelen elsötétült a képernyő. Eltámolygott a legközelebbi székig, és lerogyott rá.

Giskard a könyökénél fogva támogatta.

- Segíthetek valamiben, uram?

- Jól vagyok - felelte Baley -, egy perc, és összeszedem magam.

Akkor vette észre, hogy Fastolfe ott áll előtte.

- Még egyszer bocsánatát kérem azért, hogy nem tettem eleget vendéglátói kötelezettségemnek - szabadkozott a doktor. - Egy kizárólag vételre alkalmas készüléken végighallgattam a beszélgetést. Látni akartam a lányomat, még ha ő nem is látott közben engem.

- Megértem - mondta Baley, és még mindig egy kicsit kapkodva szedte a levegőt. - Ha az illem úgy kívánja, hogy ezért bocsánatot kérjen, én megbocsátok.

- De ki az a Santirix Gremionis? Nem ismerem a nevét.

Baley felnézett Fastolfe-ra.

- Gladia beszélt róla nekem ma reggel. Nagyon keveset tudok Gremionisról, mégis vettem a bátorságot, hogy megkockáztassam ezt a kijelentést. Nem sok minden szólt mellettem, mégis sikerült elérnem a kívánt hatást. Mint tudja, a rendelkezésemre álló csekély mennyiségű információból is hasznos következtetéseket tudok levonni. Ezért kérem, a jövőben is tartsa tiszteletben a módszereimet, legyen kész a maximális együttműködésre, és ne tegyen többé említést semmiféle elmeszondáról.

Fastolfe hallgatott, Baley pedig elégedetten konstataálta, hogy a lány után az apa is kénytelen volt engedni neki.

Csak azt nem tudta, meddig lesz még képes rájuk kényszeríteni az akaratát.

Vasilja

Baley megállt a légpárnás autó ajtaja előtt.

- Giskard, nem akarom, hogy elhomályosítsd az ablakokat. És előre akarok ülni. Az első ülésről akarom nézni a külvilágot. Úgyis közrefogtok két oldalról Daneellel. Biztonságban leszek, hacsak meg nem semmisítik az egész autót. Akkor meg mindegy, hol ülök, úgyis mindannyiunknak vége.

Giskard ezt a határozott kijelentést a szokottnál is tiszteletteljesebben fogadta.

- Ha netán rosszul érezné magát, uram...

- Akkor megállítod az autót, én átmászom a hátsó ülésre, és elhomályosíthatod a hátsó ablakokat. Sőt meg sem kell állnunk, menet közben is hátra tudok mászni. Számomra fontos, hogy minél jobban megismerjem az Aurorát, és megszokjam a külvilágot. A kérésemet tekintsd parancsnak, Giskard!

- Giskard barátom! Elijah kollégám kérése jogos - jegyezte meg Daneel halkán. - Elöl is megfelelő biztonságban lesz.

Giskard engedett a nyomásnak (Baley nem tudta megállapítani, kelletlenül tette-e, mert nem tudott olvasni annak nem egészen emberi arcvonásaiban), és elfoglalta helyét a pilótaülésen. Baley beült mellé, aztán - közel se olyan magabiztosan, ahogy az a hangjából kitűnt - kinézett a tisztára mosott szélvédőn. Mindenesetre megnyugtató érzéssel töltötte el, hogy mindkét oldalán ott tudhatott egy-egy robotot.

A sűrített levegővel működő hajtóművek megemelték az autót, s erre az megbillent kissé, mintha csak fel akarna tápázkodni. Baley valami émelygésszerűt érzett a gyomrában, és reménykedett, hogy nem fogja megbánni néhány pillanattal korábbi merészségét. Nem lett volna értelme bebeszélni magának, hogy már csak azért sem szabad félnie, mert Daneel és Giskard semmi jelét nem mutatja a félelemnek, hiszen a robotoknak nincsenek érzelmeik. Ezen elmélkedett, amikor az autó hirtelen meglódult, és Baley belesüppedt az ülésbe. Egy perc elteltével elérték a városban közlekedő expresszjárat gyorsaságát. Széles, fűvel benőtt úton száguldottak.

Csak növelte a sebesség érzetét, hogy a város barátságos fényeinek és építményeinek itt nyoma sem volt. Széles növényi szigetek, szabálytalan zöld alakzatok között haladtak előre. Baley igyekezett egyenletesen lélegezni és a lehető legtermészetesebb hangon beszélni semleges témákról.

- Ahogy elnézem, Daneel, nincsenek farmok körülöttünk. Mintha megműveletlen földek között járnánk.

- A terület a város tulajdona, Elijah kollégám. Ezek a parkok és birtokok magánszemélyek tulajdonában vannak.
- A városé - Baley nehezen tudta megemésztetni ezt a szót. Nagyon is jól tudta, hogy a Földön nem így néz ki egy város.
- Eos az Aurora legnagyobb és legfontosabb települése. Ez a város épült meg legelőször. Itt ülésezik az Aurora Törvényhozása. Hamarosan elhaladunk az elnök birtoka mellett. Nem elég, hogy ezt a prérit városnak hívják, ez a legnagyobb városuk. Baley jobbra-balra kibámult az ablakokon.
- Az volt a benyomásom, hogy Fastolfé és Gladia birtoka a város peremén van, és most Eos határában járunk.
- Szó sincs róla, Elijah kollégám. Most haladunk át a központon. A város határa hét kilométerre van, az úti célunkig pedig még majdnem negyven kilométert kell megtennünk onnan.
- Ez a város központja? De hiszen nem is látok épületeket.
- Szándékosan úgy helyezték el őket, hogy az útról ne legyenek láthatók. Egyetlenegy látszik ott a fák között. Fuad Labord, a híres író háza.
- Te honnan tudod, merre vannak a házak?
- Mindegyiknek a helyét betáplálták a memóriámba - mondta Daneel komoly hangon.
- Miért nincs forgalom az úton?
- Nagy távolságokra légikocsival vagy mágneses földalatti autókkal utaznak az emberek. A háromdimenziós kapcsolat...
- A Solarián távnézés a neve...
- A köznyelv itt is távnézésnek hívja, de hivatalosan HDK-nak nevezik. Így bonyolódik a kommunikáció java része. Aztán az auroraiak gyalogolni is szeretnek, és bevett dolog, hogy az ember több kilométert sétál egy baráti látogatás vagy éppenséggel egy üzleti tárgyalás kedvéért, ha nem sűrgeti az idő.
- Mivel a mi úti célunk túl messze van ahhoz, hogy gyalog menjünk, de túl közel ahhoz, hogy légikocsit vegyünk igénybe - meg persze a háromdimenziós kapcsolat se jöhet szóba -, ezért maradtunk a felszínen közlekedő autónál.
- Pontosabban a légpárnás autónál, Elijah kollégám, de gondolom, ezt nyugodtan nevezhetjük közönséges autónak.
- Mennyi idő alatt érünk Vasiliához?
- Hamarosan ott leszünk, Elijah kollégám. Talán tudod, hogy a Robotikai Intézetben fogjuk őt felkeresni.

Néhány pillanatnyi hallgatás után Baley törte meg a csendet:

- Mintha felhős lenne az ég alja.

Giskard szokatlanul nagy sebességgel vett egy kanyart, s ettől az autó mintegy 30 fokos szögben megdőlt. Baley elfojtott egy kiáltást, és megkapaszkodott Daneelben. Daneel átkarolta a vállát, és így két oldalról satuba fogva, vasmarokkal szorította a nyomozót. Amikor az autó végre egyenesbe került, Baley lassan kifújta tüdejéből a levegőt.

- Igen - felelt Daneel az előző megjegyzésre -, az előrejelzés szerint ezek a felhők még ma csapadékot hoznak.

Baley összevonta a szemöldökét. Egyszer a Földön elkapta már az eső, amikor a külvilágban egy mezőn gyakorlatozott. Úgy érezte magát, mintha hideg vízzel, ruhástul zuhanyozott volna le. Emlékezett, milyen pánik lett úrrá rajta egy pillanatra, amikor rájött, hogy nincs kéznél semmiféle kapcsoló, amivel elzárhatná az áradatot, és úgy érezte, most már örökké ömleni fog rá a víz. Aztán mindenki - ő is - futásnak eredt a száraz, megbízható City felé.

Most viszont az Aurorán volt, és nem tudta elképzelni, mit tesz itt az ember, ha elered az eső, és nincs city, amelynek oltalmában menedéket találhatna. Berohan a legközelebbi házba? És ott vajon magától értetődően szívesen látják a menekülőt?

Egy újabb éles kanyar után Giskard megszólalt:

- A Robotikai Intézet parkolójában vagyunk, uram. Bemehetünk, és megkereshetjük azt a házat, amelyet dr. Vasilia az Intézet területén tart fenn magának.

Baley bólintott. Megítélése szerint mintegy tizenöt-húsz földi percig tartott az út, és örült, hogy végre megérkeztek. Elhaló hangon felelte:

- Szeretnék megtudni egyet s mást dr. Fastolfe leányáról, mielőtt még találkoznék vele. Te nem ismered valami jól, ugye, Daneel?

- Amikor én létrejöttem - mondta Daneel -, dr. Fastolfe és a lánya már jó ideje külön éltek.

Sohase találkoztam dr. Vasiliával.

- Te viszont, Giskard, annál jobban ismered őt, igaz?

- Igen, uram - felelte Giskard közönyösen.

- És kedveltétek egymást?

- Azt hiszem, uram, dr. Fastolfe lánya kedvelte a társaságomat.

- Te is szerettél vele lenni?

Giskard alaposan megfontolt minden szót.

- Az emberi lények társasága mindig olyan érzést kelt bennem, amely, azt hiszem, megfelel annak, amit az emberek "kellemesnek" mondanak.

- Gondolom, dr. Vasilia jelenlétét a szokottnál is kellemesebbnek érezted. Jól gondolom?

- Az, hogy ő szeretett velem lenni - felelte Giskard még óvatosabban -, csakugyan különleges pozitronpotenciált stimulált bennem, s ennek hatására olyan folyamatok zajlottak le bennem, mint a gyönyört megtapasztaló emberi lényekben. Legalábbis így magyarázta ezt nekem egyszer dr. Fastolfe.

- Miért hagyta ott Vasilia az apját? - kérdezte Baley váratlanul.

Giskard nem válaszolt.

- Kérdeztem valamit, fiam! - csattant fel Baley olyan indulatosan, ahogyan csak a földlakók szoktak a robotokhoz.

Giskard Baleyre nézett, akinek egy pillanatra úgy tetszett, hogy a robot szemében pislákoló fény sértődötten fellángol a parancsoló szóra.

De Giskard szelíden, kifejezéstelen tekintettel válaszolt:

- Szeretnék választ adni a kérdésére, uram, de Miss Vasilia annak idején megparancsolta, hogy senkinek se szóljak erről egy szót se.

- Én viszont azt parancsolom most, hogy válaszolj, és elég nyomatékos parancsot tudok adni... ha úgy tartja kedvem.

- Sajnálom, uram - szabadkozott Giskard -, Miss Vasilia már akkor magas képzettségű robotszakértő volt, és a parancsai annyira erősek, hogy még most is ellen tudnak állni az ön utasításának.

- Tényleg képzett szakember lehetett - mondta Baley. - Dr. Fastolfe elárulta nekem, hogy Vasilia időnként még át is programozott téged.

- Ez a művelet nem járt semmiféle veszéllyel, uram. Dr. Fastolfe bármikor kijavíthatta volna az esetleges hibákat.

- És szükség volt javításra?

- Nem, uram.

- Milyen jellegű átprogramozást hajtott végre dr. Vasilia?

- Csak jelentéktelen módosításokat eszközölt a programon, uram.

- Talán igazat mondasz, de tedd meg nekem, hogy részletezed, pontosan mit csinált.

Giskard megint tétovázott, s ebből Baley mindjárt sejtette, miről van szó.

- Attól tartok, uram - felelte a robot -, hogy az átprogramozással kapcsolatos kérdésekre tőlem nem kaphat választ.

- Megtiltották, hogy válaszolj?

- Nem, uram, de az új program automatikusan kitörli az előzményeket. Ha változást eszközölnek rajta, nekem az az érzésem, hogy mindig is ilyen voltam, és nincsenek emlékeim a változtatás előtti időkről.

- Akkor honnan tudod, hogy dr. Vasilia csak jelentéktelen dolgokat változtatott meg a programban?

- Ezt abból tudom, hogy dr. Fastolfe sohasem tartotta szükségesnek kijavítani azt, amit Miss Vasilia megváltoztatott... legalábbis egyszer így mondta nekem. De talán kérdezze meg Miss Vasiliát, uram.

- Meg fogom őt kérdezni - válaszolta Baley.

- Csak attól tartok, uram, Miss Vasilia nem fog válaszolni.

Baley elkedvetlenedett. Eddig csak dr. Fastolfe-nak, Gladiának és a két robotnak tett fel kérdéseket, és ezeknek az alanyoknak mind nyomós okuk volt az együttműködésre. Most első ízben barátságatlan fogadtatásra kell számítnia.

37.

A légpárnás autó megállt egy füves tisztáson, Baley pedig kiszálláskor örömmel konstataálta, hogy újra szilárd talaj van a lába alatt.

Csodálkozva nézett végig az egymáshoz közel emelt építmények során. Jobbra egy fémből és üvegből épített hatalmas, egyszerű szögletes tömb állt.

- Ez a Robotikai Intézet? - kérdezte Baley.

- Valamennyi épület az Intézet tulajdona, Elijah kollégám - felelte Daneel -, és még így is csak egy részét látod most az egész komplexumnak. Zsúfoltabb az elrendezése, mint ahogyan azt az Aurorán megszokhattad, mivel az egész Intézet egyetlen önálló közigazgatási egységet alkot. Vannak itt lakóházak, laboratóriumok, könyvtárak, közösségi tornatermek és egyéb objektumok. Az a nagy épület a központ.

- Eosból érkező úgy tűnik, ezek a nagy, jól látható épületek igencsak elütnek a megszokott aurorai városképtől. Gondolom, sokan ellenezték a megépítésüket.

- Úgy tudom, Elijah kollégám, csakugyan voltak ellenzői az építkezésnek, de az Intézet vezetője befolyásos ember, az elnök jó barátja. Ha jól tudom, a kutatások szükségességére hivatkozva hoztak egy rendkívüli határozatot, amelyben engedélyezték az építkezést. - Daneel elgondolkozva körülnézett. - Én sem képzeltem ennyire zsúfoltnak - állapította meg.

- Hogyhogy, Daneel? Ezek szerint sohasem jártál még itt?

- Még soha, Elijah kollégám.

- És te, Giskard?

- Én sem, uram.

- Gond nélkül idetalátatok - csodálkozott Baley. - És... mintha ismernétek a helyet.

- Megfelelő eligazításban részesültünk, Elijah kollégám - mondta Daneel -, mivel ide kellett kísérnünk.

Baley elgondolkozva bólintott, majd megkérdezte:

- Dr. Fastolfe miért nem jött velünk? - Alighogy kimondta, máris rájött, mennyire fölösleges keresztkérdésekkel bombázni a robotokat. A gyors, váratlan kérdések esetén is várnak egy darabig, azután megfontoltan válaszolnak. Sohasem zavarodnak meg.

- Dr. Fastolfe magyarázatképpen elmondta, hogy mivel nem az Intézet munkatársa, nem találná helyesnek, ha hívatlanul beállítana.

- De miért nem vették fel az Intézetbe?

- Ennek az okát nem árulták el nekem, Elijah kollégám.

Baley Giskardra nézett. A robot rögtön válaszolt:

- Nekem sem, uram.

Tényleg nem tudják? Vagy csak megparancsolták nekik, hogy ne tudjanak róla? Baley vállat vont. Egyre megy. Az emberek hazudnak, a robotok parancsba kapják, hogy ne mondják meg az igazat.

Persze ha a kérdező elég ügyes és agresszív, a hazug embert megfélemlítheti, vagy rábizonyíthatja, hogy hazudik; ha a robotszakértő elég gátlástalan és elég nagy tudású, a robotot kényszeríteni tudja arra, hogy vegye semmibe az eredeti tiltó utasítást. Tehát a két különböző esetben más és más adottságokra van szükség, és Baleyből hiányoztak a robotok vallatásához szükséges képességek.

- Hol találjuk ilyenkor dr. Vasilia Fastolfe-ot?

- Éppen a háza előtt állunk - felelte Daneel.

- Ezek szerint a lakóhelyét is ismeritek?

- Ezt is rögzítették a memóriánkban, Elijah kollégám.

- Akkor vezessetek dr. Vasiliához!

A narancsszínű nap magasán járt az égen, majdnem dél volt már. Baley összerázkódott: amikor Vasilia háza felé közeledve beléptek a gyárépület árnyékába, hirtelen jelentősen csökkent a hőmérséklet.

Összeszorította az ajkait. Arra gondolt, milyen ostobák az emberek: a meghódított új világokon nem építettek cityket, következésképpen nem létezik hőmérséklet-szabályozás sem, és az űrlakók kiszámíthatatlan időjárás-változásoknak teszik ki magukat. Nem kevésbé nyugtalanító volt, hogy a nemrég még a horizonton látott felhősáv közelebb került hozzájuk.

Bármikor ömleni kezdhet az eső. Más se hiányzik már!

Milyen más a Földön! Baley visszavágyott a citykbe.

Giskard lépett be először az épületbe. Daneel kinyújtott karjával tartotta vissza Baleyt.

Na persze! Előbb még Giskard felderíti a terepet.

Egyébként Daneel is ezt tette. Emberi lény képtelen lett volna ennyire alaposan pásztázni környezetét a tekintetével. Baley biztos volt abban, hogy semmi sem kerülheti el Daneel két robotszemének a figyelmét. (Vajon miért nincs a robotoknak négy szemük szabályosan elosztva a fej területén? Vagy egy látósáv is körbefuthatna a fejükön. Az ember formájának szánt Daneeltől persze nem várható el ilyesmi, Giskardot viszont nyugodtan tervezhették volna ilyenre is. Vagy talán a különleges látószerv olyan bonyolult helyzetet idézne elő, amelynek kezeléséhez nem elegendő a pozitrontekervények kapacitása? Baley egy pillanatra ráérezett arra, milyen nehézségek keseríthetik meg egy robotszakértő életét.)

Giskard újra megjelent az ajtóban, és bólintott. Daneel karjának udvarias nyomására Baley elindult befelé. Félig nyitva volt az ajtó.

Vasilia nem szereltetett zárat az ajtajára, és Baleynek hirtelen eszébe jutott, hogy ugyanezt figyelte meg Gladia és Fastolfe házán is. A gyéren lakott bolygón a lakóépületek közötti nagy távolságok következtében kialakult a magántulajdon fokozott tisztelete, s ehhez hozzájárult még, hogy az auroraiak rendszerint nem avatkoztak be egymás ügyeibe; másrészt a mindenhol jelen levő robotok mindenféle zárnál hatékonyabb védelmet biztosítottak az illetéktelen behatolók ellen.

Baley megtorpant, mert Daneel figyelmeztetőleg megszorította a felső karját. A néhány lépéssel előttük járó Giskard beszédbe elegyedett két hasonszórú robottal.

Baley jeges gombócot érzett a gyomrában. Mi lesz, ha egy gyors manőverrel kicserélik Giskardot egy másik robotra? Vajon észrevenné? Meg tudna különböztetni két Giskard-szerű robotot? Lehet, hogy az a másik nem kapta parancsba, hogy megvédelmezze őt, és ártatlanul is veszélybe sodorná, a bajban pedig nem reagálna elég gyorsan?

Baley nagy nehezen nyugalmat erőltetett magára, és Daneelhez fordult.

- Ezek a robotok feltűnően hasonlítanak egymásra - állapította meg. - Te meg tudod különböztetni őket egymástól?

- Természetesen igen, Elijah kollégám. Eltérő a ruhájuk mintázata, és az azonosítószámuk is megkülönbözteti őket.

- Nekem egyformának tűnnek.

- Mert még nem szoktad meg őket, és nem veszed észre a részleteket.

Baley újra alaposan megnézte a két robotot:

- Hol vannak azok az azonosítási számok?

- Könnyen megtalálja őket az, aki tudja, merre kell keresgélne, és a látószerve az emberi szemnél érzékenyebb az infravörös jelekre - magyarázta Daneel.
- Ezek szerint én bajosan tudnék különbséget tenni közöttük, ugye?
- Szó sincs róla, Elijah kollégám. Elég, ha megkérdezed a robottól a teljes nevét és a gyártási számát. Meg fogja mondani.
- Akkor is, ha előzőleg arra utasították, hogy hamis számot mondjon be?
- Miért adnának neki ilyen utasítást?

Baley úgy döntött, inkább nem kezd magyarázkodni.

Egyébként is, Giskard már jött visszafelé.

- Uram, fogadják önt - újságolta. - Kövessen, kérem!

A két háziszolga mutatta az utat. Mögöttük lépkedett Baley, mellette pedig Daneel, aki még mindig nem engedte el a nyomozó karját.

Giskard zárta a sort.

A két háziszolga megállt egy kétszárnyas ajtó előtt, amely - szemmel láthatólag önműködően - kitért előttük. A vastag függönyökön átszűrődő napfény szürkés homályba vonta a szobát.

Baley csak elmosódottan látta azt az apró emberalakot, aki hanyag tartásban ült egy magas széken, és könyökével egy fal mellé tolt asztalra támaszkodott.

Ezúttal Baley és Daneel ment előre, s Giskard követte őket. Az ajtó becsukódott, és ettől csak még sötétebb lett a helyiség.

- Ne jöjjenek közelebb! Maradjanak ott! - kiáltott rájuk egy éles női hang.

Abban a pillanatban napfény öntötte el a szobát.

38.

Baley hunyorogva nézte a mennyezetet. Az üvegtetőn keresztül látni lehetett a napot. Igaz, hogy furcsán homályosnak látszott, és bele is tudott nézni, de ez nem befolyásolta a szoba világítását. Feltehetően az üveg anélkül terítette szét a fényt, hogy elnyelte volna.

Baley ezután a nőre pillantott, aki változatlan testtartásban ült a széken.

- Dr. Vasilia Fastolfe-hoz van szerencsém? - kérdezte a nyomozó.

- Dr. Vasilia Alienához, ha már a teljes nevemre kíváncsi. Nem veszem kölcsön idegenek nevét. Szólítson dr. Vasiliának! Így ismernek az Intézetben. - Aztán valamivel enyhébb hangon folytatta: - És te hogy vagy, Giskard, öreg barátom?

Giskard tőle szokatlan hangnemben felelt:

- Üdvözlöm... - Egy pillanatig habozott, majd ugyanolyan negédesen folytatta: - Üdvözlöm, Kiskisasszonyom.

Vasilias mosolyodott.

- Az pedig ott, gondolom, az az ember formájú robot lehet, akiről már olyan sokat hallottam: Daneel Olivaw.

- Az vagyok, dr. Vasilias - vágta rá Daneel fűgén.

- Aztán itt van még ez a... földlakó is.

- Doktornő, a nevem Elijah Baley - mondta a nyomozó kimerően.

- Igen, tisztában vagyok azzal, hogy a földlakóknak is van nevük, és hogy a magáé Elijah Baley - felelte a nő hűvösen. - Cseppet sem hasonlít arra a színészre, aki magát alakította abban a hipervíziós drámában.

- Tudom, doktornő.

- A Daneelt alakító színész viszont eléggé hasonlított Daneel Olivawra... de gondolom, nem azért vagyunk itt, hogy erről társalogjunk.

- Csakugyan nem azért...

- Ha jól tudom, inkább azért, hogy elmondja, miért említette a múltkor Santirix Gremionist. Megmondja szépen, és már mehet is. Rendben?

- Nincs egészen rendben - mondta Baley. - A látogatásomnak nem ez az elsődleges célja, bár gondolom, erre is sort keríthetünk majd.

- Na ne mondja! Maga azt hiszi, hogy mi itt most hosszasan és kimerítően fogunk megvitatni valamely tetszőleges témát?

- Én azt hiszem, dr. Vasilias, jól tenné, ha hagyná, hogy úgy irányítsam a beszélgetést, ahogy az nekem tetszik.

- Ezt fenyegetésnek szánta?

- Nem.

- Még sohasem találkoztam földlakóval, és talán érdekes lenne megtudnom, miben hasonlít arra a színészre, aki magát játszotta, ha már a külső hasonlóság annyira elenyésző. Szóval tényleg olyan ügyes, amilyennek az a műsor bemutatta?

- Azt a műsort túldramatizálták, és minden jellemvonásomat eltúlozták. Inkább fogadjon el olyannak, amilyen vagyok, és kizárólag a tapasztalatai alapján ítéljen meg!

Vasilias felkacagott.

- Annyi mindenesetre látszik magán, hogy nem sikerült megfélemlítenem. Ez jó pont. Vagy azt hiszi, a Gremionis-ügy emlegetése feljogosítja a parancsolgatásra?

- Én csak azért vagyok itt, hogy kiderítsem az igazságot Jander Panell ember formájú robot meggyilkolása ügyében.

- Meggyilkolták? Ez azt jelenti, hogy valaha életben volt?

- Inkább így szoktam mondani, mert túl hosszú lenne állandóan azt hajtogatnom, hogy "működésképtelenné tették". Talán zavarja a szóhasználat?

- Maga egészen jól érvel - állapította meg Vasilia. - Debrett, hozz egy széket a földlakónak, mert ha csakugyan hosszan fogunk beszélgetni, állva elfárad. Aztán menj vissza a falmélyedésedbe! Te is keress magadnak egy helyet, Daneel! Giskard, te gyere ide mellém! Baley leült.

- Köszönöm, Debrett... Dr. Vasilia, nincs felhatalmazásom arra, hogy kérdéseket tegyek fel önnek, és törvényes úton nem is kényszeríthetem arra, hogy válaszoljon. De Jander Panell halála olyan helyzetbe hozta az apját...

- Kicsodát?

- Az apját.

- Ide hallgasson, földlakó! Én megtehetem, hogy néha az apámnak nevezek egy személyt, de senki mástól nem tűröm el ugyanezt. A nevét mondja inkább!

- Dr. Han Fastolfe-ről beszélek. Papíron legalábbis ő az apja. Vagy talán nem?

- Maga egy biológiai fogalmat takaró kifejezést használ. Tényleg vannak közös génjeim azzal az emberrel. A Földön ezt apa-leány kapcsolatnak hívják, az Aurorán viszont kizárólag orvosi és genetikai vonatkozása van ennek a dolognak. Bizonyos értelemben csak arról van szó, hogy egyes anyagcsere-folyamatok során kénytelen vagyok figyelembe venni a velem közös géneket birtokló egyének - például szülők, testvérek, gyermekek - élettani és biokémiai tulajdonságait. Egyébként az illetendő aurorai társaságban általában nem esik szó ezekről a kapcsolatokról. Azért magyaráztam ezt el, mert maga a Földről jött ide.

- Ha vétettem az itteni szokások ellen, nézze el nekem, a tudatlanságom az oka - mondta Baley. - Használhatom a szóban forgó úriember nevét?

- Természetesen.

- Nos, Jander Panell halála elég nehéz helyzetbe hozta dr. Fastolfe-ot, és kegyed is érdekelt a dologban, amennyiben segíteni akar neki.

- Miből gondolja, hogy segíteni akarok neki?

- Ő a... ő nevelte fel, ő gondozta magát. Valamikor kölcsönösen mély érzelmeket tápláltak egymás iránt. És ő még ma is nagyon szereti magát.

- Ezt tôle hallotta?

- Kiderült a beszélgetéseinkből... és abból, hogy mennyire érdekli őt Gladia Delmarre, az a solariai nő, kizárólag azért, mert hasonlít kegyedre.

- Ezt is ő mondta?

- Igen. De ha nem is mondta volna, akkor is szembetűnő a hasonlóság, és nyilvánvaló a következtetés.

- Mindezek ellenére, földlakó, én semmivel sem tartozom dr. Fastolfe-nak, ezért nem is érdekelnek a maga következtetései.

Baley megköszöri a torkát.

- Tegye most félre a személyes érzelmeit, és gondoljon a galaxis jövőjére! Dr. Fastolfe szeretné, ha az emberi faj új világokat gyarmatosítana. Ha Jander halálának politikai következményei odáig vezetnének, hogy az új világokat robotok kutatnák fel és népesítenék be, az dr. Fastolfe szerint katasztrofális következményekkel járna az Aurorára és az egész emberiségre nézve. Kegyed nyilván nem akar közreműködni ennek a katasztrófának az előkészítésében.

Vasilia árgus szemekkel figyelte Baleyt, de közönyös hangon válaszolt:

- Természetesen magam is így gondolkodnék, ha egyetértnék dr. Fastolfe-fal. Csakhogy nem értek vele egyet. Én nem látok semmilyen veszélyt abban, hogy ember formájú robotok végezzék el a szükséges munkálatokat. Sőt éppen azért dolgozom itt, az Intézetben, hogy ezt lehetővé tegyem. Globalista vagyok, dr. Fastolfe viszont humanista, tehát a politikai ellenfelem.

Vasilia tömören válaszolt, nem beszélt mellé, nem húzta az időt. Minden felelet után szünetet tartott, mintha máris érdeklődve várná a következő kérdést. Baleynek az volt a benyomása, hogy remekül elszórakoztatja a nőt, akit érdekelnek a nézetei, és aki talán még meg is tippeli magában a következő kérdést. Vasilia láthatóan eltökélte, hogy nem ad ki több információt, mint amennyi feltétlenül szükséges, és ezzel szándékosan újabb és újabb kérdések feltevésére kényszerítette Baleyt.

- Régóta dolgozik itt, az Intézetben?

- Az Intézet létrehozása óta.

- Hány embert alkalmaznak?

- Az aurorai robotszakértőknek körülbelül az egyharmadát, bár ezeknek csak a fele él és dolgozik ténylegesen az Intézet területén.

- A munkatársai is osztják azt a véleményét, hogy a robotoknak kellene felfedezniük az új világokat? Egységesen ellenzik dr. Fastolfe álláspontját?

- Azt hiszem, a többség globalista, bár nem tudok róla, hogy szavazás tárgyává tették volna ezt a kérdést, vagy akár hivatalos vitát rendeztek volna róla. Egyenként kellene megkérdeznie az emberek véleményét.

- Dr. Fastolfe is az Intézet alkalmazottja?

- Nem.

Baley várt egy kicsit, de Vasilia nem volt hajlandó magyarázatot fűzni a válaszhhoz.

- Nem meglepő ez? - kérdezte végül a nyomozó. - Azt hittem, ha valaki, hát ő biztosan itt dolgozik.

- Az az igazság, hogy nincs szükségünk rá. És ami kevésbé lényeges: neki sincs szüksége miránk.

- Ez aztán még meglepőbb.

- Nem hiszem... - Ezúttal Vasilia nem hallgatott el, hanem haragosan folytatta: - Ő Eos városában lakik. Gondolom, földlakó, maga is tudja, mit jelent ez a név.

Baley bólintott.

- Eos a hajnal istennője a görög mitológiában, ahogyan Aurora a rómaiban.

- Pontosan így van. Dr. Fastolfe a Hajnal városában él, a Hajnal bolygóján, mégsem hisz az új hajnalban. Nem érti meg, hogy az űrlakók hajnalát galaktikus nappallá kell változtatnunk, és ennek egyetlen módja van: a robotokat kell megbíznunk az új világok felfedezésével. Ő elutasítja az elméletünket... vagyis nem fogad el minket.

- Miért tartják ezt az egyedüli üdvözítő módszernek? - kérdezte Baley lassan. - Az Aurorát és a többi Külső Világot is emberi lények fedezték fel és népesítették be, nem pedig robotok.

- Hadd javítsam ki! Nem általában emberi lények: földlakók. Nem gyarmatosítottak eléggé hatékonyan, pazarolták az energiát, és ma már nem engedjük meg nekik, hogy új telepeket hozzanak létre. Mi hosszú életű, egészséges űrlakók lettünk, és a robotjaink összehasonlíthatatlanul sokoldalúbbak és rugalmasabbak, mint egykor azoknak a földlakóknak a robotjai, akik megalapították a világainkat. Más idők járnak, megváltozott a helyzet. Ma a robotokkal történő gyarmatosítás az egyetlen lehetséges megoldás.

- Tegyük fel, hogy kegyednek igaza van, és dr. Fastolfe téved. Attól még az ő érvelése is logikus lehet. Miért nem fogadják el kölcsönösen egymást ő és az Intézet? Csak azért, mert ebben az egy kérdésben eltér a véleményük?

- Nem, ez a nézeteltérés csak másodlagos. Egy sokkal alapvetőbb konfliktus is létezik közöttünk.

Baley megint várt egy kicsit, de Vasilia most is beérte ennyivel. A nyomozó úgy érezte, nem lenne tanácsos hangot adnia ingerültségének, ezért csak halkán, puhatolózva tette fel a kézenfekvő kérdést:

- Mi az az alapvető konfliktus?

Vasilia egyre kevésbé titkolta, hogy szórakoztatja a beszélgetés. Valamelyest meglágyultak a vonásai, és egy pillanatra nagyon hasonlított Gladiára.

- Látom, képtelen kikövetkeztetni. El kell magyaráznom magának.

- Éppen erre kértem az előbb, dr. Vasilia.

- Rendben van, válaszolok. Azt hallottam, hogy a földlakók rövid életűek. Vagy talán rosszul tudom?

Baley vállat vont.

- Vannak közöttünk, akik száz földi évig is élnek - mondta, majd rövid gondolkozás után hozzátette: - Az körülbelül százharminc metrikus évnél felel meg.

- Maga mennyi idős?

- Földi évben számítva negyvenöt, metrikusban hatvan.

- Én hatvanhat metrikus évet éltem eddig, és előttem van még legalább három metrikus évszázad... ha vigyázok magamra.*

Baley széttárta a karjait.

- Gratulálok!

- Ennek azért hátrányai is vannak.

- Ma reggel azt hallottam valakitől, hogy három-négyszáz év alatt sok veszteség éri az embert.

- Én is attól tartok - mondta Vasilia. - Persze sok-sok pozitív tapasztalat is felhalmozódik, és a dolgok kiegyenlítik egymást.

- Milyen hátrányokra gondolt?

- Maga nem tudós ember.

- Nem, én nyomozó vagyok... ha úgy tetszik, zsaru.

- De a saját bolygóján talán ismer tudósokat.

- Találkoztam már néhányal - felelte Baley óvatosan.

- És tudja, hogyan dolgoznak? Mi itt úgy tudjuk, hogy a szükség rákényszeríti őket az együttműködésre. Rövid életűek, legfeljebb félszáz évet áldozhatnak az aktív munkára, vagyis hét metrikus évtizednél is kevesebbet. Ennyi idő alatt nem lehet túl sokat elérni.

- Néhány tudósunk ennél sokkal rövidebb idő alatt is komoly eredményt tudott elérni.

- Mert eleve az elődeik felfedezéseiből indultak ki, és felhasználták a kortársaik kutatási eredményeit is. Vagy talán nem így szokás a Földön?

- Dehogyan. Nálunk mindenki tagja a tudósok közösségének. Nem léteznek idő- és térbeli korlátok.

- Érthető. Másképp nem is mennének semmire. A tudósok tisztában vannak azzal, hogy egyedül nem érhetnek el komoly eredményt, ezért kénytelenek csatlakozni a közösséghez. Így gyorsabban halad előre a tudomány, mint ha mindegyikük egyedül próbálna.

- Az Aurorán és a többi Külső Világon talán nem ez a helyzet? - kérdezte Baley.

- Elméletileg nálunk is így van, a gyakorlat viszont egészen más. A mi társadalmunkban, ahol hosszabb életűek az emberek, nem hat annyira erősen ez a kényszer. A tudósok itt akár három-három és fél évszázadot is szentelhetnek egy-egy probléma megoldására, és így egyetlen magányos tudós is elérhet jelentős eredményeket. Intellektuális mohóság alakulhat ki az emberekben... egyedül akarnak elérni valamit, és ennek érdekében inkább vállalják az általános fejlődés lassítását, mintsem hogy feladják önálló gondolataikat. Így aztán az űrlakó világokon csakugyan lassabban halad előre a tudomány, és bár több hatalmas előnyünk van a földlakókkal szemben, ilyen szempontból mégsem tudjuk lehagyni őket.

- Gondolom, ezzel azt akarja mondani, hogy dr. Han Fastolfe is ilyen tudós.

- Igen. A pozitronagyakkal kapcsolatos elméleti kutatásai tették lehetővé az ember formájú robotok megépítését. Dr. Fastolfe az azóta már elhunyt dr. Sarton segítségével meg is alkotta Daneelt, a maga robot barátját, de nem hozta nyilvánosságra, és azóta se teszi hozzáférhetővé az elmélet egyes lényeges részleteit. Így aztán az ő közreműködése nélkül lehetetlenség ember formájú robotokat készíteni.

Baley összevonta a szemöldökét.

- És a Robotikai Intézet a tudósok együttműködésének megvalósítását tűzte ki céljául?

- Pontosan. Száz-egynéhány élvonalbeli robotikai szakember dolgozik nálunk, több korosztályt és szakterületet képviselnek, és mindegyikük más-más szintre jutott a kutatásban. Más bolygókon is szeretnénk létrehozni robotikai intézeteket, hogy csillagközi szervezetté nőjünk ki magunkat. A magunk eredményeivel mindannyian készek vagyunk hozzájárulni a közös műhöz. Mi önként, közérdekből vállalkozunk arra, amit a rövid életük korlátai közé szorított földlakók kényszerből tesznek. Dr. Han Fastolfe viszont nem hajlandó erre. Biztosra veszem, hogy ön egy nemes lelkű, idealista aurorai hazafit lát dr. Han Fastolfe-ban, pedig ő nem akarja beadni a közösbe azt, amit a saját szellemi tulajdonának tekint. Ezért nincs ránk szüksége, és nekünk sincs szükségünk órá, mivel tulajdonjogot formál bizonyos tudományos felfedezésekre. Gondolom, most már nem rejtély ön előtt, mi a kölcsönös ellenérzés forrása. Baley bólintott.

- Gondolja, célravezető, hogy feladják a személyes dicsőségüket?

- Bizonyára az! - vágta rá Vasilia mogorván.

- És sikerült már az Intézet munkatársainak kollektív erőfeszítéssel lemásolniuk a humanoid robotok pozitronagyának elméletét, amit dr. Fastolfe egyedül kidolgozott?

- Idővel sikerülni fog. Ez elkerülhetetlen.

- És nem próbálták időt nyerni azzal, hogy megkíséreljék kiszedni dr. Fastolfe-ből a titkot?

- Azt hiszem, hamarosan sikerül őt meggyôznünk.

- A Jander-botrány révén?

- Azt hiszem, földlakó, ez a kérdése felesleges volt. Nos, elmondtam mindent, amit hallani akart?

- Megtudtam néhány új dolgot - felelte Baley.

- Akkor ideje, hogy rátérjen Gremionis ügyére. Miért említette a múltkor velem kapcsolatban annak a borbélynak a nevét?

- Borbély?

- Egyebek között fodrászmesternek is képzelet magát, holott nem több, mint egy közönséges borbély. Beszéljen róla, vagy ezen a ponton fejezzük be a beszélgetést!

Baley egészen kimerült. Vasilia láthatóan élvezte a szópárbajt. Ahhoz épp eleget mondott, hogy felkeltse az étvágyát, mostantól viszont csak a nyomozó által szállított értesülésekért cserébe hajlandó újabb információkkal szolgálni. Neki viszont nincsenek meg azok az értesülései, amelyekre hivatkozott. Csak feltevései vannak, amelyek közül ha egy is téves, akkor mindennek vége.

Ezért aztán Baley a maga eszközeivel folytatta a harcot.

- Ugye tudja, dr. Vasilia, hogy felesleges lenne megpróbálnia elhíttetni velem, hogy nevetséges, alaptalan rágalom kapcsolatot feltételezni kegyed és Gremionis között?

- Miért ne tenném, amikor valóban nevetséges ilyesmiről beszélni?

- Dehogyan. Ha az lenne, akkor kegyed távnézéskor az arcomba nevetett volna, és egy gombnyomással megszakította volna a háromdimenziós összeköttetést. A pusztán tény, hogy eredeti álláspontján módosítva hajlandó volt fogadni engem, az, hogy már jó ideje beszélgetünk, és sok mindent elmondott, mindez arra utal, hogy fél az aduimtól.

Vasilia arcizmai megfeszültek. Halkan, dühösen válaszolt:

- Ide hallgasson, kicsi földlakó! Valószínűleg tudja, hogy támadható vagyok. Dr. Fastolfe az apám, és vannak az Intézetben olyanok, akik eléggé ostobák vagy tisztességtelenek ahhoz, hogy emiatt bizalmatlanságot tápláljanak irántam. Nem tudom, miféleket hallott vagy talált ki, de biztos, hogy nevetséges vádakkal illet. Mindenesetre bármennyire nevetséges is a vád, hatásosan felhasználhatják ellenem, úgyhogy hajlandó vagyok alkuba bocsátkozni.

Elmondtam már egyet-mást, és még többet is mondhatok, de csak akkor, ha felfedi a kártyáit, és meggyôz arról, hogy igazat beszél. Tehát elô a fârbával, mégpedig most rögtön! Ha rájövök, hogy ugrat, nem veszítek semmit azzal, hogy kirúgom... és még örömömre is szolgálna a dolog. Ez esetben felhasználok a rendelkezésemre álló eszközöket, és nyomást gyakorolok az elnökre, hogy vonja meg magától a tartózkodási engedélyét, és akkor mehet vissza a Földre. Már így is elegenden szorgalmazták ezt az elnöki intézkedést, bizonyára nem akarja, hogy én is közéjük álljak! Tehát beszéljen! Rajta!

39.

Baley eddig sötétben tapogatózott, hogy kiderítse, helyes-e eredeti feltételezése. Most viszont látta, hogy változtatnia kell a taktikán. Ha folytatja, amit elkezdett, Vasilia hamarosan átlát a szitán - hiszen nem bolond -, és rögtön beléfojtja a szót. Baley tudta, hogy jó nyomon jár, és nem akart visszakozni. Még ha igaz is az, amit Vasilia az ô bizonytalan helyzetéről mondott, nem fogadta volna ôt, ha nem sejti, hogy nem is annyira nevetségesek az állításai.

A nyomozónak most ki kell rukkolnia valamivel, valami mellbevágó dologgal, hogy Vasilia fölé kerekedhessen. Kénytelen lesz kockáztatni.

- Santirix Gremionis felajánlkozott kegyednek - mondta, és mielőtt még Vasilia válaszolhatott volna, mindjárt meg is emelte a tétet. - Ráadásul nemcsak egyszer, hanem többször is - tette hozzá egy kicsit kegyetlenül.

Vasilia két kézzel átfogta a térdét, és fészkelôdni kezdett a székén, mintha kényelembe akarná helyezni magát. Giskardra nézett, aki mozdulatlanul, kifejezéstelen arccal álldogált mellette.

Vasilia végül Baleyre pillantott, és megszólalt:

- Az az idióta nemre és korra való tekintet nélkül mindenkinek felajánlkozik, akit csak meglát. Az lett volna a meglepô, ha nem kezd ki velem.

Baley legyintett. (És Vasilia nem kacagott fel, nem fejezte be a beszélgetést, még csak dühösnek sem látszott. Várta, mire akar kilyukadni Baley, s ez arra utalt, hogy a nyomozó jó helyen tapogatózik.)

- Ön túloz, dr. Vasilia. Még az is tud válogatni, aki teljesen híján van az ítélôképességének. Gremionisnak kegyedre esett a választása, és az elutasítás ellenére többször is próbálkozott, holott ez ellentétes az aurorai szokásokkal.

- Örülök, hogy a visszautasításról is tud - mondta Vasilia. - Egyesek azt hiszik, hogy illedelmességbôl minden - vagy csaknem minden - ajánlatot el kell fogadni, de nekem más a

véleményem. Miért kellene kitennem magam egy unalmas aktusnak? Csak az időmet vesztegetném. Talál valami kivetnivalót a viselkedésemben, földlakó?

- Az aurorai szokásokról egyszerűen nincs véleményem, se ilyen, se olyan. - (Vasilia még mindig vár és hallgat. Vajon miért? Talán arra vár, amit ő még mindig nem mert kimondani?)

- Van egyáltalán valami említésre méltó mondanivalója... vagy végeztünk? - kérdezte a nő erőltetett könnyedséggel.

- Még nem végeztünk - felelte Baley, és tudta, hogy megint kockáztatnia kell. - Kegyed észrevette Gremionisban az állhatatosságot - ami ritkaság az auroraiaknál -, és arra gondolt, hasznot húzhatna belőle.

- Na ne mondja! Ez örülség! Mi hasznom származhatott volna nekem az ő hajthatatlanságából?

- Nyilvánvaló volt, mennyire ragaszkodik önhöz Gremionis. Nem lehetett nehéz úgy irányítani, hogy inkább valaki másnál próbálkozzon, olyasvalakinél, aki nagyon hasonlít kegyedre. Hát erre buzdította Gremionist, és talán még azt is megígérte neki, hogy ha a másik nemet mond, ön a rendelkezésére áll.

- És ki lenne az a szerencsétlen nőszemély, aki ennyire hasonlít rám?

- Nem tudja, dr. Vasilia? Ne színleljen naivságot! Gladiáról beszélek, arról a solariai nőről. Mondtam már, hogy dr. Fastolfe azért vette őt a védelmébe, mert felfedezte, mennyire hasonlít kegyedre. Amikor a beszélgetésünk elején utaltam erre, cseppet sem lepődött meg. Most már ne tegyen úgy, mintha nem értené, kiről van szó!

Vasilia haragos pillantást vetett Baleyre.

- És abból, hogy Gremionis érdeklődik Gladia iránt, maga arra következtetett, hogy az a borbély engem környékezett meg először? Ezt a légből kapott feltevését akarta elmondani nekem?

- Nem annyira légből kapott. Más bizonyítékaim is vannak. Még mindig tagad?

Vasilia elgondolkozva végighúzta kezét a hosszú asztalon, Baley pedig közben azon tűnődött, mit rejtenek az ott heverő papírlapok. Tudta, hogy bármily figyelmesen és odaadóan tanulmányozná is azokat a bonyolult ábrákat, úgysem értene belőlük semmit.

- Fárasztó az érvelése - szólt Vasilia. - Az előbb azt mondta, Gremionis kezdetben hozzám vonzódott, azután ahhoz a solariai nőhöz, a hasonmásomhoz. Most meg azt akarja, hogy letagadjak mindent. De miért is venném a fáradságot? Mi jelentősége lenne az egésznek, még ha maga szerint árthat is nekem a dolog? Azt mondja, zavart Gremionis közeledése, és ezzel ügyesen eltereltem a figyelmét. Mit számít, ha így volt?

- Nem az a fontos, hogy kegyed mit tett. Az a fontos, hogy miért tette - mondta Baley. - Tudta, hogy Gremionis kitartó. Magának újra és újra felajánlkozott, és Gladiának is többször megismételné az ajánlatát.

- Feltéve, hogy Gladia elutasítja őt.

- Gladia solariai, és nem éppen kiegyensúlyozott a szexuális élete. Megkockáztatom: kegyed is tudta, hogy mindenkit visszautasít. Bármennyire elidegenedett is már az ap... akarom mondani, dr. Fastolfe-től, gondolom, az érzelmi kötődése megvan még, és figyelni, kivel próbálja magát helyettesíteni.

- Gladia csak a jó ízléséről tett tanúbizonyságot, amikor elutasította Gremionist.

- És kegyed nagyon jól tudta, hogy ezt fogja tenni.

- Na és? Milyen jelentősége van ennek?

- Ha Gremionis megismétli az ajánlatát, az azt jelenti, hogy többször megfordul Gladia házában, hogy teljesen "rászáll".

- Utoljára kérdezem: mit számít ez?

- Gladia házában volt egy nem mindennapos tárgy: Jander Panell, a két humanoid robot egyike.

Vasilia rövid habozás után megkérdezte:

- Hová akar kilyukadni?

- Szerintem kegyed a következőt ötlötte ki: ha Jander Panell elpusztul, és dr. Fastolfe belekeveredik a gyilkossági ügybe, kizsarolhatják belőle az ember formájú robotok pozitronagyának a titkát. Gremionist felhasználhatják a céljaik elérésére, hiszen dühíti őt Gladia makacssága, gyakran megfordul a háznál, és rábírhatják arra, hogy a robot meggyilkolásával álljon bosszút a nőn.

Vasilia sűrű pislogások közepette válaszolt:

- Hiába lenne húsz másik indítéka is annak a szerencsétlen borbélynak. Még arra se tudta volna utasítani Jander Panellt, hogy kezet fogjon vele. Fényévekre van attól, hogy mentális zárlatot idézzen elő egy robotnál.

- Most mondta ki a lényegét - szólt Baley halkán. - Azt hiszem, várt is erre a pillanatra, azért nem dobott ki eddig: kíváncsi volt, felmerült-e bennem ez a lehetőség vagy sem. Azt állítom, hogy a Robotikai Intézet Gremionisszal végeztette el a piszkos munkát, és kegyed volt az összekötő.

Megint Vasilja

40.

Mintha kimerevítették volna a holografikus képet egy hipervíziós drámában.

Természetesen egyik robot se hagyta el a helyét, de Baley és dr. Vasilja Aliena is mozdulatlan maradt. Hosszú, szokatlanul hosszú másodpercek teltek el, aztán Vasilja nagyot sóhajtott, és felállt.

Üres mosoly jelent meg az arcán, és halkán beszélt:

- Azt állítja, földlakó, hogy bűnrészes vagyok az ember formájú robot elpusztításában?

- Valami ilyesmire gondoltam, doktornő - felelte Baley.

- Köszönöm, hogy elmondta. Most pedig távozni fog - jelentette ki Vasilja, és az ajtóra mutatott.

- Attól tartok, doktornő, nem óhajtok távozni.

- Nem érdekel, mit kíván és mit nem, földlakó.

- Pedig kénytelen foglalkozni velem, mert máskülönben nem tud eltávolítani az akaratom ellenére.

- Vannak robotjaim, akik a kérésemre illedelmesen, de határozottan kitessékelik, anélkül hogy kárt tennének magában; legfeljebb az önérzetét fogják ezzel megsérteni, ha egyáltalában van magának ilyen.

- Csak egy robotja van itt, én viszont kettőt is elhoztam magammal, akik nem fogják megengedni, hogy kidobjon.

- Egy szavamba kerül, és a következő pillanatban húsz robot áll a rendelkezésemre.

Baley hangnemet váltott:

- Dr. Vasilja, kérem, értse meg a helyzetemet! Kegyed meglepődött, amikor meglátta Daneelt.

Gyanítom, hogy bár a munkahelyén, a Robotikai Intézetben ember formájú robotok előállításán fáradoznak, sohasem látott még kész, működő példányt, tehát a robotjai se láthattak ilyet. Nézze csak meg Daneelt, éppolyan, mint egy ember. A néhai Janderent kívül nem készült még ennyire emberi külsejű gép. A robotjai embernek nézik majd, ő pedig tudja, hogyan utasíthatja őket engedelmességre, talán még a kegyed parancsai ellenére is.

- Szükség esetén éppenséggel húsz emberi lényt is idehívhatok az Intézetből, hogy kidobják magát - fenyegetőzött Vasilja -, viszont könnyen lehet, hogy ők igenis tesznek némi kárt magában, és a robotjai nem tudnak majd hatékonyan közbelépni, még Daneel sem.

- Hogyan akarja idehívni őket? A robotjaim nem adnak erre lehetőséget. Rendkívül jók a reflexeik.

Vasilia elővillantotta a fogait, arcán mosolynak nem nevezhető grimasz jelent meg.

- Daneelről most nem szólok, de Giskardot szinte születésem óta ismerem. Nem hiszem, hogy bármilyen módon megakadályozná, hogy segítséget hívjak, és szerintem Daneelt is visszatartaná a közbelépéstől.

Baley igyekezett, hogy ne remegjen a hangja. Tudta, hogy eljött a legkockázatosabb pillanat.

- Mielőtt bármit tenne is, kérdezze meg Giskardtól, mi a szándéka akkor, ha mi ketten ellentétes értelmű parancsokat adunk neki!

- Giskard! - kezdte Vasilia óriási önbizalommal.

Giskard tágra nyílt szemmel Vasilia felé fordult, és különös hangsúllyal válaszolt:

- Köteles vagyok megvédelmezni Mr. Baleyt, Kiskisasszonyom. Ő a fontosabb.

- Valóban? Kinek az utasítását követed? Ezét a földlakóét? Ezét az idegenét?

- Dr. Han Fastolfé parancsolta így - mondta Giskard.

Vasilia villámló szemekkel ült vissza a székre. Ölében nyugvó keze remegett. Szinte mozdulatlan ajkai közül préselte ki a mondatot:

- Szóval téged is elvett már tőlem.

- Ha ennyi bizonyíték nem lenne elég - szólt közbe Daneel kérdés nélkül -, én is Elijah kollégát részesítem előnyben.

Vasilia keserőséggel vegyes kíváncsisággal nézett Daneelre.

- Elijah kollégát? Így hívod őt?

- Igen, dr. Vasilia. És nemcsak dr. Fastolfé utasításának a hatására döntöttem úgy, hogy a földlakót fogom támogatni önnel szemben, hanem azért is, mert a földlakó és én kollégák vagyunk ebben a nyomozásban, és mert... - Daneel elhallgatott, mintha őt is meglepné, amit mondani készül, aztán mégis kimondta: - ...barátok vagyunk.

- Barátok? - hitetlenkedett Vasilia. - Egy földlakó és egy humanoid robot? Persze végül is van közöttük hasonlóság. Egyik sem sikerült teljesen emberire.

- És mégis összeköti őket a barátság - vágott vissza Baley éles hangon. - A saját érdekében kérem, ne tegye próbára a mi... - most ő hallgatott el, mintegy meglepetve, aztán befejezte a hihetetlennek hangzó mondatot - ...szeretetünk erejét.

- Mit akar? - kérdezte Vasilia Baleyhez fordulva.

- Információt. Azért hívtak ide az Aurorára, a Hajnal bolygóra, hogy megoldják egy rendkívül bonyolultnak látszó ügyet. Dr. Fastolfé-ot alaptalanul vádolják, és nem lehetetlen, hogy ennek katasztrofális következményei lesznek mindkettőnk világára nézve. Daneel és Giskard jól

ismerik a problémát, és tudják, hogy az Első Törvény sürgős és egyértelmű érvénybe lépését leszámítva, semmi se lehet fontosabb, mint hogy segítsenek nekem fényt deríteni erre a rejtélyre. Mivel hallották, amit mondtam, és tudatában vannak annak, hogy kegyed esetleg bűnrészes lehet, azt is tudják, hogy nem engedhetik meg ennek a beszélgetésnek a félbeszakítását. Ezért még egyszer figyelmeztetem: ne kockáztasson, ne kényszerítse őket arra, hogy megtegyék, amit tenniük kell, amennyiben nem hajlandó válaszolni a kérdéseimre. Bűnrészességgel vádoltam Jander Panell meggyilkolásában. Tagadja a vádat vagy sem? Válaszolnia kell!

- Válaszolok is - mondta Vasilja keserűen. - Ne féljen! Gyilkosságról beszél?

Működésképtelenné tettek egy robotot, és magának ez gyilkosság? Nos, akárminek nevezi is a bűntényt, én tagadom, hogy részem lenne benne. A leghatározottabban tagadom. Nem adtam ki Gremionisnak olyan robotikai információkat, amelyeket felhasználva végezhetett volna Janderrel. A szakképzettségem is kevés ehhez, és azt hiszem, senki sincs az Intézetben, aki képes lehetett volna rá.

- Azt nem tudom, hogy tudása alapján kegyed vagy az Intézet bármely más dolgozója segíthetett-e a tettesnek. Beszéljünk inkább az indítékokról! Először is lehet, hogy kegyed gyengéd érzelmeket táplál ez iránt a Gremionis iránt. Még ha vissza is utasította az ajánlatait - mert nem tartja őt alkalmasnak arra, hogy a szeretője legyen -, miért lenne furcsa, ha ugyanakkor a kitartása elnyerte volna a tetszését? Elképzelhetőnek tartom, hogy hajlandó volt segíteni rajta, amikor olyan kéréssel fordult kegyedhez, amelynek teljesítése esetén nem zaklatná tovább szexuális ajánlataival.

- Maga szerint tehát Gremionis idejött, és azt mondta: "Vasilja drága, egyszer s mindenkorra üzemen kívül akarok helyezni egy robotot. Nagyon hálás lennék, ha megmondaná, hogyan kell csinálni." Mire én azt válaszoltam neki: "Hát persze, drága Gremionis, mi sem egyszerűbb ennél, egyébként is leghőbb vágyam közreműködni egy ilyen büntett elkövetésében." Nevetséges! Csak egy olyan földlakó feltételezheti ezt, aki semmit sem tud az aurorai viszonyokról. És az a földlakó, aki ilyesmit állít, még hülye is.

- Talán így van, ahogy mondja, de nekem minden lehetőséggel számolnom kell. Például azzal is, hogy magácska esetleg féltékeny lett, mert Gremionisnak megváltoztak az érzelmei, és tetteit nem megfoghatatlan, gyengéd érzelmek motiválták, hanem a nagyon is konkrét birtoklási vágy: vissza akarta őt szerezni magának.

- Féltékenység? Az valami földi érzelem. Ha eleve nem akartam magamnak Gremionist, miért aggasztott volna, hogy felajánlkozott egy másik nőnek, aki igent mondott neki, vagy éppenséggel ő fogadta el egy másik nő ajánlatát?

- Beszéltek már nekem arról, hogy a szexuális eredetű féltékenység ismeretlen fogalom az Aurorán, és én hajlandó is vagyok elfogadni, hogy ez elméletben igaz. Csakhogy az ilyen elméleti szabályok ritkán érvényesülnek feltétel nélkül a gyakorlatban. Mindig vannak kivételek. Ráadásul a féltékenység irracionális érzelem, ilyenkor csödöt mond a tiszta logika. De ne foglalkozzunk most ezzel az eshetőséggel! A harmadik lehetőség az, hogy Gladiára volt féltékeny, és kárt akart okozni neki - annak ellenére, hogy Gremionis esetleg nem is érdekelte.

- Hogy féltékeny lettem volna Gladiára? De hisz nem is találkoztam még vele személyesen, csak a hipervíziós tudósítást láttam az Aurorára érkezéséről. Sohasem zavart, hogy egyesek azt állítják, hasonlít rám.

- És az sem zavarta, hogy dr. Fastolfe a védelmébe vette? A doktornak ő lett a kedvence, szinte lánya helyett lánya, holott egykor kegyed töltötte be ezt a szerepet. Gladia egyszerűen a helyébe lépett.

- Örülök, hogy a helyembe lépett. Egyébként cseppet sem érdekel.

- És ha dr. Fastolfe szeretője lett?

Vasilia egyre dühösebben nézte Baleyt. Izzadságcseppek gyöngyöztek a homlokán.

- Erről felesleges lenne vitát nyitnunk. Arra kért, cáfoljam azt az állítását, miszerint bűnrészes vagyok egy állítólagos gyilkosságban, és én megcáfoltam. Elmondtam, hogy ehhez nem lenne meg sem a szükséges szaktudásom, sem pedig a megfelelő indítékom. Ha akarja, hozza nyilvánosságra az ügyet, hadd tudja meg az egész Aurora. Fedje fel az ostobaságát, tegye közzé, hogy bizonyítékot keres ellenem! Akár még azt is feltételezheti, hogy megvan a megfelelő tudásom. Akkor se megy semmire!

Bár Vasilia remegett a dühtől, Baley meggyőzőnek találta a tiltakozását.

Tehát nem fél a vádemeléstől.

Vasilia hajlandó volt fogadni őt, s ez azt jelenti, hogy sikerült rátapintania a gyenge pontjára, valamire, ami szörnyű rettegés forrása.

Csakhogy Vasilia nem ettől retteg.

Ez azt jelenti, hogy Baley hibázott: de hol követte el a hibát?

41.

Baley elkeseredetten kutatott a megoldás után.

- Tegyük fel, hogy elfogadom az állítását, dr. Vasilia, és kegyed csakugyan ártatlan ebben a... robotolásban. Akkor is segíthet nekem.

- Miért segítenék én magának?

- Emberségből - felelte Baley. - Dr. Han Fastolfe azt állítja, nem ő a gyilkos, nem ő tette működésképtelenné ezt a Jander nevű robotot. Az ember azt gondolná, hogy kegyed mindenkinél jobban ismerte dr. Fastolfe-ot. Szeretett gyermekként éveken át bensőséges kapcsolatban állt vele. Kivételes alkalmakkor és rendkívüli körülmények között is ott volt mellette. A jelenleg iránta táplált érzései semmit sem változtatnak a múlton. Ismeri őt, és ezért tanúsítania kell: a jelleme alapján kizárt, hogy ártani tudna egy robotnak, ráadásul egy olyan robotnak, amelynek elkészítése élete egyik fő műve. Hajlandó lenne elmondani ennyit a nyilvánosság előtt? Hogy meghallják az összes világon? Nagy segítség lenne.

Mintha megkeményedtek volna Vasilia vonásai.

- Értse meg végre - mondta, gondosan hangsúlyozva minden egyes szót -, nem akarok belekeveredni ebbe az ügybe!

- Pedig kénytelen lesz belekeveredni.

- Miért?

- Úgy érzi, semmivel sem tartozik az apjának? Dr. Fastolfe az édesapja. Akár jelent valamit kegyednek ez a szó, akár nem, a biológiai kapcsolatot nem tagadhatja le, azonkívül ő gondozta, nevelte magácskát hosszú éveken keresztül. Ezért pedig tartozik neki valamivel. Vasilia megborzongott. Szemmel láthatóan remegett, még a fogai is összekoccantak. Szólni akart, de nem jött ki hang a torkán. Kétszer is mély lélegzetet vett, mielőtt újra nekigyürközött.

- Giskard - mondta végül -, hallottál minden szót?

Giskard bólintott.

- Igen, Kiskisasszonyom.

- És te? Hogy is hívják az ember formáját? Daneel?

- Igen, dr. Vasilia.

- Hallottál minden szót?

- Igen, dr. Vasilia.

- Akkor mind a ketten tudjátok: a földlakó azt akarja, hogy tanúskodjak dr. Fastolfe kiváló jelleméről.

Mindketten bólintottak.

- Jó, akkor most beszélni fogok, dühből és akaratom ellenére. Eddig éppen azért hallgattam, mert úgy éreztem, valami kevéssel azért tartozom az... apámnak, akitől a génjeimet

örököltem, és bizonyos értelemben a nevelőm volt. De nem hallgatók tovább. Figyeljen, földlakó! Dr. Han Fastolfe, akinek néhány génjét hordozom, nem tekintett engem önálló emberi lénynek, csak megfigyelési tárgynak, kísérleti nyúlnak.

- Nem ezt kérdeztem - szólt közbe Baley fejcsóválva.

Vasilia ráförmedt:

- Egészen mostanáig erőszakoskodott, hogy beszéljek, és fogok is... megadom a választ a kérdésére. Dr. Han Fastolfe-ot csak egy dolog érdekli, egyetlenegy: az emberi agy működése. Egyenletekre akarja bontani, ábrákká egyszerűsíteni, meg akarja oldani a rejtélyt, matematikai szabályszerűségeket keres az emberi viselkedésben. Így akarja megjósolni az emberiség jövőjét. Pszichohistóriának nevezte el ezt a tudományt. Nem hiszem, hogy egyórai beszélgetés után ne tett volna róla említést ön előtt. Monomániás. Nem érdekli őt semmi más.

Vasilia fürkész tekintettel vizslatta Baley arcát, aztán diadalmasan felkiáltott:

- Látom, magának is beszélt róla! Akkor biztosan azt is elmondta, hogy a hagyományos és az ember formájú robotok csak annyiban érdeklik, amennyiben közelebb viszik az emberi agy megismeréséhez. Igen, ezt is hallotta már tőle. Biztos, hogy ez irányú kutatásai közben született meg az az elmélet is, amely lehetővé tette az első ember formájú robotok megépítését. Azért titkolja el mindenki elől a lényegét, mert élete hátralévő részében, ami körülbelül két évszázad, teljesen önállóan akarja megfejteni az emberi agy minden titkát. Minden egyebet alárendel ennek a célnak. Velem is ezt tette.

Baley megpróbált szembeszállni Vasilia dühével, és halkán megkérdezte:

- Hogy érti ezt, dr. Vasilia?

- Amikor megszülettem, hozzám hasonló gyerekek közé kellett volna kerülnöm. Olyan szakemberek gondoskodtak volna rólam, akik értenek a csecsemőápoláshoz. Nem lett volna szabad egyedül maradnom egy amatőr mellett, akár apa, akár tudós az illető. Nem lett volna szabad megengedni, hogy ezt tegye valaki egy gyerekkel, és nem is engedték volna... ha nem dr. Fastolfe-ról van szó. Ő viszont minden befolyását és egész kapcsolatrendszerét felhasználta; valamennyi fontos embert sikerült meggyőznie, és elérte, hogy az ő felügyelete alá helyezzenek.

- Dr. Fastolfe szerette magát.

- Szeretett? Bármely más csecsemő megfelelt volna neki, de én voltam kéznél. Egy növésben lévő gyermek agyára volt szüksége. Alaposan tanulmányozni akarta a fejlődés folyamatát. Látni szerette volna, hogyan válik egyre bonyolultabbá egy viszonylag egyszerű emberi agy szerkezete. A cél érdekében abnormális környezetben nevelt fel, körmönfont kísérleteket hajtott végre rajtam. Nem vette figyelembe, hogy én is emberi lény vagyok.

- Nem hiszem el, amit mond - szállt vitába Baley. - Lehet, hogy az apja kísérleti alanynak használta, de akkor is emberi módon bánt magával.

- Nem igaz! Maga úgy beszél, mint minden földlakó. A Földön bizonyára számítanak valamit a biológiai kapcsolatok. Itt nem. Dr. Fastolfe kísérleti alanynak használt. Ezen kár is tovább vitatkozni.

- Még ha kezdetben így is gondolkodott, később bizonyára megszerette a gondjaira bízott, kicsi, tehetetlen emberi lényt - érvelt a nyomozó. - Még ha nem is lett volna meg a rokoni kötelék, és mondjuk egy állatot bíztak volna rá, őt is megtanulta volna szeretni.

- Csakugyan?! - fakadt ki Vasilja keserűen. - Magának fogalma sincs arról, mennyire közönyös ember dr. Fastolfe. Ha az életem árán gyarapíthatta volna a tudását, gondolkodás nélkül végzett volna velem.

- Ez nevetséges, dr. Vasilja. Jóságosan és szeretettel bánt magával, és ezért kegyed is megszerette őt. Ezt tudom. Azután egyszer csak feljajánlkozott neki.

- Persze, ezt is elmondta magának. Nem csodálkozom rajta. Még ma is abban reménykedik, hogy zavarba tud hozni ennek az elhíresztelésével... Hát igen, feljajánlkozott nekem. Miért ne tettem volna? Ő volt az egyetlen férfi, akit igazán ismertem. Látszólag kedves is volt hozzám, és én nem láttam a maszk mögé. Természetes, hogy őt szemeltem ki partnernek. Egyébként is gondoskodott róla, hogy mesterséges körülmények között tervszerűen szexuális ingereknek tegyen ki. Elkerülhetetlen volt, hogy hozzá forduljak. Nem volt senki más a közelemben... ő pedig visszautasított.

- És maga ezért meggyűlölte?

- Nem. Kezdetben még nem. Évekig nem gyűöltem meg, annak ellenére, hogy akadályozta és eltorzította a szexuális fejlődésemet, s ennek egyébként még ma is érzem a hatását. Nem hibáztattam őt. Nem tudtam róla eleget. Mentegetni próbáltam magam előtt olyasmikkel, hogy nagyon elfoglalt, más szeretői vannak, az idősebb nőket kedveli. Maga is meglepődne, ha tudná, mennyire naivan próbáltam megmagyarázni a visszautasítás okait. Csak évekkel később jöttem rá, hogy valami nincs rendjén, és végül szemtől szembe, nyíltan megbeszéltük a dolgot. Megkérdeztem tőle, miért utasított vissza, és hozzátettem: "Ha igent mondasz, azzal a normális útra tereltem volna a fejlődésemet, és minden bajom megoldódott volna."

Vasilja elhallgatott, nagyot nyelt, és egy pillanatra eltakarta a szemét. Baley zavarban volt, dermedten várta, hogy a nő lehiggadjon. A robotok közömbösen álltak a helyükön. (Baley úgy tudta, pozitrontekervényeik alkalmatlanok az emberi lények érzelmi eredetű zavarodottságának érzékelésére.)

- Ameddig csak tehettem, kibújt a válaszdadás alól - folytatta Vasilja -, de én újra és újra megkérdeztem tőle: "Miért utasítottál vissza?" Tudtam, hogy nem önmegtartóztató típus. Emlékszem, felmerült bennem; esetleg csak arról van szó, hogy a fiúkat jobban kedveli. Ha valaki nem akar gyereket, nem számít, melyik nemet részesíti előnyben. Egyes férfiak visszataszítónak találják a nőket, és ha már itt tartunk, hozzá kell tennem, hogy fordított példák is vannak. De annál a férfinál, akit maga az apámnak nevezett, más volt a helyzet. Ő örömét lelte a nőkben... gyakran fiatal szeretői voltak... éppolyan korúak, amilyen én voltam, amikor először felajánlkoztam neki. Újra megkérdeztem tőle: "Miért utasítottál vissza?" Végül aztán válaszolt. Találja ki, mit mondott!

Vasilja gúnyosan elhallgatott.

Baley zavartan fészkelődött.

- Azt, hogy nem akar a saját lányával szeretkezni? - kérdezte elhaló hangon.

- Ó, ne játssza már előttem az ostobát! Mit számít az, kinek a lánya voltam? Minthogy az Aurorán szinte egyetlen férfi se ismeri a saját lányát, a néhány évtizeddel fiatalabb nőkkel való szeretkezésnél mindig fennáll az eshetősége annak, hogy... De hagyjuk ezt, hiszen nyilvánvaló, hogy másról van szó! Azt válaszolta - pontosan emlékszem minden szavára -: "Te szerencsétlen! Ha ilyen kapcsolatba kerülnék veled, hová lenne az objektivitásom? Akkor nem lenne értelme, hogy tovább tanulmányozzalak." Akkoriban már tudtam, hogy érdekli őt az emberi agy működése. Sőt még követtem is a példáját, és robotszakértővé képeztem ki magam. Giskarddal is ilyen szempontból próbálkoztam, és megkíséreltem átprogramozni. Elég jól sikerült, ugye, Giskard?

- Való igaz, Kiskisasszonyom - felelte a robot.

- De már láttam, hogy az a férfi, akit maga apámként emleget, nem vesz emberszámba. Képes volt végignézni, hogy életre szóló lelki sérüléseket szerezzek, mert félt, hogy máskülönben csorbát szenved az objektivitása. A kutatásai fontosabbak voltak számára, mint az én normális fejlődésem. Akkor tudtam meg, hányadán állunk... és elhagytam őt.

Súlyos csend következett.

Baley halántéka enyhén lüktetett. Számos kérdést fel tudott volna tenni. Nem tarthatta volna Vasilja tiszteletben egy nagy tudós emberi önzését? Azt, hogy hatalmas horderejű felfedezésen dolgozik? Nem próbálkozhatott volna meg azzal, hogy elfelejtse, amit az apja talán magából kikelve ejtett ki a száján, mert dühös volt, hogy beszélnie kell egy olyan témáról, amelyet nem szívesen érint? Nem éppen ugyanilyen haraggal mondta most el ő is a maga véleményét? Nem kellett volna a saját "normalitását" (ki tudja, mit ért ezen?) alárendelnie az emberiség talán két legfontosabb problémája (az emberi agy működése és a

galaxisban való megtelepedés) megoldásának? Nem lehet, hogy ez ugyanúgy önzés, ráadásul így kevesebb mentséget találhat a magatartására?

De hiába fogalmazódott meg Baleyben a kérdések tömkelege, egyiket sem mert kimondani.

Nem tudta, hogyan kellene fogalmaznia ahhoz, hogy a nő megértse őt, és abban sem volt biztos, hogy ő maga megértené a válaszokat.

Mit keres ő ezen a bolygón? A sok-sok magyarázat ellenére képtelen megérteni a helyi szokásokat, és az értetlenség kölcsönös.

- Sajnálom, dr. Vasilia - mondta fáradtan. - Megértem a haragját, de ha egy pillanatra meg tudna feledkezni az indulatairól, és inkább dr. Fastolfe-nak a meggyilkolt robot ügyében játszott szerepére gondolna, beláthatná, hogy most egészen másról van szó. Lehet, hogy a doktor még a kegyed boldogságát is feláldozta azért, hogy elfogulatlanul és objektíven tudja vizsgálni a viselkedését, de ez még nem zárja ki, hogy ártatlan az ember formájú robot elpusztításában.

Vasilia elvörösödött.

- Hát nem érti, mit mondok, földlakó?! - ordította. - Azt hiszi, azért meséltem el mindezt, mert úgy gondolom, érdekli magát az életem szomorú története? És ha már itt tartunk, azt hiszi, élvezem az efféle kitárulkozást? Mindezzel csak azt akartam bebizonyítani, hogy dr. Han Fastolfe, akiről maga újra és újra elmondja, hogy biológiai értelemben az apám, igenis elpusztíthatta Jandert. Persze hogy ő tette. Eddig magamban tartottam ezt, mert senki sem volt akkora idióta, hogy megkérdezze tőlem, és mert indokolatlanul bár, de még mindig érzek valami tiszteletet az iránt az ember iránt. De most, hogy megkérdezte, nem titkolózom tovább, és az Aurorára mondom, továbbra is hangoztatni fogom, most már mindenki előtt, ha kell, nyilvánosan is: biztos vagyok abban, hogy dr. Han Fastolfe pusztította el Jander Panellt! Most elégedett?

42.

Baley elszörnyedve nézett a magából kivetkôzött nôre.

Elôször hebegni kezdett, és csak nagy erőfeszítéssel sikerült értelmes szavakba öntenie a gondolatait.

- Nem értem, dr. Vasilia. Kérem, próbáljon megnyugodni! Gondolkozzon! Miért pusztította volna el dr. Fastolfe azt a robotot? Mi köze ennek ahhoz, ahogyan magával bánt? Talán valamiféle megtorlást lát benne?

Vasilja gyorsan szedte a levegőt, és a jelek szerint nehezebbre esett nyugalmat erőltetnie magára. (Baley önkéntelenül is észrevette, hogy bár a nő kisebb termetű Gladiánál, a mellei nagyobbak.)

- Már mondtam magának, földlakó, hogy dr. Han Fastolfe-ot csakis az emberi agy működésének megfigyelése érdekli. Nem habozott stresszhelyzetet előidézni, hogy tanulmányozhassa a reakciómat. Kedvelte a különleges agyakat... például a csecsemőkét... mert ezeknek a fejlődését jobban figyelemmel kísérhette. Csak az volt számára a fontos, hogy a vizsgált agy valamilyen szempontból eltérjen a szokványostól.

- De mi köze ennek a...

- Talán kérdezze meg saját magától, mi keltette fel az érdeklődését az idegen nő iránt.

- Hogy miért érdeklődött Gladia iránt? Nos, erről én magát Fastolfe-ot kérdeztem meg, és válaszolt is a kérdésemre. Gladia kegyedre emlékeztette őt, és valóban szembetűnő a hasonlóság.

- Amikor először hallottam ezt magától, jót derültem rajta, és megkérdeztem, hisz-e Fastolfe-nak. Most újra ezt kell kérdeznem: elhiszi neki?

- Miért ne?

- Azért, mert nem igaz. Lehet, hogy először csakugyan a hasonlóságunk keltette fel az érdeklődését, de a legfontosabb tényező mindvégig Gladia idegensége volt. Ő a Solarián nevelkedett, más környezetben, az auroraitól eltérő társadalmi viszonyok között. Így Fastolfe egy olyan agyat tudott tanulmányozni, amely másképp működik, mint a miénk, és a működése tudományos szempontból sok érdekességgel szolgál. Érti már? Egyébként mit gondol, földlakó, maga miért érdekes a számára? Annyira buta lenne, hogy azt képzelet, maga meg tud oldani egy aurorai problémát, amikor semmit sem tud a világunkról?

Daneel váratlanul közbeszólt. Baley egészen meglepődött, amikor meghallotta a hangját.

- Dr. Vasilja - mondta Daneel -, Elijah kollégám már megoldott egy problémát a Solarián, holott arról a világról sem tudott semmit.

- Igen, így van - ismerte be Vasilja keserűen -, és ezt a hipervíziós dráma jóvoltából az összes többi világon is tudják. A villám is becsaphat egyszer a házba, de szerintem dr. Han Fastolfe nem bíz abban, hogy valamivel később másodszer is becsap ugyanoda. Nem, földlakó, őt csak a maga gondolkodásmódja érdekelt, főleg azért, mert idegen. Így birtokolhat és manipulálhat egy idegen agyat.

- Nem feltételezheti, dr. Vasilja, hogy amikor egy ilyen, az Aurora szempontjából döntő fontosságú problémáról van szó, dr. Fastolfe kockázatot vállal, és egy szokatlan agy

tanulmányozása érdekében olyasvalakit hív ide, akiről tudja, hogy egyébként hasznavehetetlen.

- Miért ne kockáztatná meg? Hiszen éppen ezt akarom mondani. Az ő hite szerint nem létezik olyan válság, amely fontosabb az emberi agy titkának a megfejtésénél. Pontosan meg tudom mondani, mit felelne magának, ha megkérdézné tőle, mit gondol erről. Az Aurora felemelkedhet vagy összeomolhat, jöhet virágkor vagy hanyatlás, az emberi agynál nincs fontosabb. Ő a pszichohistóriáról álmodozik, és hiszi, hogy okos irányítás mellett egy évtized alatt helyre lehet hozni egy évezred mulasztásainak és rossz döntéseinek a következményeit. Dr. Fastolfe mindig ugyanazokat az érveket hozza fel, akár egy hazugságot, akár valamilyen kegyetlenséget akar igazolni. Minden tetteivel az agykutatás céljait szolgálja.

- Dr. Fastolfe-ről nem tudok kegyetlenséget feltételezni. Kevés nálánál jóindulatúbb emberrel találkoztam.

- Ne mondja! Mennyi időt töltött el a társaságában?

- Három évvel ezelőtt a Földön néhány órát, itt, az Aurorán pedig most egy teljes napot.

- Szóval egy napot. Egy teljes napot. Én pedig harmincöt éven át szinte folyamatosan ott voltam mellette, és tisztes távoból azóta is figyelemmel kísérem a szakmai ténykedését. Maga pedig egy teljes napot töltött a társaságában, földlakó? És ez idő alatt egyszer sem ijesztette vagy alázta meg magát?

Baley hallgatott. Eszébe jutott a váratlan fűszertartós támadás és Daneel közbeavatkozása, a külvilágnak álcázott bizalmas és a hosszú séta a szabad ég alatt, amely azt volt hivatva kipróbálni, hogyan tud alkalmazkodni a külvilághoz.

- Látom, van már ilyen jellegű tapasztalata - mondta Vasilia. - A maga arcvonásai, földlakó, nem is leplezik olyan jól az érzelmeit, mint gondolná. Elmeszondával nem fenyegetőzött Fastolfe?

- Megemlítette - felelte kurtán Baley.

- Tehát már az első napon megemlítette. Gondolom, maga nem repesett a boldogságtól.

- Valóban nem.

- És volt rá oka, hogy szóba hozza a vizsgálatot?

- Ó, hogyne - vágta rá Baley gyorsan. - Azt mondtam neki, egy pillanatra eszembe jutott valami, amit aztán elfelejtettem, így teljesen jogosan javasolta a szondázást, amelynek során esetleg visszatérhet az a gondolat.

- Fastolfe nem mondott igazat. Ugyanis ilyen célból veszélyes lenne elmeszondázást végezni. Ha megpróbálnák, könnyen maradandó agykárosodást okozhatnának vele.

- De bizonyára nem lenne ennyire veszélyes, ha egy olyan kiváló szakember végezné, mint például dr. Fastolfe.

- Még hogy ő? Hiszen azt sem tudja, mi fán terem egy ilyen szondázás! Ő elméleti szakember, a gyakorlathoz nem ért semmit.

- Akkor valaki más végezné el a vizsgálatot. Valójában nem mondta, hogy ő akarja megcsinálni.

- Nem, földlakó. Senki sem tudná biztonságosan elvégezni. Gondolkozzon! Ha lenne valaki, akire az ember nyugodtan rábízhatja magát, dr. Han Fastolfe-ot pedig csakugyan annyira mélyen megindította a robot működésképtelenné tétele, akkor miért nem jelentkezett ő a pszichoszondázásra?

- Ő maga?

- Ne mondja, hogy nem gondolt még erre! Minden józanul gondolkodó ember arra a következtetésre jutna, hogy Fastolfe bűnös. Egyedül az szól az ártatlansága mellett, hogy nem vállalja magára a bűncselekményt. Akkor viszont az ártatlansága bizonyítására miért nem veti alá magát a vizsgálatnak? Ha igaz, amit állít, akkor az agya mélyéről se lehetne előkaparni terhelő bizonyítékot. Javasolt ilyesmit dr. Fastolfe?

- Nem. Nekem legalábbis nem mondta.

- Mert nagyon jól tudja, hogy egy ilyen vizsgálat életveszélyes. A maga esetében viszont nem habozott felvetni a lehetőségét, mivel meg akarja figyelni, hogyan működik az agya kiélezett helyzetben, kíváncsi arra, hogyan reagál a félelemre. Vagy talán arra gondolt, hogy bármennyire veszélyes is a vizsgálat, az ő számára érdekes adalékokkal szolgálhat a maga földi agyának a működéséről. Nem tartja ezt kegyetlenségnek?

Baley heves mozdulatot tett a jobb karjával.

- Mi köze ennek az ügghöz... a robotöléshez?

- Az "apám" felfigyelt Gladiára, arra a solariai nôre. Tudományos szempontból érdekesnek találta az agyát. Nekiadta Jander robotot, hogy megtudja, mi történik, ha egy olyan nô, aki nem az Aurorán nôtt fel, szembekerül egy minden tekintetben emberi robottal. Tudta, hogy egy aurorai nô azonnal szexuális célra is megpróbálná felhasználni a robotot, és ez nem is ütközne semmiféle akadályba. Elismerem, nekem talán nehézségeim lennének, mert engem nem normális körülmények között neveltek fel, de a többi aurorai nônek simán menne minden. A solariainak viszont komolyabb gondot okozhat a probléma, mivel ő egy robotoktól hemzsegő világban nôtt fel, és elég merev a robotokról alkotott felfogása. Apámnak nagyon sokat elárulhatott ez a viselkedésbeli különbség, mert ő pontosan az ilyen különbségek

figyelembevételével próbálta megalkotni az agyműködés elméletét. Han Fastolfe fél évig várt, míg a solariai nő eljutott arra a pontra, ahol megkezdődhetett a kísérlet...

Baley közbevágott:

- Az apja semmit sem tudott arról, ami Gladia és Jander között történt.

- Ki mondta ezt magának, földlakó? Az apám? Vagy Gladia? Ha az apám, akkor ő természetesen hazudott, Gladia viszont valószínűleg azt hitte, ez az igazság. Biztos lehet benne, hogy Fastolfe tudta, mi történik. Tudnia kellett, hiszen tanulmányozta az emberi agyműködés lehetséges változásait, különös tekintettel a solariai viszonyokra. Azután pedig arra gondolt - ezt olyan biztosan tudom, mintha olvasnék a gondolataiban -, mi történne, ha a nő hirtelen, minden ok nélkül elvesztené azt a robotot, akivel csak nemrég került bizalmas kapcsolatba. Azt tudta, mit tenne egy aurorai nő: egy kis csalódottságot érezne, és keresne valakit, aki helyettesíti az elvesztett robotot. De mit tenne ugyanebben a helyzetben egy solariai? Így hát dr. Fastolfe intézkedett: üzemen kívül helyezte Jandert...

- Elpusztított volna egy elképesztően értékes robotot, csak azért, hogy kicsinyes módon kielégíthesse a kíváncsiságát?

- Ugye, szörnyű kimondani? Pedig dr. Han Fastolfe éppen ezt tette. Menjen is vissza hozzá, földlakó, és mondja meg neki, hogy vége ennek a gyerekes kis játszmának. Ha a bolygónk közvéleménye ma még nem is tartja őt bűnösnek, biztosan másképp fogják látni a helyzetet, miután elmondtam a magamét.

43.

Baley egy hosszú pillanatig döbbenten ült a helyén, Vasilja pedig zord kárörömmel nézte az arcát. Durva vonásaival most egyáltalán nem hasonlított Gladiára.

Úgy tűnt, nincs mit tenni...

Baley felállt. Öregnek érezte magát, mintha jóval többet élt volna negyvenöt földi évnél (ezeknél az auroraiaknál egy negyvenöt éves ember még gyermeknek számít). Minden eddigi próbálkozása eredménytelennek bizonyult, sőt inkább kárt okozott a működésével, hiszen percről percre jobban szorult a hurok Fastolfe nyaka körül.

Baley felnézett az átlátszó mennyezetre. A nap magasan járt, de mintha túljutott volna már pályája legmagasabb pontján: egészen gyenge volt a fénye, és időnként vékony felhőfoszlányok vonultak el előtte.

Vasilia követte a szemével Baley pillantását, majd a széke mellett álló hosszú padra tette a kezét, és egy mozdulattal megváltoztatta a plafon képét. Erre a napvilághoz hasonló, erős, narancssárga mesterséges fény árasztotta el a szobát.

- Azt hiszem, a beszélgetésnek vége, földlakó - jelentette ki Vasilia. - Nem szükséges újból találkozunk egymással. Talán a legjobban tenné, ha elhagyná az Aurorát. Már így is elég kárt okozott az apámnak - mondta szinte kegyetlen hangon, komor mosollyal az arcán -, bár igaz, hogy még nagyobb büntetést érdemelne.

Baley elindult az ajtó felé, a két robot pedig csatlakozott hozzá.

- Jól van, uram? - kérdezte Giskard halkán.

Baley vállat vont. Mit válaszolhatott volna erre a kérdésre?

- Giskard! - szólt Vasilia. - Ha dr. Fastolfe úgy találja, hogy a jövőben nem tud hasznosítani, beállsz hozzám alkalmazottnak?

Giskard nyugodtan nézett vissza rá.

- Ha dr. Fastolfe megengedi, akkor igen, Kiskisasszony.

Vasilia ezúttal meleg, barátságos mosollyal válaszolt:

- Kérlek, Giskard, gyere majd vissza hozzám! Még mindig ugyanúgy hiányzol, mint amikor elváltunk.

- Én is sokat gondolok magára, Kiskisasszonyom.

Baley visszafordult az ajtóból.

- Dr. Vasilia, használhatnám az épületben található bizalmast?

Vasilia tágra nyílt szemmel felelte:

- Az Intézetben csak nyilvános bizalmasok vannak, földlakó. A robotjai majd elkalauzolják magát valamelyikhez.

Baley Vasiliára bámult, és megrázta a fejét. Nem lepte meg, hogy a nő nem akarja megfertőztetni egy földlakóval a környezetét, mégis dühbe gurult.

Inkább a harag, semmint a logika mondatta vele búcsúzóul:

- Dr. Vasilia, én a maga helyében nem hangoztatnám, hogy dr. Fastolfe bűnös.

- Ugyan mi akadályozhatna meg engem ebben?

- Az, hogy maga is veszélybe kerülhet, ha napvilágot látnak a Gremionis-ügy részletei.

- Ne nevetesse ki magát! Az előbb ismerte be, hogy nem szűrhettem össze a levét Gremionisszal.

- Nem egészen így fogalmaztam. Csak annyit mondtam, nincs okom feltételezni, hogy közvetlenül összejátszott volna Gremionisszal Jander elpusztítása érdekében. Továbbra is számolok azonban a közvetett konspiráció lehetőségével.

- Maga megörült! Mit ért közvetett konspiráción?

- Ezt nem dr. Fastolfe robotjainak a jelenlétében fogom kifejteni... hacsak nem ragaszkodik hozzá. De hát miért is akarná hallani? Nagyon jól tudja, mire gondolok. - Baleynek semmi oka nem volt azt hinni, hogy Vasilia beugrik a blöffnek. Könnyen előfordulhatott volna, hogy a nyomozó csak tovább ront a helyzetén.

De nem! Mintha Vasilia kisebbre húzta volna össze magát. És a homlokát ráncolta.

Akkor viszont csakugyan közvetett módon játszanak össze, gondolta Baley, csak azt nem tudom, milyen cél érdekében. Lényeg, hogy ezzel sakkban tarthatom a nőt, amíg rá nem jön, hogy blöffölök.

Valamivel jobb hangulatban fordult hát Vasiliához:

- Ismételten figyelmeztetem: dr. Fastolfe-ről egy szót se!

Egyvalamit nem tudott Baley: azt, hogy mennyi időt nyer ezzel a manőverrel. Félő, hogy csak nagyon keveset.

Gremionis

44.

Baley újra a légpárnás autó első ülésén utazott, két oldalról közrefogták a robotok. Hálás volt nekik azért, hogy folyamatosan a gondját viselik, még ha gép létükre nem is tudnak ellenszegülni a kapott utasításoknak.

Pedig nem egyszerűen csak gépek, gondolta Baley, hanem kifejezetten jó gépek, és abban a világegyetemben, ahol élnek, sok a rossz ember. Ha már különbséget teszünk gépek és emberek között, akkor legalább olyan fontos elkülöníteni a jókat a rosszaktól. Daneelről például nem lehet úgy gondolkodni, mint egy gépről.

- Ismét meg kell kérdeznem öntől, uram, jól érzi-e magát - törte meg a csendet Giskard.

- Egészen jól, Giskard - felelte Baley. - Örülök, hogy kijöhettem ide veletek.

Az égbolt legnagyobb része fehér - vagy inkább piszkosfehér - színt öltött. Gyenge szél fűjt, és beszállás előtt Baley kifejezetten hűvösnek érezte a levegőt.

- Elijah kollégám - mondta Daneel -, figyelmesen hallgattam dr. Vasiliával folytatott beszélgetésedet. Nem szívesen vonom kétségbe dr. Vasilia igazát, de meg kell mondanom, hogy megfigyelésem szerint dr. Fastolfe kedves, jóságos ember. Sohasem tapasztaltam

szándékos kegyetlenséget a részéről, és amennyire meg tudom ítélni, a kíváncsisága kielégítése végett sohasem sértette meg egy másik ember alapvető érdekeit.

Baley úgy látta, Daneel arckifejezése elszántságról és őszinteségről tanúskodik.

- Akkor is a védelmedbe tudnád venni dr. Fastolfe-ot, ha valóban kegyetlen és meggondolatlan lenne?

- Akkor megtehetném, hogy csendben maradok.

- De csendben is maradnál?

- Feltételezzük, hogy dr. Fastolfe valóban bűnös! Ez esetben dr. Vasilia becsületes, és ha én hazudom, akkor ártok neki az őszintesége megkérdőjelezésével. Ha hallgatok, dr. Fastolfe-nak ártok, mert így megerősítem az ellene felhozott igaz vádakat. Ha így is, úgy is nagyjából ugyanannyira ártanék magam is, hallgatnom kellene, ugyanis általában a tetteges sértés súlyosabb vétkeknek számít, mint az, amelyet a passzív cinkosság eredményez... feltéve, hogy a mérlegelendő lehetőségek között csak ez a különbség.

- Ezek szerint - okoskodott Baley - az Első Törvénynek, amely kimondja, hogy a robot nem okozhat kárt egy emberi lénynek, avagy nem tűrheti el, hogy az tétlensége folytán kárt szenvedjen, az egyik fele, az első erősebb, mint a másik? Azt mondtad, az a robot, aki aktívan okoz ártalmat, súlyosabban vét a törvény ellen, mint az, aki passzívan teszi ugyanezt.

- A törvény csak megközelítően írja le a robotok pozitronagyának működési szabályait, Elijah kollégám. Nem tudok eleget ahhoz, hogy matematikai magyarázatokba bocsátkozzam, de ismerem azokat az elveket, amelyek alapján meghozom a döntéseimet.

- És mindig a tétlenséget kell választanod az aktivitással szemben, ha mindkettővel körülbelül ugyanakkora kárt okoznál?

- Általában igen. És mindig az igazságot kell választanom a hazugsággal szemben, ha nagyjából ugyanakkora kárt okoznék mindkettővel. Legalábbis általában így kell tennem.

- És ebben az esetben, amikor az ellenkezéssel kárt okozol dr. Vasiliának, csak azért tudsz így cselekedni, mert az igazmondásod ellensúlyozza a másik törvénysértést?

- Így van, Elijah kollégám.

- De akkor is ezt mondtad volna, ha hazugság... feltéve, hogy dr. Fastolfe elég nyomatékosan utasított arra, hogy szükség esetén hazudj, ugyanakkor tagadd le, hogy ilyen parancsot kaptál. Daneel rövid gondolkodás után megint csak azt felelte: - Így van, Elijah kollégám.

- Elég nehéz ügy ez, Daneel... Még mindig hiszed, hogy nem dr. Fastolfe ölte meg Jander Panellt?

- Dr. Fastolfe-ot igaz embernek ismerem, Elijah kollégám. Szerintem nem tett kárt Jander barátomban.

- Pedig dr. Fastolfe megjelölt egy figyelemreméltó indítékot, ami motiválhatta volna a tettét, aztán dr. Vasilia is felvetett egy másikat, mely egészen más jellegű, de ugyanolyan súlyos, és még sokkal gyalázatosabb, mint az első. - Baley eltűnődött. - Ha a két feltételezés valamelyike nyilvánosságra kerülne, az egész világ bűnösnek tartaná dr. Fastolfe-ot.

Azután a nyomozó váratlanul Giskardhoz fordult.

- És neked, Giskard, mi a véleményed? Te régebben ismered dr. Fastolfe-ot, mint Daneel. Te is úgy véled, hogy ő nem pusztíthatta el Jandert?

- Úgy vélem, uram.

Baley bizonytalan pillantást vetett a robotra. Giskard egyszerűbb szerkezet, mint Daneel. Vajon ilyen esetben mennyire lehet megbízni a véleményében? Nem lehet, hogy kényszerűségből visszhangozza, amit Daneel mond?

- Ugye, dr. Vasiliát is ismerted? - kérdezte tőle Baley.

- Nagyon jól ismertem - felelte Giskard.

- És gondolom, szeretted is.

- Hosszú éveken keresztül szolgáltam, és egyáltalán nem esett nehezemre eleget tenni a feladatnak.

- Az sem zavart, hogy belepiszkált a programodba?

- Nagyon ügyesen csinálta.

- Képes lenne hazudni, ha az apjáról... akarom mondani, dr. Fastolfe-ról van szó?

Giskard habozott.

- Nem, uram. Nem lenne rá képes.

- Akkor azt állítod, igazat mondott.

- Nem egészen, uram. Azt állítom, hogy ő igaznak hiszi azt, amit mondott.

- De miért hinne igaznak egy ilyen aljas vádat, ha az apja valóban olyan jóságos ember, amilyennek Daneel bemutatta?

- Dr. Vasilia fiatalságát megkeserítette néhány esemény - felelte Giskard vontatottan -, néhány olyan esemény, amelyekért ő dr. Fastolfe-ot tartja felelősnek, és amelyekért bizonyos mértékig, még ha akaratlanul is, dr. Fastolfe valóban felelős lehetett. Meglátásom szerint dr. Fastolfe nem szándékosan alakította így az eseményeket. De az emberi lények tetteit nem a robotika egyértelmű törvényei irányítják, éppen ezért az esetek többségében nehéz pontosan meghatározni az indítékot.

- Ez igaz - morogta Baley.

- Nem lát reményt arra, hogy bebizonyítsa dr. Fastolfe ártatlanságát? - kérdezte Giskard.

Baley a szemöldökét ráncolta.

- Lehet, hogy csakugyan nincs remény. Nem látok kiutat. Ha pedig dr. Vasilja beváltja a fenyegetését, és tényleg beszélni kezd...

- De hiszen ön megparancsolta, hogy hallgasson. Elmagyarázta neki, hogy ellenkező esetben veszélybe sodorná magát.

Baley fejcsóválva válaszolt:

- Blöfföltem. Csak ezt tudtam mondani.

- Akkor tehát felhagy a próbálkozással?

- Nem - felelte Baley nyomatékosan. - Ha csak Fastolfe-ról lenne szó, talán feladnám. Végül is milyen fizikai ártalom érné? Mint kiderült, a robotölés nem is számít bűncselekménynek, csak szabálysértésnek minősül. A legrosszabb esetben dr. Fastolfe elveszíti politikai befolyását, és egy darabig talán nem folytathatja tudományos munkáját. Sajnálom, ha ez lenne a sorsa, de az én lehetőségeim is végesek.

És talán akkor is feladnám, ha csak magamról lenne szó. A kudarc nyomán elveszíteném a jó híremet, de hát téglák nélkül ki tud téglaházat építeni? Visszamennék a Földre, ahol többé nem becsülnének meg úgy, mint régen, gyötrelmes, hozzám méltatlan életet élnék, de ezzel a lehetőséggel minden földlakónak szembe kell néznie. Nálam kiválóbb embereket is ért már ilyen méltánytalanság.

Csakhogy most a Föld jövőjéről van szó. Ha kudarcot vallok, akkor nemcsak dr. Fastolfe-ot és engem ér fájdalmas veszteség, hanem a földlakók sem reménykedhetnek többé abban, hogy egyszer majd elhagyhatják a szülőbolygójukat. Ezért nem szabad belebuknom ebbe a feladatba. Így vagy úgy, de folytatnom kell a nyomozást, amíg erőszakkal el nem távolítanak az Auroráról.

Baley szinte suttogva ejtette ki az utolsó szavakat. Aztán hirtelen felkapta a fejét, és ingerülten megkérdezte:

- Miért állunk egy helyben, Giskard? Kedvedet leled abban, hogy feleslegesen járatod a motort?

- Megbocsásson, uram, de nem mondta meg, hová vigyem.

- Igazad van! Ne haragudj rám, Giskard! Legelőször is vigyél a legközelebbi nyilvános bizalmashoz. Lehet, hogy számotokra nem léteznek efféle problémák, de nekem van egy hólyagom, amelyet időnként ki kell ürítenem. Azután keress egy helyet a közelben, ahol haraphatok valamit. Gyomrom is van, amit viszont meg kell töltenem. Azután pedig... - Baley elhallgatott.

- Azután hová menjünk, Elijah kollégám? - kérdezte Daneel.

- Őszintén szólva, fogalmam sincs róla, Daneel. De miután végeztem ezekkel a fizikai teendőkkel, kigondolok valami okosat.

És Baleynek e pillanatban az volt a leghőbb vágya, hogy ez valóban sikerüljön is.

45.

A légpárnás autó ezúttal nem suhant sokáig a felszín felett. Megállt, és megrázkódott egy kicsit, s erre Baleynek szokás szerint összeszorult a gyomra. Ez az érzés ismét emlékeztette arra, hogy egy járműben ül, és véget ért átmeneti nyugalma, amit a robotok és a falak látványa, a biztonságos bezártság tudata keltett. Az ablakokon keresztül minden irányban a fehér égboltot és a zöld lombokat, vagyis a külvilágot - a semmit - látta. Nyugtalanul nyelt egyet.

Egy kis építmény előtt álltak meg.

- Ez a nyilvános bizalmas? - kérdezte Baley.

- Több hasonló is van az Intézet területén - felelte Daneel. - Ez a legközelebbi.

- Gyorsan megtaláltátok. Ezek is rajta vannak a memóriátokba táplált térképen?

- Igen, Elijah kollégám.

- Ezt használja most valaki?

- Lehet, hogy igen, Elijah kollégám, de három vagy négy személy is használhatja egyszerre.

- És van most hely?

- Minden bizonnyal, Elijah kollégám.

- Akkor engedjeteek kiszállni! Odamegyek és megnézem...

A robotok nem mozdultak.

- Uram, mi nem mehetünk be önnel - mondta Giskard.

- Tudom, Giskard, ezzel én is tisztában vagyok.

- Nem tudunk megfelelő védőrizetet biztosítani az ön számára, uram.

Baley a homlokát ráncolta. Egy egyszerűbb agyú robotnak nyilván kevésbé rugalmas a gondolkodása. A nyomozó rájött: fennáll a veszélye annak, hogy mivel a robotok nem akarják szem elől téveszteni, egyszerűen nem engedik kiszállni. Sürgetően Daneelhez fordult, akitől több megértést remélt.

- Nézd, nem tehetek arról, hogy nem tudjátok biztosítani a védelmemet... Daneel, most nincs más választásom. Engedj kiszállni!

Giskard egy rettenetes pillanatig mozdulatlanul nézte Baleyt, akinek átvillant az agyán, hogy a robot esetleg azt fogja javasolni, a közeli mezőn - a szabad ég alatt - könnyítsen magán, akár egy állat.

Végül Daneel törte meg a csendet:

- Azt hiszem, ebben az esetben engedélyeznünk kell Elijah kollégámnak, hogy tegye azt, amit jónak lát.

Giskard viszont tovább akadékoskodott:

- Ha tud még várni egy rövid ideig, uram, akkor előbb én közelítem meg az épületet.

Baley türelmetlenül fintorgott. Giskard lassan elindult a bizalmas felé, és a sarokhoz érve befordult, hogy megkerülje az építményt. Baley tudhatta volna, hogy amint a robot eltűnik a szeme elől, neki még sürgetőbbé válik a dolog.

Megpróbálta másfelé terelni a gondolatait: az ablakon keresztül tanulmányozni kezdte a környéket. Csakhamar felfedezte, hogy többfelé sötét hajszálakra emlékeztető, vékony huzalok rajzolódnak a fehér égboltra. Tulajdonképpen először nem is a drótokra lett figyelmes, hanem egy ovális tárgyra, amely lassan siklott a felhőréteg alatt. Rájött, hogy valójában egy vízszintes huzalra felfüggesztett járművet lát, és miután a tekintetével mindkét irányban tovább követte ezt a huzalt, több hasonló drótot is észrevett. Valamivel távolabb egy másik jármű haladt... még messzebb egy harmadik, amely már csak apró, formátlan foltként jelent meg a szeme előtt, így nem is ismerte volna fel, ha nem látja a másik kettőt.

A drótkötélpályán futó járművek nyilvánvalóan a Robotikai Intézet különböző részlegei között közlekedtek.

Milyen hatalmas területen épült ez az intézmény, gondolta Baley, és milyen feleslegesen! Mégsem foglal el túl sok helyet a felszínen. Az épületek között elég nagy területek maradtak beépítetlenül, így aztán a növényzet és az állatvilág látszólag érintetlen maradt, és háborítatlanul éli a maga életét - legalábbis Baley így képzelte.

Visszagondolt a Solariára: annak idején üresnek találta azt a bolygót, ahogyan kétségkívül üres lehetett minden Külső Világ, ha ilyen a legsűrűbben lakott Aurora legfejlettebb vidéke is. Sőt, ami azt illeti, a cityktől eltekintve a Föld is kietlen volt.

Persze azért a Földön mégiscsak ott voltak a cityk. Baleyre hirtelen rátört a honvágy, de igyekezett úrrá lenni érzelmein.

- Á, Giskard barátom már be is fejezte a felderítést - jelentette Daneel.

Baley mogorván vonta kérdőre a visszaérkező robotot:

- Nos? Most már leszel szíves engedélyezni... - Aztán elhallgatott. Belátta, hogy feleslegesen gúnyolódik, hiszen a robot úgysem veszi magára az efféle szurkálgatást.

- Nagyon valószínű, hogy pillanatnyilag senki sem használja a bizalmast - mondta Giskard.

- Nagyszerű! Akkor eredj az utamból! - Baley kinyitotta a légpárnás kocsi ajtaját, és a keskeny, kavicsos ösvényre lépett. Sietősen elindult az épület felé, Daneel a nyomában.

Az ajtóhoz érve Daneel némán a nyitógombra mutatott. Ő maga nem mert volna hozzányúlni. Ha határozott utasításom nélkül megérintené a gombot, gondolta Baley, az feltehetőleg már a belépési szándékáról tanúskodna, az ő robotagyának pedig még gondolnia sem szabad ilyesmire.

Baley kinyitotta az ajtót, és belépett. A két robot kint várakozott.

A nyomozónak csak a belépés pillanatában jutott eszébe, hogy Giskard nem járhatott idebent, így csak az épület külső szemrevételezése alapján feltételezhette, hogy nincs bent senki... ez pedig egyáltalán nem mondható biztos módszernek.

Baley aggodalommal gondolt arra, hogy az Aurorára érkezése óta most először van egyedül, távol a védelmére kirendelt robotoktól, akik nem léphetik át egykönnyen a küszöböt, ha valami baj történik. Mi van akkor, ha még sincs egyedül idebent? Ha Vasilia, aki tudta, hogy egy bizalmast keres, riadóztatta az ellenséget, az pedig itt bujkál most az épületben?

Baleynek egyszerre kellemetlen érzése támadt. Nyugtalanította, hogy olyan helyzetbe került, amilyen a Földön nem fordulhatna elő vele: teljesen fegyvertelenül kell szembenéznie a veszéllyel.

46.

Nem volt magas épület. Fél tucat kis vécészsze és ugyanennyi kis mosdókagyló sorakozott egymás mellett. Zuhanyak, ruhafrissítők és borotvakészüléknek semmi nyoma.

Hat egymástól elválasztott fülke is volt az épületben, mindegyikbe egy kis ajtón keresztül lehetett bejutni. Talán az egyik ilyen fülkében várakozik valaki...

Az ajtók alja és a padló között széles rés tátongott. Baley óvatosan lépkedett, és minden ajtó előtt lehajolt. Benézett, nem lát-e lábakat. Azután sorra feltépte az ajtókat, készen arra, hogy a következő pillanatban az ajtót becsapva futásnak kell erednie a külvilág felé.

Valamennyi fülke üres volt.

Baley körülnézett, hogy megbizonyosodjék róla, máshol nem bújhatott-e el az ellenség.

Sehol senki.

Ekkor visszament a bejárati ajtóhoz, de nem talált rajta zárszerkezetet. Mindjárt eszébe jutott, hogy ez ésszerűtlen is lenne, hiszen a bizalmast szükség esetén egyszerre többen is

használhatják, és az, hogy egy fülke foglalt, még nem jelenti azt, hogy senki más nem léphet be a külső ajtón.

De Baleynek most már nem lett volna érdemes kimennie, hogy másik bizalmast keressen, hiszen nyilván mindegyik ugyanilyen veszélyes - és egyébként sem nagyon halogathatta tovább a dolgát.

Egy pillanatig nem tudta eldönteni, melyik csészét használja. Tulajdonképpen bármelyikhez odaléphetne, ahogyan bárki más is odaléphet akármelyikhez.

Végül rákényszerítette magát a döntésre, és odalépett az egyik vécécsészéhez. Tudatában volt védtelenségének, ugyanakkor feszülő hólyagja is gyötörni kezdte. Érezte, hogy azonnal könnyítenie kell magán, de kénytelen volt kivárni, hogy elmúljon a félelme; még akkor is attól rettegett, hogy beléphet valaki a külső ajtón.

Már nem kifejezetten az ellenségtől félt: bárkitől megijedt volna.

Azután arra gondolt, a robotok néhány percig akárkit képesek feltartóztatni.

Így végre sikerült megnyugodnia...

Elvégezte a dolgát, megkönnyebbült. Már fordult volna a mosdóhoz, amikor...

- Maga Elijah Baley?! - harsant fel a háta mögött egy viszonylag magas, ideges hang.

A nyomozó mozdulatlanra dermedt. Minden balsejtelme és elővigyázatossága ellenére sem vette észre, hogy valaki belépett a helyiségbe. Figyelmét teljesen lekötötte a vizelés egyszerű művelete, holott ezt teljesen öntudatlanul is elvégezhetné volna. (Talán öregszik?)

A hang mindenesetre egyáltalán nem volt fenyegető, vészjósló, bár Baley talán csak azért érezte így, mert biztosra vette, hogy a két robot - de főleg Daneel - nem engedett volna belépni olyasvalakit, aki fenyegetheti az ő biztonságát.

Így csak a belépés ténye zavarta. Világéletében egyedül tartózkodott az efféle helyen, most pedig még meg is szólította egy idegen. A Földön egy dolgot végző ember magányát maximálisan tiszteletben tartották, és Baley a Solarián - és egészen eddig az Aurorán is - kizárólag egyszemélyes bizalmasokban járt.

A hang ismét megszólalt, most már türelmetlenebbül:

- Hé! Tuti, hogy maga Elijah Baley.

A nyomozó lassan megfordult. Középmagas férfi állt előtte. Jó szabású, ízléses ruhája kék árnyalatokban pompázott. Világos bőre, világosszöke haja és valamivel sötétebb színű bajsza volt. Baley döbbenet nézte azt a különös kis szőrösíkot a férfi orra alatt. Életében először látott bajuszos úrlakót.

Amikor végre felelni tudott, szégyellte magát azért, hogy egy bizalmasban szóba elegyedik valakivel.

- Én vagyok Elijah Baley - mondta. Még a saját fülében is reszketős, bizonytalan suttogásfélének hallatszott a hangja.

Az űrlakó sem találta túlságosan meggyôzőnek a kijelentést. Hunyorogva válaszolta:

- Odakint a robotok azt mondták, itt találom Elijah Baley-t. De maga egyáltalán nem úgy néz ki, mint a hipervízió. Egyáltalán nem.

Ez is azon a szerencsétlen filmen lovagol, zsörtölödött magában Baley. Úgy látszik, nincs ember, akit ne fertôzött volna meg az a lehetetlen feldolgozás. Kezdetben nem akarják elhinni róla, hogy ő is csak ember, gyarló emberi lény... később pedig, amikor rájönnek gyarlóságára, csalódottságukban bolondnak nézik.

Bosszúsan visszafordult a mosdó felé, leöblítette, majd bizonytalanul megrázogatta a kezét. A meleg levegôvel működô szárítóautomatát kereste. Az űrlakó megérintett egy kapcsolót, aztán

- mintegy a semmiből - vékony törülközőcsíkot varázsolt elő.

- Köszönöm - mondta Baley, és elvette a törülközőt. - A hipervízió nem engem látott. Egy színész játszotta el a szerepemet.

- Tudom, de választhattak volna olyat is, aki jobban hasonlít magára, nem igaz? - felelte az űrlakó egy kicsit panaszosan, aztán témát váltott: - Beszélni akarok magával.

- Hogyhogy beengedték a robotjaim?

A jelek szerint ez a tény is bosszantotta Baley-t.

- Kis híján nem sikerült bejönnöm - magyarázta az űrlakó. - Fel akartak tartóztatni, én meg csak egy robotot hoztam magammal. Úgy kellett tennem, mintha nagyon sürgős dolgom lenne idebent. De így is megmotoztak. Végigtapogattak, hogy megnézzék, nincs-e nálam valamilyen veszélyes tárgy. Ha nem lenne földlakó, feljeleneném magát emiatt. Nem adhatja parancsba a robotjainak, hogy megszegyenítsenek egy másik embert.

- Sajnálom - mondta Baley hűvösen -, de nem én adtam az utasításokat. Mit akar tőlem?

- Beszélni akarok magával.

- Most éppen ezt teszi. Ki maga?

Az űrlakó rövid habozás után bemutatkozott:

- Gremionis.

- Santirix Gremionis?

- Igen.

- És miért akar beszélni velem?

Gremionis egy pillanatig mereven bámulta Baley-t; látszott rajta, hogy zavarban van. Hebegve válaszolt a kérdésre:

- Mmm... ha már egyszer itt vagyok... ha megengedi... legalább... - és megindult a vécésészék felé.

Amikor Baley rájött, mire készül Gremionis, undorral vegyes döbbenete a tetőfokára hágott. Sietve elfordult, és azt mondta:

- Majd megvárom odakint.

- Ne, ne, ne menjen! - tiltakozott Gremionis elkeseredetten, szinte már nyüszítve. - Csak egy másodperc az egész. Kérem!

Baleynek ebben a pillanatban a leghőbb vágya volt, hogy Gremionisszal beszéljen, ezért nem akart semmi olyasmit mondani, amivel esetleg megsértheti vagy elriaszthatja az úrlakót.

Csakis ezért tett eleget a kérésnek.

Továbbra is háttal állt Gremionisnak, és az undortól még a szemét is szorosan behunyta. Csak akkor tudott valamelyest lazítani, amikor Gremionis odalépett mellé, egy másik bolyhos törülközőt gyűrögetve a kezében.

- Miért akar beszélni velem? - kérdezte megint Baley.

- Gladia... a solariai nô... - Gremionis elbizonytalanodott. Elakadt a hangja.

- Ismerem Gladiát - jegyezte meg Baley hűvösen.

- Én beszéltem Gladiával... tudja, távnézôn... és elmondta, hogy maga rólam kérdezôsködött, aztán pedig megkérdezte tőlem, ártottam-e az egyik robotjának... egy olyan ember formájú robotnak, mint az, amelyik odakint áll.

- És ártott neki, Mr. Gremionis?

- Nem! Nem is tudtam, hogy van neki ilyen robotja, amíg... Maga azt mondta neki, bűnös vagyok?

- Én csak kérdéseket tettem fel, Mr. Gremionis.

Az úrlakó ökölbe szorította a jobb kezét, és ideges mozdulattal a bal tenyeréhez dörzsölte.

- Nem akarom, hogy hamis vádak érjenek... - mondta zaklatottan - ebben az esetben pedig különösen nem, mert ez kihathat a Gladiával fennálló kapcsolatomra.

- Hogyan talált meg? - kérdezte Baley.

- Gladia kérdéseket tett fel nekem azzal a robottal kapcsolatban, és elmondta, hogy maga meg rólam kérdezte őt. Hallottam, hogy dr. Fastolfé idehívta magát, hogy megoldja ezt a... rejtélyt... ezt a robotügyet. A hipervízió-híradóban mondták be. És... - Gremionis úgy nyögte ki ezeket a szavakat, mintha szörnyen nehezeére esne a beszéd.

- Folytassa! - biztatta Baley.

- Beszélnem kellett magával. Meg akarom győzni arról, hogy semmi közöm ahhoz a robothoz. Semmi közöm hozzá! Gladia nem tudta megmondani, hol találom magát, ezért dr. Fastolfe-hoz fordultam.

- Tehát felhívta őt?

- Ó, dehogya. Én... nem hiszem, hogy fel merném hívni... Olyan fontos ember... De Gladia felhívta őt helyettem. Gladia... Gladia ilyen. Dr. Fastolfe megmondta neki, hogy maga a lányával, dr. Vasilia Alienával találkozik. Szerencsém volt, mert ismerem Vasiliát.

- Igen, tudom, hogy ismeri - mondta Baley.

Gremionis zavartan nézett vissza rá.

- Honnan tudja... őt is megkérdezte rólam?

Gremionis eddig is nyugtalannak látszott, most viszont a jelek szerint kifejezetten nyomorultul érezte magát. - Végül felhívtam dr. Vasiliát, aki azt mondta, hogy maga épp akkor ment el tőle, de valószínűleg megtalálom valamelyik nyilvános bizalmasban... és ez van a legközelebb dr. Vasilia házához. Biztos voltam abban, hogy nem vesztegeti az idejét, és idehajtat.

- Világosan érvel, de hogy tudott ilyen hamar ideérni?

- A Robotikai Intézetben dolgozom, és az Intézet területén van a házam. A robogómmal percek alatt ideértem.

- Egyedül jött?

- Csak egy robotot hoztam magammal. Tudja, kétszemélyes a robogó.

- És a robotja most kint vár?

- Igen.

- Most mondja el még egyszer, miért akart találkozni velem!

- Meg akarom győzni magát arról, hogy semmi közöm ahhoz a robothoz. Soha nem is hallottam róla, amíg ez az ügy bele nem került a hírekbe. Most már beszélhetünk?

- Igen, de nem itt - felelte Baley határozottan. - Menjünk ki!

Milyen furcsa, hogy ekkora örömmel szabadul ki a falak közül a külvilágba! Ez a bizalmas valamiért idegenebbnek tűnt a számára, mint bármely más aurorai vagy solariai építmény.

Még a mindenki számára nyitott ajtóknál is borzasztóbb volt az, hogy bárki nyíltan megszólíthatta a másikat... mintha a bizalmasnak pontosan ugyanaz lenne a rendeltetése, mint bármely más épületnek.

Persze a könyvfilmekben egy szó sem esett erről. Nyilvánvaló, hogy ezeket nem földlakóknak vagy a többi negyvenkilenc úrlakó világról érkezett turistáknak, hanem auroraiaknak szánták, amint erre dr. Fastolfe is rámutatott. Elvégre a földlakók csak nagyon ritkán utaznak el a

Külső Világokra, az Auróra pedig szinte sohasem jutnak el - és nem is számítanak szívesen látott vendégnek.

Mi értelme lenne annak, hogy a könyvfilmekben köztudott dolgokról írjanak? Mindenki tisztában van azzal, hogy az Aurora gömb alakú, a víz nedves, és bárki szabadon megszólíthat bárkit egy nyilvános bizalmasban.

Ráadásul ezzel nevetségessé válik a helyiség elnevezése is. Baleynek eszébe jutott, hogy a Földön, a nők számára fenntartott bizalmasokban a nők szünet nélkül karattyolhatnak, és ez egyiküket sem zavarja. Ha ők megtehetik, akkor a férfiak miért nem? Még sohasem elmélkedett erről komolyan, fenntartás nélkül elfogadta a szokást. Most viszont szöveget ütött a fejében a gondolat: ha a nők megtehetik, a férfiak miért nem?

Nem számít. Annak ellenére, hogy elméjét makacsul foglalkoztatta ez a kérdés, továbbra is leküzdhetetlen undorral töltötte el az iménti kellemetlen jelenet.

- Menjünk ki! - javasolta megint.

Gremionis tiltakozott.

- De ott várakoznak a robotjai.

- Na és?

- Én négy szemközt szeretnék beszélni magával, mint férfi a f... férfival - dadogta az úrlakó.

- Gondolom, azt akarta mondani, hogy "mint úrlakó a földlakóval" - javította ki Baley.

- Úgy is lehet fogalmazni.

- A robotjaimnak jelen kell lenniük. Segítenek nekem a nyomozásban.

- De ennek az egésznek semmi köze a gyilkossági üggyhez. Éppen ezt próbálom megértetni magával.

- Engedje meg, hogy efelől én döntsék! - mondta Baley ellentmondást nem tűrő hangon, és kilépett az ajtón.

Gremionis rövid tétovázás után követte.

47.

Daneel és Giskard közönyösen, türelmesen várakozott. Baley az aggodalom nyomát vélte felfedezni Daneel arcán, bár az is felmerült benne, hogy csak ő képzele oda ennek az érzelmenek az árnyékát arra az embertelenül emberi arcra. A kevésbé emberszerű Giskard vonásaiból viszont még a legfantáziadúsabb pszichológus se tudott volna kiolvasni semmit.

Egy harmadik robot is volt odakint, az lehetett Gremionisé. Külseje arra utalt, hogy még Giskardnál is egyszerűbb szerkezet, és egy kicsit kopottnak látszott. Gremionis nyilván nem tartozott a jómódú polgárok közé.

Amikor Daneel megszólalt, Baley úgy érezte, hogy a megkönnyebbültség meleg hangján intézi hozzá a szavait:

- Örülök, hogy jól vagy, Elijah kollégám.

- Nagyszerűen érzem magam. De azért kíváncsi lennék valamire. Bejöttetek volna értem, ha meghalljátok, hogy segítségért kiáltok?

- Azon nyomban, uram - felelte Giskard.

- Annak ellenére, hogy a programotok szerint nem léphettek be a bizalmasba?

- Az ember megvédelmezése fontosabb ennél a tiltásnál, különösen akkor, ha önről van szó, uram.

- Így van, Elijah kollégám - helyeselt Daneel.

- Ezt örömmel hallom - mondta Baley. - Bemutatom Santirix Gremionist. Mr. Gremionis, ő Daneel, ő pedig Giskard.

A két robot ünnepélyesen fejet hajtott. Gremionis csak egy pillantást vetett rájuk, és egy közönyös intéssel nyugtázta a köszöntést. Ő nem mutatta be a robotját.

Baley körülnézett. Kezdett sötétedni, megélnékült a szél, lehült a levegő, és a nap teljesen eltűnt a felhők mögött. Homály borult a tájra, de ez nem rontotta el Baley hangulatát: ő változatlanul örült, hogy kiszabadult a bizalmasból. Tovább emelte hangulatát az a felismerés, hogy jól érzi magát a külvilágban. Persze tudta, hogy most rendkívüli körülmények között lépett ki a szabadba, mégis sikernek könyvelte el ezt az eredményt.

Már éppen Gremionishoz akart fordulni, hogy folytassa a beszélgetést, amikor valami mozgásra lett figyelmes. Egy nő közeledett a pázsiton egy robot kíséretében. Bár feléjük tartott, semmi érdeklődést nem tanúsított irántuk. Egyértelműen a bizalmas volt az úti célja. Baley kinyújtotta a kezét a nő felé, mintha meg akarná állítani, pedig a jövevény még jó harminc méterre volt tőlük.

- Nem tudja ez, hogy a bizalmast csak férfiak használhatják? - motyogta Baley.

- Miket beszél? - kérdezte Gremionis.

A nő öntudatosan jött tovább; Baley értetlenül nézte. Végül a kísérő robot megállt, a nő pedig belépett az építménybe.

- De hát nem léphet be oda! - fakadt ki Baley tehetetlenül.

- Miért ne? Ez nyilvános bizalmas - mondta Gremionis.

- De férfiak számára van fenntartva.

- Emberek számára van fenntartva - helyesbített Gremionis, aki ugyancsak alaposan meg volt zavarodva.

- Mindkét nemnek? Ezt nem mondhatja komolyan.

- Hogyne mondanám komolyan? Minden emberi lény igénybe veheti. Nem értem, mit kifogásol.

Baley elfordult. Csak néhány perce állapította meg, hogy nincs ízléstelenebb és helytelenebb dolog, mint szóba elegyedni valakivel egy bizalmasban.

Hiába is erőltette volna a fantáziáját, el sem tudta képzelni, hogy az ízléstelenséget fokozni is lehet, és egy nővel is találkozhatott volna odabent. A földi szokások szerint figyelmen kívül kellett hagynia azt a tényt, hogy mások is tartózkodnak a bizalmasban, de mindeddig elképzelhetetlen volt a számára, hogy ne tudja, férfiak vagy nők vannak-e körülötte.

Mi lett volna, ha akkor lép be egy nő az épületbe ugyanolyan hanyagul és közönyösen, mint ez itt, amikor ő a dolgát végzi? Vagy rosszabbul is járhatott volna, ha ő talál egy nőt odabent.

Nem tudta, hogyan reagált volna arra a kínos helyzetre. Sohasem merült fel benne, hogy előfordulhat ilyesmi, és persze nem is került még soha hasonló helyzetbe. Mindenesetre teljesen elviselhetetlennek találta a gondolatot.

És ez sem szerepelt a könyvfilmekben.

Azért nézte át az anyagot, hogy a nyomozás kezdetén legyen némi fogalma az auroraiak életmódjáról, de egyetlen igazán fontos dologról sem szerzett tudomást.

Hogyan oldhatná meg Jander halálának a rejtélyét, ha minden egyes lépése a tudatlanságát bizonyítja?

Egy pillanattal ezelőtt még diadalérzete volt, mert kisebbfajta győzelmet aratott a külvilág szörnyűségei felett, most viszont a saját tudatlanságával találta szembe magát (és kiderült, hogy még azt sem tudja, mit nem tud).

Igyekezett nem gondolni arra, hogy az a nő most ugyanazt a levegőt szívja, mint ő az imént. Reménytelen kétségbeesés lett úrrá rajta.

48.

Ekkor Giskard újra megkérdezte:

- Nem érzi rosszul magát, uram? Nincs szüksége segítségre? - A hangján ugyan nem érződött az aggodalom, szavai azonban féltő gondról árulkodtak.

- Semmi bajom. Jól vagyok - motyogta Baley. - De menjünk innen! Elálljuk az útját azoknak, akik használni akarják a bizalmast.

Sietős léptekkel megindult a légpárnás autó felé, amely a kavicsos ösvény mögött, a mezőn parkolt. Az ösvény másik oldalán egy kis kétkerekű jármű állt, amelyen egymás mögött két ülés volt. Baley rögtön tudta, hogy ez csak Gremionis robogója lehet.

Közben rájött, hogy éhsége csak tovább rontja a közérzetét. Az ebéd ideje réges-rég elmúlt, ő pedig még egy falatot sem evett.

Gremionishoz fordult:

- Beszéljünk... de ha maga is úgy gondolja, közben ebédeljünk is meg. Persze csak akkor, ha még nem evett, és kedve van velem ebédelni.

- Hol akar enni?

- Nem tudom. Az Intézet dolgozói hol szoktak étkezni?

- A nyilvános étkezdében - felelte Gremionis. - De ott nem tudunk beszélgetni.

- Van más lehetőség?

- Jöjjön el a házamba! - javasolta mindjárt Gremionis. - Persze elegánsabb lakóépületek is vannak errefelé, de hát én alacsony beosztásban dolgozom. Mindenesetre van egy-két szolgálatkész robotom, és rendszeren meg tudjuk teríteni az asztalt... Tudja mit? Én Brundijjal, a robotommal felülök a robogóra, maguk pedig követnek minket. Igaz, hogy így a szokottnál lassabban kell haladniuk, de alig több mint egy kilométerre lakom innen. Két-három perc alatt odaérünk.

És Gremionis félig futólépésben el is indult a robogó felé. Baley utánanézett, és megállapította, hogy valami fiatalos pajkosság van a mozgásában. Nehéz lett volna megmondani, mennyi idős: az űrlakókon nem látszik a koruk. Gremionis akár ötvenéves is lehetett, de határozottan fiatalosan viselkedett, majdnem úgy, mint egy tizenéves földlakó. A nyomozó nem tudta pontosan meghatározni, mi keltett ilyen hatást.

Baley hirtelen az ember formájú robothoz fordult.

- Daneel, te ismered Gremionist?

- Még sohasem találkoztam vele, Elijah kollégám.

- És te, Giskard?

- Én egyszer futólag találkoztam már vele, uram.

- Tudsz róla valamit, Giskard?

- Csak felszínes ismereteim vannak róla, uram.

- Nem tudod, hány éves? A jellemét sem ismered?

- Nem, uram.

- Mehetünk?! - kiáltotta ekkor Gremionis. Eléggé fülsiketítő hangon berregett a robogója. Nyilvánvalóan nem légpárnás jármű volt, tehát a kerekei nem fognak a felszín fölé emelkedni. Brundij beült Gremionis mögé.

Giskard, Daneel és Baley gyorsan beszálltak a légpárnás autóba.

Gremionis nagy ívben rákanyarodott az útra. Haját hátrafújta a szél. Baley elképzelte, milyen érzés lehet egy ilyen nyitott járművön robogni, és hálás volt sorsának azért, hogy ő egy zárt kocsiban ülve, sokkal civilizáltabb körülmények között utazhat.

A robogó tompa dübörgéssel nekilódult, Gremionis pedig intett Baleynek, hogy kövessék.

Brundij robot hanyag nemtörődőséggel egyensúlyozott az ülésen, nem karolta át Gremionis derekát, ahogyan egy ember tette volna a helyében.

A robogó látszólag sebesen haladt előre, de nyilván csak kis mérete keltette ezt az illúziót. A mögötte szinte lépésben haladó légpárnás autó kis híján elgázolta az apró járművet.

- Egy dolgot azért nem értek - mondta Baley elgondolkodva.

- Mit, Elijah kollégám?

- Vasilia megvetően "borbélynak" nevezte Gremionist, aki ezek szerint többek között frizurákkal és ruhákkal foglalkozik, egyszóval a divatszakmában dolgozik. Hogyan lehetséges akkor, hogy a Robotikai Intézet területén van a háza?

Megint Gremionis

49.

Néhány perccel később Baley megérkezett Gremionis házához. Másfél napja tartózkodott az Aurorán, és eddig három itteni polgárnál járt: Fastolfe-nál, Gladiánál és Vasiliánál. Gremionis volt a negyedik.

Ez a lakóépület kisebbnek és olcsóbbnak tűnt, mint a többi. Baley mint laikus bizonyos jelekből arra következtetett, hogy nemrég építhették. A belső térből itt sem hiányoztak a robotok számára kialakított falmélyedések, amelyek oly jellegzetes tartozékai minden aurorai háznak. Belépés után Giskard és Daneel gyorsan beállt egy-egy üres beugróba. Arccal a szoba felé fordultak, és némán, mozdulatlanul várakoztak. Gremionis robotja, Brundij, majdnem ugyanolyan gyorsan foglalt helyet egy harmadik falmélyedésben.

A robotok egy pillanatra sem gondolkoztak azon, melyiket válasszák, mégis mindhárman más-más beugrót vettek célba. Baley eltűnődött azon, hogyan tudják összehangolni tevékenységüket, és végül arra a következtetésre jutott, hogy nyilván az emberek számára észrevehetetlen jelekkel kommunikálnak. Ezt mindenesetre meg kell majd beszélnie Daneellel (csak nehogy megfélemlékezzen róla!).

Baley észrevette, hogy Gremionis is a falmélyedéseket nézi.

Az űrlakó egy pillanatra a felső ajkához emelte a kezét, és mutatóujjával végigsimított kis bajuszán. Egy kicsit bizonytalanul jegyezte meg:

- Az az emberi kinézetű robot nem fér el kényelmesen azon a helyen. Ugye, ő Daneel Olivaw, dr. Fastolfe robotja?

- Igen - felelte Baley. - Ő is szerepelt a hipervíziós drámában. Helyesebben nem is ő, hanem egy színész, aki jobban el tudta játszani a szerepét.

- Igen, emlékszem.

Baley észrevette, hogy Vasiliához, Gladiához és Fastolfe-hoz hasonlóan Gremionis is bizonyos távolságot tart tőle. Mintha valami láthatatlan, érzékelhetetlen taszító erőter venné körül Baleyt, amely elriasztja az űrlakókat a közeléből. Talán ezért kerülnek meg őt olyan nagy ívben, amikor elmennek mellette.

Eltűnődött, vajon Gremionis tudatosan tartja-e a távolságot, vagy reflexszerűen cselekszik. És mi történik azokkal a székekkel, amelyekben ült, az edényekkel, amelyekből evett, és a törülközőkkel, amelyekkel szárazra dörzsölte magát? Beérik-e az űrlakók egyszerű mosással, vagy különleges sterilizáló eljárást alkalmaznak? Netán kidobnak mindent, és új használati tárgyakat szereznek be? Miután elhagyja a bolygót, gőzöléssel fogják fertőtleníteni az általa meglátogatott házakat? Vagy most is, minden este így tesznek? És mi történik azzal a nyilvános bizalmassal, amelyet ma használt? Lebontják, és újat építenek a helyébe? És az a nő, aki mit sem sejtve bement utána? Vagy éppen az ő feladata volt a fertőtlenítés?

Baley azon kapta magát, hogy ostobaságokon jár az esze.

A világűrbe ezzel az egésszel! Az auroraiak dolga, mit tesznek, és hogyan oldják meg a maguk gyártotta problémákat, ő ugyan nem fog ezen rágódni. Szent Jozafát! Hiszen megvan a maga baja, jelen pillanatban éppen Gremionis... a többi ráér ebéd után.

Egyszerű, nagyrészt vegetáriánus étrend szerint összeállított ebédet tálaltak fel Gremionis házában. Baley most először nem volt maradéktalanul elégedett az ételekkel.

Természetellenesen intenzívek voltak az ízek: a sárgarépa kicsit túlságosan répaízű, a zöldborsó pedig túlságosan borsóízű volt.

A földlakó vonakodva emelte a szájához a falatokat, de azért megpróbálta leplezni ellenérzését.

Közben aztán rájött, hogy lassan hozzászokik az új, markánsabb ízekhez - mintha ízlelőbimbói telítődtek volna -, és már nem is esik olyan nehezére elbánni a maradékkal. Szomorúan konstataulta, hogy ha továbbra is aurorai ételeket kell ennie, a Földre visszatérve hiányolni fogja az itteni jellegzetes, jól elkülöníthető ízeket.

Eleinte megdöbbenette, hogy a foga alatt ropog az étel, és e hang zavarhatja a társalgást, később viszont már ez is kellemes izgalommal töltötte el. A földi étkezések sokkal csendesebben zajlanak, és neki otthon emiatt is hiányérzete lesz majd.

Figyelmesen rágcsálta az ételt, tanulmányozta az ízeket. Talán az új világokon megtelepedő földlakók is ráállnak az új típusú űrlakó étrendre, különösen akkor, ha nem lesznek szakács- és pincérrobotjaik.

Azután Baley nyugtalanul arra gondolt, hogy ez nemcsak idő kérdése. Rajta, Elijah Baley nyomozón múlik, sor kerülhet-e az új gyarmatosításokra. A gondolat súlyos teherként nehezedett rá.

Közben elfogyasztották az ebédet. Két robot kéztörlésre szolgáló előmelegített, benedvesített szalvétákat hozott be. Nem hagyományos szalvéták voltak: amikor Baley letette az övét a tányérra, az anyag mocoogni kezdett, azután elvékonyodott, és pókhálószerű képződménnyé alakult, majd hirtelen felemelkedett, és a mennyezet egyik nyílásában kötött ki. Baley összerázkódott, és tátott szájjal nézett az eltűnő tárgy után.

- Most szereztem. Újdonság - dicsekedett Gremionis. - Eldobható kéztörlő. Egyelőre nem tudom, mit gondoljak róla. Vannak, akik azt mondják, egy idő után eltömi a szemetesnyílást, mások szerint a szennyeződés egy része biztosan a tüdőnkbe jut. A gyártó persze tagadja ezt, de...

Baley csak ekkor döbönt rá arra, hogy ebéd közben meg se mukkant, és Gremionis is hallgatott azóta, hogy az étel felszolgálása előtt röviden említést tettek Daneelről... A szalvétákra pedig kár volt szót vesztegetni.

- Mr. Gremionis, maga borbély? - kérdezte Baley meglehetősen nyers hangon.

A világos bőrű űrlakó elvörösödött.

- Ki mondta ezt magának? - kérdezte elhaló hangon.

- Bocsásson meg nekem, ha udvariatlan voltam, és nem a megfelelő szóval jelöltem meg a foglalkozását - szabadkozott Baley. - A Földön senki sem találja sértőnek ezt a kifejezést.

- Haj- és ruhatervező vagyok. Ez itt elismert művészi tevékenységnek számít. Az Intézet alkalmazottainak a megbízásait teljesítem. - Ujjai ismét a bajszára tévedtek.

- Érdekes bajsza van - jegyezte meg Baley komolyan. - Ez a divat az Aurorán?

- Még nem. De remélem, hamarosan elterjed. Egy arcot a szôrzet mûvészi alakításával még férfiasabbá lehet tenni. Minden a megformáláson múlik... Ez is a szakmámhoz tartozik. Persze vannak, akik túlzásokba esnek. A Pallason az arcszôrzet megszokott dolog, de ott többszínûre festik. Az összhatás kedvéért minden egyes szôrszálat külön színeznék be. Ezt azért már butaságnak tartom. A színek idôvel megfakulnak, és akkor borzalmasan néz ki az egész. Bizonyos értelemben azonban még ez is jobb, mint a csupasz arc. Nincs kevésbé vonzó látvány, mint egy csupasz, szôrtelen arc. Ezt a jelmondatot magam találtam ki. Gyakran mondogatom a kuncsaftjaimnak, és eddig nagyon hatásosnak bizonyult. A nôk megvannak arcszôrzet nélkül is: ôk mást használnak helyette. A Smitheuson viszont...

Gremionis gyorsan és halkán beszélt, meggyôzô arckifejezése és szavai hipnotikus erôt árasztottak. Tágra nyílt szemmel, ôszintén nézett Baleyre, akinek szinte fizikai erőfeszítést okozott, hogy ne kerüljön az úrlakó szavainak hatása alá.

- Mr. Gremionis, ért maga a robotikához?

Gremionist szemlátomást meglepte a kérdés, és egyébként is megzavarta egy kicsit, hogy félbeszakították az eszmefuttatását.

- Még hogy én? A robotikához?

- Igen, ezt kérdeztem.

- Dehogyan értek hozzá. Én is használok ugyan robotokat, mint mindenki más, de fogalmam sincs arról, hogy milyenek belülrôl... és nem is nagyon érdekel.

- Akkor hogyan lehetséges az, hogy itt a háza, a Robotikai Intézet területén?

- Miért ne lehetne itt? - kérdezett vissza Gremionis érezhetően ellenséges hangon.

- Ha egyszer nem robotikával foglalkozik...

Gremionis fintorgott.

- Hülyeség. Az Intézet tervezôi néhány évvel ezelôtt egy független, önellátó közösséget akartak itt létrehozni. A saját szervizeink javítják a szállító jármûveinket, azonkívül vannak robotjavító mûhelyeink, orvosi rendelôink és mérnöki irodáink. Itt él az Intézet valamennyi alkalmazottja, és mivel divatszakemberre is szükség van, itt lakom én is... Talán azért gondolja, hogy nem kellene itt laknom, mert valami kivetnivalót talál a szakmámban?

- Nem mondtam ilyesmit.

Gremionis arcáról Baley gyors visszavonulása nyomán sem tűnt el teljesen az ingerültség. Az úrlakó elfordult, megnyomott egy gombot, majd rövid ideig behatóan tanulmányozott egy színes, négyszögletû valamit, végül dobolni kezdett az ujjáival.

Erre lassan leereszkedett egy gömb a mennyezetről, és körülbelül egy méterrel a fejük fölött megállapodott a levegőben. Úgy bomlott szét cikkelyekre, mint a meghámozott narancs. Lágy hangeffektusok kíséretében színes fények gyúltak a belsejében. A látni- és a hallgatnivaló olyan tökéletes egységbe olvadt össze, hogy rövid idő elteltével az ámuló földlakó már szét sem tudta választani magában a kétféle élményt.

Az ablakok elhomályosodtak, a gömbszeletek pedig még fényesebben ragyogtak.

- Túl fényesnek találja? - kérdezte Gremionis.

- Nem - felelte Baley némi habozás után.

- Háttérvilágításnak szántam. Egy megnyugtató kombinációt választottam ki, amelynél zavartalanul beszélgethetünk. - Aztán gyorsan hozzátette: - Akkor talán rátérünk a tárgyra?

Baley nagy nehezen elterelte a figyelmét arról a... valamiről (Gremionis nem nevezte meg, mi az).

- Ha maga is jónak látja. Én örömmel venném.

- Maga megvádolt engem azzal, hogy közöm van annak a Jander robotnak a tönkretételéhez.

- Én csak a robot halálának a körülményeiről kérdezősködtem.

- De ezzel kapcsolatban az én nevemet is megemlítette. Sőt az előbb azt kérdezte tőlem, értéke-e a robotikához. Tudom, mi volt a szándéka. Azt akarta hallani tőlem, hogy konyítok hozzá valamit, és ennek alapján akart megvádolni a robot működésének a megszüntetésével.

- A gyilkosság szót is használhatta volna.

- Egy robotot nem lehet meggyilkolni. Mindegy, milyen szóval mondjuk, én nem szüntettem meg annak a robotnak a működését, vagy ha úgy tetszik, nem gyilkoltam meg Jandert.

Mondtam már, hogy nem értek a robotikához. Semmit se tudok a robotokról. Egyáltalán hogyan juthatott eszébe, hogy én...

- Minden szálát el kell varnom, Mr. Gremionis. Jander Gladiának, a solariai nônek a tulajdonát képezte, maga pedig jóban volt Gladiával. Így jutottam el magához.

- Mások is jóban lehettek vele. Ennek semmi köze az ügghöz.

- Azt állítja talán, hogy Gladia házában járva egyszer sem látta Jandert?

- Soha, egyetlenegyszer se láttam - mondta Gremionis.

- Nem is tudta, hogy Gladiának van egy humanoid robotja?

- Nem!

- Tehát Gladia sohasem tett róla említést.

- A háza tele volt robotokkal. Közönséges robotokkal. Nem említette, hogy van egy másfajta is.

Baley vállat vont.

- Jól van. Egyelőre nincs okom feltételezni, hogy nem az igazat mondja.
- Akkor világosítsa fel erről Gladiát is! Ezért akartam beszélni magával. Ezt akarom kérni. Ragaszkodom hozzá.
- Maga szerint Gladiának van oka arra, hogy másként gondolja?
- Persze. Maga telebeszélte a fejét. Az ügyel kapcsolatban az én nevemet is szóba hozta, mire ő feltételezte... de legalábbis elbizonytalanodott. A lényeg az, hogy ma reggel felhívott, és megkérdezte, van-e valami közöm az ügghöz. A válaszomat maga is tudja.
- Tehát tagadott?
- Persze hogy tagadtam, még hozzá nagyon is határozottan, mivel az égvilágon semmi közöm az egészhez. De az én tiltakozásom nem elég meggyőző. Azt akarom, hogy maga is mondja meg ezt neki. Tárja elé a véleményét! Hiszen épp most mondta, hogy valóban nincs közöm hozzá. Nem teheti tönkre a jó híremet, amikor nincs is bizonyítéka ellenem. Ezért feljelenthetem.
- És kinél jelentene fel?
- A Személyi Jogokat Védő Bizottságnál. A törvényhozásnak. Ennek az Intézetnek a vezetője személyes jó barátja az elnöknek, és már küldtem neki egy részletes jelentést erről az üggről. Látja, hogy nem vesztegetem az időmet. Megteszem a szükséges intézkedéseket. Gremionis megrázta a fejét. Talán elszántságát akarta így jelezni, de közben olyan szelíd volt az arca, hogy nem volt túl meggyőző a gesztus.
- Nézze, Mr. Baley - folytatta -, nem a Földön vagyunk. Mi itt védelem alatt állunk. Maguk kénytelenek összezsúfolódva élni túlnépesedett bolygójukon: kaptárakban, hangyabolyokban laknak. Túlekednek, levegőt se kapnak egymástól, és nem számít egy emberélet. Mi az egymillióhoz képest!
- Maga sok történelmi regényt olvasott - mondta Baley, és igyekezett, hogy ne érződjön ki a hangjából, mennyire megveti Gremionist az előbbi kijelentéséért.
- Valóban olvastam történelmi regényeket... és azokban az igazat írják. Ha több milliárd ember él együtt egy bolygón, akkor ez óhatatlanul így van. Az Aurorán viszont mindenkinek értékes az élete. Mindannyiunk számára fizikai védelmet nyújtanak a robotjaink. Az Aurorán senkit sem ér támadás, gyilkosság pedig még elvétve se fordul elő.
- Jander esetétől eltekintve.
- Az nem volt gyilkosság. Jander csak egy robot. Minket, embereket a kevésbé veszélyes támadásoktól is megóv a törvényhozásunk. A Személyi Jogokat Védő Bizottság szigorúan, nagyon szigorúan büntet minden olyan cselekedetet, amely sérti egy polgár jó hírét, vagy

veszélyeztetési társadalmi pozícióját. Egy aurorai nagy bajba kerülne, ha azt merné tenni, amit maga. Na már most egy földlakó esetében...

- Én itt nyomozást folytatok - vágott közbe Baley -, és ha jól tudom, éppen a törvényhozás kérésére. Nem hiszem, hogy dr. Fastolfe a törvényhozás engedélye nélkül idehozathatott volna engem.

- Lehet, hogy így van, ahogy mondja, de ez sem jogosítja fel arra, hogy áthágja a tisztesség szabta határokat.

- Akkor tehát panaszt tesz ellenem a törvényhozásnál?

- Először az Intézet vezetőjét...

- Őt hogy is hívják?

- Kelden Amadirónak. Meg fogom őt kérni, hogy panaszomat terjessze a törvényhozás elé... és ugyebár ő tagja a testületnek... ő a Globalista Párt egyik vezetője. Szóval jól teszi, ha egyértelműen Gladia tudomására hozza, hogy teljesen ártatlan vagyok.

- Szívesen megtenném, Mr. Gremionis, mert gyanítom, hogy csakugyan ártatlan, de csak akkor szerezhetek erről bizonyosságot, ha hajlandó válaszolni néhány kérdésemre.

Gremionis előbb habozott, azután kihívóan hátradőlt a széken, és két kezét összekulcsolta a tarkóján, mint aki nyugalmat próbál színlelni - ám törekvése sikertelen maradt.

- Rajta, kérdezzen csak! - mondta fölényesen. - Nincs semmi takargatnivalóm. De miután végzett, felhívja Gladiát a távnézőn - ott van a háta mögött -, és szépen beszámol neki az eredményről... mert különben nagyobb bajba kerül, mint gondolná.

- Értem, Mr. Gremionis. Előbb azonban megkérdezem... mióta ismeri dr. Vasilia Fastolfe-ot? Vagy dr. Vasilia Alienát, ha ez a név többet mond magának.

Gremionis tétovázott, majd feszült hangon megkérdezte:

- Miért kérdezi? Mi köze ennek az ügyhöz?

Baley felsóhajtott, és szigorú vonásai még jobban megkeményedtek.

- Mr. Gremionis, emlékeztetni szeretném arra, hogy nincs mit takargatnia. Meg akar győzni engem az ártatlanságáról, hogy azután én is meggyőzhessem erről Gladiát. Mondja meg, mióta ismeri dr. Vasiliát! Ha nem ismeri, akkor mondja azt... de a becsületes játék szabályai megkívánják, hogy előrebocsássam: dr. Vasilia szerint maga igen jól ismeri őt... legalábbis erről árulkodik az a tény, hogy ajánlatot tett neki.

Gremionis bosszúsnak látszott. Remegő hangon mondta:

- Nem tudom, miért kell ebből ilyen nagy ügyet csinálni. Egy ilyen ajánlat a társadalmi érintkezés legtermészetesebb módja, és csak az érintett felekre tartozik. Persze maga földlakó, ezért tulajdonít ekkora jelentőséget az ajánlatomnak.

- Úgy tudom, dr. Vasilia elutasította magát.

Gremionis az ölébe ejtette ökölbe szorított kezét. - Csakis rá tartozik, elfogadja-e az ajánlatot, vagy elutasítja. Voltak olyanok, akik nekem ajánlkoztak fel, és én utasítottam vissza őket.

Nem nagy ügy.

- Tehát? Mióta ismeri őt?

- Néhány éve. Talán tizenöt éve.

- Már akkor is ismerte, amikor még dr. Fastolfe-fal élt?

- Én akkor még kisfiú voltam - felelte Gremionis pironkodva.

- Hogyan ismerkedtek össze?

- Amikor befejeztem divattervezői tanulmányaimat, hívtak, hogy tervezek neki egy szekrényre való ruhát. Tetszett a munkám, és attól fogva mindig az én szolgáltatásaimat vette igénybe, most szigorúan csak a szakmai szolgáltatásra gondolok.

- Akkor ő ajánlotta be magát a jelenlegi munkahelyére, a Robotikai Intézetbe is?

- Felismerte a tehetségemet. Másokkal együtt engem is kipróbáltak, és az én érdemem, hogy megkaptam az állást.

- De ő ajánlotta magát?

- Igen - felelte Gremionis kurtán és bosszúsan.

- És maga úgy érezte, csak úgy viszonzhatja illően a szívességet, hogy felajánlkozik neki. Gremionis fintorgott, és megnyalta a szája szélét, mintha valami kellemetlen ízt érezne.

- Ez így... gusztustalan. Azt hiszem, csak egy földlakónak juthat eszébe ilyesmi. Csak azért tettem neki ajánlatot, mert kedvem telt benne.

- Azért, mert dr. Vasilia olyan csinos és kedves teremtés?

Gremionis habozott.

- Hát, azt éppen nem mondanám, hogy túlságosan kedves, de kétségkívül csinos nő.

- Úgy hallottam, maga mindenkinek felajánlkozik, válogatás nélkül.

- Ez hazugság.

- Mi a hazugság? Az, hogy mindenkinek felajánlkozik, vagy az, hogy én így hallottam?

- Az, hogy mindenkinek felajánlkozom. Ki mondta ezt magának?

- Nem hiszem, hogy válaszolnom kellene erre a kérdésre. Mit szólna, ha elhíresztelném magáról, hogy másokra nézve kellemetlen információkat terjeszt? Akkor őszintén beszélne velem?

- Bárki mondta is, hazudott.

- Talán csak túlzott. Ezt megelőzően másoknak is felajánlkozott már?

Gremionis elfordította a tekintetét.

- Egyszer vagy kétszer. De azok nem voltak komoly ügyek.
- Dr. Vasiliával viszont komoly szándékai voltak?
- Hát...
- Úgy tudom, többször egymás után is ajánlatot tett neki, s ez ellenkezik az aurorai szokásokkal.
- Ó, az aurorai szokások... - kezdte Gremionis dühösen. Aztán erősen összeszorította az ajkait, és gondterhes arccal folytatta: - Mr. Baley, beszélhetek magával bizalmasan?
- Hogyne. Minden kérdésem azt a célt szolgálja, hogy meggyőződjek az ártatlanságáról, arról, hogy semmi köze Jander halálához. Nyugodt lehet, miután efelől sikerült megbizonyosodnom, bizalmasan fogom kezelni mindazt, amit hallottam magától.
- Akkor jó. Nem szégyellem azt, amit most mondani fogok, csak tudja, nem szeretem kitergetni a magánügyeimet. Ehhez pedig jogom van, nemde bár?
- A legteljesebb mértékben - válaszolta Baley együttérzően.
- Tudja, nekem az a véleményem, hogy a szexuális kapcsolat akkor a legjobb, ha a partnerek komolyan vonzódnak és mély érzelmekkel viseltetnek egymás iránt.
- Azt hiszem, ebben tökéletesen igaza van.
- Akkor pedig az embernek nincs szüksége senki másra, nem igaz?
- Ez eléggé... természetes.
- Mindig arról álmodoztam, hogy egy szép napon megtalálom a tökéletes partnert, és abbahagyhatom a keresgélést. Ezt nevezik monogámiának. Az Aurorán nem létezik ilyesmi, de más világokon igen... ugye, a Földön is van monogámia, Mr. Baley?
- Elméletileg igen.
- Nos, én erre vágyom. Évek óta keresem az igazit. Amikor egyszer-egyszer megpróbálkoztam a szexszel, mindig éreztem, hogy hiányzik valami. Azután találkoztam dr. Vasiliával, és ő elmondta nekem... tudja, az emberek általában bizalmas viszonyba kerülnek a divattervezőjükkel, mert ez ilyen munka... és most következik a dolog valóban bizalmas része...
- Folytassa!
- Gremionis megnedvesítette az ajkát.
- Ha nyilvánosságra kerül az, amit most mondok, nekem végem. Akkor dr. Vasilia mindent meg fog tenni annak érdekében, hogy ne kapjak több megbízást. Még egyszer kérdem: biztos, hogy a kérdésének köze van az ügghöz?
- Teljes meggyőződéssel mondom, Mr. Gremionis, hogy roppant fontos lehet a válasza.

- Hát akkor... - folytatta Gremionis nem nagy meggyőződéssel - az a helyzet, hogy abból, amit dr. Vasiliától hallottam, az elejtett megjegyzéseiből arra következtettem, hogy a doktornő... - ekkor Gremionis már suttogóra fogta a hangját - még szűz.

- Értem - felelte Baley halkán, és eszébe jutott, mennyire határozottan állította neki Vasilia, hogy apja visszautasítása életre szóló lelki torzulást okozott. Kezdte megérteni, miért gyűlöli Vasilia annyira az apját.

- Ez a tény aztán felizgatott. Felmerült annak a lehetősége, hogy valaki végre csak az enyém lesz, és neki nem lesz más férfi az életében, csak én. El sem tudom magának mondani, milyen sokat jelentett nekem ez a remény. Ettől csodálatosan szépnek láttam őt.

- Tehát felajánlkozott neki?

- Igen.

- Még hozzá többször is. És nem csüggedt el, amikor dr. Vasilia újra és újra visszautasította magát?

- Ezzel lényegében csak a feltételezésemet erősítette, így tovább fokozta a buzgalmamat. A kudarcok még izgalmasabbá tették a számomra. Nem tudom pontosan megmagyarázni, mit éreztem, és nem is várom el magától, hogy megértse.

- Megértem, Mr. Gremionis... Mégis eljött az az idő, amikor nem ajánlkozott fel többé dr. Vasiliának.

- Hát igen.

- És akkor Gladiával kezdett próbálkozni?

- Igen.

- Többször is ajánlatot tett neki?

- Igen.

- Miért? Mi volt az oka a váltásnak?

- Dr. Vasilia végül is egyértelműen a tudomásomra hozta, hogy nincs esélyem. Akkor jött Gladia, aki hasonlított dr. Vasiliára, és... ennyi volt az egész.

- De Gladia nem szűz - mondta Baley. - A Solarián házasságban élt, és tudtommal az Aurorán is eléggé buzgón kísérletezett.

- Ezt én is tudtam... de aztán abbahagyta. Tudja, ő solariainak született, ezért sohasem értette meg igazán az aurorai szokásokat. Azért hagyta abba a szexet, mert nem híve az úgynevezett "szabad szerelemnek".

- Ezt ő mondta magának?

- Igen. A Solarián a monogámia dívik. Gladiának boldogtalan volt a házassága, de tiszteletben tartotta a solariai szokást; később nálunk is hiába próbálkozott, sohasem tudta élvezni az aurorai szexet. Én is monogám kapcsolatra vágytam. Érti?

- Értem. De egyáltalában hogyan tudott a közelébe férkôzni?

- Egyszerűen felkerestem ôt. A hipervízió beszámoltak az Aurorára való megérkezéséről. Ő volt a romantikus solariai menekült. És abban a hipervíziós drámában is szerepelt...

- Igen, igen, de volt azért ott még valami más is.

- Nem tudom, mire gondol.

- Hadd találgassak! Nem volt egy olyan pillanat, amikor dr. Vasilia egyszer s mindenkorra visszautasította, de ugyanakkor valaki mást javasolt saját maga helyett?

Gremionis haragosan felkiáltott:

- Ezt is dr. Vasiliától tudja?!

- Nem mesélte el a részleteket, de azt hiszem, tisztában vagyok azzal, mi történt. Nem említette dr. Vasilia, hogy jól tenné, ha felkeresné az új jövevényt, az ifjú solariai hölgyet, aki dr. Fastolfe védelmét és támogatását élvezi? Ön is tudja, hogy dr. Fastolfe dr. Vasilia apja. Nem mondta dr. Vasilia, hogy általános vélekedés szerint Gladia nagyon hasonlít órá, csak éppen fiatalabb és kedvesebb? Egyszóval nem bátorította magát arra, hogy ôhelyette inkább Gladiára irányítsa a figyelmét?

Gremionis szemmel láthatóan kínosan érezte magát. Baleyre villantotta a szemét, aztán gyorsan másfelé nézett. Baley először látott félelmet egy űrlakó szemében... vagy talán csak a nyomozó zsenialitásán ámult el Gremionis? (Baley finoman megcsóválta a fejét. Nem szabad elbiznia magát most, hogy sikerült bámulatba ejtenie egy űrlakót. Az árthat az objektivitásának.)

- Nos? Igazam van?

- Abban a hipervíziós műsorban nem túloztak - mondta Gremionis megadóan. - Maga gondolatolvasó?

50.

- Én csak kérdéseket teszek fel - felelte Baley nyugodtan -, maga pedig nem adott egyenes választ. Így van?

- Nem egészen úgy történt. Nem ilyen egyszerűen. Dr. Vasilia valóban beszélt Gladiáról, de...

- Gremionis az ajkába harapott, majd folytatta: - Végül mégiscsak úgy lett, ahogy az előbb mondta. Nagyjából úgy történt, ahogy leírta.

- És maga nem csalódott? Tényleg úgy látta, hogy Gladia hasonlít dr. Vasiliára?

Gremionisnak felcsillant a szeme.

- Bizonyos értelemben igen. De nem mindenben. Állítsa őket egymás mellé, és látni fogja a különbséget. Gladia finomabb, kecsesebb. Jobban ért az... az örömszerzéshez.

- Azt követően, hogy megismerte Gladiát, tett még ajánlatot dr. Vasiliának?

- Ne vicceljen! Eszembe se jutott.

- Gladiának viszont felajánlkozott.

- Igen.

- És ő elutasította magát?

- Igen, de meg kell értenie: mind a ketten biztosra akartunk menni. Képzelve csak, mekkora hibát követtem volna el, ha nyomást gyakorolok dr. Vasiliára annak érdekében, hogy fogadja el az ajánlatomat. Gladia sem akarja elkönnyelműsködni a dolgot, és nem is hibáztatom ezért.

- Maga szerint viszont Gladia nem hibázna, ha elfogadná a felajánlkozását, ezért aztán újra és újra megkörnyékezi.

Gremionis egy darabig kifejezéstelen tekintettel bámulta Baleyt, aztán mintha megborzongott volna. Úgy biggyesztette le az alsó ajkát, mint egy durcás kisgyerek.

- Maga bántóan fogalmaz...

- Bocsásson meg, nem sértésnek szántam. Kérem, válaszoljon a kérdéseimre!

- Már megtettem.

- Hányszor ajánlkozott fel neki?

- Nem számoltam. Négyyszer... vagy ötször. Talán többször is.

- És ő mindig visszautasította az ajánlatot.

- Igen. Máskülönben nem kellett volna újra próbálkoznom.

- És dühösen utasította vissza?

- Ó, nem. Gladia nem olyan. Mindig nagyon kedves volt.

- Ezen felbuzdulva aztán maga másoknak is felajánlkozott?

- Mit beszél?

- Gladia visszautasította. Erre maga úgy is reagálhatott, hogy felajánlkozott valaki másnak.

Miért ne tette volna? Ha egyszer Gladia nem akarja...

- Nem. Nekem nem kell senki más.

- Mit gondol, miért van ez így?

Gremionis ingerülten válaszolt:

- Honnan tudjam, miért van így? Én egyszerűen Gladiát akarom. Ez... egyfajta örület, bár szerintem az örület legkellemesebb fajtája. Akkor lennék csak igazán örült, ha nem élvezném ezt a szenvedélyt. De magától nem is várom el, hogy megértse ezt.

- És Gladiának megpróbálta megmagyarázni? Ő talán megértene.

- Soha. Csak elszomorítanám vele. Zavarba hoznám. Ilyen dolgokról nem szokás beszélni. Azt hiszem, el kellene mennem egy mentológushoz.

- Nem próbálta még?

- Még nem.

- Miért nem?

Gremionis felvonta a szemöldökét.

- Maga mindig a legotrombább kérdéseket teszi fel, földlakó.

- Talán épp azért, mert földlakó vagyok. Nem tudok másképp kérdezni. Ráadásul nyomozó is vagyok, és tudnom kell a választ ezekre a kérdésekre. Szóval miért nem fordult mentológushoz?

Meglepő módon Gremionis felnevetett.

- Már megmondtam. Azért, mert gyógyultan örültebb lennék, mint betegen. Még ha Gladia vissza is utasít, szívesebben vagyok vele, mint bárki mással, aki elfogadná az ajánlatomat... Képzeld el, hogy elmegy a józan esze, és maga azt akarja, hogy ne is jöjjön meg. Ilyen esetben egy mentológus a legszigorúbb gyógykezelést írná elő.

Baley elgondolkozott, azután megkérdezte:

- Mit gondol, dr. Vasilia ért a mentológiához?

- Ő jól ért a robotikához, és azt mondják, a robotika tudománya áll a legközelebb a mentológiához. Ha valaki tudja, hogyan működik egy robot, az emberi agy működéséről is van némi fogalma. Legalábbis így szokták mondani.

- Maga szerint Vasilia tudja, milyen különös érzelmeket táplál Gladia iránt?

Gremionis visszahökölt.

- Sohasem beszéltem neki erről... Legalábbis nem ilyen részletesen.

- Nem lehet, hogy ő kérdés nélkül is ismeri a maga érzéseit? Tudja, hogy maga többször is felajánlkozott Gladiának?

- Hát... Meg szokta kérdezni, hogy állnak a dolgaim. Elvégre régóta ismerjük egymást. El szoktam neki mesélni egyet s mást. De bizalmas dolgokról nem beszélek előtte.

- Biztos ebben? Ő nyilván arra bátorította magát, hogy próbálkozzon tovább.

- Most, hogy mondja, mintha más színben kezdeném látni az egészet. Nem tudom, miért. Talán a kérdései változtatták meg a véleményemet. Mindenesetre most úgy tűnik nekem, mintha dr. Vasilia tényleg bátorított volna a további próbálkozásra. Aktívan támogattott. - Gremionison látszott, hogy nagyon meg van zavarodva. - Eddig ez soha nem jutott az eszembe. Sohase gondoltam még bele.

- Mit gondol, miért buzdította magát arra, hogy újra és újra ajánlatot tegyen Gladiának? Gremionis búsan összeráncolta a szemöldökét, és a bajszához emelte a kezét.

- Gondolom, van, aki ezt úgy magyarázná, hogy dr. Vasilia meg akart szabadulni tőlem. Biztos akart lenni abban, hogy nem zaklatom tovább. Rám nézve nem valami hízelgő, ha így volt.

- Dr. Vasilia ekkor már barátságtalanul viselkedett?

- Egyáltalán nem. Sőt... ha lehet, még barátságosabb volt, mint korábban.

- Nem adott magának tanácsokat, hogy sikereesebb lehessen? Nem javasolta például, hogy mutasson érdeklődést Gladia munkája iránt?

- Szükségtelen lett volna. Az én munkám nagyon hasonlít Gladiáéhoz. Igaz, hogy míg ő robotokkal dolgozik, nekem emberi lények a kuncaftjaim, de mind a ketten tervezők vagyunk... művészek. Tudja, eléggé rokon a két szakma. Néha még segítünk is egymásnak. Attól eltekintve, hogy én újra és újra felajánlkozom neki, ő pedig állandóan visszautasít, jó barátok vagyunk. És ha belegondol, ez nem kis dolog.

- És azt sem javasolta dr. Vasilia, hogy tanúsítson nagyobb érdeklődést dr. Fastolfe tevékenysége iránt?

- Miért javasolt volna ilyet? Semmit sem tudok dr. Fastolfe munkájáról.

- Gladiát viszont érdekelheti, mivel foglalkozik a jötevéje, és maga ezzel a trükkel talán elnyerhette volna Gladia kegyeit.

Gremionis tágra meresztette a szemét. Energikusan felpattant a székről, átsietett a szoba másik végébe, aztán visszajött, és megállt Baley előtt.

- Na ide figyeljen! - förmedt rá a nyomozóra. - Nem én vagyok a legnagyobb zseni ezen a bolygón, de azért ne nézzen teljesen hülyének! Tudom, hová akar kilyukadni.

- Csakugyan?

- Minden kérdése ugyanazt a célt szolgálja. Addig csúri-csavarja a dolgot, míg ki nem mondatja velem, hogy dr. Vasilia elérte, hogy szerelembe essek... Ez az... - egy pillanatra meglepetten elhallgatott - ez az, szerelmes vagyok, mint a történelmi regények szereplői, - Gremionis csodálkozó arccal eltűnődött saját szavai értelmén, azután visszatért a haragja. Be

akarja beszélni nekem, hogy Vasilia csak azért kergetett szerelembe, hogy rajtam keresztül megtudja dr. Fastolfe-től, miként lehet működésképtelenné tenni Jander robotot.

- Maga szerint nem ez az igazság?

- Nem bizony! - kiáltotta Gremionis. - Én semmit sem tudok a robotikáról. Semmit! A legalaposabb magyarázatból se értenék meg egy szót se. És azt hiszem, Gladia is így van ezzel. Különbösen senkitől se kérdezősködtem a robotikáról, és soha senki nem beszélt nekem erről - se dr. Fastolfe, se más. Senki sem javasolta, hogy foglalkozzak ezzel a tudománnyal. Dr. Vasilia se mondott ilyet. Ez az egész rohadt elmélet egy nagy tévedés. - Széttárta a karjait.

- Egy nagy tévedés. Felejtse el!

Gremionis visszaült a helyére, karba tette a kezét, és olyan erősen összepréselte az ajkait, hogy apró bajsza egészen felborzolódott.

Baley felnézett a halk, kellemes és változatos dallamot zümmögő, félig szétnyílt narancsra, mely igézően lebegett egy félkörív mentén, miközben diszkrétén változtatta színeit.

Ha meg is rázta őt Gremionis érzelmkitörése, nem adta jelét annak, hogy veszített volna a lendületéből.

- Értem, mit mond, de attól még gyakran meglátogatja Gladiát, vagy talán nem?

- De igen.

- Gladia nem sértődik meg azon, hogy maga újra és újra felajánlkozik neki? És magát nem sérti az ismétlődő visszautasítás?

Gremionis vállat vont:

- Én udvarias hangnemben teszem meg az ajánlataimat, ő pedig gyengéden szokott elutasítani. Mi okunk lenne megsértődni?

- De mit csinálnak, amikor együtt vannak? Szexről nyilván szó se lehet, és a robotikáról sem tudnak beszélgetni. Akkor viszont mivel töltik az időt?

- Miért? A szexen és a robotikán kívül más alapja nem lehet két ember kapcsolatának? Sok mindent csinálunk együtt. Először is beszélgetünk. Nagyon érdekli őt az Aurora, és hosszú órákon keresztül szoktam mesélni neki erről a világról. Tudja, még csak nagyon keveset látott belőle. Ő pedig a Solariároi szokott nekem beszélni. Pokoli lehet ott az élet. Akkor már, ne vegye sértésnek, de inkább laknék a Földön. Aztán a néhai férjét is szokta emlegetni. Szörnyű pasas lehetett. Szegény Gladiának nagyon nehéz volt az élete.

Koncertekre járunk. Elvittem néhányszor a Művészeti Intézetbe, és dolgozni is szoktunk együtt, de ezt már mondtam magának. Megbíráljuk egymás terveit. Őszintén szólva nem hiszem, hogy hálás feladat robotokkal foglalkozni, de persze mindenki másképp látja a dolgokat. Ha már itt tartunk, nekem úgy tűnt, Gladiát mulattatta, amikor elmagyaráztam neki,

mennyire fontos a jól vágott haj. Tudja, az ő hajviselete is hagy némi kívánnivalót maga után... Egyébként a leggyakrabban sétálni megyünk.

- Sétálni? Hová?

- Csak úgy, határozott úti cél nélkül. Ő így szokta meg a Solarián. Maga járt már ott? Ja persze, bocsásson meg... Szóval azon a bolygón alig él néhány ember, hatalmas birtokaik vannak, és rengeteg robot szolgálja őket. Az ember mérföldeket sétálhat anélkül, hogy bárkivel is találkozna, és Gladia azt mondja, olyankor úgy érzi, mintha az övé lenne az egész bolygó. Persze a robotok azért ott vannak, figyelnek és vigyáznak az emberekre, de természetesen észrevétlenek maradnak. Gladia itt, az Aurorán hiányolja a világ birtoklásának az illúzióját.

- Úgy érti, Gladia birtokolni szeretné a világot?

- Kéjes hatalomvágyra gondol? Gladia esetében? Órűlség! Ő csak arra utalt, hogy hiányzik neki az egyedüllét a természettel. Én nem egészen értem, mit jelent ez, de szeretek örömet szerezni neki. Persze az Aurorán senki sem érezheti magát ugyanúgy, mint a Solarián. Nálunk, főleg itt, Eos város közelében, sok emberrel lehet találkozni, és a robotok nem kapnak olyan utasítást, hogy maradjanak észrevétlenek. Mi több, az auroraiak általában együtt szoktak sétálni a robotjaikkal... Én azért ismerek egy-két kellemes és megfelelően elhagyatott útvonalat, és Gladia élvezi ezeket a sétákat.

- És maga?

- Én csak azt élvezem olyankor, hogy Gladiával lehetek. Az auroraiak túlnyomó többsége szeret sétálni, de be kell vallanom, én nem tartozom közéjük. Kezdetben ágáltak is az izmaim a terhelés ellen, és Vasilia kinevetett.

- Ezek szerint ő tudta, hogy maguk sétálni járnak?

- Igen. Egyszer sántikálva mentem be hozzá, és ropogtak a csontjaim: meg kellett magyaráznom az okát. Vasilia nevetett rajtam, és azt mondta, a séta jó ötlet, mert Gladiát talán úgy lehet a legjobban megnyerni, hogy sétálni megy vele az ember. "Csak így tovább! - biztatott Vasilia. - Nem kell több ajánlatot tennie neki. Ő maga fog felajánlkozni." Nos, nem így történt, én viszont ennek ellenére nagyon megkedveltem a sétákat.

Baleynek úgy tűnt, Gremionis egészen elfelejtette már az előbbi dühkitörését, és tökéletesen nyugodt volt. Talán eszébe jutott a séták hangulata, gondolta a nyomozó. Gremionisnak halvány mosoly ült az arcán. Szeretetreméltónak és sebezhetőnek látszott. Ki tudja, melyik sétájukra, melyik beszélgetésükre gondol? Baley majdnem elmosolyodott erre a gondolatra.

- Tehát Vasilia azt is tudta, hogy maguk folytatták a sétákat.

- Gondolom, igen. Szerdán és szombaton általában szabadnapot kértem, mert Gladiának ezek a napok feleltek meg. Vasilia néha még viccelődött is az "Sz. Sz." sétáimmal kapcsolatban, amikor bevitettem neki egy-egy vázlatot.

- Ő sohasem tartott magukkal?

- Persze hogy nem.

Baley fészkelődött a székében, és elgondolkozva nézegette az ujjai hegyét.

- Gondolom, a robotok azért elkísérték magukat.

- Hogyne. Az egyik kísérőt én adtam, a másikat ő. De a robotok eléggé visszahúzódtak. Nem lábatlankodtak körülöttünk, ahogyan Gladia szerint az aurorai robotok szoktak. Neki solariai magányra volt szüksége. Megtettem neki ezt a szívességet, bár eleinte szabályosan begörcsölt a nyakam, annyit nyújtogattam, hogy lássam, megvan-e még Brundij.

- És Gladiát melyik robot szokta elkísérni?

- Nem mindig ugyanaz. De az, amelyik velünk jött, mindig nagy távolságot tartott tőlünk.

Nem állt módomban szót váltani vele.

- És Jander?

Gremionisnak mindjárt elromlott a hangulata.

- Mi van vele? - kérdezte mogorván.

- Ő soha nem kísérte el magukat? Maga biztosan felfigyelt volna rá.

- Persze. Észrevettem volna, hogy egy ember formájú robot jön velünk. De ő nem kísért el... egyszer sem.

- Biztos ebben?

- Tökéletesen - felelte Gremionis komoran. - Azt hiszem, Gladia túl értékesnek tartotta őt ahhoz, hogy olyan feladatokkal bízza meg, amelyeket bármelyik közönséges robot is el tud végezni.

- Ezt most eléggé bosszúsán mondta. Talán ebben nem értett egyet Gladiával?

- Az ő robotja volt. Én nem foglalkoztam ezzel.

- És Gladiánál járva se látta soha Jandert?

- Nem.

- Gladia beszélt róla valaha? Tett róla említést?

- Nem emlékszem ilyesmire.

- Nem fureszállta, hogy hallgat a humanoid robotjáról?

Gremionis megrázta a fejét.

- Nem. Miért kellett volna robotokról beszélgetnünk?

Baley komor arccal figyelte az úrlakót.

- Tudott arról, hogy Gladiának és Jandernek viszonya volt egymással?

- Azt akarja mondani, hogy szexuális kapcsolatban voltak?

- Meglepné, ha ezt állítanám? - kérdezett vissza Baley.

- Előfordul az ilyesmi - válaszolta Gremionis közönyösen. - Nincs ebben semmi szokatlan. Az ember néha ilyen célra is felhasználhat egy robotot... ha éppen kedve tartja. Egy ember formájú robot pedig... úgy tudom, teljesen olyan, mint egy ember...

- Teljesen - felelte Baley, és a megfelelő kézmozdulattal kísérelte a választ.

Gremionisnak legömbült az ajka.

- Szóval ez esetben egy nő nehezen tud ellenállni a kísértésnek.

- Magának bezzeg ellen tudott állni. Nem zavarja, hogy többre tartott magánál egy robotot?

- Kezdjük azzal, hogy talán nem is igaz, amit mond... de még ha így is lenne, az sem zavarna. Egy robot csak egy robot. Ha egy nő vagy egy férfi robottal "szeretkezik", akkor tulajdonképpen csak maszturbál.

- Mr. Gremionis, maga tényleg nem tudott Gladia és Jander kapcsolatáról? Nem is gyanította soha?

- Soha nem gondoltam rá - állította Gremionis.

- De biztos, hogy nem tudta? Vagy tudta, csak nem gondolt rá?

- Már megint erőszakoskodik - mondta Gremionis mogorván. - Mit akar tőlem hallani? Ha visszagondolok most, miután bogarat tett a fülembe, úgy emlékszem, talán megfordult a fejemben ilyesmi. De úgy van, ahogy mondtam: mielőtt maga faggatni kezdett volna, nem számoltam ezzel a lehetőséggel.

- Biztos ebben?

- Igen, biztos vagyok benne. Ne bosszantson már!

- Nem bosszantani akarom. Csak arra vagyok kíváncsi, lehetséges-e, hogy maga tudott Gladia és Jander rendszeres szexuális érintkezéséről. Talán tudta, hogy amíg ez így van, Gladia sohasem fogja elfogadni magát szeretőnek. Talán ez annyira zavarta, hogy semmi sem tarthatta vissza Jander likvidálásától. Egyszóval az a kérdés, lehetséges-e, hogy maga annyira féltékeny volt...

Abban a pillanatban - mintha egy perceken át összeszorított rugó pattant volna vissza eredeti helyzetébe - Gremionis artikulátlan üvöltéssel Baleyre vetette magát. Baleyt teljesen váratlanul érte a támadás: ösztönösen hátradől, mire a széke felborult.

51.

Rögtön erős karok ragadták meg. Érezte, hogy felemelik őt, és megigazítják a székét. Rájött, hogy egy robot tartja a karjai között. Milyen könnyű megfeledezni a jelenlétükről, amikor némán, mozdulatlanul álldogálnak a falmélyedéseikben!

De nem Daneel és még csak nem is Giskard sietett a segítségére. Gremionis robotja, Brundij volt az.

- Remélem, nem esett baja, uram - mondta Brundij természetellenes hangon.

Hol lehet Daneel és Giskard?

Baleynek egy pillanatig sem kellett várakoznia a válaszra. Kiderült, hogy a robotok gyorsan, ügyesen felosztották egymás között a teendőket. Daneel és Giskard azonnal felismerték, hogy egy felborult szék kevesebb kárt tehet a nyomozóban, mint a feldühödött Gremionis, ezért a házigazdára vetették magukat. Brundij látta, hogy ott nincs rá szükség, ezért ő a vendégről gondoskodott.

Gremionis zihálva állt a két robot óvatos, de határozott szorításában: teljesen harcképtelenné tették.

Amikor megszólalt, alig volt erősebb a hangja bágyadt suttogásnál:

- Engedjete el! Most már tudok uralkodni magamon.

- Igen, uram - mondta Giskard.

- Hogyne, Mr. Gremionis - felelte Daneel szinte nyájasan.

A robotok elengedték ugyan az úrlakót, de egy ideig nem tágítottak mellőle. Gremionis jobbra-balra tekingetett, megigazította a ruháját, azután óvatosan leült egy székre. Még mindig gyorsabban szedte a levegőt, és kócos volt egy kicsit.

Baley a széke mellett álldogált, és egyik kezével az ülőalkalmatosság hátlapjára támaszkodott.

- Bocsásson meg, Mr. Baley, amiért elvesztettem az önuralmam - szabadkozott Gremionis. - Még egyszer sem fordult elő velem ilyesmi, mióta felnőtt ember vagyok. De maga féltékenységgel vádolt. Ezt a szót egyetlen tisztességes aurorai polgár sem ejti ki a száján. Elfelejtetem, hogy maga földlakó. Ezt a szót mi csak történelmi regényekből ismerjük, és általában a könyvekben is idézőjellel használják. Persze belátom, hogy a maga világán nem így szokás.

- Én is elnézést kérek, Mr. Gremionis - mondta Baley komolyan. - Megint megfeledeztem az aurorai szokásokról, és ez okozta a bajt. Biztosíthatom, nem fogok még egyszer ilyen hibát elkövetni. - Leült, aztán még hozzátette: - Nem tudom, maradt-e még valami megbeszélnivalónk...

Gremionis a jelek szerint nem is hallotta, mit beszél hozzá a földlakó.

- Amikor kisgyerek voltam - mesélte -, néha lökdösődünk a társaimmal, és a robotok persze csak bizonyos idő elteltével választottak szét bennünket...

- Engedelmeddel, Elijah kollégám, megmagyarázom a dolgot - szólt közbe Daneel. -

Egyértelműen megállapították, hogy a kisgyermekkorú agresszió teljes visszafojtása nemkívánatos következményekkel jár. Megengedik, sőt még ösztönzik is a gyerekek fizikai versengéssel összekötött játékait egy bizonyos határig - feltéve, hogy ezek a játékok nem okoznak komoly sérülést. A gyerekekre vigyázó robotokat úgy programozzák, hogy érzékeljék az esetleges bántalom mértékét. Engem például nem programoztak így, ezért csak rendkívüli esetekben, ideiglenesen láthatnék el gyermekgondozói feladatokat... Ugyanez vonatkozik Giskardra is.

- Gondolom, kamaszkorban aztán mindenkinek fel kell hagynia az agresszív viselkedéssel - mondta Baley.

- Fokozatosan - felelte Daneel -, ahogy az illető egyre nagyobb kárt tehetne másokban, és egyre nagyobb szüksége van az önuralomra.

- Mire középiskolába kerültem - magyarázta Gremionis -, a többi auroraihoz hasonlóan én is tudtam már, hogy ezentúl minden versengésnek az alapja az észbeli képességek és a tehetség összemérése...

- És a fizikai képességeket nem sorolja ide? - kérdezte Baley.

- De igen, csak hogy nem szabad lehetőséget hagyni arra, hogy valaki fizikai összetűzésre törekedjen.

- És maga kamaszkora óta...

- Kamaszkorom óta senkit se támadtam meg. Ez csak természetes. Persze sokszor éreztem kísértést, azt hiszem, minden normális ember így van ezzel, de egészen eddig a percig képes voltam uralkodni magamon. Viszont az is igaz, hogy most először nevezett valaki olyannak.

- Úgysem lenne értelme megtámadni valakit, amikor a robotok megakadályozzák az erőszakot

- mondta Baley. - Gondolom, mind a támadó, mind az áldozat robotjai állandóan ott vannak a közelben.

- Természetesen. Ez csak eggyel több ok arra, hogy szégyelljem magam, amiért elvesztettem a fejemet. Remélem, ez az epizód nem kap majd helyet a jelentésében.

- Biztosíthatom, senkinek sem fogok róla beszélni. Ennek valóban semmi köze az ügyhöz.

- Köszönöm. Azt mondta az előbb, hogy a beszélgetés végére értünk?

- Azt hiszem, nincs több mondanivalóm.

- Akkor megteszi azt, amire kértem?

- Mire kért?

- Mondja meg Gladiának, hogy nekem semmi közöm Jander tönkretételéhez.

Baley habozott.

- Meg fogom neki mondani, hogy ez a véleményem.

- Ennél azért többet mondjon! - kérlelte Gremionis. - Azt akarom, hogy Gladia teljesen biztos legyen az ártatlanságomban. Most, hogy tudomást szereztem a kettejük szexuális kapcsolatáról, még fontosabbnak tartom ennek a hangsúlyozását. Nem tudnám elviselni, hogy Gladia f... f... szóval, hogy azt feltételezze rólam. Kitelik tőle, hiszen a Solarián nőtt fel.

- Meglehet - mondta Baley elgondolkozva.

- Nézze, én semmit se tudok a robotokról - hadarta Gremionis nagy komolyan -, és senki... se dr. Vasilia, se más... nem mondott semmit róluk... a működésükről. Egyszerűen nem állt volna módomban tönkretenni Jandert.

Baley egy darabig gondolataiba mélyedt, majd érezhetően vonakodva felelt:

- Nem tudok nem hinni magának. De nem áll még a rendelkezésemre elegendő információ ahhoz, hogy bizonyos legyek az ártatlanságában. Nem akarom megsérteni, de lehetséges, hogy vagy maga, vagy dr. Vasilia nem mond igazat... és az sem lehetetlen, hogy mind a ketten hazudnak. Meglepően keveset tudok az auroraiak intim ügyeiről, és talán egyesek a bolondját járatják velem. Mégis hinnem kell magának. Ennek ellenére annyit tehetek csak az érdekében, hogy megmondom Gladiának: szerintem maga ártatlan. Hozzá kell tennem, hogy "szerintem". Biztosra veszem, hogy ő beéri majd ennyivel.

Gremionis lehangoltan vette tudomásul a tényt.

- Akkor ebbe nekem is bele kell nyugodnom... De ha számít magának valamit egy aurorai polgár becsülete, akkor becsületszavamra mondom, hogy ártatlan vagyok.

Baley halványan elmosolyodott.

- Álmomban se merném kétségbe vonni a becsületszavát, de arra tanítottak, hogy kizárólag objektív bizonyítékokat vegyek figyelembe.

Felállt, egy pillanatig komoly tekintettel mustrálta Gremionist, aztán megszólalt:

- Kérem, ne értse félre a kérdésemet, Mr. Gremionis. Jól látom, hogy azért akarja meggyőzni Gladiát, mert vissza akarja szerezni a barátságát?

- Nagyon szeretném, ha sikerülne, Mr. Baley.

- És alkalomadtán újra fel akar ajánlkozni neki?

Gremionis elvörösödött, aztán nyelt egy nagyot.

- Igen.

- Akkor engedje meg, uram, hogy adjak egy jó tanácsot. Ne tegye!

- Ezt nyugodtan megtarthatta volna magának. Sohasem fogok lemondani Gladiáról!
 - Én úgy értettem, ne a szokásos, formális módon próbálkozzon. Mi lenne, ha egyszerűen csak... - Baley elfordította az arcát, mert megmagyarázhatatlan módon zavarba jött attól, amit mondott - ha egyszerűen csak átölelné és megcsókolná?
 - Nem - mondta Gremionis komolyan. - Azt egy aurorai nő nem tudná elviselni. És egy aurorai férfi sem.
 - Mr. Gremionis, miért felejt el, hogy Gladia nem aurorai? A solariaiaknak más szokásaik, más hagyományaik vannak. Én a maga helyében megpróbálnám.
- Baley nyugodt tekintete nem árulta el azt a haragot, amelyet a nyomozó saját maga iránt érzett. Ki neki ez a Gremionis? Miért látja ő el ezt az űrlakót ilyen tanácsokkal? És miért valaki mást próbál rávenni arra, amit ő is annyira szeretne megtenni?

Amadiro

52.

- Baley megint a lényegre tért. Most valamivel mélyebb hangon beszélt a szokottnál:
- Mr. Gremionis, említette már a Robotikai Intézet vezetőjének a nevét. Megismételné?
 - Kelden Amadirónak hívják.
 - Innen el tudom őt érni?
 - Igen is, meg nem is - felelte Gremionis. - A titkárával vagy az asszisztensével biztosan tud beszélni, de őt magát valószínűleg nem éri el. Elég zárkózott ember hírében áll. Nem ismerem személyesen. Néhányszor láttam már, de még sohasem beszéltem vele.
 - Ezek szerint nem magával tervezeti a ruháit és ápoltatja a testét?
 - Azt hiszem, senkit sem alkalmaz ilyen célra. Meg is látszik rajta, de ezt nehogy visszamondja neki!
 - Biztosan így van, ahogy mondja. Nem fogom visszamondani - ígérte Baley komolyan. - De bármilyen zárkózott ember is, én szeretnék személyesen találkozni vele. Önnek van távnézője? Mert akkor megpróbálnám őt felhívni.
 - Majd Brundij elintézi.
 - Szívesebben venném, ha a társam, Daneel próbálná meg. Ugye megengedi?

- Hát hogyne - mondta Gremionis. - Ott bent van a készülék. Gyere, Daneel! A hívószám 75-30-up-20.

Daneel meghajította fejét.

- Köszönöm, uram.

Majdnem teljesen üres volt az a szoba, amelyikben a távvezérlőt elhelyezték. Csak egy vékony oszlop állt az egyik fal mellett. Az oszlop Baley derekáig ért, és felül sík lapban végződött. Arra tették a bonyolult vezérlőműszert. A padló világoszöld színű volt, de az oszlop egy sötét körben állt. A közelben volt egy másik, ugyanakkora méretű, ugyanolyan színű kör is, de abban nem állt oszlop.

Daneel a készülékhez lépett, és abban a pillanatban halvány, fehér fény gyúlt a lába alatt. A robot a vezérlőre tette a kezét, és ujjai olyan gyorsan mozogtak, hogy Baley nem is tudta követni őket. Egy másodperc elteltével a másik kör is kivilágosodott, s egy robot jelent meg benne. Háromdimenziós volt a kép, de enyhén vibrált, s ez Baley számára egyértelműen elárulta, hogy csak holografikus ábrázolást lát. A robot mellett egy hasonló vezérlőműszer képe is feltűnt.

- R. Daneel Olivaw vagyok - mutatkozott be Daneel, és megnyomta egy kicsit az R-et, nehogy a hívást fogadó robot összetévesse őt egy emberrel. A társam, Elijah Baley megbízásából beszélek. Ő nyomozó, és a Földről érkezett. Kelden Amadiro mester-robotszakértőt keresi.

- Amadiro mester-robotszakértő most tanácskozik - felelte a robot. - Maloon Cicis robotszakértő is megfelel?

Daneel gyorsan Baleyre pillantott, aki bólintott.

- Igen, ő is megfelel - mondta Daneel.

- Kérd meg Baley nyomozót, hogy álljon oda a helyedre! Én addig megpróbálom megkeresni Cicis robotszakértőt.

Daneel udvariasan megjegyezte:

- Előbb talán jobb lenne...

- Hagyd csak, Daneel - szólt közbe Baley. - Nem baj, ha várnom kell.

- Elijah kollégám, te most dr. Han Fastolfé mester-robotszakértőt képviseled, és ő átmenetileg a társadalmi státusát is átruházta rád. Márpedig akkor nem szabadna megvártni...

- Nem baj, Daneel - zárta le Baley a vitát egy nyomatékos közbeszólással. - Nem akarom formális huzavonával vesztegetni az időmet.

Daneel kilépett a körből, Baley pedig beállt a helyére. Egy pillanatra enyhe bizsergést érzett, de talán csak képzelődött.

A körben álló robot képe elhomályosodott, majd eltűnt. Baley türelmesen várakozott, és hamarosan megjelent egy másik háromdimenziós kép.

- Itt Maloon Cicis robotszakértő beszél - mondta az alak meglehetősen éles, tiszta hangon.

Már rövidebbre vágott, bronzvörös haja is tipikus űrlakókülsőt kölcsönzött neki, bár egy kicsit szokatlan volt, hogy egy űrlakónak ilyen aszimmetrikus az orra.

- Elijah Baley nyomozó vagyok. A Földről jöttem. Kelden Amadiro mester-robotszakértővel szeretnék beszélni.

- Be van hozzá jelentve, nyomozó?

- Nem, uram.

- Akkor időpontot kell kérnie. De sem most, sem a jövő héten nem tud időt szakítani az ön számára.

- Nézze, én Elijah Baley nyomozó vagyok, és...

- Ezt már említette, de semmit sem változtat a lényegen.

- Jander Panell robot meggyilkolásának az ügyében nyomozok dr. Han Fastolfe megbízásából, a törvényhozás engedélyével.

- Jander Panell robot meggyilkolása ügyében? - kérdezett vissza Maloon Cicis udvariasan, bár megvetés csendült ki a hangjából.

- Robotölést is mondhatok, ha jobban tetszik. A Földön nem csinálnának nagy ügyet egy robot tönkretételéből, de itt, az Aurorán, ahol a robotokat többé-kevésbé emberszámba veszik, megengedhetők tartom a "gyilkosság" szó használatát.

- Márpedig akár gyilkosságról, akár robotölésről, akár másról van szó, nem találkozhat egyhamar Amadiro mester-robotszakértővel.

- Hagyhatok neki üzenetet?

- Hagyhat.

- És azonnal át is adják neki? Most rögtön?

- Megpróbálhatom, de nem ígérhetek semmi biztosat.

- Rendben van. Több pontba szedem a mondanivalómat. Ha gondolja, jegyezze az üzenetet! Cicis halványan elmosolyodott.

- Azt hiszem, anélkül is meg tudom jegyezni.

- Először is: ahol gyilkosság történt, ott gyilkosnak is lennie kell. Lehetőséget szeretnék adni dr. Amadirónak a védekezésre.

- Micsoda?! - kiáltott fel Maloon Cicis.

(Gremionis a szoba másik feléből figyelte a társalgást. Neki is leesett az álla.)

Baley megpróbálta imitálni azt a halvány mosolyt, amely csak az imént tűnt el beszélgetőpartnerére arcáról.

- Túl gyorsan mondom, uram? Mégis szeretné inkább leírni?

- Maga azzal vádolja a mester-robotszakértőt, hogy köze van a Jander Panell-ügyhöz?

- Éppen ellenkezőleg, robotszakértő. Azért kell találkoznom vele, mert nem akarom megvádolni. Semmiképpen sem szeretném az információk hiánya miatt összefüggésbe hozni a mester-robotszakértő nevét a robot tönkretételével, amikor ő egyetlen szóval tisztázhatná magát.

- Maga megőrült!

- Meglehet, de akkor mondja meg a mester-robotszakértőnek, hogy egy örült akar beszélni vele, nehogy gyilkossággal kelljen vádolnia. Ez az első fontos dolog. Másodszor: tudassa vele, hogy a szóban forgó örült éppen most fejezte be Santirix Gremionis haj- és ruhatervező művész kihallgatását, és Gremionis házából beszél. Harmadszor... Tud követni?

- Igen. Folytassa!

- A harmadik pont tehát a következő: a mester-robotszakértőnek nyilván rengeteg fontos dolga van e pillanatban, így elképzelhető, hogy nem emlékszik arra, ki az a Santirix Gremionis haj- és ruhatervező művész. Magyarozza el neki, hogy az illető az Intézet területén lakik, és tavaly sok hosszú sétát tett Gladiával, azzal a solariai nővel, aki most az Aurorán él.

- Földlakó! Nem adhatok át ilyen nevetséges és provokatív üzenetet.

- Akkor mondja azt, hogy innen egyenesen a törvényhozásba megyek, ahol bejelentem, hogy nem tudom folytatni a nyomozást, mert egy bizonyos Maloon Cicis, magára vállalva a felelősséget, biztosított arról, hogy Kelden Amadiro mester-robotszakértő nem hajlandó nyilatkozni a Jander Panell-ügyben, és nem védekezik a gyilkosság vádja ellen.

Cicis elvörösödött.

- Nem merne maga ilyet mondani!

- Miért ne? Nekem nincs vesztenivalóm. De mit szólna az egészhez a közvélemény? Elvégre minden aurorai tudja, hogy dr. Amadiro robotikai szakértelem terén épphogy elmarad dr. Fastolfe mögött. Ha nem dr. Fastolfe a bűnös, akkor... Kell-e folytatnom?

- Rá fog jönni, földlakó, hogy az aurorai törvények nagyon szigorúan büntetik a rágalmozást.

- Ez kétségkívül így van, de ha beigazolódnak a dr. Amadiro elleni rágalmozások, akkor az én büntetésem minden bizonnyal eltölpül majd az övé mellett. Miért nem adja át most rögtön az üzenetet? Ha dr. Amadiro magyarázatot ad egy-két apróságra, nem lesz sem rágalmozás, sem pedig vádaskodás.

Maloon Cicis mogorván nézte Baleyt.

- Mindent elmondok dr. Amadirónak - felelte hűvösen -, ugyanakkor határozottan javasolni fogom neki, hogy ne találkozzon magával. - Ezekkel a szavakkal Cicis el is tűnt a színről. Baley most is türelmesen várakozott, Gremionis viszont hevesen gesztikulált, és hangosan azt suttofta:

- Nem csinálhat ilyet, Baley. Ezt nem teheti meg.

Baley csendre intette.

Körülbelül öt perc elteltével (Baley jóval hosszabbnak érezte a várakozást) Cicis ismét megjelent, és rettentő dühösnek látszott.

- Várjon még! - mennydörögte. - Dr. Amadiro néhány perc múlva itt lesz, és beszél magával.

- Nincs miért várakoznom - mondta Baley gyorsan. - Máris indulok dr. Amadiro irodájába. Ott akarok találkozni vele.

Kilépett a szürke körből, és jelzett Daneelnek, aki erre rögtön megszakította az összeköttetést. Gremionis levegő után kapkodott.

- Földlakó, nem beszélhet ilyen hangon dr. Amadiro alkalmazottaival!

- Pedig megtettem - válaszolta Baley.

- Dr. Amadiro elintézi, hogy tizenkét órán belül kitoloncolják az Auroráról.

- Ha nem jutok előbbre ennek a homályos ügynek a tisztázásában, talán ugyanúgy kitoloncolnak tizenkét órán belül.

- Elijah kollégám, attól tartok, Mr. Gremionis aggodalma jogos - szólt közbe Daneel. - Az aurorai törvényhozás csak így büntethet, mivel nem vagy aurorai állampolgár.

Ragaszkodhatnak viszont ahhoz, hogy a Földön szigorú büntetést kapj, és ott teljesíteni fogják ezt a kérést. Ebben az esetben nem tehetnek másként. Nem szeretném, Elijah kollégám, ha ilyen megtorlás várna rád.

- Én sem kívánom, Daneel - mondta Baley lassan -, de kénytelen vagyok vállalni a kockázatot. Mr. Gremionis, sajnálom, hogy el kellett árulnom, honnan beszélek, de mindenképpen rá akartan bírni Amadirót a találkozásra, és gondoltam, így sikerülhet. Végül is igaz volt minden, amit mondtam.

Gremionis csak ingatta a fejét.

- Ha tudtam volna, mi jár a fejében, Mr. Baley, nem engedtem volna, hogy a házamból hívja. Ezek után biztos, hogy el fogom veszíteni az állásomat. Milyen kárpótlást tud nekem nyújtani ezért?

- Mr. Gremionis, megteszek minden tőlem telhetőt azért, hogy ne veszítse el az állását. Bizom abban, hogy nem kerül bajba miattam. Ha viszont nem járok sikerrel, nyugodtan mondja el rólam, hogy örült vagyok, esztelen vádakkal illettem magát, és azzal fenyegetőztem, hogy

megrágalmazom, ha nem bocsátja a rendelkezésekre a készülékét. Ezt biztosan el fogja hinni dr. Amadiro. Elvégre jelentette már neki, hogy megrágalmaztam magát, nem igaz?

Baley búcsút intett.

- Isten önnel, Mr. Gremionis! Még egyszer köszönöm a segítségét. Ne aggódjon... és ne felejtse el, amit Gladiáról mondtam!

Baley Daneel és Giskard közé ékelődve távozott Gremionis házából, és szinte nem is tudatosult benne, hogy odakint a külvilág vár rá.

53.

A ház elé érve viszont már egészen másképp látta a helyzetet. Megtorpant és körülnézett.

- Furcsa - jegyezte meg. - Nem gondoltam, hogy ilyen sokáig voltunk bent, pedig tudom, hogy az Aurorán a megszokottnál rövidebbek a napok.

- Mi a baj, Elijah kollégám? - kérdezte Daneel aggódva.

- Nem hittem volna, hogy ilyen hamar lemegy a nap.

- Nem ment még le a nap, uram - szólt közbe Giskard. - Körülbelül két óra van hátra napnyugtáig.

- A készülô vihar miatt van ilyen sötét, Elijah kollégám - magyarázta Daneel. - Már sűrűsödnek a felhők, de még egy darabig nem fog kitörni a vihar.

Baley testén borzongás futott át. A sötétség önmagában véve nem zavarta, sôt kifejezetten megnyugtatónak találta a feketeség látszólagos falát, biztonságosabbnak érezte így a külvilágot, mint nappal, amikor viszont kitágul a látóhatár, és minden irányban megnyílik a tér.

Most az nem tetszett neki, hogy nem volt se nappal, se éjszaka.

Újra megpróbálta felidézni magában a külvilágban zuhogó esô emlékét.

Aztán hirtelen felötlött benne, hogy hóesésben sohasem járt még odakint, és nem is nagyon tudta elképzelni, milyen lehet a szilárddá kristályosodott esôvíz. A leírások biztosan nem árulnak el mindent. A fiatalabbak néha kijártak csúszkálni, szánkázni... meg miegymás... és mindig az izgalomtól remegve, de örömmel tértek vissza a city falai közé. Ben egyszer egy ódon könyv leírása alapján siléctet akart magának fabrikálni, azután amikor kipróbálta, félig betemette ôt a szélhordta fehér anyag. Ô elmondta, milyen volt látni és érezni a havat, de Baley még azt a beszámolót is bizonytalannak és elképzelhetetlennek találta.

Persze igazi nagy havazásban senki sem merészkedett ki, megvárták, míg a csapadék szétterül a földön. Baley arra gondolt, egyetlen dologban ért egyet mindenki: csak akkor havazik, amikor nagyon hideg van. Most nincs nagyon hideg, inkább csak hűvös, tehát azok a felhők nem havat hoznak... Mindez azonban csak csekély vigaszt jelentett a számára.

A Földön látott már felhős napokat, de ez most egészen más volt. A Föld eget szürkésfehér felhők szőtték borítani, amelyek vastag felhőtakaró esetén is határozottan világosabbnak látszanak, mint ezek az epeszínű, kísértetiesen palasárga aurorai páratömegek.

Talán ennek is az az oka, hogy az Aurorán narancssárgább a napfény, mint a Földön?

- Szokatlannak számít ez a szín az égen? - kérdezte Baley.

Daneel felnézett.

- Nem, Elijah kollégám. Jön a vihar.

- És gyakran van errefelé vihar?

- Az évnek ebben a szakában gyakran alakulnak ki zivatarok. Ez sem jött meglepetésszerűen. A tegnapi és a ma reggeli időjárás-előrejelzésben is szerepelt. Jóval napkelte előtt vége lesz, és a földeknek szükségük van a csapadékra. Az utóbbi időben a szokásosnál kevesebbet esett.

- És ez a hideg is normális jelenség?

- Ó, persze. De talán szálljunk be a légpárnás autóba, Elijah kollégám. Az utasteret fel lehet fűteni.

Baley bólintott, és elindultak a fűvön parkoló jármű felé. Ott volt, ahol ebéd előtt hagyták.

Aztán Baley váratlanul megtorpant.

- Várjatok csak! Nem kérdeztem meg Gremionistól az Amadiro házához vagy irodájához vezető utat.

- Nem szükséges megkérdezned, Elijah kollégám - mondta rögtön Daneel, aki közben finom, de határozott nyomást gyakorolt Baley könyökére, és továbbvezette a kocsit felé. - Giskard barátunk memóriájában megvan az egész Intézet térképe. Majd ő elvisz minket a Közigazgatási Központba. Minden bizonnyal ott van dr. Amadiro irodája.

- A rendelkezésemre álló információk alapján megerősíthetem ezt a feltételezést - szólalt meg Giskard. - Dr. Amadirónak csakugyan abban az épületben van az irodája. Ha azonban valami oknál fogva nem tartózkodna ott, akkor is megtaláljuk a házában, amely nincs messze onnan. Baley újra beült az első ülésre, és szokás szerint mindjárt közrefogta őt a két robot. Most különösen Daneel jelenlétét tudta értékelni, akinek a teste emberi meleget árasztott. Igaz, hogy Giskard hőszigetelő, textilszerű anyagból készült külső borítása sem volt kifejezetten hideg, fémes érintésű, de a fázós földlakó inkább elhúzódott tőle.

Baley már-már átölelte Daneel vállát, hogy közelebb húzza magához a robotot, de aztán még idejében észbe kapott, és zavartan az ölébe ejtette a kezét.

- Nem tetszik nekem ez az időjárás - jegyezte meg rosszul.

Daneel talán azért váltott témát, mert el akarta terelni Baley figyelmét a külvilágról.

- Elijah kollégám, honnan tudad, hogy dr. Vasilia arra biztatta Mr. Gremionist, hogy tovább udvaroljon Miss Gladiának? Nem emlékszem, hogy erre nézve bizonyítékot tudtal volna szerezni.

- Nem volt rá bizonyíték - felelte Baley. - De meglehetősen szorult helyzetben voltam ahhoz, hogy hazardírozni próbáljak, és olyasmit állítsak, aminek nagyon kicsi a valószínűsége.

Glada elmondta: egyedül Gremionis volt olyan kitartó, hogy többször is ajánlatot tegyen neki. Arra gondoltam, esetleg féltékenységből ölte meg Jandert, bár nem ért a robotikához. Aztán megtudtam, hogy Fastolfe lánya, Vasilia is robotszakértő, és külsőre hasonlít Gladiára. Feltételeztem, hogy Gremionis, akinek tetszett Glada, talán előzőleg Vasiliához vonzódott... és a gyilkosság a kettejük közös műve. Vasiliát is csak úgy tudtam rábírnival a beszélgetésre, hogy előzőleg halványan céloztam egy ilyen összeesküvés lehetőségére.

- De hát nem esküdtek össze, Elijah kollégám - tiltakozott Daneel. - Legalábbis nem Jander elpusztítására. Egyébként együtt sem tudták volna végrehajtani a bűntényt.

- Ez igaz... Vasilia mégis ideges lett, amikor arra utaltam, hogy köze van Gremionishoz. Miért? Amikor Gremionis elmondta, hogy előbb Vasiliához, később pedig Gladiához vonzódott, arra gondoltam, hogy ő és Vasilia ugyan nem kötöttek egymással szövetséget, és a nő valamilyen más okból sugallta Gremionisnak a próbálkozást, de a viselkedése közvetlenül mégiscsak Jander halálát célozta. Abból, ahogyan Vasilia a felvetésekre reagált, arra kellett következtetnem, hogy ő is benne van a dologban.

És a sejtelmem beigazolódott. Vasilia csakugyan arra buzdította Gremionist, hogy próbálkozzon Gladiánál. Gremionist megdöbbenett, hogy tudok erről, és én ennek is hasznát láttam, mert ha valami ártatlan kis afférról lett volna szó, nem csináltak volna belőle titkot... márpedig kiderült, hogy Vasilia szerepe titok volt a javából. Emlékezz vissza, Vasilia egy szóval se mondta, hogy gyözködte volna Gremionist. Amikor megemlítettem neki, hogy a férfi felajánlkozott Gladiának, úgy tett, mintha akkor hallaná először.

- De miféle jelentősége van ennek, Elijah kollégám?

- Remélem, előbb vagy utóbb ez is kiderül. Nekem úgy tűnt, se Vasilia, se Gremionis nem tulajdonít az ügynek túl nagy fontosságot. Tehát ha egyáltalán van jelentősége, akkor egy harmadik személynek is benne kell lennie a dologban. Ha a Jander-üggyel is kimutatható valamilyen összefüggés, akkor a harmadik személy egy Vasiliánál is képzetesebb

robotszakértő... talán éppen Amadiro. Ezért utaltam az előbb összeskűvésre, mondván, hogy kikérdeztem Gremionist, és az ő házából beszélek. Ez a trükk is bejött.

- Akkor sem értem, mit jelent mindez, Elijah kollégám.

- Még én sem... csak néhány feltevésem van. De talán Amadirónál kiderül valami. Tudod, annyira siralmas a helyzetünk, hogy a találgatással és a hazardírozással nem veszíthetünk semmit.

A beszélgetés közben a légpárnás autó a magasba emelkedett. Átugrott egy bokorsort, és most megint füves síkságok és kavicsos utak felett szállt. Baley észrevette, hogy az átlagosnál magasabbra nôtt fű egészen meghajlik a szélről, mintha egy, az övékéénél is nagyobb, láthatatlan légpárnás autó száguldana arra.

- Giskard - szólta Baley -, ugye te felvettél minden egyes beszélgetést, amely a jelenlétedben hangzott el?

- Igen, uram.

- És szükség esetén le is tudod játszani a felvételeidet?

- Igen, uram.

- Könnyen ki tudod keresni egyes emberek bizonyos mondatait?

- Igen, uram. Nem kell végighallgatni ehhez az egész felvételt.

- Szükség esetén tanúskodhatnál bíróság előtt?

- Még hogy én? Nem, uram - felelte Giskard, és mereven nézte az utat. - Ügyes parancsokkal hazugságra lehet bírni egy robotot, és ilyen esetben sem a bírói fenyegetések, sem más szankciók nem változtatnak a tényeken. Ezért a jog, nagyon bölcsen, nem fogadja el a robotok tanúskodását.

- Akkor viszont mit érnek a felvételeid?

- Az már egészen más kérdés, uram. Egy felvételt, ha egyszer elkészült, legfeljebb letörölni lehet, de egyszerű parancsokkal lehetetlen változtatni rajta. Ezért ezeket elvileg elfogadhatják bizonyíték gyanánt. Igaz, hogy erre még nincs precedens, így a kérdés megítélése a konkrét ügy jellegétől és a bíró személyétől függ.

Baley nem tudta megállapítani, mitől lett egyszerre annyira lehangolt. Vajon csak Giskard válasza kedvetlenítette el, vagy a tájra telepedő kellemetlen, fakó fény is hatással volt rá?

- Giskard, tudsz vezetni ilyen mostoha látási viszonyok között? - kérdezte a nyomozó.

- Természetesen tudok, uram, de valójában nincs is szükség a látásomra. Az autónkat komputerizált radarral szerelték fel, amelynek segítségével akkor is ki tudná kerülni az akadályokat, ha én valamilyen oknál fogva hibáznék. Tegnap reggel is ez az üzemmód volt bekapcsolva, amikor olyan kényelmesen utaztunk az elsötétített ablakok mögött.

- Elijah kollégám - szólalt meg ismét Daneel, hogy elterelje a szót az utazásról, és enyhítse Baleynek a vihar felett érzett aggodalmát -, van remény arra, hogy dr. Amadiro a segítségünkre lesz?

Giskard leállította az autót egy hosszú, de nem túl magas épület előtt elterülő, nagy, füves területen. A ház gazdagon díszített homlokzata nyilvánvalóan új volt, pedig olyan benyomást akart kelteni, mintha régi lenne.

Baleynek nem volt szüksége magyarázatra: tudta, hogy a Közigazgatási Központ előtt állnak. A szemlélődés közben sem felejtette el, hogy még nem válaszolt Daneel kérdésére.

- Nincs remény. Az a gyanúm, Amadiro sokkal okosabb annál, hogy akár csak a legapróbb bizonyítékkal is szolgáljon saját maga ellen.

- Ha tényleg így lesz, mi a következő lépés?

- Még nem tudom - felelte Baley, és az a kellemetlen érzése támadt, hogy egyszer már átélte ugyanezt. - Azért majd megpróbálok kitalálni valamit.

54.

Az épületbe belépve, Baley először is megkönnyebbült, mivel eltűnt a szeme elől a külvilág nyomasztó fénye. Azután keserű derűtség lett úrrá rajta.

A lakóépületek mind-mind tipikusan auroraiak voltak. Baley egy pillanatra sem érezte magát a Földön, amikor Gladia nappalijában ült, Fastolfé étkezőjében reggelizett, Vasilia dolgozószobájában beszélgetett, vagy Gremionis távvezőjét használta. A négy lakás különbözött egymástól, de volt egy közös vonásuk: valamennyi egészen más volt, mint a Föld felszín alatti lakhelyei.

A Közigazgatási Központnak viszont ezekkel ellentétben kifejezetten hivatalos levegője volt, és úgy látszik, a hivatalos helyek - bárhol legyenek is - hasonlítanak egymásra. Ezt az építményt nem lehetett egy napon említeni az aurorai lakóépületekkel, ahogyan Baley cityjének hivatali épületei is más stílusúak voltak, mint a lakókerületek házai. Az Aurora és a Föld - két különböző világ, de furcsa módon a hivatali épületek meglepő hasonlóságot árulnak el.

Baley az Aurorára érkezése óta most először érezte úgy egy pillanatra, hogy a Földön jár. Ezt éreztették vele a hosszú, hideg, csupasz folyosók és a fényforrások, amelyeket úgy terveztek, hogy ne zavarják a szemet.

Olyan tárgyak is voltak itt, amelyeket a Földön hiába keresett volna: néhol cserepes növényeket helyeztek el, ezek a fény felé nyújtóztak, és Baley feltételezte, hogy automatikus öntözőberendezés gondoskodik róluk. A földi épületekből hiányoztak ezek a díszítőelemek, és Baleyt egyáltalán nem lelkesítette fel a látvány. Nem lehet, hogy néha eldőlnek ezek a cserepek? Talán vonzzák a rovarokat, és lecsöpöghet róluk a víz.

Bizonyos dolgokat viszont hiába keresett volna. A Földön, a city falain belül mindig mindenhol - még a legridegebb hivatali épületekben is - hallatszott az emberi és gépi hangok sajátos moraja, a "testvériség serény zümmögése", ahogyan a politikusok és az újságírók nevezték.

Itt viszont csend honolt. A lakóházakban Baleynek nem tűnt fel a csend, hiszen minden más is természetellenes volt. Kívülről hallatszott a rovarok zümmögése és a növények susogása a szélben, és ő inkább erre figyelt fel, semmint az "emberiség morájának" a hiányára (újabb népszerű földi kifejezés).

Ez a hely viszont valamelyest emlékeztette a Földre, így a gyászos csend legalább annyira zavarta, mint a mesterséges fény narancssárga tónusa, amely a csupasz, fehér falak között feltűnőbb volt, mint a gazdagon díszített lakóházakban.

Baley nem merenghetett azonban sokáig. A főkapun belül Daneel feltartotta a kezét, és ezzel a mozdulattal megállította társait. Fél perc is beletelt, mire Baley, a nagy csend hallatán önkéntelenül is suttogva, megkérdezte:

- Mire várunk?

- Tanácsos várni egy kicsit, Elijah kollégám - mondta Daneel. - Biztonsági erôtér húzódik elöttünk.

- Micsoda?

- Biztonsági erôtér, Elijah kollégám. A sugárzás a belépő ember idegvégződéseire hatva éles fájdalmat idéz elő, a robotokat viszont nem zavarja. De bárki lép is be az erôtérbe, a riasztóberendezés azonnal bekapcsol.

- És honnan tudod, hogy itt biztonsági erôtér húzódik? - kérdezte Baley.

- Könnyen észreveheti az, aki ismeri a tipikus jelenségeket, Elijah kollégám. Mintha remegne egy kicsit a levegő, és az erôtér mögött egy kicsit zöldesebb a fal.

- Egyáltalán nem biztos, hogy én észrevettem volna, még ha tudom is, milyen jellemzőket keressek - méltatlankodott Baley. - Ha most továbbmegyek, komoly fájdalmaim lennének. Mi véd meg ettől a kellemetlenségtől egy gyanútlan, ártatlan jövevényt?

- Az Intézet dolgozói semlegesítő készüléket hordanak maguknál, a látogatók pedig mindig egy vagy több robot kíséretében érkeznek, és a robotok mindenképpen felismerik a veszélyt.

Az erôtér túloldalán, a folyosón egy robot közeledett feléjük. (Sima fémborítása előtt viszonylag könnyen észre lehetett venni, hogy remeg a levegô.) A robot ügyet sem vetett Giskardra. Rövid ideig hol Baleyre, hol Daneelre nézett: a jelek szerint tétovázott. Aztán döntött, és Baleyt szólította meg. (Talán Daneel emberibb, mint egy ember, gondolta a nyomozó.)

- Mi a neve, uram? - kérdezte a robot.

- Elijah Baley nyomozó vagyok a Földről. Két robot van velem, Daneel Olivaw és Giskard Reventlov, dr. Fastolfe személyzetének a tagjai.

- Igazolja magát, uram!

Erre Giskard mellkasán halványan foszforeszkálva megjelent egy azonosítási szám.

- Én kezeskedem a két társamért, barátom - mondta Giskard.

A robot egy pillanatra tanulmányozta a számot - nyilván összevetette a memóriájába táplált információval -, azután bólintott, és azt mondta:

- Az azonosítást elvégeztem. Átmehetnek.

Daneel és Giskard rögtön el is indult, Baley viszont sokkal óvatosabb volt: előbb kinyújtotta az egyik karját, hogy megbizonyosodjon arról, csakugyan eltűnt-e az erôtér.

- Az erôtérrel kikapcsolták, Elijah kollégám - nyugtatta meg őt Daneel. - Majd csak akkor jelenik meg újra, amikor elhagytuk a biztonsági zónát.

Jobb félni, mint megijedni, gondolta Baley, és ugyanolyan óvatosan haladt tovább, míg jóval túl nem ért a zóna feltételezett határán.

A robotok a türelmetlenség vagy a rosszallás legapróbb jele nélkül várták, hogy utolérje őket. Azután felléptek egy spirálszerűen kanyargó meredek rámpára, amelyen szélteben csak két ember számára jutott hely. Így az Intézet robotja állt elöl, mögötte Baley és Daneel egymás mellett (Daneel most is finoman, szinte gyámkodóan fogta Baley könyökét), leghátul pedig Giskard zárta a sort.

Baley észrevette, hogy cipője orra felfelé mutat. Egy kicsit kényelmetlen volt így, és a földlakó arra gondolt, eléggé fáradságos lenne előredőlve felmászni ezen a meredek rámpán. Vagy a cipője talpának, vagy a járda felületének tapadnia kellene, hogy le ne csússzon róla, de egyik sem tapadt.

- Mr. Baley - szólalt meg váratlanul az Intézet robotja, mintha figyelmeztetni akarná valamire, és maga is erősebben kapaszkodott meg a korlátban.

A következő pillanatban a rámpa szétagolódott, egyes elemei lépcsőfokokat képeztek. Ezután a mozgólépcső megindult felfelé. Egy teljes fordulat után áthaladtak a mennyezetben támadt

nyíláson. Amikor a lépcső végre megállapodott, már egy szinttel magasabban voltak. A lépcsőfokok újra eltűntek, a négy utas pedig leszállt.

Baley kíváncsian nézett vissza.

- Gondolom, ezt azok is tudják használni, akik lefelé akarnak menni. De mi van akkor, ha egy adott időszakban többen akarnak felfelé utazni? Akkor a lépcsősor fél kilométerre felnyúlna az égbe, vagy ellenkező esetben lekanyarogna a föld alá.

- Ezt a spirált csak felfelé tartó utasok használják - magyarázta Daneel halkán. - Vannak külön lefelé menő spirálok.

- De egyszer ennek is vissza kell mennie, nem?

- Amikor a szalag eléri a legfelső vagy a legalsó szintet, felgöngyölödik, és amikor senki sem használja, visszatér eredeti helyzetébe. Az, amelyiken az előbb utaztunk, éppen most göngyölödik vissza.

Baley hátranézett. Elképzelhetőnek tartotta, hogy a sima felületű, spirális járda valóban lefelé tart, de egyetlen jellegzetes pont sem volt rajta, melynek mozgását figyelemmel kísérve bizonyosságot szerezhetett volna.

- És ha valaki akkor akarja használni, amikor teljesen felgöngyölödött?

- Akkor az illetőnek várnia kell, amíg le nem ér a szalag. Egy percbe se telik. De hagyományos lépcsők is vannak, Elijah kollégám, és a legtöbb aurorai nem idegenkedik a használatuktól. A robotok is mindig azokat veszik igénybe. Neked, mint látogatónak, csak udvariasságból ajánlották fel a spirált.

Az a folyosó, amelyen most haladtak, egy, a szokásosnál díszesebb ajtóban végződött.

- Tehát még udvariaskodnak is velem. Ez mindenesetre biztató jel - állapította meg Baley. Talán az is biztató volt, hogy az ajtó kinyílt, és a küszöbön megjelent egy nyurga aurorai férfi. Daneel mintegy öt centiméterrel magasodott Baley fölé, de az idegen még nála is magasabb volt, legalább nyolc centivel. Széles vállú, erős, kerek arcú férfi volt, sötét, göndör hajjal, kreol bőrrel és hagyma alakú orral. De az volt rajta a legfeltűnőbb, hogy barátságosan mosolygott, és ettől láthatóvá váltak kissé előreugró, fehér fogai.

- Ön tehát Mr. Baley, a híres földi nyomozó - üdvözölte az idegen. - Azért jött el a mi kis bolygónkra, hogy bebizonyítsa, micsoda elvetemült gazember vagyok. Jöjjön, kerüljön csak beljebb! Isten hozta! Nézze el nekem, ha az asszisztensem, Marloon Cicis robotszakértő esetleg azt a benyomást keltette, hogy nem vagyok hajlandó szóba állni önnel. Tudja, Cicis igen óvatos fickó, és sokkal fukarabbul bánik az időmmel, mint én magam.

Oldalra lépett, hogy bebocsássa Baleyt, és tenyerével finoman megpaskolta a mellette elhaladó földlakó vállát. Baley még egyszer sem volt tanúja ilyen barátságos gesztusnak az Aurorán.

Óvatosan megkérdezte (így is tartott attól, hogy túl messzire megy):

- Ön Kelden Amadiro mester-robotszakértő?

- Pontosan, pontosan. Én vagyok az, aki le akarja söpörni dr. Han Fastolfe-ot az aurorai politika színpadáról... de szeretném meggyőzni önt, hogy ettől még nem vagyok szükségszerűen hétróbás gazember. Elvégre én sem próbálom bebizonyítani, hogy dr. Fastolfe gonosztevő, csak mert a saját teremtménye szenvedte meg egy örült vandalizmusát. Szegény Jander! Inkább úgy mondanám: be fogom bizonyítani, hogy Fastolfe... téved. Könnyedén intett a kísérő robotnak, aki erre belépett a vendégek mögött, és beállt egy falmélyedésbe.

Ahogy az ajtó bezáródott, Amadiro derűsen hellyel kínálta Baleyt. Míg egyik kezével egy jól kipárnázott karosszékre mutatott, a másikkal két szabad falmélyedés felé irányította Daneelt és Giskardot.

Baley észrevette, hogy Amadiro olyan sóvárgó pillantást vetett Daneelre, mint a ragadozó az áldozatára, de azután nyomban visszatért arcára a mosoly. Baley már arra gondolt, talán csak képzelődött, amikor egy pillanatra megváltozni látta Amadiro vonásait.

- Mivel hamarosan mostoha időjárás köszönt ránk, tekintsünk el ettől az amúgy is kétes értékű, gyenge napvilágtól - javasolta Amadiro.

Baley nem tudta követni Amadiro ujjainak mozgását az asztalra helyezett kapcsolótáblán, de tény, hogy a következő pillanatban az ablakok elsötétedtek, és lágy narancssárga fény gyúlt a falban.

Ettől aztán még szélesebbnek látszott az aurorai mosolya.

- Igazság szerint, Mr. Baley, nekünk kettőnknek nincs sok beszélőnivalónk egymással. Voltam olyan elővigyázatos, hogy míg ön útban volt ide, felhívtam Mr. Gremionist. A beszélgetésünk alapján azután úgy döntöttem, dr. Vasiliával is beszélek. Nyilvánvaló, hogy ön, Mr. Baley, mindkettőjüket bűnrészességgel vádolta Jander elpusztításában, és ha jól értem, engem is vétkesnek hisz.

- Én csak kérdéseket tettem fel nekik, dr. Amadiro, és jelen látogatásomnak is ez az egyetlen célja.

- Nyilván így van, ahogy mondja, csak hogy ön földlakó, így érthetően nincs tisztában a tettei súlyával. Őszintén sajnálom, hogy ennek ellenére viselnie kell majd a következményeket.

Talán tudja: Gremionis jelentette nekem, hogy ön megrágalmazta őt.

- Igen, említette. Pedig szó se volt rágalmozásról. Félreértette a szavaimat.

Amadiro lebiggyesztette az ajkát, mintha mérlegelné a nyomozó kijelentését.

- Azt hiszem, a saját szemszögéből önnek igaza van, Mr. Baley, de nincs tisztában a rágalmozás aurorai fogalmával. Gremionis jelentését kénytelen voltam továbbküldeni az elnöknek, s ennek következtében nagyon valószínű, hogy önt legkésőbb holnap reggel kitoloncolják erről a bolygóról. Természetesen sajnálom, hogy így kellett lennie, de attól tartok, a nyomozás lassan a végéhez közeledik.

Megint Amadiro

55.

Baley visszahökölt. Nem tudta mire vélni Amadiro viselkedését, és váratlanul érte, hogy ennyire összezavarodtak a dolgok. Gremionis zárkózottnak írta le az Intézet vezetőjét, Cicis szavaiból pedig az derült ki, hogy szeret önkényeskedni. A személyes találkozás alkalmával Amadiro derűs, közvetlen, barátságos ember benyomását keltette, bár - ha hinni lehetett a szavának - ezenközben hideg számítással a nyomozás lezárása érdekében ügyködött.

Könyörtelen ellenfél volt, de egy pillanatra sem tűnt el arcáról a sajnálkozó mosoly.

Vajon melyik lehet Amadiro igazi arca?

Baley önkéntelenül is a falmélyedésekben álló Giskard és Daneel felé pillantott. A primitívebb Giskard természetesen kifejezéstelen arccal bámult a semmibe, míg a fejlettebb Daneel nyugodtan, csendesesen szemlélődött. Baley valószínűtlennek tartotta, hogy Daneel rövid élete során találkozhatott Amadiróval, Giskard viszont jó néhány évtizede a világon van, így ő talán már korábban is ismerte a férfit.

A nyomozó összepréselte az ajkát. Ráeszmélt, hogy előre megkérdezhetette volna Giskardot Amadiro jelleméről, és akkor most talán könnyebben meg tudná ítélni, mennyiben őszinte, illetve mennyiben kiszámított a robotszakértő viselkedése.

Baley azt kérdezte magától, vajon miért nem használja bölcsebben a szolgálatába állított robotokat. Vagy miért nem informálta őt Giskard magától? Persze igazságtalanul hibáztatja a robotot, hiszen Giskard nem képes az efféle önálló cselekvésre. Kérésre mindig készségesen szolgál információval, de önként soha.

Amadiro nyomon követte Baley tekintetét.

- Úgy látom, egyedül vagyok hármójuk ellen. Mint látja, egyetlen robotom sincs itt az irodában - igaz ugyan, hogy a hívásomra rögtön megjelenének. Ön viszont elhozta Fastolfe két robotját: az öreg, megbízható Giskardot és a tervezés csodáját, Daneelt.

- Látom, mindkettőjüket ismeri - jegyezte meg Baley.

- Csak hírből. Valójában most látom őket először közlől, robotszakértő létemre majdnem azt mondtam, hogy "hús-vér alakban", bár emlékszem egy hipervíziós műsorra, amelyben Daneel szerepét egy színész alakította.

- Úgy látszik, az összes világ valamennyi lakója látta azt a műsort - morfondírozott Baley. - Ez aztán alaposan megnehezíti az életemet. Pedig én élő ember vagyok, és mint ilyenek, korlátozottak a lehetőségeim.

- Miattam nem kell aggódnia - felelte Amadiro még szélesebb mosollyal az arcán. -

Biztosíthatom, hogy egy percig sem vettem komolyan az ön fiktív megjelenítését. Gondoltam, hogy a valóságban nem szuperzsaru, és ez így is van, máskülönben nem vádaskodna ilyen otrombán és jogsértően az Aurorán.

- Dr. Amadiro, higgye el, hivatalosan senki ellen nem emeltem vádat. Csak nyomozok, és mérlegelem a lehetőségeket.

- Ne értsen félre - szabadkozott Amadiro váratlan őszinteséggel -, én nem vádolom önt semmivel. Földi mércével mérve bizonyára kifogástalanul viselkedett. Csakhogy most az aurorai viszonyokhoz kellene igazodnia. Mi hihetetlenül kényesek vagyunk a jó hírünkre.

- Dr. Amadiro, önök sokkal durvább rágalomokkal illetik dr. Fastolfe-ot, mint én önöket.

- Igaza van - felelte Amadiro -, de én köztisztelőben álló aurorai személyiség vagyok, és némi befolyással is rendelkezem, míg ön földlakó, és senkire sincs befolyása. Tudom, hogy ez így, ahogy van, teljesen igazságtalan, helytelenítem is, de hát a mi világaink sok mindenben különböznek egymástól. Mit lehet tenni? Ráadásul a Fastolfe elleni vád bizonyítható, és be is fogjuk bizonyítani, attól a pillanattól kezdve pedig szó sincs többé rágalmozásról. Ön akkor hibázott, amikor be nem bizonyítható vádakot kezdett hangoztatni. Most nyilván kénytelen beismerni, hogy Mr. Gremionis és dr. Vasilja Aliena sem külön-külön, sem együtt nem teheték működésképtelenné Jandert.

- Hivatalosan egyikük ellen sem emeltem vádat.

- Talán nem, de az Aurorán nehéz lesz elbújni a "hivatalosan" szó mögé. Kár, hogy Fastolfe erre nem figyelmeztette, amikor elhozatta ide, hogy megbízza ezzel a nyomozással, amely a dolgok jelenlegi állása szerint kudarcra van ítélve.

Baley érezte, hogy legörbül a szája. Maga is úgy gondolta, hogy Fastolfe súlyos mulasztást követett el.

- Engem is meg fognak hallgatni, vagy már eldöntötték, hogy kitoloncolnak? - kérdezte.
- Előbb természetesen meghallgatják. Mi, auroraiak nem vagyunk barbárok. Az elnök el fogja olvasni azt a jelentést, melyet továbbítottam neki, és a személyes véleményemet is figyelembe veszi. Valószínűleg a másik érintett féllal, Fastolfe-fal is konzultálni fog, azután - talán már holnap - mindhármmunkkal találkozik. Ekkor vagy valamivel később meghozza a döntését, amit aztán jóváhagy a törvényhozás. Biztosíthatom, minden jogszerűen fog történni.
- Nem kétlem, hogy ragaszkodnak majd a törvény betűihez, de mi van akkor, ha az elnök már döntött, és semmit se fogadnak el abból, amit mondok? Mi van akkor, ha a törvényhozás automatikusan hozzájárulását adja a már meghozott döntéshez? Elképzelhető, hogy így lesz? Amadiro most nem mosolygott, viszont látszott rajta, hogy szórakoztatja a beszélgetés.
- Ön reálisan gondolkodik, Mr. Baley. Ennek örülök. Azoknak, akik az igazságról álmodoznak, gyakran csalódniuk kell... s ez igazán kár, mert ők általában egészen csodálatraméltó emberek.

Amadiro tekintete ismét Daneelen állapodott meg.

- Nagyszerű munka ez a humanoid - mondta. - Elképesztő, Fastolfe mennyire tud titkot tartani. És nagyon nagy kár, hogy Jander odaveszett. Fastolfe megbocsáthatatlan bűnt követett el.
- Dr. Fastolfe tagadja, hogy köze lenne az ügghöz, uram.
- Persze hogy tagadja, Mr. Baley, ez csak természetes. Ugyanakkor azt állítja, hogy nekem van hozzá közöm? Vagy ez a gondolat teljes egészében az ön agyában született meg?
- Nincs ilyen elképzelésem - felelte Baley határozottan. - Egyszerűen csak szeretnék feltenni önnek néhány kérdést az üggyel kapcsolatban. Ami dr. Fastolfe-ot illeti, róla nem állíthatja, hogy rágalmakkal illette a személyét. Ő ugyanis biztosra veszi, hogy önnek semmi köze ahhoz, ami Janderrel történt, mert nincs meg a kellő szakértelme egy ember formájú robot tönkretételéhez.

Ha Baley ezzel a kijelentésével ki akarta ugrasztani a nyulat a bokorból, nem sikerült.

Amadiro változatlan jó kedéllyel fogadta a sértést.

- Ebben igaza is van Fastolfe-nak. A szükséges tudással rajta kívül egyetlen élő vagy halott robotszakértő sem rendelkezik. Gondolom, ez a szerény úriember, a mesterek mestere is ezt állítja magáról.
- Természetesen.
- Akkor viszont hogyan magyarázza Jander működésképtelenné válását?
- Azt mondja, baleset volt, a véletlen műve.

Amadiro felkacagott.

- És kiszámította, mekkora a valószínűsége egy ilyen véletlennek?
- Igen, mester-robotszakértő. De egy végtelenül valószínűtlen esemény is bekövetkezhet, főleg akkor, ha bizonyos történések növelik ennek az esélyét.
- Milyen történésekre gondol?
- Remélem, egyszer erre is rájövök. Ha már elintézte, hogy kitoloncoljanak engem erről a bolygóról, azt legalább megengedi, hogy kikérdezzem? Folytathatom a nyomozást, amíg törvényesen meg nem tiltják a tevékenységemet? Mielőtt válaszolna, dr. Amadiro, kérem, vegye figyelembe, hogy a nyomozásnak törvényesen még nem vetettek véget, és azon a bizonyos meghallgatáson - akár holnap lesz, akár később - meg tudom önt vádolni azzal, hogy nem hajlandó válaszolni a kérdéseimre. Ez befolyásolhatja az elnök döntését.
- Nem fogja befolyásolni, kedves Mr. Baley. Ne higgye, hogy keresztül tudja húzni a számításaimat! Ennek ellenére, ameddig csak kívánja, rendelkezésére állok, és válaszolok a kérdéseire. A legmesszebbmenőkig együttműködöm önnel, ha másért nem, hát azért, hogy végignézhessen, hogyan próbál a jó Fastolfe kimászni abból a kalamajkából, melyet a meg gondolatlanságával okozott. Nem fog neki sikerülni. Mr. Baley, én nem vagyok különösebben bosszúálló alkat, de meg kell mondanom: Fastolfe-ot nem mentheti fel az a tény, hogy az áldozat a saját teremtménye volt.
- Egyelőre nincs bizonyíték arra, hogy Fastolfe megtette, amivel vádolja, így önnek minden szava rágalmazásnak minősülhet. Ezért tegyük most félre az ellenségeskedést, és térjünk a tárgyra! Információra van szükségem. Rövid, lényegre törő kérdéseket fogok feltenni, és ha ugyanígy válaszol rájuk, hamar végzünk.
- Nem, Mr. Baley, nem ön fogja megszabni ennek a beszélgetésnek az irányát - tiltakozott Amadiro. - Feltételezem, hogy az egyik vagy mindkét robotja teljes egészében rögzíti az itt elhangzottakat.
- Igen, én is azt hiszem.
- Én viszont biztos vagyok benne. Nekem is van itt egy felvevőberendezésem. Ne higgye, hogy rövid válaszok egész sorát fogja kihúzni belőlem, amelyeket azután Fastolfe javára fordíthat. Olyan hosszan fogok válaszolni, ahogyan kedvem tartja, és a kijelentéseim nem adnak majd okot a félreértésre. A saját hangfelvétel készítése is ezt a célt szolgálja. - Amadiro barátságos álarca mögül most először bújt ki a farkas.
- Rendben van, de a szándékosan túl hosszú vagy kitérő válaszait is megőrzi a felvétel.
- Ez nyilvánvaló.
- Most, hogy ezt tisztáztuk, kérhetek egy pohár vizet?
- Természetesen. Giskard, szolgálj ki Mr. Baley!

Giskard rögtön előlépett a falmélyedésből, és a szoba túlsó végében elhelyezett bárszekrényhez sietett. Hallatszott, hogy jégkockák koccannak egymáshoz, aztán a robot hamarosan letett az asztalra egy nagy, vízzel teli poharat.

- Köszönöm, Giskard - hálálkodott Baley, és megvárta, míg a robot visszatér a helyére. - Dr. Amadiro, ha jól tudom, maga a Robotikai Intézet vezetője.

- Jól tudja.

- És ön hozta létre az Intézetet?

- Igen. Amint látja, rövid válaszokat adok a kérdéseire.

- Mióta létezik az Intézet?

- Már évtizedek óta érlelődött bennem a gondolat. Legalább tizenöt éve elkezdtem magam köré gyűjteni a hozzám hasonlóan gondolkodó embereket. Tizenkét éve kaptuk meg az alapítási engedélyt a törvényhozástól. Kilenc évvel ezelőtt kezdődött meg az építkezés, hat éve pedig az aktív kutatómunka. Jelenlegi formájában két éve létezik az Intézet, és a hosszú távú terveinkben a terjeszkedés is szerepel. Most hosszan válaszoltam, uram, de sok tény közöltem.

- Miért találta szükségesnek az Intézet létrehozását?

- Most nyilván terjengős válaszra számít.

- Válaszoljon úgy, ahogy kedve tartja, uram! - felelte Baley.

Ekkor egy robot apró szendvicseket és még apróbb süteményeket hozott be egy tálcán. Egyik ételfajta sem tűnt ismerősnek Baley számára. Megkóstolta a szendvicset, ropogott a foga alatt. Nem volt kellemetlen az íze, de nehezebbre esett lenyelnie az utolsó falatokat. Megitta rá a maradék vizet.

Amadiro szórakozottan figyelte, azután megszólalt:

- Meg kell értenie, Mr. Baley, hogy mi, auroraiak különös emberek vagyunk. Tudom, az űrlakók általában fura teremtmények, de én most kifejezetten az auroraiakról beszélek. A földlakók az ôseink - erre a többség nem szívesen gondol -, de mi itt egy úgynevezett "önkiválasztó" rendszert hoztunk létre.

- Mit jelent ez, uram?

- A földlakók hosszú ideje egy mindinkább túlnépesedő bolygón élnek. Visszahúzódnak a még zsúfoltabb településeikre, azokba a kaptár- és hangyabolyszerű citykbe. Milyenek lennének azok a földlakók, akik elhagyják a szülőbolygójukat? Sivár és ellenséges bolygókra költöznek, hogy ott új társadalmakat hozzanak létre a semmiből, de ők maguk saját életükben már nem élvezhetik az új korszak áldásait... mondhatnám, az általuk ültetett fák még csak csemeték lesznek, amikor ők meghalnak.

- Gondolom, elég különös emberek azok, akik ilyesmire rászánják magukat - felelte Baley.

- Nagyon is különös emberek. Ők a tömegből kiszakadva is tudnak élni, és képesek elviselni az ürességet maguk körül. Sőt kifejezetten kedvelik a magányt: szeretik egyedül végezni a munkájukat, egyedül oldják meg a problémákat. Nem vegyülnek el a tömegben, hogy mások vállára helyezték át a nyomasztó terhek súlyát. Egyszóval individualisták ők, Mr. Baley, individualisták.

- Ezt én is belátom.

- A mi társadalmunk pontosan ilyen emberekre épül. A Külső Világokon, a meglévő különbségek ellenére, mindenhol előtérben maradt az individualizmus. Mi az Aurorán büszkék vagyunk az önállóságunkra, nem akarunk birkanyáj módjára élni, mint a földlakók - ne higgye, hogy gúnyolódni akarok, amikor ezt a metaforát használom. Az önöké egy másfajta társadalmi berendezkedés, amit én nem tartok kívánatosnak, de gondolom, az önök számára azért még lehet kényelmes és ideális.

- Dr. Amadiro, mi köze ennek az Intézet megalapításához?

- A büszke és egészséges individualizmusnak is van hátránya. Egyedül a legnagyobb elmék sem tudnak gyors tudományos haladást elérni, még ha évszázadokon keresztül munkálkodnak is, amennyiben nem hajlandók másokkal osztozni a tudásban. Egy fogas kérdés akár száz évvel is hátráltathatja egy tudós munkáját, pedig talán valamelyik kolléga tudja már a választ, csak éppen nem képes hasznosítani az ismereteit. Itt, az Intézetben megpróbálunk létrehozni valamiféle gondolati közösséget, ahol együtt dolgozhatnak a legkiválóbb robotszakértők.

- Lehet, hogy éppen egy ember formájú robot létrehozásán fáradoznak?

Amadirónak felcsillant a szeme.

- Persze. Azt hiszem, ez eléggé nyilvánvaló. A Fastolfe által kidolgozott, "interszekciós analízisnek" nevezett új, matematikai módszer először huszonhat évvel ezelőtt tette lehetővé humanoid robotok tervezését, de Fastolfe nem hozta nyilvánosságra a felfedezését. Csak évekkel később sikerült leküzdenie minden technikai nehézséget, és akkor dr. Sartonnal együtt az elmélet alapján megtervezték Daneelt. Azután Fastolfe már egyedül alkotta meg Jandert. A további részleteket is titokban tartotta. A legtöbb robotszakértő ezt látva csak vállalt, azt gondolták, ez így természetes. Bennem azonban megszületett egy olyan intézet felállításának a gondolata, amelynek keretében összehangolhatnánk a próbálkozásokat. Nem volt könnyű dolgom. Valamennyi szakembert meg kellett győznöm a terv hasznosságáról, meg kellett szereznem a törvényhozás hozzájárulását, Fastolfe heves tiltakozása ellenére, és hosszú éveken át ki kellett tartanom az elképzeléseim mellett. De végül sikerült.

- Miért ellenkezett dr. Fastolfe? - kérdezte Baley.

- Először is egyszerűen azért, mert önimádatra hajlamos alkat. Ebben még nem látok semmi kivetnivalót. Mindnyájunkban megvan ez a természetes hajlam. Ez az individualizmus velejárója. A baj az, hogy Fastolfe a világtörténelem legnagyobb robotszakértőjének tartja magát, és az ember formájú robot létrehozását kizárólag a saját érdemének tekinti. Nem akarja, hogy az ötletét lemásolja a szakemberek közössége, mert az Intézet az ő szemében csak egy arctalan tömeg. Szerintem ő úgy érzi, egy halom tehetségtelen ember fogott össze, hogy elhomályosítsák az ő világraszóló sikerének a fényét.

- Úgy mondta az imént, "először is" ez az oka dr. Fastolfe szembenállásának. Ezek szerint más okokról is tud.

- A humanoid robotok felhasználásának a kérdésében sem ért velünk egyet.

- Önöknek mi az álláspontjuk, dr. Amadiro?

- Ne adja a naivat! Dr. Fastolfe-től nyilván hallott már a globalistáknak a galaxis gyarmatosítására vonatkozó terveiről.

- Igen. És ha már itt tartunk, dr. Vasilja is ecsetelte nekem, milyen tényezők nehezítik a tudományos haladást egy individualista világban. Ettől azonban én még kíváncsi vagyok az ön véleményére is. Nyugodtan feleljen csak a kérdéseimre! Azt kívánja, hogy részrehajlás nélkül elfogadjam dr. Fastolfe-nak a globalisták terveiről adott értelmezését? A felvétel kedvéért meg is erősíti ezt a feltételezésemet? Vagy jobban szeretné inkább a saját szavaival elmagyarázni a terveit?

- Ha így fogalmaz, Mr. Baley, akkor csak egyet tehetek.

- Ez igaz, dr. Amadiro.

- Nos, rendben. Én... vagy inkább mi - hiszen az Intézet dolgozói hasonlóképpen gondolkodnak erről a kérdéstről - a jövőre gondolunk, és azt szeretnénk, ha az emberiség mind több új bolygót vehetne a birtokába. Azt azonban nem akarjuk, hogy az önkiválasztás folyamata tönkretegy, vagy megbocsásson, ahogyan a Föld esetében történt, halálra ítélje a régebbi bolygókat. Nem akarjuk, hogy legjobbjaink az új világokra költözzenek, és csak a söpredék maradjon hátra. Ugye ezt meg tudja érteni?

- Folytassa, kérem!

- Minden robotcentrikus társadalom esetében, s az Aurora is ilyen, az a kézenfekvő megoldás kínálkozik, hogy robotokat küldjünk ki gyarmatosítani. Ők felépítik az új világokat, létrehozzák az új társadalmakat, mi pedig, ha eljön az ideje, szelektálódás nélkül követhetjük őket, hiszen az új lakóhelyünk ugyanolyan kényelmes és az igényeinkhez szabott lesz, mint a régi. Így tulajdonképpen el sem kell hagynunk korábbi otthonunkat.

- De a robotok nem a saját igényeik szerint alakítják majd az új világot?

- Csak abban az esetben, ha közönséges robotokat küldünk ki. De mi Daneelhez hasonló, ember formájú robotokkal is végeztethetjük a munkát: ők automatikusan a mi igényeinket is figyelembe vennék. Dr. Fastolfe ezt ellenzi. Ő nagyszerű dolognak tartaná, ha emberi lények létesítenének új világokat félelmetes idegen bolygókon. Nem veszi figyelembe, hogy ez egyrészt számos emberéletet követelne, másrészt pedig a bekövetkező katasztrófák nyomán olyan világok jönnének létre, amelyek semmiben sem hasonlítanak az általunk ismertekre.

- Ahogyan a Külső Világok is különböznek ma a Földtől és egymástól?

Amadiro arcáról egy pillanatra eltűnt a derű. Elgondolkodott a kérdésen.

- Most valami nagyon fontosat mondott ki, Mr. Baley. Én csak az Auroráról beszélek. Az űrlakó világok valóban sok mindenben különböznek egymástól, nem is rajongok mindegyikért. Számomra nyilvánvaló - bár talán csak nem tudok szabadulni az előítéleteimtől -, hogy közülük a legrégebbi, az Aurora a legjobb és a legsikeresebb. Nem szeretném, ha sok-sok különböző világ jönne létre, amelyek közül csak egyik-másik hordozna valódi értékeket. Inkább csupa Aurorát szeretnék látni... megszámlálhatatlan, milliányi ugyanilyen bolygót. Ezért akarom, hogy még az emberek megjelenése előtt ilyené alakítsanak minden új világot. Egyébként éppen emiatt nevezzük magunkat globalistáknak. Minket csak ez a glóbusz, az Aurora érdekel.

- Tehát a változatosságot nem sokra értékeli, dr. Amadiro?

- Ha minden egység egyformán jó lenne, akkor talán a változatosság is értékes lehetne. De ha néhány vagy a legtöbb alacsonyabb rendű a többinél, hogyan szolgálhatná ez az emberiség érdekeit?

- Mikor kezdik el ezt a munkát?

- Amint elkészültek a kezdéshez szükséges humanoid robotjaink. Eddig csak Fastolfe-nak volt kettő. Egyet már elpusztított, így jelenleg Daneel az egyedüli példány. - A mondat közben Amadiro megint Daneelre pillantott.

- Mikorra készülnek el az ember formájú robotjaik?

- Ezt elég nehéz megmondani. Még nem értük utol dr. Fastolfe-ot.

- Pedig ő egyedül van, maguk pedig jó sokan.

Amadiro vállat vont.

- Feleslegesen gúnyolódik, Mr. Baley. Fastolfe eleve jóval előttünk járt, és bár az Intézet embrionális formában már régóta létezik, még csak két éve kezdtük meg a tényleges munkát. Ráadásul nem érzük be azzal, hogy utolérjük Fastolfe-ot: meg is kell őt előznünk. Daneel remek termék, de ő csak a prototípus: van még mit fejleszteni rajta.

- Milyen tekintetben kellene továbbfejleszteni?

- Természetesen az új modelleket még emberibbé kell változtatnunk. Férfi-, nő- és gyerekrobotokra, egy egész generációra van szükségünk, ha az új bolygókon számunkra megfelelő emberi társadalmakat akarunk létrehozni.
 - Azt hiszem, dr. Amadiro, nem lesz könnyű dolguk.
 - Kétségkívül igaza van. Sok nehézséggel kell szembenéznünk. Önnek milyen problémák jutottak az eszébe?
 - Ha emberi társadalmak létrehozására képes robotokat építenek, ha mindkét nem képviselve lesz közöttük, és egy egész generáció születik, hogyan tudják majd megkülönböztetni őket az emberi lényektől?
 - Fontos lesz megkülönböztetni őket?
 - Talán igen. Ha a robotok túl emberire sikerednek, beilleszkednek az aurorai társadalomba, az emberi lények családtagjai lesznek, és attól kezdve nem alkalmasak az úttörő feladatra. Amadiro felnevetett.
 - Ez nyilván arról jutott az eszébe, hogy Gladia Delmarre-t gyengéd szálak fűzték Janderhez. Láthatja, hogy a Gremionisszal és dr. Vasiliával folytatott beszélgetésem alapján tudom, miről beszélt azzal a nővel. Emlékeztetem azonban arra, hogy Gladia solariai, és a házasságról alkotott fogalmai nem feltétlenül egyeznek meg az aurorai értelmezéssel.
 - Én nem konkrétan őrá gondoltam. Inkább arra, hogy az Aurorán sok minden belefér a szex kategóriájába, és ma már elfogadott dolog, hogy valaki robotot válaszson szexpartnernek, holott a robotok csak nagy vonalakban hasonlítanak az emberekre. Ha majd tényleg nem lehet megkülönböztetni a robotokat az emberektől...
 - Akkor is megmarad még az utódnevelés problémája. Egy robot se apai, se anyai feladatok ellátására nem képes.
 - Felmerül viszont egy újabb szempont: a robotok szükségszerűen hosszú életűek lesznek, hiszen egy ilyen társadalom felépítése évszázadokba is beletelhet.
 - Ha azt akarjuk, hogy hasonlítsanak ránk, auroraiakra, egyébként is hosszú életűre kell terveznünk őket.
 - Ez a robotgyerekekre is vonatkozik?
- Amadiro nem felelt.
- Azok a mesterséges robotgyerekek sohasem fognak megöregedni - folytatta Baley. - Nem fognak felnőni és megkomolyodni. E tekintetben annyira különböznek az emberektől, hogy nagyon is kétséges, mennyire lesz emberi az a társadalom.
- Amadiro felsóhajtott.

- Kiválóan érvel, Mr. Baley. Valóban az a szándékunk, hogy kidolgozzunk egy módszert, amelynek bevezetése után a robotok által létrehozott utódok növekedésre és fejlődésre lennének képesek, legalábbis olyan mértékben, hogy ne zavarják meg az ideális társadalom életét.

- Az emberek érkezésekor pedig vissza lehet állítani a robotokat az eredeti viselkedési mintákra?

- Talán igen... amennyiben ez szükségessé válik.

- És a robotutódok létrehozása hogyan történne? Nyilván az lenne a legjobb, ha az alkalmazott módszer minél jobban hasonlítana arra, amit az emberek természetesnek tartanak.

- Lehetőség szerint ezen igyekszünk majd.

- Szexuális aktus? Megtermékenyítés? Szülés?

- Talán.

- És nem lehet, hogy ha ezek a robotok annyira emberi társadalmat hoznak létre, hogy már meg sem lehet különböztetni őket az odaérkező emberektől, akkor ôk fognak neheztelni a bevándorlókra, és megpróbálják majd távol tartani őket? Talán úgy viszonyulnak majd az emberi lényekhez, mint önök a földlakókhöz.

- Mr. Baley, a robotok tevékenységét akkor is a Három Törvény fogja szabályozni.

- A Három Törvény azt mondja ki, hogy nem okozhatnak kárt az embereknek, és engedelmességgel tartoznak nekik.

- Pontosan.

- De mi lesz akkor, ha a robotok annyira emberire sikerednek, hogy önmagukat emberi lényeknek tekintik? Lehet, hogy érthető módon saját érdekeiket a bevándorlókéi elé helyezik majd.

- Kedves, jó Mr. Baley, miért foglalkoztatja önt ennyire mindez? Hiszen ezek a távoli jövő kérdései. Az idő előrehaladtával tapasztalati úton felismerjük és megoldjuk a problémákat.

- Elképzelhető, dr. Amadiro, hogy az auroraiak egyáltalán nem fogják helyeselni az ön terveit, amint megértik, miről is van szó. Talán inkább dr. Fastolfe nézeteit részesítik majd előnyben...

- Gondolja? Fastolfe azt hiszi, hogy ha az auroraiak nem képesek a robotok segítségével új világokat gyarmatosítani, akkor a földlakókat kell erre bátorítani.

- Én egyetértek ezzel az elképzeléssel - mondta Baley.

- Azért ért egyet vele, jó Baley, mert ön földlakó. Biztosíthatom, hogy az auroraiak nem repesnének az örömtől, ha földlakók özönlenék el az új világokat, megépítenék az új kaptáraikat, és billiós, trilliós lélekszámú galaktikus birodalmat hoznának létre. Ezáltal a

jelenlegi Külső Világok a legjobb esetben is elveszítenék a jelentőségüket, de még az is elképzelhető, hogy kihálnának az űrlakók.

- Ellenkező esetben viszont humanoid robotok építenék fel az új világokat - szállt vitába Baley. -, majd hogyan emberi társadalmakat hoznának létre, és igazi embereket már nem is engednék maguk közé. Fokozatosan kiépülne a robotok galaktikus birodalma, a jelenlegi Külső Világok pedig a legjobb esetben is elveszítenék a jelentőségüket, de még az is elképzelhető, hogy kihálnának a űrlakók. Az auroraiak akkor már nyilván szívesebben vennék, ha emberek hoznák létre a galaktikus birodalmat.

- Miért ilyen biztos ebben, Mr. Baley?

- Azért, mert látom, milyen társadalomban élnek ma. Amikor úton voltam az Aurora felé, azt hallottam, hogy itt nem tesznek különbséget ember és robot között, de ma már világosan látom, hogy ez nem igaz. Az auroraiak talán csak szeretnék, ha így lenne.

- Még két napja se tartózkodik itt, és a tapasztalataiból máris ilyen messzemenő következtetéseket mer levonni?

- Igen, dr. Amadiro. Talán éppen azért látok ilyen tisztán, mert idegen vagyok. Nem tévesztenek meg a szokások és a tetszetős elméletek. Már az a tény, is, hogy a robotok nem léphetnek be a bizalmas helyiségekbe, azt bizonyítja, igenis különbséget tesznek ember és robot között. Így az emberek találhatnak egy helyet, ahol egyedül lehetnek. Mi itt kényelmesen üldögélünk, a robotok pedig állva várakoznak a falmélyedésekben. - Baley ekkor Daneelre mutatott. - Mi ez, ha nem hátrányos megkülönböztetés? Azt hiszem, az emberek, és ez alól az auroraiak sem kivételek, mindig is fenn fogják tartani ezt a rendszert, hogy ezzel is hangsúlyozzák emberi felsőbbrendűségüket.

- Elképesztő, Mr. Baley!

- Egyáltalán nem olyan elképesztőek ezek a gondolatok, dr. Amadiro. Ön elveszítette a játszmat. Még ha sikerülne is meggyőznie az auroraiakat arról, hogy dr. Fastolfe tette tönkre Jandert, hiába kárhozná politikai tétlenségre Fastolfe-ot, hiába nyerné meg a törvényhozás és az aurorai nép támogatását: a legjobb esetben is csak elodázza a vereséget. Az auroraiak rögtön ön ellen fordulnak, amint rájönnek, milyen következményekkel járna a terv megvalósítása. Talán jobban tenné, ha mihamarabb véget vetne a Fastolfe ellen folytatott hecckampánynak, és összeülne vele, hogy kidolgozzanak egy kompromisszumos megoldást, melynek értelmében a földlakók úgy telepedhetnének meg az új világokon, hogy ezzel ne veszélyeztessék sem az Aurora, sem a többi Külső Világ létét.

- Elképesztő, Mr. Baley! - mondta megint Amadiro.

- Nincs más választása - jelentette ki Baley határozottan.

Amadiro egyáltalán nem szeppent meg, sőt jókedvűen, felszabadultan válaszolt:

- Amikor elképesztőnek minősítem a megjegyzéseit, nem a tartalmukra gondolok, hanem csak arra, hogy egyáltalán ki meri ejteni őket a száján... és még azt hiszi, ér velük valamit.

56.

Baley Amadiro mozdulatait figyelte. Az úrlakó elvette a tálcáról az utolsó darab süteményt, a felét bekapta, és szemmel láthatóan jóízűen elfogyasztotta.

- Kiváló ez a sütemény - jegyezte meg Amadiro -, persze az is igaz, hogy a kelleténél jobban szeretek enni. De hol is tartottam? Á, igen. Mr. Baley, azt hiszi, valami fene nagy titokra jött rá az előbb? Gondolja, hogy a mi világunkon nincs mindenki tisztában azzal, amit most elmondtam magának? Feltételezi, hogy veszélyes terveket kovácsolok, de azért kifecsegem őket minden ideérkező idegennek? Ugye arra számít, hogy ha sokat jártatom a számat, előbb vagy utóbb elszólom magamat, és ön kihasználhatja a helyzetet. Nyugodjon meg, ennek nagyon kicsi a valószínűsége. Az emberibb formájú robotok és robotcsaládok, valamint a lehető legemberibb kultúra létrehozására vonatkozó terveimet írásos formában rögzítettem, és a törvényhozás rendelkezésére bocsátottam. Minden érdeklődő beletekinthet az iratokba.

- És a nagyközönség ismeri a tartalmukat? - kérdezte Baley.

- Valószínűleg nem. A nagyközönségnek megvan a saját értékrendje, és jobban érdekli őket, mi lesz ebédre, milyen a hipervíziós műsor, és ki játssza a legközelebbi úrfocimérkőzést, mint az, hogy miként alakulnak a következő évszázad vagy évezred eseményei. Ennek ellenére ők is ugyanolyan örömmel fogadják majd a terveimet, mint azok az értelmiségiek, akik már tudnak róluk. A tiltakozók olyan kevesen lesznek, hogy nem is érdemes számolni velük.

- Biztos ebben?

- Talán furcsállja, de határozott igennel felelhetek. Attól tartok, ön nincs tisztában azzal, milyen erős ellenérzéssel viseltetnek az auroraiak és általában az úrlakók a földlakók iránt. Megjegyzem, én nem osztom a véleményüket, és most is kellemesen érzem magam az ön társaságában. Nincs meg bennem a fertőzéstől való primitív félelem, nem képzelem be, hogy büzt áraszt a teste, hogy a jelleme az ellenségemmé teszi önt, hogy társaival összeesküvést sző életem és javaim ellen - de a legtöbb aurorai sajnos így gondolkodna. Talán ez nem derül ki egyértelműen a viselkedésükből, mivel egy ártalmatlannak tűnő földlakóval találkozva, illedelmességet erőltetnek magukra, de ha közelebbről megfigyeli őket, kiütközik az utálatuk

és a gyanakvásuk. Ha meghallják, hogy földlakók özönlik majd el az új világokat, és megszerzik előlük a galaxist, rögtön követelni kezdik a Föld elpusztítását.

- Még akkor is, ha ez esetben robottársadalomban kell élniük?

- Természetesen akkor is. Ön azzal sincs tisztában, milyen érzésekkel viseltetünk a robotok iránt. Otthon érezzük magunkat közöttük.

- Én nem így látom. Szerintem a robotok az auroraiak szolgái. Önök alacsonyabb rendűnek tekintik őket, és csak addig érzik magukat otthon közöttük, amíg megmarad ez a különbség. Borzalmas riadalommal reagálnának viszont egy esetleges szerepcserére.

- Az, amit mond, csak a földlakókra lenne igaz.

- Nem így van, s ez abból is látszik, hogy nem engedik be a robotokat a bizalmasokba.

- Nem is tudnák mire használni azokat a helyiségeket. Ők máshol tisztálkodnak, kiválasztószerveik pedig nincsenek... Annyira azért még nem emberszerűek. Ha azok lennének, talán nem alkalmaznánk ilyen "megkülönböztetést".

- Akkor még jobban félnének tőlük.

- Gondolja? - kérdezte Amadiro. - Ostobaságokat beszél. Maga talán fél Daneeltől? Ha egy dologban hinni lehet annak az egyébként nem túl meggyőző hipervíziós műsornak, akkor ön közeli barátságba került Daneellel. Ugye most is a barátjának érzi őt?

Baley hallgatása önmagáért beszélt, és Amadiro kihasználta az ebből adódó helyzeti előnyt.

- Ön például most közönyösen szemléli, hogy Giskard némán és rezzenéstelenül áll egy falmélyedésben, de a gesztusaiból úgy látom, zavarja, hogy Daneel is így tesz. Úgy érzi, ő túlságosan emberszerű ahhoz, hogy robotként kezeljék. Tehát nem fél tőle jobban csak azért, mert emberi a külseje.

- De én földlakó vagyok - felelte Baley. - Bár nekünk is vannak robotjaink, mi nem robotkultúrában élünk. Ezért az én példamból nem vonhat le messzemenő következtetéseket.

- És Gladia, aki Jandert részesítette előnyben az emberekkel szemben...

- Gladia solariai. Az ő esetéből sem ítélné.

- Akkor mondjon egy példát! Az ön feltételezései minden alapot nélkülöznek. Számomra nyilvánvaló, hogy ha egy robot elég sok emberi tulajdonsággal rendelkezik, akkor el is fogadják embernek. Talán szükséges bizonyítanom önnek, hogy én nem vagyok robot? Beéri azzal, hogy embernek látszom. A végén, amikor már senki se fogja tudni megállapítani a különbséget, nem számít majd, látszólagos vagy valódi emberek-e azok az auroraiak, akik az új világokon megtelepednek. A lényeg az, hogy így is, úgy is auroraiak lesznek, nem pedig földlakók.

Baleynek megingott az önbizalma.

- Mi van akkor, ha sohasem lesznek képesek ember formájú robotokat építeni? - kérdezte Amadirótól cseppet sem magabiztosan.

- Miből gondolja, hogy nem leszünk rá képesek? - kérdezett vissza az úrlakó. - Remélem, nem kerülte el a figyelmét, hogy mindvégig többes szám első személyt használtam, mivel többedmagammal dolgozom a probléma megoldásán.

- Lehet, hogy a közepszerű elmék, bármilyen sokan működjenek is együtt, nem tudják elvégezni azt, amire egy zseni egyedül is képes.

- Mi nem vagyunk közepszerűek - mondta Amadiro kurtán. - Fastolfe-nak egy napon még kedve támadhat csatlakozni hozzánk.

- Nem hiszem.

- Én igen. Zavarni fogja őt, hogy nem tud befolyást gyakorolni a törvényhozásra. Amikor majd látja, hogy a mi terveink szerint kezdődik meg a galaxis gyarmatosítása, és az ellenállás hiábavaló, csatlakozni fog hozzánk. Teljesen természetes, hogy így tesz majd.

- Nem hiszem, hogy önök fognak győzedelmeskedni - jelentette ki Baley.

- Mert még mindig bízik abban, hogy a nyomozás eredményeképpen felmentik Fastolfe-ot, és sikerül megnehezítenie a mi helyzetünket.

- Talán tényleg így lesz - mondta Baley elszántan.

Amadiro megcsóválta a fejét.

- Mit gondol, barátom, ha tudnám, hogy tehet valamit ellenem, most ilyen nyugodtan ülnék itt, és várnám a végzetet?

- Azért ön nem olyan nyugodt. Minden erejével azon van, hogy lezárassa a nyomozást. Miért törekedne erre, ha biztosra veszi, hogy nem tudok ártani magának?

- Nos, valóban tud nekem ártani, mégpedig azzal, hogy demoralizálja az Intézet egyik-másik dolgozóját. Komoly veszélyt nem jelent ránk, de azért idegesítő a jelenléte... én pedig nem akarom, hogy felborzolja a kedélyeket. Így, ha módomban áll, megpróbálok tenni ez ellen, de csak finoman és udvariasan. Ha viszont valóban veszélyes lenne a tevékenysége...

- Akkor mit tudna tenni ellenem, dr. Amadiro?

- Elintézném, hogy letartóztassák és bebörtönözzék, míg ki nem toloncolják a bolygóról. Nem hiszem, hogy az auroraiakat különösebben érdekelné, hogyan bánok el egy földlakóval.

- Ön meg akar engem félemlíteni - mondta Baley -, de nem fog sikerülni. Jól tudja, hogy a robotjaim jelenlétében nem árthat nekem.

- Elfélelji, hogy csak egy szavamba kerül, és száz robotom terem itt azonnal. Ellenük nem tehetnének semmit a robotjai.

- Még százan se tudnának ártani nekem. Nem tudják megkülönböztetni a földlakókat az auroraiaktól. Én is ember vagyok, rám is vonatkozik a Három Törvény.

- De a robotjaim, anélkül hogy bántódása esnék, mozdulatlanságra kárhoztathatják önt, amíg tönkreteszik a kísérőit.

- Téved - mondta Baley. - Giskard minden szavát hallja, és ha észreveszi, hogy ön hívni akarja a robotjait, ő teszi harcképtelenné magát. Giskard eléggé gyors, és az ön robotjai, még ha sikerülne is idehívni őket, tehetetlenül néznék az eseményeket. Megértenék, hogy ha bármit tesznek is ellenem, ön húzza a rövidebbet.

- Azt akarja mondani, hogy Giskard képes lenne bántalmazni?

- Ha ilyen áron kell megvédelmeznie engem, akkor természetesen arra is képes lenne. Sőt, ha feltétlenül szükséges, akár meg is öli magát.

- Ezt nem gondolja komolyan.

- De igen - felelte Baley. - Daneel és Giskard parancsot kaptak arra, hogy megvédjenek. Dr. Fastolfe minden szakértelmét latba vetette, hogy a programjukban különös nyomatékot adjon az Első Törvénynek, és a robotok elsősorban az én épségemet tartsák szem előtt. Ezt nem hozták a tudomásomra ilyen egyértelműen, de biztos vagyok benne, hogy így van. Hiába vagyok földlakó, ha a robotjaimat választás elé állítják, nem lesz nehéz eldönteniük, hogy inkább önnek ártsanak, mint nekem. Gondolom, tisztában van azzal, hogy dr. Fastolfe nem törí a nyakát az ön biztonságának a megőrzése érdekében.

Amadiro felnevetett, és mosolyra húzódott az arca.

- Biztosan mindenben igaza van, és nagyon örülök, hogy említette a dolgot. Tudja, mint már mondtam, én is rögzítem ezt a beszélgetést. Lehet, hogy az előbbi mondatokat dr. Fastolfe le fogja törölni, de biztosra veheti, hogy az én felvételemen rajta maradnak. Abból, amit ön az imént mondott, kiderül, hogy dr. Fastolfe azon munkálkodik, hogy robotok segítségével bántalmazzon, akár meg is öljön engem, míg én soha nem tettem utalást arra, hogy fizikai bántalmat akarnék okozni önnek vagy neki. Ennek alapján, mit gondol, Mr. Baley, melyikünk a gazember? Azt hiszem, egyértelmű a válasz, és ezt talán zárszónak is tekinthetjük.

Amadiro felállt. Még mindig mosolygott. Baley nyelt egy nagyot, és szinte öntudatlanul ő is felkelt a helyéről.

- Szeretnék azért még valamit elmondani - folytatta Amadiro. - Semmi köze Fastolfe-hoz és hozzám. Inkább az ön problémájával kapcsolatos, Mr. Baley.

- Az én problémámmal?

- Talán pontosabb lenne a Föld bolygó problémájáról beszélni. Gondolom, ön azért akarja kimenteni Fastolfe-ot a maga ásta veremből, mert azt hiszi, hogy a földlakók ezzel esélyt

kapnak a terjeszkedésre. Ne bízson ebben, Mr. Baley. Nagyon téved. Mondhatnám, alaposan pofára esett - ezt a vulgáris kifejezést valamelyik földi történelmi regényben olvastam.

- Nem ismerem ezt a kifejezést - mondta Baley mereven.

- A lényeg az, hogy egészen másképp fest a helyzet, mint ahogyan ön elképzei - magyarázta Amadiro. - Amikor majd győzedelmeskednek a nézeteim a törvényhozásban (vegye észre, nem azt mondom, hogy "ha netán", hanem azt, hogy "amikor"), a földlakók kénytelenek lesznek a saját bolygórendszerük határain belül maradni. Persze ez igazából az ő érdekeiket szolgálja. Az auroraiaknak lehetőségük lesz a terjeszkedésre és egy végtelen birodalom kiépítésére. Attól a pillanattól kezdve nem fogunk törődni a Földdel, hiszen az mindörökké az marad, ami volt. Akkor már mi uraljuk az egész galaxist, és nem fogjuk sajnálni a földlakóktól a nyamvadt kis bolygójukat. Még arra is hajlandóak leszünk, hogy igényük szerint kényelmes világgá varázsoljuk a Földet.

Ha viszont az auroraiak megteszik azt, amit Fastolfe kér tőlük - folytatta Amadiro -, vagyis megengedik a földlakóknak, hogy megkezdjék a gyarmatosítást, akkor idővel egyre többen felismerik majd, hogy a földiek a birtokukba veszik a galaxist, minket pedig bekerítenek, bezárnak, romlásra és halálra ítélnek. Ezek után már nem válogathatnék a módszerekben. Ha továbbra is jó szándékkal viseltetnék a földlakók iránt, csak fokoznám az auroraiak gyanakvását. Ezért más módszerekhez kellene folyamodnom, akkor pedig a földlakók nagyon, de nagyon rosszul járnának. Ha tehát ön, Mr. Baley, igazán aggódik a hazájáért, akkor meg kell akadályoznia azt, hogy Fastolfe ráerőltesse az auroraiakra a nagyon is téves elképzeléseit. Ön jobban tenné, ha velem kötne szövetséget. Gondolkozzon ezen! Higgye el, ezt csak az ön iránt érzett barátság és a földlakók iránti rokonszenv mondatja velem. Amadiro szélesebben mosolygott, mint valaha, de most már egyértelműen látszott a barátságos álarc mögé bújt farkas.

57.

Baley és robotjai követték Amadirót. Kiléptek a szobából, és elindultak a folyosón.

Amadiro megállt egy jelentéktelennek tűnő ajtó előtt, és megkérdezte Baleytől:

- Távozás előtt nem akar még betérni a mellékhelyiségbe?

Baley egy darabig zavartan ráncolta a homlokát, mert nem értette pontosan, mit akar mondani az űrlakó. De ő is olvasott történelmi regényeket, így aztán rájött, mit jelent ez az archaikus kifejezés.

- Volt egyszer egy tábornok - felelte -, a nevét már elfelejtettem, aki pontosan tudta, mennyire fontos az anyagcsere a katonák életében. Ő mondta ki egyszer a nagy igazságot: "Vizelj, ha vizelhetsz!"

Amadiro elmosolyodott.

- Remekbe szabott jó tanács - mondta. - Legalább olyan hasznos, mint az, amit most én adok önnek: komolyan gondolkozzon el azon, amit mondtam! De látom, még mindig tétovázik. Csak nem arra gyanakszik, hogy csapdát állítottam? Higgye el, kultúrember vagyok. Ön a vendégem ebben a házban, és már csak ezért is teljes biztonságban érezheti magát.

- A tétovázásomnak csak az az oka, hogy nem tudom, idegen létemre illik-e használnom az ön... mellékhelyiségét - felelte Baley óvatosan.

- Ugyan már, Mr. Baley! Talán van más választása? A szükség nagy úr. Kérem, használja csak nyugodtan a helyiséget! Ez is annak a jele, hogy én nem osztom az auroraiak általános előítéletét, és a legjobbat akarom önnek és a Földnek.

- Hajlandó lenne még egy lépéssel továbbmenni?

- Hogy érti ezt, Mr. Baley?

- Bebizonyíthatná, hogy a robotok iránt sincsenek előítéletei, nem úgy, mint az auroraiaknak...

- Itt senkinek sincsenek ilyen előítéletei - jelentette ki gyorsan Amadiro.

Baley komolyan bólintott, mintegy nyugtázva a megjegyzést, és befejezte a mondatot:

- ...mégpedig azzal, hogy beengedi őket velem a bizalmasba. Kezdem kényelmetlenül érezni magamat nélküük.

Mintha Amadiro egy pillanatra elbizonytalanodott volna, de azután hamar öszszeszedte magát, és durcásan azt felelte:

- Természetesen beengedem őket is, Mr. Baley.

- Azért nem szeretnék botrányt okozni. Ha esetleg van most bent valaki, biztosan dühösen tiltakozna ez ellen.

- Nincs bent senki. Ez egy egyszemélyes bizalmas. Ha bent tartózkodik valaki, kigyullad a FOGLALT felirat.

- Köszönöm, dr. Amadiro - hálálkodott Baley. Kinyitotta az ajtót, és kiadta a parancsot: - Giskard, kérlek, menj be!

Giskard szemmel láthatóan habozott, de nem ellenkezett. Belépett, s Baley intésére Daneel követte a példáját. Az ember formájú robot az ajtóban megragadta Baley könyökét, és őt is behúzta magával.

Mielőtt becsukódott volna az ajtó, Baley még odaszólt Amadirónak:

- Rögtön jövök. Köszönöm a kedvességét.

Odabent megpróbált nyugalmat erôltetni magára, mégis összeszorult a gyomra. Lehet, hogy valamilyen kellemetlen meglepetés vár rá?

58.

De a bizalmasban tényleg nem volt senki. Nem is kellett átkutatni a helyiséget. Kisebb volt, mint Fastolfe-é.

Baley arra lett figyelmes, hogy Daneel és Giskard némán állnak egymás mellett, háttal az ajtónak, mintha arra törekednének, hogy minél kevésbé hatoljanak be a bizalmasba.

A nyomozó normális hangon akart megszólalni, de csak valami rekedt krákogást tudott produkálni. Megköszöri a torkát - feleslegesen hangosan -, és végre kinyögte:

- Beljebb is jöhettek. Neked pedig, Daneel, nem kötelező hallgatnod. - (Daneel, aki ismerte a földi szokásokat, nyilván tudta, hogy a földlakók a bizalmasban nem szoktak megszólalni.)

Daneel rögtön jelezte, hogy csakugyan ez jár a fejében: mutatóujját az ajkára tapasztotta.

- Tudom, tudom - mondta Baley -, de ne törôdj most a tilalommal! Ha Amadiro nem veszi figyelembe az aurorai tabut, és beenged titeket ide, akkor én is semmisnek tekinthetem a Földön érvényes szabályt, és megszólalhatok.

- Tehát nem zavar, ha beszélek, Elijah kollégám? - kérdezte Daneel halkán.

- Cseppet sem. - Baley most már természetes hangon válaszolt. Valójában Daneellel, aki bármennyire emberszerű is, mégiscsak robot, egészen másképp beszélt, mint egy emberrel. Így nem is hallotta olyan rémisztônek a saját hangját, mint hogyha emberekhez szólna. Persze nem árulhatta most el, hogyan érez. Igaz, hogy Daneelnek nincsenek emberi érzelmek, így nem bántódhat meg, ô viszont helyette is érezné a fájdalmat.)

Aztán Baleynek eszébe jutott valami, és abban a pillanatban szörnyen ostobának érezte magát. Suttogva kérdezte Daneeltôl:

- Talán azért javaslod, hogy maradjunk csendben, mert lehallgatnak minket? - Az utolsó szavakat már hangtalanul formálta a szája.

- Ha arra gondolsz, Elijah kollégám, hogy a helyiségen kívül tartózkodó személyek valamilyen szerkezet segítségével hallgatják azt, amit mi itt beszélünk, megnyugtathatlak: ez teljesen lehetetlen.

- Miért?

Közben a víz diszkrétan és gyorsan leöblítette a vécésészét, és Baley a mosdóhoz lépett.

- A Földön a zsúfolt városokban soha sincs egyedül az ember - mondta Daneel. - Magától értetődő, hogy mindenhol hallják a szavait, és ugyancsak természetes, hogy gépeket is használhat az, aki hallgatózni akar. Ha egy földlakó azt szeretné, hogy ne hallgassák ki, akkor egyszerűen csöndben marad. Talán éppen ezért kötelező a némaság azokon a helyeken, ahol megvan a magány illúziója. A ti bizalmasaitok is ilyen helyek. Az Aurorán és a többi űrlakó világon viszont az egyedüllét az élet természetes velejárója, és az emberek nagyra értékelik a magányt. Ugye emlékszel még a Solariára? Ott beteges magánykultusz uralkodik. De még az Aurorán is olyan nagy térrész jut egy lakosra, ami a Földön elképzelhetetlen. Itt ráadásul robotok is körülveszik az egyént, s ez teljesen lehetetlenné teszi a magány falának ledöntését.

- Úgy érted, a lehallgatás bűncselekmény? - kérdezte Baley.

- Sokkal rosszabb, Elijah kollégám. Az nem vallana civilizált aurorai honpolgárra.

Baley körülnézett. Daneel félreértette a pillantását, kivett egy törülközőt az idegen szem számára nehezen észrevehető tokból, és a földlakó felé nyújtotta.

Baley elvette a törülközőt, bár más után kutatott a tekintete. Lehallgatókészüléket keresett, mert nehezen tudta elképzelni, hogy ellenfelei csak azért lemondjanak ennek az eszköznek a használatáról, mert ha kiderül, hogy vétettek a törvény ellen, nem tekinthetők többé civilizált embernek. A nyomozó csüggedten vette tudomásul, hogy hasztalan keresgél: egy aurorai poloskát úgysem ismerne fel. Számára idegen ez a világ, és azt se tudja, hol kezdje a kutatást. De más gyanú is motoszkált az agyában, így témát váltott:

- Téged kérdezek, Daneel, mert jobban ismered nálam az auroraiakat: mit gondolsz, miért foglalkozik velem ennyit Amadiro? Hosszasan elbeszélgetünk, kikísér, aztán felajánlja, hogy használjam a bizalmast. Vasilia nem tett volna ilyesmit. A jelek szerint Amadirónak rengeteg ideje van rám. Szerinted ez csak az udvariasságának tudható be?

- Sok aurorai büszke az udvariasságára. Lehet, hogy Amadiro is ilyen. Több ízben hangsúlyozta, hogy nem vadember.

- Akkor kérdezek tőled még valamit: mit gondolsz, miért engedte meg, hogy téged és Giskardot is behozzalak ide?

- Szerintem azért, mert tudta, hogy csapdára gyanakszol, és szerette volna eloszlatni a gyanúdat.

- Miért törődne ő ilyesmivel? Talán zavarja, hogy esetleg feleslegesen szorongok?

- Gondolom, minden civilizált aurorai úriember így tenne a helyében.

Baley megcsóválta a fejét.

- Ha mégis van itt poloska, akkor hadd hallja Amadiro is, amit mondok! Én nem tartom őt civilizált aurorai úriembernek. Egyértelműen közölte velem, hogy az egész Föld látná a kárát

annak, ha nem hagynék fel a nyomozással. Hát így beszél egy civilizált úriember? Nem inkább egy hihetetlenül brutális zsaroló szavai ezek?

- Egy aurorai úriember is szükségesnek tarthatja megfenyegetni az ellenlábását - felelte Daneel -, de csak úriemberhez méltó módon.

- Akkor tehát csak a beszédstílus teszi az úriembert? A szöveg tartalma nem számít? Ha így van, akkor Amadiro valóban eleget tett a követelményeknek. Te viszont, Daneel, csak egy robot vagy, ezért nincs jogod kritikával illetni az emberek viselkedését. Egyetértesz?

- Nehezemre is esne kritizálni, Elijah kollégám - mondta Daneel. - De hadd kérdezzek valamit! Miért kértél engedélyt arra, hogy behozhass ide engem és Giskard barátomat? Eddig úgy láttam, nemigen hiszed el, hogy veszély fenyeget. Most már a mi jelenlétünkben sem érzed magad biztonságban?

- Egészen másról van szó, Daneel. Ma már szinte biztosan tudom, hogy nem vagyok és nem is voltam veszélyben.

- Mégis láthatóan gyanakodva léptél be ide, Elijah kollégám. Át is kutattad a helyiséget.

- Persze! Nem is azt mondtam, hogy egyáltalán nincs veszély, csak azt, hogy én nem vagyok veszélyben.

- Azt hiszem, Elijah kollégám, nem értem, mi a különbség a két dolog között - ismerte be a robot.

- Ezt majd később megbeszéljük, Daneel. Ugyanis még mindig nem vagyok biztos abban, nem hallgatják-e le a beszélgetésünket.

Baley közben minden teendőjével végzett. Újra Daneelhez fordult.

- Hát, azt hiszem, nem siettem el a dolgot - állapította meg. - Mehetünk. Kíváncsi vagyok, Amadiro megvárt-e minket odakint, vagy valamelyik alkalmazottját bízta meg azzal, hogy kísérjen ki minket. Elvégre azt is meg tudnám érteni, hiszen elfoglalt ember, nem áldozhatja rám az egész napját. Mit gondolsz erről, Daneel?

- Logikusabbnak tűnik, hogy dr. Amadiro másra bízta a feladatot.

- És neked, Giskard, mi a véleményed?

- Egyetérték Daneel barátommal, bár azt tapasztaltam, hogy az emberek nem mindig a leglogikusabb megoldást választják.

- Én a magam részéről azt gyanítom, hogy Amadiro türelmesen vár - vélekedett Baley. - Ha már egyszer valamiféle rejtélyes oknál fogva ennyi időt pazarolt ránk, akkor kitarzott mostanáig.

- Nem tudom, mi készíthette őt erre, Elijah kollégám - mondta Daneel.

- Én sem tudom - felelte Baley -, és bevallom, igencsak zavar ez a tény. De menjünk ki, és lássuk, melyikünknek van igaza!

59.

Amadiro az ajtó előtt várakozott. Pontosan ugyanott állt, ahol Baley belépés előtt utoljára látta. Az úrlakó barátságosan rájuk mosolygott, és semmi jelét nem adta türelmetlenségének. Baley nem tudta megállni, hogy ne vessen Daneelre egy "na-ugye-megmondtam?" pillantást. A robot illedelmes közönnyel reagált a gesztusra.

- Nagyon sajnálom, hogy Giskardot is bevitte magával - mondta Amadiro. - Most alkalmam lett volna közelebből is megismerkedni vele. Régen, amikor még jobb viszonyban voltam Fastolfé-fal, megtehettem volna, de valahogy sosem került rá sor. Tudja, Fastolfé valaha a tanárom volt.

- Csakugyan? - kérdezte Baley. - Nem tudtam.

- Nyilván nem közölték önnel. Azt hiszem, nem tartózkodik még olyan régen az Aurorán, hogy ilyen apróságokat is megtudhatott volna... De jöjjön! Közben eszembe jutott: a vendégszeretet megkívánja, hogy kihasználjam az alkalmat, és végigvezessem az Intézetet

- Az az igazság - szabadkozott Baley egy kicsit mereven -, hogy nekem most már feltétlenül...

- Ragaszkodom hozzá - makacskodott Amadiro ellentmondást nem tűrő hangon. - Ön csak tegnap reggel érkezett meg az Aurorára, és az az érzésem, nem marad itt túl sokáig. Talán soha többé nem lesz alkalma megtekinteni egy modern robotikai kutatólaboratóriumot. Amadiro belekarolt Baleybe, és a tôle eddig megszokott fesztelen hangnemben beszélt tovább. (Baley csodálkozva hallgatta, és magában megállapította, hogy Amadiro úgy fecseg, mint egy pletykás vénasszony.)

- Most, hogy már megmosakodott, és elvégezte a dolgát, talán szívesen feltenne egy-két kérdést az itteni szakembereknek. Örülnék, ha másnak is kikérné a véleményét. Ezzel is azt szeretném jelezni, hogy nem szabok gátat a nyomozásnak a hátralevő rövid időben. Ha gondolja, akár együtt is vacsorázhatunk.

Ekkor Giskard közbeszólt:

- Ha megjegyezhetem, uram...

- Maradj csöndben! - förmedt rá Amadiro ellentmondást nem tűrő hangon, s erre a robot elhallgatott.

- Kedves Mr. Baleym - folytatta az úrlakó -, én értek ezekhez a robotokhoz. Nálam jobban csak az a szerencsétlen Fastolfe ismeri őket. Giskard biztosan csak valamilyen kötelezettségére vagy elfoglaltságára akarta önt emlékeztetni - márpedig ezeknek most már semmi jelentőségük, minthogy a nyomozás gyakorlatilag véget ért. Feledkezzen hát meg most egy rövid időre minden egyébről, és tekintsen a barátjának! Meg kell értenie, kedves Baley, hogy én rajongok a Földért és a földi műveltségért. Lenyűgözőnek találom az önök kultúráját, annak ellenére, hogy itt, az Aurorán nem örvend túl nagy népszerűségnek. Különösen a Föld történelme érdekel, azok az idők, amikor - a csillagközi nyelv kifejlesztése előtt - még száz nyelven beszéltek az emberek... Egyébként engedje meg, hogy kifejezzem elismerésem, amiért ilyen jól beszél a csillagközi nyelvet.

Közben befordultak egy másik folyosóra, és Amadiro szívélyesen maga elé tessékelte vendégét.

- Erre parancsoljon, Mr. Baley. Mindjárt megérkezünk a szimulációs terembe, amelynek ugyancsak megvan a maga különös szépsége. Ha szerencsénk van, talán még egy modellt is láthatunk működés közben. Érdekes élmény lenne... De arról volt szó az előbb, hogy ön remekül beszél a csillagközi nyelvet. Az auroraiaknak általában az a meggyőződésük, hogy a földlakók érthetlenné torzították a csillagközit. Amikor elkészült magáról az a műsor, sokan azt mondták, hogy a színészek nem lehettek földlakók, mert érteni lehet a beszédüket. Pedig nincs igazuk, hiszen én például tökéletesen értem az ön minden szavát. - Amadiro újra elmosolyodott, majd bizalmasan hangnemben folytatta: - Megpróbálkoztam Shakespeare műveinek olvasásával, de persze az eredeti szöveg semmit sem mond nekem, a fordítások pedig, érdekes módon, rendkívül gyengék. Legalábbis kénytelen vagyok azt hinni, hogy a hiba nem Shakespeare-ben, hanem a fordításokban van. Dickensszel és Tolsztojjal jobban boldogulok, talán azért, mert ők prózai műveket írtak, bár a szereplők nevét képtelen vagyok kiejteni. Mindezzel azt akarom mondani, Mr. Baley, hogy én őszinte híve vagyok a Földnek. A földiek javát akarom. Érti? - Baleyre nézett, és ismét farkasmosoly ragyogott az arcán. A nyomozónak fel kellett emelnie a hangját, hogy félbe tudja szakítani az úrlakó szakadatlan szóáradatát:

- Attól tartok, dr. Amadiro, nem tehetek a kedvére. Végeznem kell a dolgomat, és nincs több kérdésem se magához, se más intézeti dolgozóhoz. Ha ön...

Baley elhallgatott. Halk, különös dörgésre lett figyelmes. Meglepődve kapta fel a fejét.

- Mi volt ez?

- Micsoda? - kérdezte Amadiro. - Én nem figyeltem fel semmi különlegesre. - A robotok felé fordult, akik némán követték őket. - Semmire! - tette hozzá nyomatékosan.

Baley észrevette, hogy ez a kijelentés a robotokra úgy hatott, mint egy parancs. Most már egyikük sem állíthatta, hogy hallotta a dörgést, ezzel ugyanis egyértelműen ellentmondtak volna egy emberi lénynek. Baley tudta, hogy már csak ő menthetné meg a helyzetet egy másik utasítással, de biztosra vette, hogy Amadiro szakértelmével szemben tehetetlen.

Mindegy, nem számít, mit mondanak a többiek. Ő hallott valamit, és nem robot, akit meg lehet győzni ennek az ellenkezőjéről.

- Ahogyan ön is rámutatott, dr. Amadiro, nincs sok időm hátra, és ez eggyel több ok arra, hogy most...

Újabb dörgés. Ez hangosabb volt, mint az előző.

- Gondolom, ezt nem hallotta az előbb, és most sem vette észre - mondta Baley éles hangon. - Engedjen utamra, uram, máskülönben a robotjaimtól kérek segítséget.

Amadiro erre rögtön elengedte Baley felső karját.

- Barátom, elég, ha megmondja, mi a kívánsága. Elkísérem a legközelebbi kijáratig, és ha ismét ellátogatna az Aurorára, ami módfelett valószínűtlen, kérem, látogasson meg. Ígérem, akkor megnézheti az Intézetet.

Megszaporázták a lépteiket. Lementek a spirálmozgólépcsőn, végighaladtak egy folyosón, és elértek a tágas, üres előcsarnokba. Ugyanazon ajtó előtt álltak, amelyen keresztül Baley belépett az épületbe.

Az előcsarnok ablakai teljesen sötétek voltak. Lehet, hogy máris beesteledett?

Más volt a helyzet.

- Átkozott egy időjárás! - motyogta Amadiro. - Elsötétítették az ablakokat.

Baleyhez fordult.

- Azt hiszem, odakint esik az eső. Megjósolták az időjárás-előrejelzésben, amely általában megbízható. Ha rossz időt jósolnak, mindig eltalálják.

Kinyílt az ajtó, és a következő pillanatban Baley levegőért kapkodva hátratántorodott. Hideg szél csapta meg az arcát. Az égbolt nem fekete volt, hanem nyomasztóan sötétszürke, és a fergeg vadul tépázta a lombokat.

Zuhogott, szakadt az eső. Aztán vakító fénysáv cikázott át az égen - mintha kettészelte volna a szürkéséget -, és újabb dörgés hallatszott, melyet ezúttal óriási csattanás kísért.

Baley megfordult, és nyöszörögve menekült vissza az ajtó mögé.

Megint Daneel és Giskard

60.

Baley Daneel erős markának szorítását érezte a felső karján, közvetlenül a válla alatt. Megállt, és erőt vett magán: abbahagyta a gyerekes nyöszörgést. Érezte, hogy minden tagja reszket.

Daneel végtelenül tisztelettudóan megjegyezte:

- Elijah kollégám, vihar van. Várható volt... előre jelezték... normális természeti jelenség.
- Tudom - suttogta Baley.

És tényleg tudta. Ismeretterjesztő könyvekben, regényekben számtalanszor olvasott már viharokról, és a hipervízióból is ismerte az élményt: a hangot, a látványt és a többi kísérőjelenséget.

Csak hogy igazi vihar sohasem szokott tombolni a város szívében, így Baley még soha életében nem tapasztalt ilyesmit a valóságban.

Hiába tudott elméletben oly sok mindent a viharokról, a kézzelfogható valósággal képtelen volt szembenézni. Hiába voltak az írott dokumentumok, a képek, a filmek és a hangfelvételek, nem hitte volna, hogy ennyire fényes, ennyire ágas-bogas is lehet az égen meglepetésszerűen átcikázó villám, ennyire mélyen zengő az azt követő dörgés, amely megrengeti a kietlen világot, és hogy az eső olyan, mintha dézsából öntenék az idők végezetéig.

- Nem bírok kimenni oda - motyogta Baley kétségbeesetten.
- Nem is kell kimennie - nyugtatta meg Daneel gyorsan. - Majd Giskard idehozza a légpárnás autót, közvetlenül az ajtó elé. Egy csepp víz sem fogja érni önt.
- Miért nem várjuk meg, míg véget ér a vihar?
- Az nem lenne tanácsos, Elijah kollégám. Még éjfél után is esni fog, bár addigra talán alábbhagy valamelyest, és ha az elnök valóban holnap reggel érkezik, ahogyan dr. Amadiro mondta, az este folyamán konzultálnod kellene még dr. Fastolfe-fal.

Baley újra erőt vett magán, és a külvilág felé fordult. Belenézett Daneel szemébe, és mély aggodalmat olvasott ki a robot tekintetéből, de rögtön eszébe jutott, hogy talán csak a saját érzelmeit vetíti oda. Elvégre egy robot agyában érzelmek helyett csak pozitronimpulzusok léteznek (és talán az emberek neuronimpulzusai nem valódi érzelmek).

Baley egyszer csak észrevette, hogy Amadiro eltűnt.

- Amadiro szándékosan tartott fel. Ezért tessékelt be a bizalmasba, ezért locsogott annyit összevissza, ezért akadályozta meg, hogy közbeszóljatok, és figyelmeztessetek a viharra. Még arra is megpróbált rávenni, hogy járjam körbe az Intézetet, és vacsorázzak veled. Csak akkor

hagyott fel a komédiázással, amikor meghallotta, hogy már javában dúl a vihar. Pontosan arra a pillanatra várt.

- Valóban úgy tűnik. De lehet, hogy akkor tesszük azt, amit szeretne, ha itt maradunk nála.

Baley vett egy mély lélegzetet:

- Igazad van. Így vagy úgy... valahogyan el kell mennem innen.

Tétován megindult az ajtó felé, amely még mindig nyitva állt; a résen jól látszott a zuhogó, sötétszürke víztömeg. Még egy lépés... azután még egy... Baley teljes súlyával Daneelre nehezedett.

Giskard némán várakozott az ajtóban.

Baley megállt egy pillanatra, és lehunyta a szemét. Azután halkán megszólalt, de nem annyira Daneelnek, mint inkább saját magának címezte a mondanivalóját:

- Meg kell tennem! - És tett még egy lépést előre.

61.

- Jól van, uram? - érdeklődött Giskard.

Buta kérdés, de Giskard programja ezt írja elő az adott helyzetben, gondolta Baley. Egyébként semmivel sem hangzik butábbnak, mint azok az illemszabályok diktálta értelmetlenségek, amelyeket az emberek szoktak egymásnak mondogatni.

- Jól vagyok - felelte Baley. Hiába próbálta megemberelni magát, csak fátyolos suttogásra futotta az erejéből. Egyébként is kár volt válaszolnia erre az ostoba kérdésre, hiszen Giskard robot létére is láthatta, hogy nincs jól, és most nyilvánvalóan hazudik.

De nem volt mit tenni, a válasz elhangzott, és Giskard elfogadta. Jöhetett a következő feladat.

- Most megyek, és idehozom a légpárnás autót az ajtóhoz - jelentette be a robot.

- Fog működni ebben a nagy... vízben, Giskard?

- Igen, uram. Semmi rendkívüli nincs ebben az esôben.

Giskard határozott léptekkel indult a jármű felé a felhőszakadásban. A villámok jóformán megállás nélkül cikáztak az égen, és percről percre hangosabb lett a mennydörgés tompa moraja.

Baley életében először irigyelt valamiért egy robotot. Milyen érzés lehet keresztülmenni azon? Hogyan lehet közömbösen túrni a vizet, a hangokat és a látványt, figyelmen kívül hagyni a környezetet és végtelenül bátran élni - vagy majdnem élni -, nem ismerni a fájdalomtól és a haláltól való félelmet, mert nem létezik fájdalom, és nem létezik halál?

Ám egy robot agyában sohasem születnek eredeti gondolatok, és a gépek mozgását nem kiszámíthatatlan ösztönök vezérik.

Vajon az utóbbiak valóban kárpótolják az embert minden nehézségért?

E pillanatban Baley nem tudott választ adni erre a kérdésre, ám biztosra vette, hogy amint elmúlik a rettegése, meggyôzi majd magát arról, hogy embernek lenni minden áldozatot megér. De most, amikor a torkában dobog a szíve, és összeomlik az akaratereje, önkéntelenül is felvetôdik benne: mi haszna annak, hogy embernek született, ha képtelen legyôzni mélyen gyökerezô rettegését és a külvilágtól való iszonyodását?

Pedig az Aurorán töltött két nap java részében a szabad ég alatt tartózkodott, és a végén már-már azt mondhatta, hogy jól érzi magát odakint.

Most viszont bebizonyosodott, hogy a félelmet mégsem sikerült legyôznie. Eddig el tudta terelni róla a figyelmét, de a viharban semmi másra nem tud gondolni.

Márpedig ezt nem engedheti meg magának. Ha a gondolkodása és az akarata megbénul a félelemtôl, sôt a büszkesége is odatesz, csak a szégyenkezés marad. Nem szabad összeomlania a robotok személytelen, felsôbbrendû pillantásainak kereszttüzeiben. Legalább a szégyenérzete legyen erôsebb a félelménél!

Érezte, hogy Daneel karja átöleli a derekát, de a szégyenkezés meggátolta abban, hogy azt tegye, amit a legjobban szeretne... hogy fejét a robot mellkasára hajtsa. Talán nem tudott volna ellenállni a kísértésnek, ha Daneel ember.

Kezdte elveszíteni a kapcsolatát a valósággal. Ezt abból gondolta, hogy úgy hallotta Daneel hangját, mintha a robot nagyon messzirôl szólna hozzá. És mintha maga Daneel is pánikba esett volna.

- Elijah kollégám, hallasz engem?

Giskard hangja is ugyanolyan messzirôl jött:

- Vinnünk kell.

- Nem kell - motyogta Baley. - Tudok járni.

Talán nem is jutottak el hozzájuk a szavai. Talán valójában meg se mukkant, csak azt hitte, hogy beszél. Érezte, hogy felhúzzák ôt a földrôl. Bal karja tehetetlenül csüngött lefelé.

Minden erejével azon volt, hogy megpróbálja felemelni. Bele akart kapaszkodni valamelyik robot vállába, hogy felsôteste újra kiegyenesedjen, lábát megvethesse a földön, és felálljon.

De bal karja továbbra is tehetetlenül lógott, erôlködése nem vezetett eredményre.

Még tudatában volt annak, hogy a szabadban van, és víz éri a testét. De lehet, hogy nem is víz, hanem csak pára szitált az arcába. Kétoldalt valamilyen kemény felület nyomódott az oldalához, a jobb oldali valamivel rugalmasabb volt.

Aztán megint benn ült a légpárnás autóban, Giskard és Daneel közé préselődve. A legintenzívebben Giskard nedves fémborítását érzékelte.

Később meleg légáramlat érte a testét. Kint még ugyanaz a homály, vízcseppek csorogtak az üvegen, és Baley arra gondolt, talán a robotok elsötétítették az ablakokat. Azután ez be is következett, és teljes feketeség ereszkedett rájuk. Az autó a füves terep fölé emelkedve, billegve suhant úti célja felé, és a hajtóművek hangja elnyomta a villámok zaját.

- Sajnálom, uram, hogy kellemetlenséget okoz a nedves testem - szabadkozott Giskard. - Hamar meg fogok száradni. Várunk itt egy rövid ideig, amíg ön összeszedi magát.

Baley máris könnyebben vette a levegőt. Csodálatosan kellemesnek érezte a zárt teret maga körül. "Adjátok vissza a Citymet - követelte. - Felőlem odaveszhet az egész világegyetem, legyen csak minden az úrlakóké! Mi beérjük a jó öreg Földdel."

Abban a pillanatban, amikor átfutottak az agyán ezek a gondolatok, máris tudta, csak nyomorúságos fizikai állapota tehet arról, hogy ilyesmi jár a fejében; ilyenkor nem a józan ész diktál.

Gondolkodnia kell.

- Daneel - szólt bágyadtan.

- Tessék, Elijah kollégám.

- Beszéljünk... az elnökről! Szerinted jól ítélte meg a helyzetet Amadiro, amikor azt jósolta, hogy az elnök berekeszti majd a nyomozást, vagy csak azt mondta, amit a legjobban szeretne?

- Valószínűnek tartom, Elijah kollégám, hogy az elnök valóban ki fogja hallgatni dr. Fastolfé-ot és Amadirót ebben az ügyben. Ilyen viták elrendezésekor ez a szokványos eljárás. Számos precedensről tudok.

- De ha Amadiro érvelése annyira meggyőző, miért nem rendeli el az elnök azonnali hatállyal a nyomozás lezárását? - kérdezte Baley elhaló hangon.

- Az elnök politikai értelemben véve kényes helyzetben van - felelte Daneel. - Annak idején ő engedélyezte, hogy dr. Fastolfe kérésére az Aurorára hozzunk, és nem vonhatja vissza ilyen hirtelen a döntését, mert az arra utalna, hogy gyenge és határozatlan vezető. Ráadásul megharagítaná dr. Fastolfe-ot, akinek még ma is komoly befolyása van a törvényhozásra.

- Akkor miért nem utasítja egyszerűen vissza Amadiro kérelmét?

- Azért, Elijah kollégám, mert dr. Amadiro is befolyásos személy, és a közeljövőben valószínűleg egyre népszerűbb lesz. Az elnök kénytelen húzni az időt. Azzal, hogy mindkét felet meghallgatja, legalább megőrzi azt a látszatot, hogy csak alapos mérlegelés után hoz döntést.

- És minek az alapján hozza majd meg a döntését?

- Azt kell feltételeznünk, hogy kizárólag az ügy érdemi részével foglalkozik, és semmi más nem befolyásolja az ítélet meghozatalában.

- Akkor tehát holnap reggelig találnom kell valamit, amivel meggyőzhetem az elnököt, hogy végül Fastolfe mellett foglaljon állást. Ha ez sikerül, akkor biztos a győzelmünk?

- Az elnöknek nem korlátlan a hatalma, de igen nagy a befolyása - válaszolta Daneel. - Ha ő határozottan kiáll dr. Fastolfe mellett, akkor a jelenlegi helyzetben valószínűleg a törvényhozás is dr. Fastolfe mellett foglal állást.

Baley örömmel vette észre, hogy megint tiszta fejjel tud gondolkodni.

- Ez meg is magyarázza, miért tartóztatott minket Amadiro. Azt hihette, hogy semmit sem tudok még felmutatni, és meg akart gátolni abban, hogy a hátralévő időben valamilyen fontos bizonyíték nyomára bukkanjak.

- A jelek valóban erre mutatnak, Elijah kollégám.

- És csak akkor engedett el, amikor feltételezte, hogy a viharban úgyszemint tudunk továbbmenni.

- Lehetséges, Elijah kollégám.

- Nem engedhetjük meg magunknak, hogy vesztegessük az időt.

- Hová kívánja vitetni magát, uram? - kérdezte Giskard higgadtan.

- Vissza, dr. Fastolfe házába.

- Várhatunk még egy percet, Elijah kollégám? Meg akarod mondani dr. Fastolfe-nak, hogy nem szabad folytatnod a nyomozást?

- Miért kérdezed ezt? - firtatta Baley indulatosan, éles hangon, s ez bizonyította, hogy teljesen magához tért.

- Csak attól félek - mondta Daneel -, talán megfélemedteztél arról, hogy dr. Amadiro erre biztatott, éppen a Föld jövőjének az érdekében.

- Nem felejtettem el, Daneel - válaszolta Baley komoran -, és meglep, hogy azt hiszed, befolyásolhat engem ez a fenyegetés. Fastolfe-ot tisztázni kell a vádak alól, a Földnek pedig telepéseket kell szétküldenie a galaxisba. Ha a globalisták erőszakosan reagálnak, nekünk szembe kell néznünk ezzel a veszéllyel.

- De Elijah kollégám, akkor miért menjünk vissza dr. Fastolfe-hoz? Szerintem semmi fontosról nem tudnánk beszámolni neki. Nem lehetne tovább folytatni a kutatást, mielőtt újra jelentkeznék nála?

Baley kiegyenesedett az ülésen, és az azóta teljesen megszáradt Giskard vállára tette a kezét.

Egészen nyugodt hangon beszélt:

- Elégedett vagyok az eddigi eredményekkel, Daneel. Giskard, induljunk dr. Fastolfe házához!
- Azután ökölbe szorította a kezét, megfeszítette az izmait, és hozzátette: - De előbb még varázsold átlátszóvá az ablakokat! Látni akarom a vihart.

62.

Baley visszafojtott lélegzettel készült a látványra. Hamarosan rés nyílik a zárt rendszeren, és a kis jármű belsejében csökken a védettség illúziója.

A következő pillanatban áttetszővé váltak az ablakok. Éppen egy vakító villám cikázott át az égbolton, de olyan gyorsan eltűnt, hogy tulajdonképpen nem is fényt, hanem még mélyebb sötétséget hozott a világba.

Baley megpróbálta hozzáedzeni magát az élményhez, de nem sikerült úrrá lennie remegő tagjain. A villámlást néhány másodperc múlva hosszan elnyújtott dörgés követte.

- Most már nem lesz erősebb a vihar. Nemsokára csillapodni fog - mondta Daneel megnyugtató hangon.

- Nem érdekel, hogy csillapodik-e vagy sem - felelte Baley reszkető ajakkal. - Induljunk! - A saját érdekében igyekezett megőrizni a robotok fölött álló emberi lény méltóságát.

A légpárnás autó egy kicsit felemelkedett, de utána rögtön elmozdult oldalirányba, és végül már annyira megdőlt, hogy Baley Giskardhoz préselődött.

- Hozd egyenesbe a járművet, Giskard! - kiáltotta, vagy inkább zihálta.

Daneel átölelte Baley vállát, és finoman maga felé húzta a nyomozót, míg a másik kezével megkapaszkodott egy fogantyúba.

- Ezt most lehetetlen megtenni, Elijah kollégám - felelte Giskard helyett. - Túl erős a szél.

Baley úgy érezte, minden hajszála égnek áll.

- Úgy érted... elfúj minket a szél?

- Dehogya, Elijah kollégám. Az csak akkor fordulhatna elő, ha az autó antigravitációs eljárással készült volna, de az a technológia ma még nem létezik. Ráadásul a tömegünknek és a tehetetlenségünknek elhanyagolhatónak kellene lennie: abban az esetben a szél valóban elfújna minket, mint egy tollpíhét. Így viszont akkor is megőrizük a teljes tömegünket, amikor a hajtóművek a magasba emelik az autót, ily módon már csak a tehetetlenségünk miatt is ellenállunk a szélnek. Igaz, hogy imbolygunk egy kicsit a viharban, de aggodalomra semmi ok: Giskard teljesen ura a helyzetnek.

- Nem úgy veszem észre - mondta Baley. Hallotta, hogyan süvít a szél a száguldó jármű körül. Azután az autó hirtelen oldalra dőlt, Baley pedig kétségbeesetten átölelte Daneel nyakát: akkor sem tudott volna higgadtabban viselkedni, ha az élete múlik ezen.

Daneel várt egy pillanatig, azután, mikor Baley újra szabályosan lélegzett, és szorítása sem volt már olyan görcsös, könnyedén kibontakozott az ölelésből, ugyanakkor ő valamivel erősebben szorította magához a nyomozót.

- Ahhoz, hogy tartani tudjuk az irányt, Elijah kollégám, Giskardnak meg kell küzdenie a széllel. Ezért aszimmetrikusan működteti a hajtóműveket. Így az autó oldalra dől, és "felül a szél hátára". Figyelembe kell vennie a légáramlás sebességét és irányát. Ezt senki sem csinálja jobban Giskardnál, de még így is előfordul, hogy időnként billeg vagy félredől a jármű. Meg kell bocsátanod Giskardnak, hogy nem vesz részt a beszélgetésben: teljesen leköti figyelmét a kormányzás.

- És ez... ez biztonságos? - kérdezte Baley. A széllel vívott harc gondolatára görcsbe rándult a gyomra. Örült annak, hogy órák óta nem evett. Persze az is igaz, hogy a szűk utastérben nem tudott és nem is mert volna rosszul lenni. Ettől a gondolattól azután még jobban összezavarodott, és megpróbált valami másra koncentrálni.

A földi "szalagfutás" - az expresszjáratok rendszere - jutott az eszébe. Ott az emberek az egyik mozgójárdáról egy ideig mindig a szomszédos gyorsabb mozgójárdára lépnek át, azután az utazás vége felé egyre lassabban futó szalagok következnek. Ők mindeközben szakértő módon hajladoznak a szélben, és a járda mozgásától függően billentik át testük súlypontját egyik vagy másik irányba. Fiatalabb korában Baley hosszú időn keresztül képes volt ezt játszani, anélkül hogy egyetlenegyszer is hibát követett volna el.

Daneel, amikor a Földön járt, gond nélkül tudott alkalmazkodni az ottani viszonyokhoz, és a mozgójárdák között lépkedve sem hibázott. A mostani autózás ugyanolyan volt, mint a szalagfutás.

Persze volt azért egy különbség. A cityben a mozgójárdák sebességét előre meghatározták, így aztán a mindig szembefújó szél sebességét pontosan ki lehetett számítani. A viharban viszont a szélnek saját akarata volt, vagy legalábbis - Baley azért igyekezett racionálisan gondolkodni - olyan sok tényező határozta meg az irányát és az intenzitását, hogy úgy tűnt, saját akarattal rendelkeznek... amit Giskardnak figyelembe kell vennie. Ennyi az egész. Itt a szalagfutás egy túlbonyolított válfajáról van szó, ahol a mozgás iránya és sebessége gyakran és hirtelen változik.

- Mi lesz, ha a szél nekifúj minket egy fának? - kérdezte Baley elhaló hangon.

- Annak nagyon kicsi a valószínűsége, Elijah kollégám. Giskard annál sokkal ügyesebb. És nagyon alacsonyan járunk a felszín felett, így a hajtóművek igen nagy erőt tudnak kifejteni.

- Akkor viszont ráfuthatunk egy kôre, és kilyukadhat az autó feneke - aggodalmaskodott a nyomozó.

- Nem fogunk kôre futni, Elijah kollégám - mondta Daneel.

- Miért nem? Egyáltalán hogyan látja, Daneel, hogy merre kell kormányoznia? - kérdezte Baley a sötétséget fürkészsze.

- Csak most fog lemenni a nap - felelte Daneel -, és átszűrôdik még a felhôkôn egy kis világosság. Ez kiegészül a reflektorok fényével, így egészen jól lehet látni. Ha sötétebb lesz, Giskard erôsebbre állítja majd a reflektorokat.

- Miféle reflektorokat?

- Te nem láthatod nagyon jól a fényüket, mert nagyrészt az infravörös tartományban mûködnek. Giskard szeme viszont nagyon érzékeny az infravörös sugarakra. Az infravörös világítás egyébként is hatékonyabb esôben és ködben, mint a rövidebb hullámhosszú fénysugarak.

Baleyben a szorongás ellenére is kíváncsiság ébredt, ezért megkérdezte:

- A te szemed is ilyen, Daneel?

- Az én szememet úgy tervezték meg, hogy minél jobban hasonlítson az emberi szemre. Ilyen helyzetekben ez talán sajnálatosnak is mondható.

A légpárnás autó megremegett, és Baley ismét visszafojtotta a lélegzetét. Csak suttogni tudott:

- Az űrlakók látása viszont továbbra is a Föld napjának a sugaraihoz alkalmazkodik. Legalább ez is emlékezteti ôket földi eredetükre.

Elhallgatott. Odakint egyre sötétebb lett. Baley már semmit sem látott, és a villámok sem világítottak meg semmit, legfeljebb elvakították. Behunyta a szemét, de az sem segített: úgy még inkább tudatában volt a vadul tomboló, félelmetes viharnek.

Nem lenne jobb, ha most már megállnának? Nem kellene megvárniuk, míg csillapodik a vihar?

- A jármű rendellenesen mûködik - szólalt meg váratlanul Giskard.

Baley úgy érezte magát, mintha göröngyös talajon, bukkanók között utazna egy kerekeken guruló autóban.

- Giskard barátom, lehet, hogy a vihar tett kárt benne? - kérdezte Daneel.

- Másra gondolok, Daneel barátom. Nem valószínű, hogy ebben a járműben bármilyen vihar is kárt tehetne.

Baley csak nehezen tudta felfogni a robotok szavainak értelmét.

- Miféle kárról meg rendellenességről beszéltek? - motyogta.
 - Azt hiszem, uram, lyukas a kompresszor - magyarázta Giskard -, de csak egy apró lyuk lehet rajta, amely nem természetes úton keletkezett.
 - Hogy történhetett?
 - Talán szándékosan lyukasztották ki, mialatt a központ előtt parkoltunk. Már korábban észrevettem, hogy követnek, bár az üldözőink ügyelnek arra, nehogy túlságosan megközelítsenek minket.
 - De miért, Giskard?
 - Talán azért, uram, mert arra várnak, hogy végleg lerobbanjunk. - Közben az autó egyre döcögősebben haladt előre.
 - El tudunk így jutni dr. Fastolfe házáig?
 - Nem valószínű, uram.
- Baley megpróbálta összeszedni a gondolatait.
- Ha így van, akkor nem tévedtem, és Amadiro valóban azért tartóztatott bennünket, hogy a robotjának vagy a robotjainak legyen idejük megrongálni az autót. Azt akarta, hogy a legnagyobb viharban lerobbanjunk a senki földjén.
 - De miért intézte így? - hüledezett Daneel. - Azért, hogy foglyul ejthessen? Ezt már korábban is megtehetette volna.
 - Nem énrám pályázik. Rám senki se pályázik - mondta Baley dühösen, de egy kicsit már lankadtan. - Te forogsz veszélyben, Daneel.
 - Én, Elijah kollégám?
 - Igen, te... Giskard, keress egy megállásra alkalmas helyet! Szálljatok ki Daneellel: neki biztonságos helyre kell jutnia.
 - Képtelenséget kérsz, Elijah kollégám - mondta erre Daneel. - Nem hagyhatlak magadra, amikor rosszul érzed magad... különösen akkor nem, ha üldöznek minket, és az ellenség kárt tehet benned.
 - Téged üldöznek, Daneel - felelte Baley. - Neked kell elmenekülnöd. Én itt maradok az autóban. Nem vagyok veszélyben.
 - Erről nem vagyok meggyőződve.
 - Kérlek, Daneel, hallgass rám! Hogyan magyarázzam meg most, ebben a felfordulásban? - Baley már annyira kétségbe volt esve, hogy egészen nyugodt lett a hangja. - Te vagy itt a legfontosabb személy, fontosabb, mint én és Giskard együttvéve. Nemcsak arról van szó, hogy én nem akarom, hogy bajod essen. Rajtad múlik az egész emberiség sorsa. Ne

foglalkozz velem, én csak egy vagyok a sok milliárd ember közül. Rájuk gondolj, Daneel...
kérlek...

63.

Baley előre-hátra hintázott az ülésen. Ő dülöngél? Vagy az autó? Teljesen le fog robbanni a kocsis? Giskard veszítette el felette az uralmát? Vagy talán a robot éppen így akarja menteni a menthetőt?

Baleynek már nem számított, mi az igazság. Hadd törjön össze a kocsis! Jöjjön a felejtés! Történhet bármi, a lényeg az, hogy végre megszabadul ettől a szörnyű, kínzó félelemtől, végre békét köthet a világegyetemmel.

Csak egy dolog érdekelte: Daneelnek el kell jutnia egy biztonságos helyre. De hogyan? Valószínűtlennek érezte az egész helyzetet. Nem fogja tudni megértetni Daneellel és Giskarddal a lényegét. Számára teljesen tiszta már a kép, de hogyan tudná meggyôzni az igazáról ezeket a robotokat, akik nem emberek, és semmit sem értenek meg a Három Törvényen kívül? Ők csak a közvetlen közelükben tartózkodó egyetlen emberi lény érdekeit tartják szem előtt, ugyanakkor képesek lennének hosszú távon pokolra juttatni a Földet és az egész emberiséget.

Miért is találták fel egyáltalán a robotokat?

És akkor furcsa módon Giskard, a kevésbé fejlett robot sietett a segítségére.

- Daneel barátom - mondta kifejezéstelen hangon -, nem tudom már sokáig mozgásban tartani a járművet. Talán jobb lenne úgy tenned, ahogyan Mr. Baley javasolja. Nagyon nyomatékosan parancsot kaptál tőle.

- Giskard barátom, szerinted itt hagyhatom őt, amikor nem érzi jól magát? - kérdezte Daneel zavartan.

- Nem viheted őt magaddal a viharban, Daneel barátom. Mi több, annyira erősen akarja, hogy elmenekülj, hogy ha itt maradnál, azzal ártalmat okoznál neki.

Baley érezte, hogy lassan visszatér belé az élet.

- Igen... igen... - krákgotta. - Úgy van, ahogy Giskard mondja. Giskard, menj el Daneellel, rejtse el, vigyázz rá, helyezd biztonságba valahol, ahonnan nem jöhet vissza... aztán gyere értem!

- Azt nem lehet, Elijah kollégám - jelentette ki Daneel határozottan. - Nem hagyhatunk őrizet nélkül, védtelenül.

- Nem fenyeget veszély... én nem vagyok veszélyben. Tedd, amit mondtam!

- Valószínűleg robotok követnek minket - mondta Giskard. - Emberi lények nem nagyon merészkednek ki ebben a viharban. Ha viszont tényleg robotok, akkor nem bántják Mr. Baley.

- De magukkal vihetik őt - makacskodott Daneel.

- A viharban nem tennének ilyet, Daneel barátom, mert azzal nyilvánvalóan ártanának neki. Most meg fogom állítani az autót, Daneel barátom. Engedelmeskedj Mr. Baley parancsának, én is azt teszem.

- Helyes - suttogta Baley. - Nagyon helyes. - Hálás volt Giskardnak, akit, egyszerűbb elme lévén, könnyebb volt meggyőzni. Őt nem fenyegette az a veszély, hogy eltéved és elbizonytalanodik az érvek és ellenérvek bonyolult szövevényében.

Baleynek egy pillanatra megfordult a fejében a gondolat, hogy Daneel addig tétovázik, míg végül még összeroppan a konfliktus súlya alatt.

Azt tedd csak, Daneel, amit parancsolok, és ne kérdezősködj, mondta magában.

Nem volt elegendő ereje - és talán az akarata is hiányzott - ahhoz, hogy hangosan is kimondja ezt.

Az autó ledöccent a talajra, és hangos csikorgással megállt.

Mindkét oldalon kinyílt, majd halk, sóhajszerű surrogással becsukódott az ajtó. A robotok egykettőre eltűntek a láthatáron. Amint eldöntötték, mit tegyenek, egy pillanatig sem haboztak tovább, és gyorsabban cselekedtek, mint a legfürgébb ember.

Baley mély lélegzetet vett. Remegés futott át a testén. A jármű most már meg se moccan, mintha hozzánőtt volna a talajhoz.

A nyomozó ekkor felismerte, hogy nyomorúságos közérzetét az autó imbolygásának és bukdácsolásának köszönhette. Utazás közben a világegyetemtől függetlenedett, könyörtelen erőknél kiszolgáltatott, anyagtalán létezőnek érezte magát.

Most viszont a jármű meg se moccan. Baley felnyitotta a szemét.

Észre se vette, hogy eddig lehunyva tartotta.

Messzebbre még mindig villámlott, de már csak egészen tompa morajként hallatszott a dörgés, míg a szél az addiginál jóval élesebben süvített a stabilitását visszanyert, mozdulatlan autó körül.

Sötét volt. Baley emberi szeme az égbolton átcikázó villámokon kívül semmit sem látott.

Nyilván lement már a nap, és most sűrű felhőtakaró borítja az eget.

Ő pedig először van egyedül, mióta elhagyta a Földet.

Egyedül!

Eddig nem volt eléggé magánál, túl rossz volt a közérzete ahhoz, hogy értelmesen gondolkodjon. Még most is csak nehezen tudta átlátni, mit kellett volna tennie, azaz mit tett volna, ha szorult helyzetében nemcsak az jár a fejében, hogy Daneelnek menekülnie kell. Például nem kérdezte meg, hol vannak most, milyen emberi építmény van a közelben, és hová indult Daneel meg Giskard. Az autó működéséről fogalma sem volt. Természetesen a motor beindításával úgymint hiába próbálkozna, de azért jó lett volna, ha szükség esetén legalább a hőmérséklet-szabályzót be tudja kapcsolni.

Nem tudta, hogyan sötétítheti el az ablakokat, ha bezártságra vágyik, és hogyan nyithatja ki az ajtót, ha ki akar szállni.

Egyetlenegy dolgot tehetett: megvárja, míg Giskard visszajön érte. Giskard nyilván tudja, mi a feladata. Elvégre azt az eléggé egyszerű parancsot kapta: "Gyere értem!"

Baley nem utalt olyasmire, hogy szándékában állna elhagyni az autót. Giskard egyszerű, tisztán gondolkodó agya tehát nyilván úgy értelmezi a parancsot, hogy a járműhöz kell visszatérnie.

Megpróbált alkalmazkodni a helyzethez. Bizonyos értelemben könnyebbséget jelentett számára, hogy a várakozáson kívül nincs semmi dolga, egy darabig nem kell döntéseket hoznia, mert nincs miről döntenie. Jólesett neki, hogy mozdulatlan maradhat, pihenhet, és vége a szörnyű villámlásnak és mennydörgésnek.

Talán még egy rövid alvást is engedélyezhet magának.

Aztán újra kétség ébredt benne... Valóban megteheti ezt?

Elvégre üldözik és figyelik. A Robotikai Intézet Közigazgatási Központja előtt parkírozó autójukat megrongálták, és a tettesek minden bizonnyal rövidesen megjelennek.

Az ő érkezésükre is számítani kell, nemcsak Giskardéra.

Vajon nagy nyomorúságában tud egyáltalán józanul gondolkodni? A központ előtt álló járművet babrálták, valószínűleg Amadiro a bűnös.

Ő tartóztatta őket egészen a vihar kitöréséig. Ez nyilvánvaló. Azt akarta, hogy viharban keljenek útra, és a legnagyobb felhőszakadásban robbanjanak le. Amadiro tanulmányozta a Földet és lakóit: ezzel még el is dicsekedett. Tisztában kell lennie azzal, mennyire idegenkedik egy földlakó a külvilágtól, különösképpen akkor, ha odakint vihar tombol.

Amadiro szinte biztosra vehette, hogy Baley teljes tehetetlenségre lesz kárhozthatva.

De miért kovácsolt ilyen ördögi tervet?

Hogy visszazállíttassa Baleyt az Intézetbe? Egyszer már a markában volt, de akkor ereje teljében, két robot védőőrizetében. Így egészen más lenne a helyzet.

Amadiro nyilván arra számított, hogy ha az autó elromlik a viharban, akkor Baley lelkileg teljesen összeroppan. Talán még az eszméletét is elveszíti, és biztosan képtelen lesz ellenállni a visszazállításával megbízott robotoknak. Az ő két robotja sem ellenkezne: látván, hogy Baley beteg, még segédkeznének is az ellenségnek a "mentésben".

Sőt nekik is vissza kellene kísérniük Baleyt az Intézetbe, és ez ellen sem tehetnének semmit. Ha Amadirót kérdőre vonnák, ő nyugodtan mondhatná, hogy féltette Baleyt a vihartól, ezért megpróbálta ott marasztalni az Intézetben. Miután ez nem sikerült, utánaküldte a robotjait, hogy megvédjék a veszélytől; amikor pedig a légpárnás autó meghibásodott, a robotok biztonságos helyre menekítették a földlakót. Ha nem derül ki, hogy a járművet Amadiro parancsára rongálták meg (márpedig hogyan lehetne ezt bizonyítani, és ki hinné el, hogy így volt?), akkor a közvélemény nyilván Amadiro mellé áll, és magasztalni kezdi őt ezért az emberbaráti gesztusért... annál is inkább, mert egy alacsonyabb rendű lényen, egy földlakón könyörült meg.

Hogy mit tenne Amadiro a foglyul ejtett Baleyvel?

Nyilván semmit, legfeljebb tehetetlenségre és némaságra kárhozná őt egy darabig. Ugyanis - és ez a lényeg - valójában nem Baley a nagy fogás.

Amadiro ezzel a manőverrel a két robotot is megkaparintaná, akik ugyancsak tehetetlenül vergődnének a markában. A legnyomatékosabb parancsok arra kényszerítenék őket, hogy őrizzék Baleyt, de mivel a rájuk bízott személy beteg és ápolásra szorul, kénytelenek lennének Amadiro utasításait követni - hiszen látszólag minden Baley érdekében történik. Feltehetőleg a nyomozó sem lenne annyira ura a helyzetnek, hogy újabb parancsok kiadásával önvédelemre sarkallja robotjait, arról nem is beszélve, hogy Daneelt és Giskardot esetleg el is kábíthatják.

Világos! Teljesen egyértelmű! Amadiro egyszer már a markában érezhette Baleyt, Giskardot és Daneelt, de akkor még nem tudott mihez kezdeni velük. Amikor aztán a viharból másodszor is megérkeztek volna a házába, más helyzet állt volna elő. Az űrlakó különösen Daneel vendégül látásához fűzhetett nagy reményeket. Mert Daneel itt a kulcsfigura! Fastolfé nyilván kerestetné az elveszett utasokat, és végül meg is találná, sőt a házába is szállítaná őket, de akkor már túl késő lenne.

Mármost az a nagy kérdés, mit akarhatott Amadiro Daneeltől.

Baley szörnyű fejfájással küszködött. Biztos volt abban, hogy tudja a választ. De hogyan fogja bizonyítani?

Nem bírt tovább gondolkodni... Legfeljebb akkor tudta volna folytatni az elmélkedést, ha elsötétíti az ablakokat, és kialakít magának egy nyugalmas kis fészket az utastérben.

Csak hogy nem tudta elsötétíteni az ablakokat. Kénytelen volt nézni a külvilágban tomboló vihart, hallgatni az esőcseppek kopogását, figyelni a villámok cikázását és a mennydörgés moraját.

Görcsösen behunyta a szemét, de a szemhéjak vékonyka fala nem nyújtott elegendő biztonságot. Nem mert elaludni.

Egyszer csak a jól ismert sóhajtásszerű hanggal kinyílt a kocsis jobb oldali ajtaja: Baley érezte a beáramló hideg, párás levegőt, a nedves növények olaj- és kárpitszaggal elegyedő illatát, amely a városra emlékeztette. Vajon viszontlátja még valaha a várost?

Kinyitotta a szemét, és furcsa érzése támadt, amikor megpillantotta a rábámuló robotarcot. Mintha oldalra úszott volna, annak ellenére, hogy mozdulatlanul látszott. Baley egészen beleszédült.

A robot nagyobb volt, mint azok, amelyekkel Baley eddig találkozott. Alakja mélyfekete árnyékként rajzolódott az amúgy is sötét háttér elé. Ügyesen mozgott, és udvariasan beszélt:

- Elnézést, uram. Volt az ön társaságában két robot?

- Elmentek - rebegette Baley, és megpróbált olyan betegnek látszani, amilyennek csak tudott, bár közben észrevette, hogy ez nem kerül különösebb erőfeszítésbe. Félig lehunyt szemhéján keresztül is látta, hogy fény villan az égbolton.

- Elmentek? Hová mentek, uram? - Az idegen robot elhallgatott, nyilván válaszra várt, azután újabb kérdést intézett Baleyhez: - Uram, ön beteg?

A nyomozó némi elégedettséggel vette tudomásul, hogy még mindig képes gondolkodni. A robot nyilván rögtön felfigyelt volna az ő látható rosszulletére, ha nem kap határozott utasítást valamely más feladat elvégzésére. Az, hogy előbb a robotok holléte felől érdeklődött, és csak utána foglalkozott Baley egészségi állapotával, arra utalt, hogy fontos küldetésben jár, és a robotokkal van valami dolga.

Ez alátámasztotta Baley elképzelését.

A nyomozó most erősnek és egészségesnek próbálta mutatni magát. Ez már nem volt olyan könnyű.

- Jól vagyok. Ne törődj velem!

Szavai nyilván nem győztek volna meg egy szokványosan programozott robotot, ezt viszont kizárólag Daneel érdekelhette, mert belenyugodott a ténybe.

- Hová mentek a robotok, uram? - kérdezte megint.

- Vissza a Robotikai Intézetbe.

- Az Intézetbe? Miért, uram?

- Amadiro mester-robotszakértő hívására. Ő parancsolta meg nekik, hogy forduljanak vissza. Én majd itt megvárom őket.

- Ön miért nem ment velük, uram?

- Amadiro mester-robotszakértő nem akarta, hogy esetleg bajom essen a viharban. Azt parancsolta, hogy várakozzak itt. Én Amadiro mester-robotszakértő parancsait követem.

Baley remélte, hogy a tekintélyt parancsoló név és rang ismételtetése, valamint a "parancs" szó többszöri említése megfelelő hatást gyakorol a robotra, aki így békén hagyja őt.

Másrészt Baley attól tartott, hogy mivel a robotok megtudták, hogy Daneel már útban van az Intézet felé, az eredeti parancs veszített az erejéből, és mégis övele fognak behatóbban foglalkozni. Talán azt fogják mondani, hogy...

- Én azért úgy látom, uram, ön még sincs egészen jól - szólalt meg abban a pillanatban a robot.

Baley most is örült egy kicsit annak, hogy nem hagyta még el a józan esze.

- Jól vagyok - jelentette ki kurtán.

Amikor néha egy-egy villám megvilágította a tájat, pillanatokra újabb robotarcok tűntek fel beszélgetőtársa háta mögött, de nem tudta megszámolni őket. Aztán a szeme lassan hozzászokott a tartós sötétséghez, és akkor már az ő halvány fénnel izzó szemüket is látta.

Elfordította a fejét. A bal oldali ajtó zárva volt ugyan, de amögött is robotok álltak.

Hányat küldhetett Amadiro? Vajon szükség esetén erőszakhoz is folyamodhatnak, hogy visszavigyék őket az Intézetbe?

- Amadiro mester-robotszakértő azt parancsolta, hogy a robotjaim térjenek vissza az Intézetbe, én pedig várjak itt - mondta Baley. - Láthatod, hogy ők már el is mentek, én meg várakozom. Ha azért küldtek titeket, hogy segítsetek nekik, és járművetek is van, keressétek meg és szállítsátok el őket. Ez a légpárnás autó már nem működőképes. - Megpróbált határozottan fellépni, mintha kitűnő egészségnek örvendene. Nem nagyon sikerült.

- Gyalog indultak vissza, uram?

- Keressétek meg őket! - rendelkezett Baley. - Ez parancs!

A robot tétovázott. Egyértelműen tétovázott. Baleynek végre eszébe jutott, hogy meg kellene mozdítania a jobb lábát - remélte, jól csinálja. Előbb kellett volna megtennie, de testrészei nem engedelmességek az agyából érkező parancsok.

A robot továbbra is habozott, és ez már komolyan aggasztotta Baleyt. Tisztában volt azzal, hogy mivel ő nem űrlakó, valószínűleg nem a helyes szavakkal, a megfelelő hangsúllyal, az előírt hangnemben adta ki a parancsot, ezért nem érte el a kívánt hatást. Egy gyakorlott robotszakértő egyetlen mozdulattal, egyetlen szemöldökrándítással úgy képes irányítani a robotjait, mintha azok marionettbábuk lennének... különösen akkor, ha ő maga tervezte őket. De Baley csak egy földlakó.

Összeráncolta a homlokát - eléggé nyomorultul érezte magát, úgyhogy nem volt nehéz megtennie -, fáradtan elszuttogta, hogy "indulás", és még a kezével is intett hozzá.

Talán éppen ez hiányzott ahhoz, hogy az utasítás hatékony legyen... vagy most telt el az az idő, amely alatt a robotok pozitrontekervényeikben mérlegelték a pro és kontra érveket, és a Három Törvénnyel összhangban eldöntötték, miként teljesítsék a kapott parancsot.

Mindenesetre döntöttek, és egy percet sem tétováztak tovább. Úgy megindultak járműveik felé - bár Baley nem tudta, milyen járművekkel érkeztek, és hol parkolnak a gépeik -, hogy jóformán köddé váltak.

A jobb oldali ajtó magától kezdett becsukódni. Baley gyorsan az útjába tette a lábát. Felmerült benne, hogy az ajtó lemetszheti a végtagját, és pozdorjává zúzhatja a csontjait, de nem visszakozott. Csak nem terveznek olyan járművet, amelyben ilyen baleset előfordulhat! Megint egyedül volt. Sikerült rávennie a robotokat arra, hogy magára hagyjanak egy nyilvánvalóan beteg embert, mert ügyesen kihasználta egy szakember által betáplált parancs erejét. A robotok gondolkodásában annyira központi szerepet kapott a Második Törvény, hogy Baley a saját átlátszó hazugságaival is rá tudta bírni őket az Első Törvény figyelmen kívül hagyására.

Baley némi önelégültséggel vette tudomásul a sikert. Észrevette, hogy még mindig nyitva áll a jobb oldali ajtó; a nyílásba ékelt lábával tartotta, és egy karcolás sem esett rajta.

65.

Hűvös légáramlatok cirógatták Baley lábát. Hideg vízcseppek fröcsköltek rá. Félelmetes, különös érzés volt, de nem hagyhatta becsukódni az ajtót, mert akkor nem tudta volna újra kinyitni. (Vajon a robotoknak hogyan sikerült? Az aurorai kultúra ismerői számára nyilván nem jelenthet problémát egy ilyen művelet, Baley mégsem talált a könyvfilmekben pontos utalást arra, hogyan kell kinyitni egy közönséges légpárnás autó ajtaját. Ezek az auroraiak

minden fontosat magától értetődőnek tekintenek. Azt hiszik, az ember úgy születik, hogy eleve tudja ezeket a dolgokat (noha elméletben mindenkit tájékoztatnak mindenről).

Miközben ezen morfondírozott magában, megtapogatta a zsebeit, de már a zsebek helyét is nehezebbre esett megtalálnia. Nem oda varrták őket, ahová a földi ruhákon, ráadásul egytől egyig le voltak zárva, és Baleynek csak hosszas kísérletezés után sikerült rájönnie, milyen ujjmozdulatokkal lehet kinyitni. Most előhúzta a zsebkendőjét, összegyúrta, beékelte az ajtónyílásba, azután kihúzta a lábát a résből.

Elhatározta, hogy ha tudja, végiggondolja a teendőit. Először is csak akkor érdemes nyitva tartania az ajtót, ha ki akar szállni. De annak vajon lenne értelme?

Ha türelmesen vár a helyén, Giskard előbb vagy utóbb visszatér, és biztonságos helyre vezet. Azt kérdezte magától, megvan-e a bátorsága ahhoz, hogy ott maradjon és várakozzon. Nem lehet megjósolni, mennyi időbe telik Giskardnak biztonságba helyezni Daneelt, visszatérnie.

De azt sem, mennyi idő alatt jönnek rá az üldöző robotok arra, hogy Giskard és Daneel valójában nincs úton az Intézet felé. (Mert Baley teljesen lehetetlennek tartotta azt, hogy robotjai éppen az Intézet irányába indultak volna el menedéket keresni. Bár nem mondta nekik, hogy ne tegyék... Mi van akkor, ha arra vezet az egyetlen olyan út, amellyel érdemes megpróbálkozni?... Nem! Az lehetetlen!)

Baley hevesen megrázta a fejét, amikor erre a lehetőségre gondolt. Erre a mozdulatra aztán fájdalom nyilallt a fejébe. Kezét a fülére szorította, és összezárta a fogait.

Meddig folytatják az üldöző robotok a keresést, mielőtt rádöbbennek, hogy Baley félrevezette őket? Vagy azt fogják feltételezni, hogy magát Baleyt is félrevezették? És ha eljön ennek az ideje, akkor vajon visszatérnek hozzá, hogy foglyul ejtsék őt nagyon udvariasan és figyelmesen, anélkül hogy bántalmaznák? Vagy leszerelheti őket azzal az érveléssel, hogy meghal, ha kiviszik a viharba?

Hívnének neki? Vagy felhívnák az Intézetet, és jelentést tennének a helyzetről? Az utóbbi megoldás a valószínű. És akkor? Emberek jönnek érte? Az emberek már biztosan nem lennének tekintettel az egészségi állapotára.

Ha most kiszáll, és elrejtőzik a közeli fák között, üldözői nyilván nehezebben találnak rá - azzal pedig időt nyerhet.

Igaz, Giskard is nehezebben tudná csak megtalálni, de Giskard nyomatékosabb utasítást kapott az ő védelmére, mint az üldözők a megkeresésére. Egyébként is: Giskard elsősorban őt, az intézeti társaság pedig főként Daneelt fogja keresni.

Mi több, Giskardot maga Fastolfe programozta, és bármilyen ügyes is Amadiro, a szakértelme bizonyára elmarad Fastolfe-é mögött.

Ha mindezek a tényezők egyenlő súllyal esnek latba, akkor valószínűbb, hogy Giskard előbb fogja megtalálni őt, mint a többiek.

De vajon helyes-e az érvelése? Megpróbált cinikus lenni. Kimerült vagyok, mondta magában, nem tudok tiszta fejjel gondolkodni. Csak elkeseredésemben kapaszkodom bele minden olyan lehetőségbe, mely pillanatnyi vigaszt nyújthat.

Az esélylatolgatás után mégsem tehet mást, mint hogy kockáztat.

Nekidől az ajtónak, és kilépett a szabadba. A zsebkendő leesett a nedves földre, és ő automatikusan lehajolt érte, hogy felvegye. A vizes rongydarabbal a kezében, tántorogva vágott neki a pusztaságnak.

Szinte útját állta a kezét és arcát áztató zuhatag. Pillanatok alatt minden ruhadarabja nedvesen tapadt a testéhez. Minden tagjában reszketett a hidegtől.

Ekkor cirkalmas, fényes repedés nyílt az égbolton. Túl gyorsan történt ahhoz, hogy lehunyhatta volna a szemét. Azután olyan hangosan dördült meg az ég, hogy félelmében összerázkódva a földre tapasztotta a kezét.

Visszatér a vihar? Vagy most csak azért hallja hangosabbnak, mert kint van a szabadban?

Mindenesetre mozdulnia kell. El kell távolodnia az autótól, hogy üldözői ne találhassanak rá túl könnyen. Ha tétovázik, és a jármű közelében marad, nem is volt érdemes kiszállnia...

akkor most már a kocsiban ülve, száraz bőrrel is várhatná a végétét.

Megpróbálta letörölni az arcát a zsebkendővel, de az ugyanolyan vizes volt már, mint a ruhái. Elhajította, mivel többé nem tudta hasznát venni.

Előrenyújtott karral továbbtapogatózott előre. Van holdja az Aurorának? Úgy rémlett, hallott valami ilyesmit. Most igazán jól jönne egy kis holdfény... Persze hiába is lenne telihold, ha egyszer a vastag felhőtakaró eltakarja a szeme elől.

Valami szilárdat tapintott a keze. Nem látta, csak sejtette, hogy egy fatörzshöz ért. Igen, kétségkívül fa lehet. Ennyit még egy citylakó is meg tud állapítani.

Azután eszébe jutott, hogy a villám belesapart a fába, az pedig az életébe kerülhet. Nem emlékezett arra, hogy valaha is olvasott volna arról, milyen érzés, amikor valakibe belesapart a villám, és létezik-e valamilyen módszer a védekezésre. A Földön nem ismert olyan embert, akibe villám csapott volna.

Rosszat sejtve, rettegve indult tovább, hogy megkerülje a fát. Vajon hány lépés után kerüli meg, miután változatlan irányba folytathatja az útját?

Most!

Maga mögött hagyta a fát. Sűrű, csaknem áthatolhatatlan aljnövényzetben gázolt. Aztán egyszer csak úgy érezte, csontos ujjak markolják a lábszárát. Idegesen elrántotta a lábát - a következő pillanatban már szakadt is a ruhája.

Gyerünk tovább!

Vacogtak a fogai, egész testében remegett.

Újabb villámlás. Az erős fényben egy pillanatra meglátta, hol jár.

Fák! Sok-sok fa. Egy egész kis liget. Vajon villámláskor több fa nagyobb veszélyt jelent, mint egy? Ki tudja?

És ha nem ér hozzá a fatörzsekhez, akkor talán nem fenyegeti veszély?

Erre sem tudott válaszolni. A citykben az embernek nem kell számolnia a villámcsapás veszélyével, a történelmi regények és a mesék pedig sohasem bocsátkoztak részletekbe.

Fölnézett a sötét égre, azután csuromvíz kezével megtörölte nedves szemét.

Továbbtámolygott. Igyekezett minél magasabbra emelni a lábát. Egy helyütt keskeny patakba toccsant, és elcsúszott a felszín alatti kavicsokon.

Furcsa! Miután feltápáskodott, semmivel sem érezte vizesebbnek magát, mint esés előtt.

Újra nekiindult. Üldözői most már biztosan nem fognak rátalálni. És Giskard?

Baley nem tudta, hol jár és merre tart.

Képtelen lett volna visszatalálni az autóhoz, de persze eszébe se jutott, hogy vissza kellene mennie. Giskard helyében nem tudta volna megtalálni a viharban csatangoló önmagát.

Talán az idők végezetéig tart ez a vihar. Fel fogja oldani a testét. Kis Baley-patakok csordogálnak majd a környéken, és soha senki se fogja őt megtalálni.

A feloldott molekulái pedig meg se állnak az óceánig.

Van egyáltalán óceán az Aurorán?

Persze. Nagyobb is a Föld óceánjainál, igaz, hogy itt a sarkoknál több a jég.

Akkor az a valami, ami a testéből marad, elfolyik egészen odáig, és belefagy a jégbe. Hogy fog csillogni a hideg narancssárga napfényben!

Megint fát tapintott a keze... vizes a keze... vizes a fa... dörög az ég... furcsa, villámlást nem látott... pedig a dörgés előtt villámlani szokott... most érte volna őt a villámcsapás?

Aztán nem érzett már semmit... csak a kemény földet. A talajnak alul kellett lennie, mert hideg sárba fűródtak az ujjai.

Elfordította a fejét, hogy lélegezni tudjon. Egészen kényelmes így. Nem kell többet gyalogolnia. Majd itt várakozik. Giskard rá fog találni.

Hirtelen nagyon biztos lett a dolgában. Giskard mindenképpen meg fogja őt találni, mert...

Elfelejtette, miért. Már másodszor felejt el valami fontosat. Először akkor, mielőtt elaludt...

Vajon most is ugyanaz járt a fejében? Pontosan ugyanaz?

Nem számít.

Rendbe fog jönni... minden...

Zuhogott az eső, Baley pedig magára hagyatva, eszméletlenül hevert egy fa tövében. És a vihar tovább tombolt.

Megint Gladia

66.

Utólag visszagondolva Baley úgy érezte, legalább tíz, legfeljebb húsz percig lehetett eszméletlen.

Akkor viszont nem tudta, egy másodpercig vagy végtelenül sokáig tart-e ez az állapot.

Amikor magához tért, egy hangot hallott. A szavak nem jutottak el a tudatáig. Először nem értette, miért olyan furcsa az a hang, de aztán rájött: örömmel állapította meg, hogy egy nő beszél.

Valaki átölelte és felemelte. Egy kar erőtlenül csüngött lefelé: az ő saját karja. A fejét sem tudta megtartani.

Megpróbált felegyenesedni. Semmi eredmény. Aztán újra hallotta a női hangot.

Fáradtan kinyitotta a szemét. Fázott, és nedvesnek érezte magát; rádöbbsent, hogy nem zuhog már rá az eső, és nincs teljesen sötét. Egy robot arcát látta a homályban.

Felismerte.

- Giskard - suttogta, és erről eszébe jutott a vihar és az utazás. Giskard talált rá elsőként a robotok közül. Tudtam, hogy így lesz, gondolta Baley elégedetten.

Hagyta, hogy lecsukódjon a szeme. Érezte, hogy gyorsan halad, és a jól érzékelhető, enyhe rázkódásból arra következtetett, hogy valaki cipeli őt. Az illető egyszer csak megállt, és letette Baleyt valamilyen meleg, puha anyagra. A nyomozó tudta, hogy egy autó ülésén fekszik, de nem gondolkozott azon, miből jött rá.

Aztán puhán szálltak a levegőben, és közben valamilyen szövet ért az arcához és a kezéhez: felitatták a testéről a nedvességet. Amikor feltépték az ingét, előbb hideg levegő, majd megint csak száraz kötözőanyag érte a mellkasát.

Ezt követően ömlesztve jöttek az újabb élmények.

Egy házban volt. Falak, fények és tárgyak (különbféle bútordarabok) villantak fel előtte, amikor néha-néha kinyitotta a szemét.

Módszeresen levetkőztették. Ő is próbált segíteni, de hiába: nem volt erő a tagjaiban. Azután meleg víz érte a testét, és valaki hosszan, erőteljesen dörzsölni kezdte a bőrét, ő pedig nem akarta, hogy abbamaradjon a dörzsölés.

Egyszer csak átvillant az agyán egy gondolat, mire gyorsan megragadta a testét ölelő kart.

- Giskard! Giskard!

- Itt vagyok, uram - hallotta Giskard hangját.

- Giskard! Daneel biztonságban van?

- Tökéletes biztonságban, uram.

- Jól van. - Baley ismét lehunyta a szemét, és hagyta, hogy tovább szárítgassák, forgassák a testét a száraz levegőáram útjában. Végül valami meleg köntösfélébe bújatták.

Ez aztán a luxus! Baley csecsemőkora óta nem részesült ilyen bánásmódban, és egyszerre sajnálni kezdte a kisbabákat, amiért nincsenek tudatában annak, milyen jó dolguk van.

Vagy talán mégis? Talán a csecsemőkori jólét emléke befolyásolja a felnőttkori viselkedést, és ő is csak azért olyan boldog most, mert újra csecsemőnek érezheti magát?

És egy női hangot hallott az előbb. Az anyja hangját?

Nem, az lehetetlen.

Mama?

Baley egy széken ült. Ennyit fel tudott már fogni, és azt is érezte, hogy az újra átélt rövid és boldog csecsemőkori hamarosan véget ér, neki pedig vissza kell térnie a tudat és az önellátás szomorú világába.

De mégiscsak hallotta egy nő hangját... Ki lehetett az?

Kinyitotta a szemét.

- Gladia?

67.

Baley nem lepődött volna meg, ha igenlő választ kap a kérdésére. Visszagondolva megállapította, hogy már jóval előbb felismerte a nő hangját.

Körülnézett. Giskard ott állt a falmélyedésében, de Baley nem törődött vele. Fontosabb dolga is volt.

- Hol van Daneel? - kérdezte.

Gladia válaszolt:

- Tisztálkodott és megszártkozott a robotoknak fenntartott épületszárnyban. Most már száraz ruha van rajta. A háziszolgáim viselik a gondját. Egyébként megkapták a megfelelő utasításokat. Biztos lehetsz benne, hogy mindannyian tudni fogunk róla, ha egy idegen akár csak ötven méterre is megközelíti a házat... Giskard is tiszta és száraz.

- Azt látom - mondta Baley. Nem érdekelte Giskard, csak Daneellel foglalkozott. Örült, hogy Gladia is belátta, mennyire fontos, hogy vigyázzanak a robotra, és neki nem kell bonyolult magyarázkodásba bocsátkoznia.

Valami mégis nyugtalanította. Egy kicsit nyafogósan kérdezte:

- Gladia, miért hagytad magára? Miután elmentél, egyetlen emberi lény se maradt mellette, aki megakadályozhatta volna, hogy idegen robotok kerüljenek a közelébe. Jó, hogy nem hurcolták el erőszakkal.

- Badarság! - tiltakozott Gladia hevesen. - Nem sokáig voltunk távol, és előre értesítettük dr. Fastolfé-ot. Több robotja is csatlakozott az enyéimhez, és szükség esetén ő maga is percek alatt ide tud érní. Szeretném én látni azokat az idegen robotokat, akik ellenállást mernek tanúsítani vele szemben!

- Gladia! Láttad már Daneelt, mióta visszajöttél?

- Persze. Elhíheded, biztonságban van.

- Köszönöm. - Baley végre lazított egy kicsit. Lehunyta a szemét. Furcsa, de az jutott az eszébe, hogy nem is volt olyan szörnyű ez az egész.

Hát persze hogy nem. Hiszen végül is túlélte. Amikor erre gondolt, titkon elmosolyodott, és boldognak érezte magát.

Elvégre túlélte.

Aztán kinyitotta a szemét, és megkérdezte Gladiától:

- Hogyan találtak rám?

- Giskard talált meg. Idejöttek mind a ketten, és Giskard gyorsan elmagyarázta a helyzetet. Biztonságba helyeztem Daneelt, aki addig moccanni sem akart, míg meg nem ígértem neki, hogy rögtön kiküldöm érted Giskardot. Daneel nagyon ékesszólóan beszélt. Rettentően nagyra becsül téged, Elijah. Tehát Daneel itt maradt. Nagyon bánkódott, hogy nem mehet ki, Giskard azonban ragaszkodott hozzá, hogy Daneel a leghatározottabb tiltó parancsot kapja.

(De Giskard is elképesztően szigorú utasításokat kaphatott tőled.) Azután értesítettük dr. Fastolfe-ot, és elindultunk a légpárnás autómmal.

Baley fáradtan ingatta a fejét.

- Nem lett volna szabad velük tartanod, Gladia. Itt kellett volna maradnod, hogy gondoskodj Daneel biztonságáról.

Gladia megvető ajakbiggyesztéssel kérdezte:

- Azzal a tudattal, hogy te ott veszhetsz a viharban, vagy rád találhatnak Fastolfe ellenségei? Meg is lett volna magamról a véleményem. Nem, Elijah, szükség lehetett rám, hogy elküldjem az idegen robotokat, ha ők találnak rád előbb. Lehet, hogy nem sok mindenben tudom hasznossá tenni magam, de egyvalamiről biztosíthatlak: egy solariai könnyedén el tud bánni egypár robottal. Nagy gyakorlatunk van e téren.

- De hogy találtatok meg?

- Nem volt túl nehéz. Nem volt messze az autód: ha nincs az a vihar, akár gyalog is mehettünk volna...

- Vagyis majdnem eljutottunk Fastolfe házáig? - kérdezte Baley.

- Igen. Két eset lehetséges: a vandálok nem tudtak akkora kárt tenni az autóban, amekkorára számítottak, vagy Giskard volt ügyesebb, mint gondolták, és valamivel tovább tudott haladni. Mindenesetre nagy szerencsések volt. Ha az Intézethez közelebb robbantok le, mindannyiótokat elfoghattak volna. Szóval az én autómmal hajtottunk oda. Giskard persze tudta, merre kell mennünk. Kiszálltunk, és...

- És csuromvizes lettél, igaz, Gladia?

- Szó sincs róla - felelte a nő. - Egy nagy esernyőt és egy világítógömböt is vittem magammal. Igaz, a cipőmet összesároztam, és vizes lett egy kicsit a lábam, mert nem volt időm befűjni Latexszel, de abból semmi bajom se származik. Szóval nem egészen fél órával azt követően, hogy Giskard és Daneel magadra hagytak, megérkeztünk az autóhoz, de téged persze nem találtunk már ott.

- Megpróbáltam...

- Igen, tudjuk. Már az hittem, az idegen robotok hurcoltak el, ugyanis Giskard elmondta, hogy üldöznek titeket. De aztán Giskard az autótól úgy ötven méterre megtalálta a zsebkendődöt, és megállapította, hogy nyilván abba az irányba kóborolhattál el. Szerinte nem cselekedtél ésszerűen, de hát az emberek gyakran tesznek ésszerűtlen dolgokat. Tehát elindultunk a keresésedre... mind a ketten... én a világítógömbömmel, de végül ő talált rád. Azt mondta, a tested infravörös sugárzására lett figyelmes. Egy fa tövében hevertél, onnan szállítottunk vissza.

- Miért nem volt ésszerű kiszállnom? - kérdezte Baley egy kicsit bosszúsan.

- Ezt nem fejtette ki Giskard. Meg akarsz tőle kérdezni? - Gladia a robotra mutatott.

- Nos, Giskard? - érdeklődött Baley.

A robot abban a pillanatban megmozdult, és Baleyre irányította a tekintetét.

- Úgy érzem, feleslegesen ment ki a viharba. Ha a kocsiban marad, hamarabb be tudtuk volna hozni ide.

- De lehet, hogy a többi robot elöttetek talált volna rám.

- Ez meg is történt, uram... de ön elküldte őket.

- Ezt honnan tudod?

- Az autó mindkét ajtaja mellett számos robotlábnyomot láttam, az utastérben viszont semmi sem volt nedves, pedig óhatatlanul víz került volna be, ha a robotok kinyitják az ajtót, hogy kiemeljék önt. Gondolom, uram, önszántából nem szállt volna ki, hogy velük menjen. Miután elküldte őket, nem kellett volna attól tartania, hogy egyhamar visszatérnek, hiszen - az ön megítélése szerint - valójában Daneelt keresték. Mi több, bízhatott volna abban, hogy én pillanatokon belül megérkezem.

- Én is pontosan így okoskodtam - motyogta Baley -, csak gondoltam, nem árt, ha még jobban összezavarom őket. Azt tettem, amit a legjobbnak láttam, és így is megtaláltál.

- Valóban, uram.

- De miért ide hoztál? - kérdezte Baley. - Ha közel voltunk Gladia házához, akkor legalább olyan közel lehettünk dr. Fastolfe-éhoz is.

- Nem egészen, uram. Valamivel közelebb voltunk ehhez a házhoz, és a parancs erőssége alapján úgy ítéltem meg, hogy minden perc számít, hiszen Daneel biztonságáról van szó. Baley bólintott. Még mindig bosszantotta az, hogy a robot ésszerűtlenség minősítette a tettét, ezért mogorván felelt:

- Helyesen cselekedtél, Giskard.

- Fontos, hogy beszélj dr. Fastolfe-fal, Elijah? - kérdezte Gladia. - Mert ha igen, akkor ide is hívhatom, vagy távnézőn is beszélhetsz vele.

Baley megint hátradőlt a széken. Volt ideje belátni, hogy lassan forog az agya, és fáradt. Nem lenne jó most találkozni Fastolfe-fal.

- Inkább majd holnap, reggeli után beszélek vele - mondta. - Lesz rá elég idő. És azt hiszem, a Robotikai Intézet vezetőjével, Kelden Amadiróval is fogok találkozni, meg azzal a nagyfőnökkel... hogy is hívják? Igen, az elnök. Azt hiszem, ő is ott lesz.

- Szörnyen fáradtnak látszol. Elijah. Nálunk szerencsére nincsenek olyan mikroorganizmusok, bacilusok meg vírusok, mint nálatok a Földön, úgyhogy nem kaphattál el semmilyen fertőző betegséget, de nyilván nagyon elfáradtál.

Mindezek után nem fázom meg, nem kapok influenzát, és nem kapok tüdőgyulladást? Nem is olyan rossz egy ilyen űrlakó világ, gondolta Baley.

- Nem tagadom, hogy fáradt vagyok - felelte -, de egy kis alvás segíteni fog.

- És nem vagy éhes? Vacsoraidó van.

Baley elfintorodott.

- Nincs étvágyam.

- Rosszul teszed, ha koplalsz. Persze nem valami nehéz ételt javasolok. De mit szólnál például egy kis meleg leveshez? Az jót tenne.

Baley alig tudta megállni, hogy el ne mosolyodjék. Gladia ugyan solariai, de ebben a helyzetben éppúgy viselkedik, mint egy földi asszony. Bizonyára az aurorai nők is ilyenek, gondolta a nyomozó. Néha teljesen elmosódnak a kultúrák közötti különbségek.

- Van készen leves? - kérdezte Baley. - Nem szeretnék a terhedre lenni.

- Nem vagy a terhemre. Van személyzetem. Igaz, nincs olyan sok alkalmazottam, mint a Solarián, de elegendő ahhoz, hogy pillanatok alatt elkészítsenek bármilyen ételt. Te csak maradj a helyeden, és mondd meg, milyen levest kérsz! A többit bízd csak rájuk!

Baley nem tudott ellenállni a kínálásnak.

- Kaphatok egy kis csirkehúslevest?

- Természetesen - felelte Gladia, majd ártatlan arccal hozzátette: - Magam is ezt akartam javasolni. Sok hússal, hogy jó kiadós legyen.

Valóban meglepően hamar elkészült az étel. Amikor az asztalra tették a tálat, Baley megkérdezte Gladiától:

- Te nem eszel?

- Már ettem, mialatt téged megfürdettek és megkezeltek.

- Hogyhogy megkezeltek?

- Csak egy biokémiai rutinkezelésnek vetettek alá, Elijah. Lelki sérüléseket szenvedtél, és meg akartunk óvni a kellemetlen utóhatásoktól... Nyugodtan láss hozzá!

Baley kísérletképpen a szájához emelt egy kanálnyi levest. Nem volt rossz íze, bár ő ezt is, mint általában az aurorai ételeket, túl fűszeresnek találta. Persze az is lehet, hogy egyszerűen csak szokatlan fűszerekkel ízesítették.

Az anyja jutott az eszébe. A hirtelen felvillant emlékképpen az asszony fiatalabb volt, mint ő most. Ott állt mellette, ő pedig nem akarta megenni a mama "finom levesét".

"Gyerünk, Lije - mondogatta ilyenkor az anyja. - Ez igazi csirke. Nagyon drága volt. Még az úrlakók sem esznek ennél különbet."

És a mamának igaza volt. Most, annyi év után igazat kell adnia neki: tényleg nem esznek különbet.

Sõt! Ha bízhatott az emlékeiben és ifjú ízlelőbimbóinak ítélőképességében, az anyja leve - míg a gyakori ismétlődés unalmassá nem tette - sokkal jobb volt, mint ez.

Baley mohón kanalazta az ételt, és amikor az utolsó csepp is elfogyott, szégyenlősen megkérdezte:

- Kérhetnék még egy kicsit?

- Amennyit csak akarsz, Elijah.

- Csak még egy keveset.

Amikor Baley jóllakott, Gladia komolyabbra fordította a szót:

- Elijah, az a holnap reggeli találkozó...

- Igen, Gladia?

- Azt jelenti, hogy vége a nyomozásnak? Már tudod, mi történt Janderrel?

- Van elképzelésem arról, mi történhetett vele - felelte Baley megfontoltan. - Abban már nem vagyok olyan biztos, hogy mást is meg tudok majd győzni az igazamról.

- Akkor miért hívtál össze annyi embert?

- Nem az én ötletem volt, Gladia. Amadiro mester agyában született meg. Ő ellenzi a nyomozást, és vissza akar zavarni engem a Földre.

- Ő rongáltatta meg az autókat, és ő akarta elraboltatni Daneelt a robotjaival?

- Azt hiszem, igen.

- Nem lehetne ezért bíróság elé állítani és megbüntetni?

- Dehogyan - felelte Baley fájdalmasan -, csak az a bökkenő, hogy semmit sem tudok rábizonyítani.

- És lehet, hogy meg fogja úszni az egészet... sőt még azt is eléri, hogy leálljon a nyomozás?

- Azt hiszem, jó esélye van erre. Ahogy ő maga mondja: "Aki nem számít igazságtételre, az megkíméli magát a kiábrándulástól."

- De hát ezt nem teheti meg! Nem engedheted, hogy így történjen! Be kell fejezned a nyomozást, és fényt kell derítened az igazságra.

Baley felsóhajtott.

- És mi van akkor, ha nem sikerül? Vagy ha sikerül... de az emberek nem hisznek nekem?

- Te igenis ki tudod deríteni az igazságot, és el tudod hitetni az emberekkel!

- Megható, hogy ennyire bízol bennem, Gladia. De ha az aurorai törvényhozás vissza akar küldeni engem a Földre, és elrendelik a nyomozás lezárását, semmit sem tudok tenni.
- Biztos vagyok benne, hogy nem üres kézzel fogsz visszamenni.
- Persze hogy nem. Sokkal rosszabbra számítok, Gladia. Annyit elérek, hogy tönkreteszem a magam és a Föld jövőjét.
- Akkor ne engedj nekik, Elijah.
- Szent Jozafát, Gladia, én mindent megpróbálok, de nem tudom kimozdítani a sarkaiból a világot. Ne várj tőlem csodát!

Gladia bólintott. Lesütötte a szemét, a szájához emelte az öklét, és mozdulatlanul ült a helyén, mintha erősen gondolkodna valamin. Baley csak jóval később vette észre, hogy Gladia hangtalanul zokog.

68.

Baley gyorsan felállt, megkerülte az asztalt, és odament Gladiához. Kissé dühösen konstátálta, hogy közben remeg a lába, és jobb combjában enyhén ráng egy izom.

- Gladia, ne sírj!
 - Ne aggódj, Elijah, mindjárt elmúlik - suttogta a nő.
- Baley tehetetlenül állt ott, és tétován Gladia felé nyújtotta a kezét.
- Nem érek hozzád - mondta. - Nem hiszem, hogy helyes lenne, de...

- Ó, Elijah, érints meg! Érints meg! Nem félttem a testemet, és úgyse kaphatok el tőled semmilyen fertőzést. Nem vagyok már olyan... mint rég...

Erre Baley kinyújtotta a kezét. Megérintette Gladia könyökét, és gyengéden, ügyetlenül végigsimította az ujjai végével.

- Gladia, holnap mindent megteszek, ami tőlem telik. Megpróbálok a lehetetlent.

Gladia felállt, Baleyhez fordult, és felsóhajtott:

- Ó, Elijah...

Baley szinte nem is tudta, mit tesz. Automatikusan kitárta a karjait. Gladia éppen olyan önkéntelenül odabújt hozzá, Baley pedig átölelte őt. Gladia a férfi mellkasára hajtotta a fejét.

Baley olyan gyengéden szorította, ahogy csak tudta, és várta, hogy Gladia felismerje: egy földlakót ölel át. (Ember formájú robotot kétségkívül tartott már a karjai között, földlakót viszont még soha.)

Gladia hangosan szípot, és beszéd közben félig Baley ingébe temette az arcát.

- Ez nem igazságos. Csak azért van így, mert solariai vagyok. Senkit sem érdekel igazán, hogy mi történt Janderrel. Bezzeg ha aurorai lennék! Az előítéleteik és a politikai nézeteik befolyásolják az embereket.

Ebben a helyzetben Jessie bizonyára azt mondaná, hogy "az úrlakók is emberek", gondolta Baley. Ha viszont Gremionis tartaná Gladiát a karjai között, ő azt mondaná, amit én fogok most mondani... csak tudnám, mi lesz az.

Végül mégiscsak megszólalt:

- Azért nem egészen így van. Biztos vagyok benne, hogy dr. Fastolfe-ot érdekli, mi történt Janderrel.

- Dehogyan érdekli. Valójában őt sem érdekli. Csak növelni akarja a befolyását a törvényhozásban, akár csak Amadiro. A cél érdekében mind a ketten képesek lehettek feláldozni Jandert.

- Én megígérem neked, Gladia, hogy semmiért sem árulom el ezt az ügyet.

- Nem? És ha ők meg azt ígérnék neked, hogy visszamehetsz a Földre? Hogy ha el tudod felejteni a Jander-ügyet, akkor töretlenül ível majd felfelé a karriered, és a bolygódat se büntetik meg? Akkor mit tennél?

- Nincs értelme ilyen lehetetlenséget feltételezni - felelte Baley. - Ők semmit se fognak felkínálni azért, hogy hagyjak fel a nyomozással a Jander-ügyben. Csak megpróbálnak majd visszaküldeni, és nekem is meg a világomnak is csupa rosszat fognak ígérni. Ha viszont hagynak tovább dolgozni, megtalálom Jander gyilkosát, és arról is gondoskodom, hogy az illető elnyerje méltó büntetését.

- Hogy érted azt, hogy "ha hagynak"? Kényszerítsd őket!

Baley keserűen elmosolyodott.

- Most mondtad, hogy azért nem érdekel az auroraiakat, mert a Solariáról jöttél. Mit gondolsz, mennyit adnak akkor egy földlakó véleményére?

Abban a pillanatban, amikor kimondta magáról, hogy földlakó, el is felejtette a tényt, és még szorosabban ölelte magához a nőt.

- Azért meg fogom próbálni, Gladia. Nincs értelme hiú reményeket táplálni, de tudok már egyet s mást. Meg fogom próbálni... - Elhallgatott.

- Folyton csak azt hajtogatod, hogy próbálkozni fogsz - panaszkolta Gladia -, de sohasem árurol el, hogyan. - Egy kicsit eltolta magától a férfit, hogy a szemébe nézhessen...

- Hát, lehet, hogy... - kezdte Baley zavartan.

- Megtalálod a gyilkost?

- Valami ilyesmi... Gladia, kérlek, engedj most leülni!

Baley az asztalra támaszkodott.

- Mi baj, Elijah? - kérdezte a nő.

- Nehéz napom volt, és azt hiszem, nem sikerült még teljesen magamhoz térnem.

- Akkor jobb lesz, ha elmész aludni.

- Az igazat megvallva, Gladia, szívesen lefeküdnék.

Gladia elengedte Baleyt, és aggodalmas tekintettel nézett végig rajta. Nem volt már könnyes a szeme. Felemelte a kezét, és tett egy gyors mozdulatot; erre szinte azonnal robotok gyűltek Baley köré.

Aztán végre eljött a rég várt pillanat, és Baley ágyba került. Amikor az utolsó robot is magára hagyta, belebámult a sötétségbe.

Nem tudta megállapítani, esik-e még odakint, nem tudta, átcikázik-e még néha egy-egy álmos, kósza villám az égbolton. A mennydörgés mindenesetre abbamaradt.

Nagyot sóhajtott, és a Gladiának tett ígéretére gondolt. Vajon mi lesz holnap?

Bukással zárul az utolsó felvonás?

Baley az álom és az ébrenlét határán lebegett, és arra a hihetetlen megvilágosodásra gondolt, amelyet elalvás előtt tapasztalt.

69.

Már két alkalommal kigyúlt agyában az a furcsa belső fény: tegnap ugyanígy, elalvás előtt, és ma késő délután, amikor a viharban, egy fa alatt elveszítette az eszméletét. Mindkétszer az eszébe jutott valami fontos, ami eloszlatta gondolkodásában a homályt, ahogyan a villám az éjszakai sötétséget.

És nem is tartott tovább az egész, mint a villámlás.

Vajon mi volt az?

És fogja még tapasztalni ezután is?

Ezúttal tudatosan próbált a nyomára bukkanni: igyekezett megragadni a mindenáron szökni akaró igazságot. Vagy csak egy illúziót kerget? Talán éppen az érzervek menekülnek előle, és

csak valami áligazsággal kecsgettette magát, amelynek álságát a logikus gondolkodás képességének híján képtelen volt felfedni?

Nem tudta, mi után kutat, aztán szép lassan abba is hagyta a keresést. Olyan volt ez, mintha az egyszarvút próbálná megtalálni egy olyan világban, amelyben nem léteznek csodalények.

Nem esett viszont nehezebbre Gladiára és az érintésére gondolni, a selymes blúz alatt tapintható karcsú, törékeny karjaira és sima hátára.

Vajon meg merte volna csókolni Gladiát, ha nem remeg a lába a fáradtságtól? Vagy nem is szabad ilyesmire gondolnia?

Arra lett figyelmes, hogy halkán zihálva fújja ki tüdejéből a levegőt, és ez, mint mindig, most is idegesítette. Erőnek erejével felébresztette magát, és megint Gladia jutott az eszébe. Mielőtt elmegy innen, biztosan sikerül... de csak akkor, ha Gladia is jól jár vele... Talán ezt a hálát várja a szolgálataiért... Megint hallotta a dörgést, de most már nem zavarta annyira a hang. Gladia... Soha nem hitte volna, hogy még egyszer látja az életben... arról nem is szólva, hogy meg is érintheti... és a karjai között tarthatja őt...

És Baley most sem vette észre, éber gondolatai mikor csusszantak át az álom birodalmának határán.

Még mindig ugyanúgy ölelte Gladiát, mint az előbb, de Gladiáról közben lekerült a blúz... és meleg és puha volt a bőre... Baley keze pedig lesiklott a hátán, végigsimította a vállát, a bordáit...

Teljesen reálisnak tűnt az egész. Mintha valamennyi érzékszerve működött volna.

Érezte Gladia hajának az illatát, ajkán ott volt a bőr enyhén sós íze... és egyszer csak feküdtek mind a ketten. Baley nem tudta, most feküdtek-e csak le, vagy már a kezdet kezdetén így ölelkeztek. És mi történt a fényvel? Érezte alul a matracot és felül a takarót... látta a sötétséget... és Gladia még mindig a karjában hevert, és meztelen volt a teste.

Felriadt.

- Gladia?

Valami megmozdult. És ő nem mert hinni a szemének.

- Csitt, Elijah... - Gladia finoman a szájára tette az egyik kezét. - Ne szólj most semmit!

Ilyen erővel akár azt is kérhette volna tőle, hogy állítsa meg a vér áramlását az ereiben.

- Mit csinálsz te itt? - kérdezte Baley.

- Nem vetted észre, mit csinállok? Idefeküdtem melléd.

- De miért?

- Mert így tartja kedvem. - És Baleyhez dörgölözött.

Egy ügyes mozdulattal szétnyitotta a férfi hálóingét rögzítő kapcsolót.

- Ne mozdulj, Elijah! Fáradt vagy, és nem szeretném, ha még jobban kimerülnél.

Elijah fickándozó melegséget érzett a testében. Úgy döntött, nem kell megvédelmeznie a nőt saját magától.

- Annyira azért még nem vagyok fáradt, Gladia.

- Nem, nem! - parancsolt rá a nô szigorú hangon. - Pihened kell! Azt akarom, hogy pihenj, és ne mozdulj.

És mintha csak nyomatékot akart volna adni az elhangzottaknak, Baley szájára szorította az ajkát. A férfi ellazította az izmait, és egy pillanatra az a gondolat futott át az agyán, hogy most parancsnak engedelmeskedik, mert valóban fáradt, és inkább passzív, mint aktív részese szeretne lenni annak, ami következik. Egy kicsit szégyellte is magát, amikor rájött, hogy ezzel jelentősen csökken a büntudata is. (Már szinte hallotta, hogyan fog majd védekezni: "Nem tehetek róla, Gladia kényszerített.") Szent Jozafát, micsoda gyávaságról tesz tanúbizonyságot! És mennyire elviselhetetlenül megalázó ez a helyzet!

De aztán ezek a gondolatok is tovaszálltak. Halk zene szólt, és valamelyest csökkent a szoba hőmérséklete. Eltűnt Baleyról a takaró, és eltűnt róla a hálóruga is. Gladia a karját fogta, és puha testéhez szorította a fejét.

Baley csodálkozva konstátálta, hogy Gladia melle az a puhaság, a szája pedig éppen a kemény mellbimbót érinti.

Gladia halkán dúdolt a zene dallamára; Baley nem ismerte ezt az álmos, boldog dallamot.

Gladia lassan ringatta őt, és közben az állát meg a nyakát cirógatta. Baley örült, hogy nem kell tennie semmit, elengedte magát, és mindenben átadta neki a kezdeményezést. Nem ellenkezett, amikor Gladia vezetni kezdte a kezét, otthagya az ujjait, ahová Gladia tette őket. Nem segítette a nőt a kielégülésben, még akkor sem, amikor a csúcsra jutva tetőpontra hágott az ő izgalma is: hagyta, hogy magával ragadja a gyönyör, hiszen nem is tehetett másképp.

Gladia fáradhatatlannak látszott, és Baleynek eszébe se jutott megállítania. A szexuális élvezeten kívül megint feltört a korábbi kellemes emlék: a tökéletes luxus, a csecsemőkori passzivitás érzete.

Végül elérkezett az a pillanat, amikor már nem fokozódhatott tovább a férfi élvezete, és Gladia sem volt többre képes. Baley bal vállára fektette a fejét, bal karját a férfi bordáin nyugtatta, ujjai pedig gyengéden simogatták Baley rövid göndör szőrrel borított mellkasát.

És mintha azt suttogta volna, hogy: "Köszönöm... köszönöm..."

Ugyan miért hálálkodhat? - tűnődött Baley.

Szinte nem is vett már tudomást a nô jelenlétéről, a nehéz nap nagyon kellemesen ért véget, és az álom úgy szállt a szemére, mintha bájjalt itattak volna vele. Érezte, hogy tudata egyre

mélyebbre húzódik vissza, hogy ujjai egyre ernyedtebben markolják a valóság sziklatömbjének peremét, és ő a közelítő nyugalom puha felhőrétegén keresztül lezuhan az álomóceán lomhán örvénylő mélységébe.

És zuhanás közben rátalált az a valami, amire ő minden igyekezete ellenére sem tudott rábukkanni. Harmadszor is fellebbent a függöny a múlt eseményei elől, és megjelent előtte mindaz, ami a Földről való elindulása óta történt vele. Újra világos lett minden. Erőlködött, próbált megszólalni, hogy a saját fülével hallja, amit hallania kell, hogy rögzítse és tudatos gondolatainak részévé tehesse a tényeket, de hiába kapaszkodott beléjük agya valamennyi csápjával, megint elillantak előle.

Így tehát a második Aurorán töltött nap is úgy végződött Baley számára, ahogyan az első.

Az elnök

70.

Amikor Baley kinyitotta a szemét, napfény áradt be az ablakon. Örült neki. Félálomban volt még, és meglepte, amit látott, de örült neki.

Ez ugyanis azt jelentette, hogy a viharnek vége. Most olyan, mintha soha nem is tombolt volna körülötte vihar. A város lágy, gyenge és meleg világításához képest a napfény durvának és kiszámíthatatlannak érződött, a viharral szembeállítva viszont maga volt a béke és nyugalom ígérete. Minden relatív, gondolta Baley. Tudta, hogy ezzel az élménnyel megváltozott számára a napfény jelentése: többé már nem a vegytiszta gonoszsgot jelképezik a narancssárga sugarak.

- Elijah kollégám - szólította meg az ágya mellett álló Daneel. Egy lépéssel mögötte ott volt Giskard is.

Baley hosszúkás arcán őszinte, örömteli mosoly áradt szét. A robotok felé nyújtotta a karját.

- Szent Jozafát, fiúk - lelkenedett, és abban a pillanatban eszébe se jutott, mennyire helytelen a megszólítás -, amikor utoljára együtt láttalak benneteket, egyáltalában nem voltam biztos abban, hogy találkozunk még.

- Egyikünknek sem eshetett volna bántódása, Elijah kollégám - jegyezte meg Daneel csendesen.

- Így a napsütésben ezt én is belátom - felelte Baley -, de tegnap este azt hittem, ott halok meg abban a viharban, és biztosra vettem, hogy te is végveszélyben vagy, Daneel. Még arra is gondoltam, hogy Giskardnak is eshet valami baja, miközben megpróbál megvédeni engem a túlerővel szemben. Elismerem, túldramatizáltam a helyzetet, de meg kell értenetek: nem voltam egészen magamnál.

- Tudjuk, uram - mondta erre Giskard. - Ezért esett olyan nehezűnkre magára hagynunk, annak ellenére, hogy ön szigorú parancsot adott erre. Reméljük, most már nem érzi a kellemetlenségek hatását.

- Egyáltalán nem, Giskard.

- És azt is tudjuk - vette át a szót Daneel -, hogy mióta elváltunk, jó kezekben voltál. Baley csak ekkor emlékezett vissza az éjszaka történetekre.

Gladia!

A nyomozó döbbenetesen körülnézett. Nincs itt vele a szobában. Talán csak képzelődött...

Nem. Az lehetetlen.

Gyanakodva Daneelre pillantott, mintha pikáns célzást sejtene a megjegyzése mögött.

De nem. Erre sem szabad gondolnia. Bármennyire ember formájú is egy robot, nem szabad feltételeznie róla, hogy örömet leli a burkolt célzásokban.

- Nagyon is jó kezekben voltam - válaszolta Baley. - Most viszont az a kérésem, hogy kísérjete el a bizalmashoz.

- A rendelkezésére állunk, uram - mondta Giskard. - Ma délelőtt mindenben a segítségére leszünk. Miss Gladia úgy gondolta, szívesebben lát minket maga körül, mint az ő személyzetének a tagjait. Nyomatékosan megparancsolta, hogy mindent tegyünk meg az ön kényelme érdekében.

Baley kétkedve kérdezte:

- Mi mindenre hívta fel a figyelmeteket? Most már jól érzem magam, és egyedül is képes vagyok megmosdani, megtörülközni. El tudom látni magamat. Remélem, ő is így képzelem.

- Ne félj, Elijah kollégám, nem fogunk zavarba hozni - ígérte Daneel. Baley most is azt a halvány mosolyt látta az arcán, amelyet az emberi érzelmek megfelelőjének vélt. - Kizárólag a kényelmet kell szem előtt tartanunk. Ha bármikor úgy érzed, hogy szívesebben maradnál egyedül, mi visszahúzódnunk.

- Ha így van, Daneel, akkor egyre gondolunk - felelte Baley, és kikászálódott az ágyból. Jó érzés volt, hogy végre szilárdan áll a lábán. Az éjszakai pihenés és a hazaérkezést követően kapott kezelés csodát művelt. Gladia nemkülönben.

71.

Baley zuhanyozás után nem öltözött fel rögtön. Egy kicsit vizes volt még, és ettől tökéletesen frissnek és üdének érezte magát. Megfésülködött, és elégedetlenül szemlélte az arcát a tükörben. Magától értetődőnek tűnt a számára, hogy együtt fog reggelizni Gladiával, és nem tudta biztosan, milyen fogadtatásban lesz része. Talán az volna a legbölcsebb, ha úgy viselkedne, mintha semmi se történt volna közöttük, és Gladiára bízna mindent. Mindenképpen jó lenne viszont, ha a lehetőségekhez képest elfogadható külsővel ülne asztalhoz. Ezért nézegette olyan kritikusan a tükörképét.

- Daneel!

- Tessék, Elijah kollégám.

Baleynek fogkrémtől habzott a szája, de ez cseppet sem zavarta a beszédben.

- Ha jól látom, új ruha van rajtad.

- Nem egészen az enyém a ruha, Elijah kollégám. Jander barátomé volt.

Baley felvonta a szemöldökét.

- Gladia megengedte, hogy felvedd Jander ruháját?

- Miss Gladia nem akarta, hogy meztelenül várjam meg, amíg kimossák és megszárazítják a viharban elázott ruháimat. Azóta már elkészültek velük, de Miss Gladia azt mondta, megtarthatom ezeket.

- Mikor mondta ezt?

- Ma reggel, Elijah kollégám.

- Ezek szerint felébredt már?

- Igen. A reggelinél találkozol majd vele.

Baley összepréselte az ajkait. Különös, hogy nagyobb szorongással várja a Gladiával való találkozást, mint a nem sokkal későbbre tervezett beszélgetést az elnökkel. Hiszen az elnök esetében a sors kezében van a döntés. Ő eldöntötte, milyen stratégiát fog követni. Vagy beválik, vagy nem. A Gladiával való találkozásra viszont egyszerűen nem tud felkészülni. Nem tehet mást: oda kell állnia Gladia elé.

Igyekezett minél közönyösebb hangon feltenni a kérdést:

- És hogy érzi magát Miss Gladia ma reggel?

- Úgy láttam, jól - válaszolta Daneel.

- Mégis, vidám? Vagy inkább lehangolt?

Daneel tétovázott.

- Nehéz belelátni egy emberi lény gondolataiba. De a viselkedése nem utal arra, hogy érzelmi vihart élne át.

Baley gyorsan Daneelre pillantott, megint felmerült benne, hogy a robot az éjszaka történetekre céloz. De végül aztán újból elvetette ennek a lehetőségét.

Különben is felesleges Daneel arcát tanulmányoznia. Az arckifejezése nem árulja el a gondolatait, mivel a robotnak emberi értelemben véve nincsenek is gondolatai.

Baley átment a hálósobába, és végignézett a számára odakészített ruhákon. Elgondolkozva tanulmányozni kezdte őket. Vajon a robotok segítsége nélkül is fel tud rendesen öltözködni?

A viharnek és az éjszakának vége, neki pedig újra felnőtt, önálló emberré kell válnia.

- Mi ez? - kérdezte Baley kíváncsian, és a magasba emelt egy széles, díszes selyemszalagot.

- Pizsamaöv - felelte Daneel. - Csak díszítő szerepe van. A bal váll fölött szokták átvetni, és a derék jobb oldalán kell megkötni. Néhány úrlakó világon reggelinél ez a hagyományos viselet, de az Aurorán nem túl népszerű.

- Akkor miért kell felvennem?

- Miss Gladia úgy gondolta, jól fog állni önnek, Elijah kollégám. A megkötés módja meglehetősen bonyolult, szívesen segíték.

Szent Jozafát, gondolta Baley keserűen, ez a nô fel akar engem cicomázni. Mit forgathat a fejében?

Jobb nem gondolni rá!

- Ne bajlódj vele, Daneel - hárította el Baley az ajánlatot. - Majd kötek egy sima hurokcsomót, az is megteszi... Hanem ide figyelj! Reggeli után átmegyek Fastolfe-hoz.

Amadiro és a törvényhozás elnöke is ott lesz. Nem tudom, számíthatok-e még valaki másnak a jelenlétére.

- Én is ismerem a tervet, Elijah kollégám. Szerintem nem lesz ott senki más.

- Jól van - nyugodott meg Baley. Nekilátott az öltözködésnek. Az alsóneművel kezdte. Lassan csinált mindent, nehogy hibázzon. Örült volna, ha nem kell segítséget kérnie Daneeltől. -

Akkor most beszélj nekem az elnökről! Annyit tudok az olvasmányaimból, hogy az Aurorán tulajdonképpen az ő kezében összpontosul a végrehajtó hatalom, de ugyanakkor azt is írják, hogy az elnöki tisztség csak jelkép. Vagyis hogy valójában nincs hatalma.

- Attól tartok, Elijah kollégám... - kezdte Daneel.

Giskard közbevágtott:

- Uram, én többet tudok az aurorai politikai helyzetről, mint Daneel barátom. Sokkal régebben működöm, mint ő. Megengedi, hogy válaszoljak a kérdésére?

- Hogyne, Giskard. Hallgatlak.

- Amikor megalakult az első aurorai kormány - magyarázta Giskard szájbarágósan, mintha könyvből olvasná -, a végrehajtó hatalom legmagasabb képviselőjének csak jelképes szerepet szántak. Neki kellett üdvözölnie a többi Külső Világról érkező tekintélyes személyiségeket, ő nyitotta meg a törvényhozás üléseit, ő elnökölt a vitákon, és csak patthelyzetben volt szavazati joga. A "folyóügy" után azonban...

- Igen, arról olvastam - szólt közbe Baley. Eszébe jutott az aurorai történelemnek az a különös, elhúzódó epizódja, melynek során a vízi energia elosztásával kapcsolatosan annyira felforrósodott a hangulat, hogy sem azelőtt, sem azóta nem állt olyan közel a bolygó lakossága a polgárháborúhoz. - Szükségtelen részletekbe bocsátkoznod.

- Ahogy gondolja, uram - egyezett bele Giskard. - Tehát a "folyóügy" után általánosan elterjedt az a vélemény, hogy soha többé nem engedhető meg, hogy ilyen válságos helyzet alakuljon ki az Aurorán. Ezért azóta a törvényhozás bevonása nélkül békés magánmegbeszéléseken tárgyalják meg a vitás kérdéseket. A törvényhozók tulajdonképpen előre eldöntött ügyekről szavaznak, így aztán jelentős szavazattöbbséggel szokták elfogadni az egyeztetett javaslatokat.

Az ellentétek elsimításában kulcsszerep jut a törvényhozás elnökének. Ő távol marad a vitáktól, és a hatalmát - amely elméletileg szinte nem is létezik, a gyakorlatban azonban igen jelentős - csak addig tarthatja meg, amíg pártatlanul ítél. Éppen ezért kínosan ügyel arra, hogy mindenről objektív véleményt alkosson. Amíg meg tudja őrizni az objektivitását, addig ő dönti el a vitás kérdéseket.

- Ezek szerint az elnök mindhármunkat végig fog hallgatni: engem is, Fastolfe-ot is és Amadirót is, azután pedig meghozza a döntést?

- Valószínűleg így lesz, uram. De az is elképzelhető, hogy az elnök nem tud dönteni, és újabb bizonyítékokat vagy további gondolkodási időt kér; esetleg ezt is, azt is.

- És ha végül az elnök dönt, Amadiro akkor is elfogadja a határozatot, ha történetesen őt találják vétkesnek? Vagy ellenkező esetben Fastolfe fejet hajtana a döntés előtt?

- Nem szükségszerűen. Majdnem mindig akadnak olyanok, akik nem fogadják el az elnöki döntést, és mind Amadiro, mind dr. Fastolfe konok, hajthatatlan ember hírében áll. De a legtöbb törvényhozó tiszteletben fogja tartani az elnök véleményét, bármi legyen is az. Akár dr. Fastolfe-ot, akár dr. Amadirót sújtja a határozat, bizonyos, hogy a többség mellette fog szavazni.

- Mennyire biztos ez, Giskard?

- Majdnem teljesen biztos. Az elnök rendes körülmények között harminc évig van hivatalban, és a törvényhozás újabb harminc évre meghosszabbíthatja a mandátumát. Ha viszont egyszer

leszavaznak egy elnöki határozatot, az elnök azonnal lemondásra kényszerül, és csak akkor ér véget a kormányválság, amikor a törvényhozók keserves vita után megválasztják az új elnököt. Kevés törvényhozó merné vállalni ennek a kockázatát, így gyakorlatilag semmi esély arra, hogy a többség leszavazza az elnököt.

- Ez esetben a ma reggeli találkozó dönt - mondta Baley gyászosan.

- Nagyon valószínű, hogy így lesz.

- Köszönöm, Giskard.

Baley borongósan rendezgette a gondolatait. Reménykedett ugyan, de fogalma sem volt arról, hogyan érvel majd Amadiro, és milyen lesz az elnök hozzáállása. Mindenesetre Amadiro kezdeményezte ezt a találkozót, s ez azt jelenti, hogy ő biztos a dolgában.

Ekkor Baleynek eszébe jutott, hogy elalvás előtt Gladia karjai között megint úgy érezte - vagy képzelte -, hogy megvilágosodik előtte minden, ami az Aurorán történt. Egy pillanatra tisztán, világosan értett mindent, azután harmadszor is nyomtalanul eltűnt a látomás.

És mintha a reményei is szertefoszlottak volna.

72.

Daneel átvezette Baleyt abba a szobába, ahol a reggelit szolgálták fel. Barátságosabb, kisebb, egyszerűbben berendezett helyiség volt, mint az aurorai étkezők általában: csak egy asztal és két szék állt benne, és egyetlen falmélyedés sem volt, ahová Daneel behúzódhatott volna. A robot távozása után Baley egy pillanatra egyedül maradt a szobában - teljesen egyedül.

Persze azért biztos volt abban, hogy nem hagyták egészen magára. A robotok nyilván egy pillanat alatt ott teremhetnek mellette. De határozottan kétszemélyes szoba volt ez, amelyben robotok részére nem jutott hely. Szerelmesek számára annál inkább, gondolta Baley félénken. Az asztalon két halomban palacsintaszerű lepények sorakoztak: kellemes, de nem palacsintára emlékeztető illatot árasztottak. Két edénykében olvasztott vaját (vagy valami hasonlót) tálaltak fel, egy kannában pedig forró ital gőzölgött, amely a kávé volt hivatva helyettesíteni, de Baleynek nem nagyon ízlett.

Aztán belépett Gladia. Csinosan öltözött fel, és úgy fénylett a haja, mintha egy perccel azelőtt készült volna el a frizurája. Egy pillanatra megtorpant, azután mosolyogva köszöntötte a férfit:

- Jó reggelt, Elijah!

Baleyt meglepte egy kicsit Gladia hirtelen felbukkanása. Felpattant a székről, és hebegve kérdezte:

- Hogy vagy... Gladia?

Gladia nem válaszolt a kérdésre. Derűsnek, gondtalannak látszott.

- Ha aggaszt, hogy nem maradt bent Daneel, megnyugodhatsz. Tökéletes biztonságban van.

Ami pedig minket illet... - Baleyhez lépett, megállt szorosan mellette, és kezével megérintette a férfi arcát, ugyanúgy, mint akkor régen a Solarián.

- Akkor csak ennyi történt közöttünk - mondta nevetve. - Emlékszel, Elijah?

Baley nem szólt semmit, csak bólintott.

- Jól aludtál, Elijah? Ül le, drágám.

Baley leült.

- Remekül aludtam - felelte. - Köszönöm... Gladia. - Gondolkozott egy kicsit, aztán úgy döntött, hogy ő elhagyja a "drágám" szót a mondat végéről.

- Ne nekem köszönd! - mondta Gladia. - Én hetek óta nem aludtam ilyen jól. De nem töltöttem volna nyugodtan az éjszakát, ha nem kelek fel mellőled, mihelyst mély álomba merültél. Eredetileg ott akartam maradni az ágyadban, de akkor nem hagytam volna, hogy végigaludd az éjszakát. Megérdemelted a pihenést.

Baley érezte, hogy valami gálánsat kellene mondania.

- Fontosabb dolgok is vannak a világon, mint a... pihenés - bökte ki visszafogottan, mire a nő újra elnevette magát.

- Ó, szegény Elijah, zavarban vagy!

Ettől a megjegyzéstől aztán Baley csak még jobban megzavarodott. Mindenre felkészült - bűnbánatra, undorra, szégyenkezésre, színlelt közönyre, könnyekre -, csak arra nem, hogy Gladia ilyen leplezetlenül erotikus stílusban kezdi a napot.

- Ne kínozd magad, Elijah! Biztosan éhes vagy, alig ettél tegnap este. Kapj be néhány kalóriát, és mindjárt fickósabb leszel.

Baley kétkedve nézte a palacsintaszerű lepényeket.

- Persze te valószínűleg nem láttál még ilyet - csivitelte Gladia. - Ez egy solariai ételkülönlegesség. Pacsinkának hívják. Át kellett programoznom a szakácsrobotomat ahhoz, hogy rendesen el tudja készíteni. A legfontosabb, hogy solariai importgabonából készüljön. Aurorai fajtákkal kár is lenne próbálkozni. Töltelék is van benne. Tulajdonképpen ezerféle töltelék létezik, de nekem ez a kedvencem, és biztos, hogy neked is ízleni fog. Nem mondom meg, mi van benne, érd be annyival, hogy gesztenyepürét és egy kis mézet is tartalmaz.

Kóstold meg, és mondd meg, hogy ízlik-e! Kézze is megfoghatod, de vigyázz, amikor beleharapsz!

Gladia a kezébe vett egy pacsinkát, kecsesen a jobb és a bal keze hüvelyk- és középső ujjai közé fogta, azután lassan kiharapott belőle egy kis falatot. Végül lenyalta a szája széléről az odacseppent sűrű, aranyszínű töltelékét.

Baley követte a példáját. A pacsinka kemény volt, és nem annyira forró, hogy égette volna a kezét. Óvatosan a szájához emelte a lepényt, de először nem tudta szétharapni. Azután nagyobb erővel harapott rá, mire a pacsinka megrepedt, a töltelék pedig ráfolyt Baley kezére.

- Túl nagyot haraptál, túl nagy erővel - állapította meg Gladia, és szalvétával a kezében Baley segítségére sietett. - Nyald csak le! Senki se tud úgy pacsinkát enni, hogy össze ne ragacsozná magát. Az lehetetlenség. Tulajdonképpen olyan ez, mintha dagonyázna az ember. A legjobb meztelenül fogyasztani, aztán beállni a zuhany alá.

Baley tétován lenyalta kezéről a töltelékét, és arckifejezése magáért beszélt.

- Ugye ízlik? - kérdezte Gladia.

- Nagyon finom. - Baley most már jobban vigyázott, lassan evett, és aprókat harapott a pacsinkába. Nem volt túl édes, és mintha megpuhult, szétolvadt volna a szájában a tészta. Szinte nyelni sem kellett.

Baley három pacsinkát fogyasztott el, és csak a jó modor tartotta vissza attól, hogy repetát kérjen. Komótosan végignyalogatta az ujjait. Szalvétát nem használt, mert sajnálta volna élettelen tárgyra kenni a finom eledelt.

- Dugd be a kezedet a tisztítóba, Elijah - javasolta Gladia, és ő járt elől jó példával. Az, amit Baley olvasztott vajnak hitt, valójában kézmosó folyadék volt.

Baley is leöblítette, majd megtörölgette a kezét. Megszaglászta az ujjait, de semmilyen illatot nem érzett.

- Megzavart, ami az éjjel történt, Elijah? Mást nem érzel?

Mit mondhatnék erre? - kérdezte magától Baley.

Végül bólintott, és azt felelte:

- Attól tartok, Gladia, csakugyan össze vagyok zavarodva. Gondolkozz csak egy kicsit! Én földlakó vagyok, és ezt te is tudod, csak pillanatnyilag figyelmen kívül hagyod a tényt.

Tegnap este megsajnálta, mert szerencsétlenül jártam a viharban, úgy éreztél irántam, mintha a gyermeked lennék. Te is sérülékenyebb vagy most a szokásosnál, mivel nagy veszteség ért: talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy hozzám fordultál. De hamar túl leszel ezen - csodálom, hogy nem múlt el ez az érzésed már ma reggelre -, és eszedbe fog jutni, hogy földlakó vagyok. Szégyellni fogod magad a történetek miatt, úgy érzed majd, hogy lealacsonyodtál

hozzám, hogy bemocskolódtál. Gyűlölni fogsz engem azért, hogy ezt tettem veled, én pedig nem akarom, hogy meggyűlölj. Nem akarom, hogy meggyűlölj, Gladia. (Baley szörnyen boldogtalan volt, ami valószínűleg meg is látszott rajta.)

Ezt Gladia is észrevehette, mert vigasztalóan megpaskolgatta Baley kezét.

- Ne félj, Elijah, nem foglak meggyűlölni. Mi okom lenne rá? Nem tettél semmi olyat, amiért szemrehányással illethetnélek. Én voltam a cselekvő fél, és egész életemben áldani fogom magamat érte. Két évvel ezelőtt a te érintésed tett szabaddá, Elijah, és most éjszaka is ez történt. Két évvel ezelőtt tudnom kellett, hogy képes vagyok-e vágyakozni, az éjjel pedig meg kellett győződnöm arról, hogy Jander halála után visszatérhet-e még az a vágy. Elijah, maradj velem! Akkor...

Baley közbevágot:

- Hogyan tehetném, Gladia? Nekem vissza kell mennem a saját világomra. Kötelességeim vannak, amelyeket ott kell teljesítenem, céljaim, amelyeket ott kell elérnem, és téged nem vihetlek magammal. Te nem tudnád elviselni azt az életet. Meghálnál valamilyen földi betegségben, ha nem végezne veled előbb a tömegiszony és a bezártság. Ugye, megértesz?

- Tudom, milyen a Föld - mondta Gladia, és nagyot sóhajtott. - De azért nem kellene rögtön elmenned innen.

- Lehet, hogy még ma délelőtt kiutasít az elnök az Auroráról.

- Nem - jelentette ki Gladia energikusan. - Nem fogod hagyni magad. Ha pedig mégis elküldenének, elmehetünk egy másik Külső Világra. Egy tucat világ közül válogathatunk. Olyan sokat jelent számodra a Föld, hogy képtelen lennél átköltözni valamelyik űrlakó világra?

- Erre azt is válaszolhatnám, hogy egyik Külső Világot sem tudom állandó otthonomnak elképzelni, s ez igaz is. De van egy nyomósabb okom: még ha be is fogadnának valamelyik űrlakó világon, olyan sokat jelent számomra a Föld, hogy előbb vagy utóbb mindenképpen haza kellene térnem... még akkor is, ha ez azt jelentené, hogy el kell hagylak téged.

- És soha többet nem látogatnál meg az Aurorán?

- Csak akkor jönnék ide vissza, ha láthatnálak téged - mondta Baley vágyakozva. - Akkor újra és újra eljönnék hozzád, elhiheted. De mit ér a szó? Te is tudod, mennyire valószínűtlen, hogy újra meghívják ide. Márpedig anélkül nem jöhetek.

- Ezt nem akarom elhinni, Elijah - rebegte Gladia.

- Ne tedd magad boldogtalaná - mondta Baley. - Valami nagyszerű dolog történt most kettőnkkel, de sokszor lesznek még csodálatos élményeid, igaz, egyik sem lesz ugyanilyen.

Gondolj a jövőre!

Gladia hallgatott.

- Gladia, ugye senkinek sem kell megtudnia, mi történt közöttünk? - kérdezte Baley.

A nô ránézett, és fájdalmas arccal kérdezett vissza:

- Hát ennyire szégyelled?

- Természetesen nem szégyellem, de kellemetlen következményekkel járhat, ha kitudódik. A szájukra vennének az emberek. Abban az átkozott hipervíziós drámában eltorzították az igazságot kettőnkkel kapcsolatban, és ennek köszönhetően már most figyelnek ránk. A földlakó meg a solariai asszony. Ha a leghalványabb gyanúja is felmerül annak, hogy... szerelmesek vagyunk egymásba, a hipertérutazás sebességével jut el a hír a Földre.

Gladia - talán egy kicsit gôgösen - felvonta a szemöldökét.

- És a Földön azt fogják mondani, hogy lealacsonyítottad magadat, mert egy náladnál alacsonyabb rendű lényel létesítettél szexuális kapcsolatot?

- Dehogysis - felelte Baley nyugtalanul, mert tudta, hogy több milliárd földlakó éppen így gondolkodna. - Arra nem gondolsz, hogy a feleségem is megtudná? Házasember vagyok.

- Na és ha megtudja? Akkor mi van?

Baley mély lélegzetet vett.

- Te ezt nem érted. A földlakók észjárása más, mint az űrlakóké. A mi történelmünkben is voltak idôszakok, amikor egyes helyeken bizonyos társadalmi osztályokhoz tartozó emberek igen laza erkölcsi rendszerben éltek. De ma más idôk járnak. A földlakók összezsúfolódva tengetik az életüket, és ilyen körülmények között csak a puritán erkölcsök képesek összefogni a családokat.

- Vagyis minden embernek csak egy partnere van?

- Nem - felelte Baley. - Ôszintén meg kell mondanom, hogy nem így van. Viszont az emberek ügyelnek arra, hogy ne verjék nagydobra a kicsapongásaikat, így aztán mindenki...

- Mindenki úgy tesz, mintha nem tudna semmit?

- Valahogy úgy. Csakhogy a mi esetünkben...

- A mi esetünkben olyan széles nyilvánosság elé kerülne, hogy senki se tehetne úgy, mintha nem tudna róla... a feleséged pedig megharagudna rád, és elverne.

- Nem verne el, csak szégyellnie kellene magát, ami sokkal rosszabb. A magam és a fiam fejére is szégyent hoznék. Azt pedig megszenvedné a társadalmi helyzetem, és... Gladia, ha megértesz, ha nem, ígérd meg, hogy nem fogod aurorai módra fűnek-fának elhíresztelni a dolgot. - Baley tudta, hogy ezzel a kifakadással meglehetősen gyászos képet fest magáról.

- Nem akarlak megbántani, Elijah - mondta Gladia elgondolkozva. - Jó voltál hozzám, és én sem leszek rossz hozzád, de - reményvesztetten széttárta a karját - ostobaságok ezek a földi szokások.

- Kétségkívül így van. Nekem mégis földi módon kell élnem, miként te is úgy élsz, ahogyan a többi solariai.

- Igen. - Az emlékezéstől fátyolos lett Gladia tekintete. - Bocsáss meg, Elijah - mondta aztán.

- Őszintén és töredelmesen bocsánatot kérek tőled. Olyasmire vágyom, amit nem kaphatok meg, és a te rovásodra erőlködöm.

- Semmi baj.

- De igenis baj van, Elijah. Engedd meg, hogy elmagyarázzak neked valamit. Azt hiszem, nem értetted meg igazán, mi történt az éjszaka. A magyarázattól még jobban zavarba fogsz jönni.

Baley arra gondolt, mit érezne, mit csinálna Jessie, ha tanúja lenne ennek a párbeszédnek. Most az elnökkel való közeli találkozáson kellene az eszének járnia, ehelyett viszont a saját házasságának a problémáin elmélkedik. A Földet kellene féltenie, nem pedig a feleségét, és ő mégis Jessie-re gondol.

- Valószínűleg zavarba fogok jönni, de azért magyarázd meg!

Gladia felemelte a székét. Nem valamelyik robotot kérte meg erre, és Baley sem ajánlotta fel a segítségét: ő csak izgatottan várta a fejleményeket.

A nő közvetlenül Baley széke elé tette le az ülőalkalmatosságot. Leült, és egyenesen Baley szemébe nézett. Apró kezét a férfi markába helyezte, mire Baley gyöngéden megszorította az ujjait.

- Látod, nem félek már az érintéstől - mondta Gladia. - Túl vagyok már azon a ponton, amikor csak egy pillanatra tudtam megérinteni az arcodat.

- Lehet, hogy így van, Gladia, ez viszont már nem gyakorol rád olyan hatást, mint akkor régen az a rövid érintés.

A nő bólintott.

- Tényleg nem, de azért ez is jólesik. Egyébként szerintem jobb is így. Az, hogy egy pillanatnyi érintés hatására tótágast állt körülöttem a világ, azt mutatta, hogy nagyon hosszú időn át teljesen abnormálisan éltem. Most jobb. Elmagyarázhatom? Amit eddig mondtam, az csak bevezetés volt.

- Hallgatlak.

- Bárcsak ágyban feküdnénk, és sötét lenne a szobában! Akkor szabadabban tudnék beszélni.

- Széken ülünk, és világos van, Gladia, de azért hallgatlak.

- Igen. Szóval a Solarián szó sem volt szexről. Ezt te is tudod.

- Tudom.

- Valójában nem volt részem igazi szexuális élményben. Néhányszor, elég ritkán, eljött hozzám a férjem, de csak kötelességtudatból tette. Nem is mondom el, milyen volt vele, de hidd el nekem, így visszatekintve rosszabb volt, mint ha nem csináltunk volna semmit.

- Elhiszem.

- De azért tudtam, mi az a szex. Olvastam róla. Néha más nőkkel is beszélgettem a témáról, akik valamennyien azt állították, hogy az egész csak utálatos kötelesség, ami alól a Solarián nem lehet kibújni. Azok, akiknek nem lehet több gyerekük, örülnek, hogy soha többet nem kell törődniük a szexszel.

- És te hittél nekik?

- Persze. Más se hallottam, a külhoni írásokat pedig hamis torzításnak állították be. És én elhittem, hogy valóban azok. Amikor a férjem megtalálta a könyveimet, pornográfnek minősítette és megsemmisítette őket. Meg aztán, tudod, az emberekkel bármit el lehet hitetni. Szerintem a solariai asszonyok csakugyan hiszik azt, amit mondanak, és tényleg megvetik a szexuális érintkezést. Eléggé őszintének hatottak a szavaik, én pedig azt hittem, velem van valami nagy baj, hiszen különös kíváncsiság fúrja az oldalamat, és fura érzések gyötörnek.

- Akkoriban meg sem próbálkoztál azzal, hogy igénybe vedd a robotok segítségét?

- Eszembe se jutott. És más élettelen tárgyakkal se kísérleteztem. Néha hallottam, hogy egyesek ilyesmiről suttognak, de olyan - valós vagy színlelt - borzadálylallyal emlegették a témát, hogy még csak ábrándozni sem mertem a dologról. Persze azért voltak álmaim, és így visszatekintve meg kell állapítanom, hogy néhány kezdetleges orgazmust is megéltem, s olyankor mindig felriadtam álmomból. Persze sohasem értettem, mi történt velem, és beszélni se mertem az élményről. Igazság szerint szörnyen szégyelltem magamat emiatt. Ráadásul meg is ijedtem a gyönyörtől. Persze, miután átjöttem az Aurorára, minden megváltozott.

- Erről már beszéltél nekem. Az auroriaiak sem tudtak szexuális kielégülést nyújtani.

- Nem bizony. Erre azt hittem, mégiscsak a solariaiaknak van igazuk. Az ébren átélt szex egyáltalán nem hasonlított az álmaimra: csak akkor értettem meg a lényegét, amikor jött Jander. Kiderült, hogy az auroriaiak nem tudnak szeretkezni, csak bizonyos... koreográfia szerint bohóckodnak. A partnerek közeledésétől egészen az elválás pillanatáig minden mozzanatot a divat előírásai határoznak meg. Soha egy váratlan, spontán részlet. A Solarián viszont annyira kicsi szerep jut a szexnek, hogy ott nem ad és nem kap semmit az ember. Az Aurorán is ez a végeredmény, de itt a túlzott stilizáltságban kell keresni az okot. Érted, amit mondok?

- Nem biztos, hogy mindent értek, mivel soha nem szeretkeztem még aurorai nôvel, meg aztán én se vagyok aurorai. De nem szükséges részletekbe bocsátkoznod. Sejttem, mit akarsz mondani.

- Ugye szörnyen kínosnak érzed a témát?

- Azért végig tudlak hallgatni.

- Azután találkoztam Janderrel, és megtanultam, hogyan használjam. Ő más volt, mint az aurorai férfiak. Neki egyetlenegy cél lebegett a szeme előtt - nem is lehetett volna másképp -, az, hogy örömet szerezzen nekem. Ő adott nekem valamit, én elfogadtam, és életemben akkor először tudtam igazából élvezni a szexet. Ezt meg tudod érteni? El tudod képzelni, milyen érzés lehetett egyszeriben rádöbenni arra, hogy nem vagyok se ôrült, se torzszülött, se perverz, de még csak nem is tévedtem? Végre nônek éreztem magam, és találtam egy olyan szexpartnert, aki ki tudott elégíteni.

- Azt hiszem, el tudom képzelni, mit éreztél.

- Azután olyan hamar elveszítettem ôt, hogy azt hittem... azt hittem, mindennek vége. Úgy éreztem, az életembôl hátralévô évszázadokat rendes szexuális kapcsolat nélkül kell leélnem. Amikor még nem ismertem Jandert, rossz volt valódi szex nélkül élni. De mindennél rosszabb volt hirtelen elveszíteni a váratlanul megtalált boldogságot, és visszatérni a semmibe. Elviselhetetlen volt. Most már érted, miért volt olyan fontos számomra a múlt éjszaka?

- De miért éppen énvelem sikerült? Miért nem valaki mással?

- Ennek így kellett lennie, Elijah. Amikor rád találtunk Giskarddal, magatehetetlen voltál. Teljesen magatehetetlen. Nem vesztetted el az eszméletedet, mégsem voltál ura a testednek. Fel kellett téged emelnünk, hogy a kocsihoz vihessünk, és betehessünk az ülésre. Azután végignéztem, hogyan melegítenek fel, kezelnek, fürdetnek és törölnék meg, te pedig mindvégig tehetetlen maradtál. A robotok csodálatosan hatékonyan végezték a munkájukat. Minden erejükkel azon voltak, hogy a gondodat viseljék, és megôrizzenek a bajtól, de nekik nincsenek érzelmeik. Nekem viszont vannak.

Baley lehorgasztotta a fejét, és összecsikordultak a fogai arra a gondolatra, hogy mindenki magatehetetlennek látta. Akkor élvezte a luxus bánásmódot, most viszont csak arra tudott gondolni, mennyire szálnalmas látványt nyújthatott.

- Én akartam megtenni veled ugyanazt - folytatta Gladia. - Haragudtam a robotokra, amiért fenntartják maguknak a jogot arra, hogy kedvesek legyenek hozzád... és hogy adjanak neked. Miközben azt képzeltem, hogy én ápollak, egyre jobban felizgultam. Jander halála óta nem tapasztaltam magamon ilyesmit. Aztán eszembe jutott, hogy eddig mindig csak olyankor sikerült eljutnom a csúcsra, amikor kaptam valamit. Jander megadott nekem mindent, amire

vágytam, de ő sohase kapott tőlem semmit. Képtelen volt erre, mert csak abban lelte örömét, hogy örömet szerez nekem. Soha eszembe se jutott, hogy megpróbáljak adni, mert robotok között nőtem fel, a robotok pedig nem értékelik, amit kapnak.

Ahogy néztelek, rájöttem, hogy csak félig tapasztaltam meg a szexuális érintkezés örömét, és szörnyen vágytam arra, hogy megismerjem a dolog másik részét is. Aztán később, a vacsoránál, amikor a meleg levedet kanalaztad, gyógyultnak, erősnek láttalak, eléggé erősnek ahhoz, hogy megvigasztalj. Mivel így éreztem irántad, nem taszított többé az, hogy földlakó vagy. Nem féltem már az öleléseidtől, sőt kifejezetten vágytam rá. De még a karjaidban is hiányérzetem volt, amiért megint csak kapok, és nem adok cserébe semmit. Te akkor szóltál, hogy le kell ülnöd, és hidd el, Elijah, csodálatosabb dolgot nem is mondhattál volna abban a pillanatban.

Baley érezte, hogy elvörösödik.

- Pedig akkor nagyon szégyelltem magam azért, mert be kell vallanom a gyengeségemet.

- Én viszont pontosan azt akartam. Majd megőrültem a vágytól. Ágyba fektettelek, bebújtam melléd, és életemben először végre én is adtam valamit. Nem kaptam érte semmit. És most már el tudom felejteni Jandert, egyébként is tudtam, hogy nem az igazi. Biztos, hogy lehet egyszerre adni és kapni. Elijah, kérlek, maradj velem!

Baley megrázta a fejét.

- Gladia, az se változtatna a tényeken, ha ketté tudnám tépni a szívemet. Nem maradhatok itt, az Aurorán. Vissza kell mennem a Földre. Oda pedig nem jöhetsz velem.

- De mi van akkor, ha mégis veled tudok menni?

- Miért beszélsz ilyen ostobaságot? Még ha el is jössz velem, én hamar megöregszen, és nem sokáig tudod a hasznomat venni. Húsz, legfeljebb harminc év múlva öregember leszek, de lehet, hogy meg is halok addigra, te pedig még évszázadokig ugyanilyen maradsz.

- Éppen ellenkezőleg, Elijah. A Földön megbetegszem a vírusaitoktól, és én is ugyanolyan gyorsan megöregszen, mint te.

- Nem sokáig vágnál erre. Egyébként az öregség nem valami vírushatás. Egyszerűen csak hamar megbetegszik és meghal az ember. Te találhatsz még magadnak egy másik férfit.

- Egy aurorait? - kérdezte Gladia megvetően.

- Kitaníthatnád. Most már tudod, hogyan kell adni és kapni: mind a kettőre megtaníthatod.

- Azt hiszed, meg tudnák tanulni?

- Egyik-másik biztosan. Rengeteg idő áll a rendelkezésedre ahhoz, hogy megtaláld a megfelelő férfit. Például... (Nem, nem lenne bölcs dolog megemlíteni most Gremionis nevét,

gondolta Baley. De talán ha a pasas újra felkeresi Gladiát, és kevésbé udvariasan, de valamivel határozottabban próbálkozik...)

Gladián látszott, hogy erősen gondolkodik.

- Azt mondd, lehetséges? - kérdezte, azután könnyes, szürkés-kék szemekkel ránézett

Baleyre. - Ó, Elijah, emlékszel te egyáltalán a múlt éjszakára?

- Be kell vallanom, néhány dolog csak nagyon ködösen van előttem - felelte Baley.

- Ha emlékeznél rá, nem akarnál elhagyni.

- Most sem akarlak elhagyni, Gladia. De kénytelen vagyok megtenni.

- Utána aztán annyira nyugodt és boldog voltál, olyan kipihent - folytatta Gladia. - A válladra hajtottam a fejem, és éreztem a szívverésedet. Először még gyorsan kalapált a szíved, aztán egyre lassabban, és csak akkor gyorsult fel megint, amikor hirtelen felültél az ágyban. Arra emlékszel?

Baley meghökkent. Egy kicsit távolabb hajolt a nőtől, és zaklatottan a szemébe nézett.

- Nem. Nem emlékszem. Miért? Mit csináltam?

- Mondtam már. Hirtelen felültél.

- És aztán? - Baleynek most is olyan gyorsan vert a szíve, mint az éjszakai torna után. Eddig háromszor érezte úgy, hogy megtapasztalja az igazságot, de az első két alkalommal teljesen egyedül volt. A múlt éjszaka viszont, amikor harmadszor is megtörtént a dolog, Gladia is ott volt vele. Az első tanú.

- Annyi volt az egész. Megkérdeztem tőled, mi történt, de nem törődött velem. Csak azt hajtogattad: "Megvan. Megvan." Nem beszéltél világosan, és zavaros volt a tekinteted. Meg is ijedtem egy kicsit.

- Nem mondtam semmi mást? Szent Jozafát, Gladia! Nem szóltam semmi többet?

Gladia a homlokát ráncolta.

- Nem emlékszem. Utána visszafeküdtél, és én azt mondtam neked: "Ne félj, Elijah, ne félj! Most már biztonságban vagy." Megsimogattalak, mire te újra lefeküdtél és elaludtál. Még horkoltál is. Sohase hallottam még horkolást, de a leírások alapján úgy hiszem, az lehetett az a hang. - Gladia láthatóan élvezte a témát.

- Ide hallgass, Gladia! Próbáld visszaemlékezni, mit mondtam pontosan! Nem árultam el, mi van meg?

Gladia megint erősen gondolkodott.

- Nem. Nem emlékszem... Várj csak, mintha mondtál volna valamit, nagyon halkán. Azt mondtad: "Ő ért oda elsőnek."

- Tehát azt mondtam, hogy "ő ért oda elsőnek"?

- Igen. Biztosra vettem, hogy arra gondolsz, Giskard előbb ért oda hozzád, mint a többi robot. Tegnap este a viharban attól rettegtél, hogy elrabolnak, és megpróbáltál úrrá lenni a félelmeden. Ezt élted át újra az éjszaka. Igen! Ezért simogattalak meg, és ezért nyugtatgattalak azzal: "Ne félj, Elijah, most már biztonságban vagy". Végül aztán le is csillapodtál.

- "Ő ért oda elsônek. Ő ért oda elsônek." Most már nem fogom elfelejteni. Gladia, köszönöm neked az elmúlt éjszakát. És köszönöm, hogy ezt is elmondtad.

- Vajon miért tartottad az éjjel annyira fontosnak, hogy Giskard talált rád elsôként? Hiszen ezt azelőtt is tudtad.

- Valami másért lehet ez fontos, Gladia. Biztos, hogy van itt valami, ami nem tudatosult bennem, és csak olyankor jön elő, mielőtt teljesen kikapcsolna az agyam.

- Akkor mit jelentett ez az egész?

- Nem tudom, de ha tényleg ezt mondtam, akkor biztosan jelentett valamit. Körülbelül egy órám van, hogy rájöjjek. - Baley felállt. - Most mennem kell.

Elindult az ajtó felé, de Gladia utánaszaladt és átölelte.

- Várj még, Elijah!

Baley tétovázott, azután lehajolt, és megcsókolta az asszonyt. Sokáig álltak így összeölelkezve.

- Találkozunk még, Elijah?

- Nem ígérhetek semmit - felelte Baley szomorúan. - De remélem, igen.

Kiment, és megkereste Daneelt meg Giskardot, hogy megtehesse a szükséges előkészületeket a nagy találkozásra.

73.

Baley hangulata semmit sem javult, miközben átsétált a réten Fastolfe birtokára. Pedig hosszú volt az út.

A robotok két oldalról fogták közre. Daneelen látszott, hogy lazít, Giskard viszont képtelen volt ilyesmire: programja arra kényszerítette, hogy szünet nélkül éberem figyelje a környéket.

- Daneel, hogy hívják a törvényhozás elnökét? - kérdezte Baley.

- Nem tudom, Elijah kollégám. A jelenlétemben mindig csak elnöknek emlegették. Elnök úrnak szokták szólítani.

- Rutilan Horder a neve, uram - szólt Giskard -, de hivatalosan sohasem említik így. Csak a címét használják, hogy ezzel is jelezzék a kormányzati hatalom folytonosságát. A cím viselői emberi lények, így csak meghatározott ideig szolgálhatnak, de maga az elnöki pozíció sohasem szűnik meg létezni.

- És mennyi idős ez a mostani elnök?

- Elégé idős, uram. Háromszázharmincegy éves - felelte Giskard, akire jellemző volt, hogy mindig friss statisztikai adatokkal tudott szolgálni.

- Jó egészségnek örvend?

- Nem értesültem az ellenkezőjéről, uram.

- Van valami jellegzetes tulajdonsága, amire fel kellene készülnöm?

Ezzel a kérdéssel Baley már jobban feladta a leckét Giskardnak. A robot csak rövid hallgatás után felelt:

- Erre nehezen tudok válaszolni, uram. Az elnök a második szolgálati periódusát tölti. Azt tartják róla, hatékonyan végzi a feladatait, sokat és eredményesen dolgozik.

- De ingerlékeny? Vagy türelmes? Hatalmaskodó? Megértő?

- Ezt csak ön tudja majd megítélni, uram.

- Az elnök sohasem részrehajló, Elijah kollégám. Egy elnök hivatalból nem is lehet más, mint elfogulatlan és igazságos.

- Ebben én is biztos vagyok - morogta Baley -, csakhogy most nem általában egy elnökről, vagyis nem egy hivatali tisztségről van szó, hanem egy bizonyos személyről.

Aztán Baley megcsóválta a fejét. Nem kétséges, hogy az ő agya csak a kézzelfogható dolgokat kedveli, hiszen háromszor is eszébe jutott valami, és háromszor is elfelejtette. Most már azt is tudja, mit mondott a megvilágosodás pillanatában, de hiába.

"Ő ért oda elsônek."

De kicsoda? És mikor?

Ezekre a kérdésekre nem tudott választ adni.

74.

Fastolfé az ajtóban várta Baleyt. A mögötte álló robot - robotokra egyáltalán nem jellemző módon - nyugtalannak látszott, mintha zavarná, hogy nem órá várnak a látogató üdvözlésével kapcsolatos teendők.

(Persze mindenki óhatatlanul emberi indítékokat és reakciókat tulajdonít egy robotnak. Valószínűbb, hogy a roboton nem a nyugtalanság látszik - hiszen nem is lehetnek érzelmei -, hanem csak az, hogy agyának pozitronpotenciálja enyhén oszcillál, mivel csak akkor tudná megfelelően teljesíteni feladatát - a látogatók üdvözlését és megvizsgálását -, ha félretolná az útból Fastolfe-ot, ám ez nyomósabb ok hiányában ugyancsak tilos a számára. Ezért aztán patthelyzetbe került: hol az egyik, hol a másik lehetőséget találja elfogadhatóbbnak - közben szinte el sem mozdul a helyéről -, és ettől látszik nyugtalannak.)

Baley egy darabig szórakozottan elnézegette a robotot, aztán Fastolfe-hoz fordult, de később is csak nagy nehezen sikerült megállnia, hogy vissza ne tévedjen tekintete a háziszolgára. (Állandóan a robotokon jár az esze, csak tudná, miért!)

- Örülök, hogy újra látom, dr. Fastolfe - mondta a nyomozó, és kezét nyújtott. A Gladiával való találkozás egészen elfeledtette vele, hogy az űrlakók kerülnek a fizikai érintkezést a földlakókkal.

Fastolfe rövid habozás után elfogadta a feléje nyújtott kezét - úgy látszik, jó modora legyőzte a belénevelt óvatosságot -, gyengéden megszorította, azután gyorsan elengedte.

- Én még önnél is jobban örülök a viszontlátásnak, Mr. Baley - lelkesedett. - Nagyon megijedtem, amikor meghallottam, mi történt magával tegnap este. Nem volt olyan komoly az a vihar, de ön, aki földlakó, nyilván elsőpró erejűnek találta.

- Ezek szerint mindenről tud?

- Daneel és Giskard részletesen beszámolt az eseményekről. Jobban örültem volna, ha rögtön idejönnek, és önt is magukkal hozzák, de arra alapozták a döntésüket, hogy Gladia háza közelebb volt, mint az enyém. Ráadásul ön igen nyomatékosan megparancsolta nekik, hogy Daneel biztonságát helyezték az ön biztonsága elé. Nem értették esetleg félre az utasítását?

- Nem. Én mondtam nekik, hogy hagyjanak ott.

- Ön szerint ez bölcs dolog volt? - kérdezte Fastolfe, aki közben a nappaliba vezette és hellyel kínálta vendégét.

Baley leült egy székre.

- Ez látszott a legjobb megoldásnak. Üldöztek minket.

- Ezt Giskard is mondta. Sőt azt is jelentette, hogy...

- Kérem, dr. Fastolfe... - szólt közbe Baley. - Nagyon kevés az idő, és rengeteg kérdést kell még feltennem önnek.

- Parancsoljon velem! - mondta Fastolfe azonnal, a rá jellemző szolgálatkész udvariassággal.

- Azt hallottam, hogy az ön számára minden egyébnél fontosabbak az agy működését célzó kutatásai, és hogy ön...

- Hadd fejezzem be a mondatát, Mr. Baley! Azt hallotta, hogy könyörtelen és gonosz vagyok, nem állíthat meg semmi, mindent és mindenkit elsöprök az utamból, nem riadok vissza az erkölcstelenségtől sem, gonosz vagyok, és minden tettemre a munkám fontosságát hozom fel mentségül.

- Valóban ezt akartam mondani.

- Ki mondta ezt magának, Mr. Baley? - kérdezte Fastolfe.

- Számít az valamit?

- Talán nem. Egyébként nem is nehéz kitalálni. Csak Vasilia lányomtól hallhatta. Ebben biztos vagyok.

- Meglehet. Én most arra vagyok kíváncsi, mi ebből az igazság.

- Azt várja, hogy őszintén nyilatkozzak saját magamról? - kérdezte Fastolfe szomorkás mosollyal az arcán. - Nézze, van némi igazság az ellenem felhozott vádakban. Számomra tényleg a munkám a legfontosabb, és bármit fel tudnék áldozni érte. Tényleg nem zavartatnám magam, ha a tetteimet gonoszságnak vagy erkölcstelenségnek minősítenék. Csakhogy én nem vagyok gonosz. Nem visz rá a lélek. És ami a lényeg: ha azzal vádolnak, hogy megöltem Jandert, mert azt reméltem, hogy a halála segítségemre lesz az emberi agy tanulmányozásában, akkor tagadok. A vád hamis. Nem én öltem meg Jandert.

- Ön azt javasolta - mondta Baley -, hogy vessem alá magamat a pszichoszondának, mert az segíthet felszínre hozni az agyamban elrejtett információt. Nem jutott eszébe az, hogy egy önön elvégzett elmeszondázás bizonyíthatná az ártatlanságát?

Fastolfe elgondolkozva bólintott.

- Gondolom, Vasilia azt sugallta magának, hogy azért nem merem alávetni magamat a szondázásnak, mert bűnös vagyok. Pedig nem így van. Az elmeszonda veszélyes, és én - önhöz hasonlóan - nem szívesen vállalnám a kockázatot. Ennek ellenére már rég megtettem volna, ha nem ez lenne az ellenségeim leghőbb vágya. Ők vitatnak minden egyes mellettem szóló bizonyítékot, a pszichoszonda viszont nem elég alapos ahhoz, hogy az eredményei alapján vitán felül megállapítható legyen valakinek az ártatlansága. Az ellenségeim mást akarnak elérni vele: így akarják kiszedni belőlem az ember formájú robotok megépítésének az elméletét. Valójában ez a céljuk, és én nem vagyok hajlandó segédkezet nyújtani nekik ehhez az aljassághoz.

- Értem - mondta Baley. - Köszönöm, dr. Fastolfe.

- Nagyon szívesen. Most pedig, engedelmével, folytatom azt, amibe belekezdtem. Tehát Giskard jelentette, hogy önt, miután magára maradt a légpárnás autóban, megszólították

valamiféle különös robotok. Ön legalábbis különös robotokról beszélt, még hozzá meglehetősen összefüggéstelenül, amikor öntudatlanul megtalálták a viharban.

- Csakugyan megszólítottak azok a különös robotok. Sikerült ugyan elküldenem őket, de jobbnak láttam otthagyni az autót, semmint hogy bevárjam a visszatérésüket. Lehet, hogy nem gondolkoztam logikusan, amikor így döntöttem. Giskard ezt vetette a szememre.

Fastolfe elmosolyodott.

- Giskard túl egyszerűnek látja a világot. Mit gondol, kinek a robotjai lehettek azok?

Baley nyugtalanul fészkelődött, mintha képtelen lenne kényelmesen elhelyezkedni a széken.

- Megérkezett már az elnök? - kérdezte.

- Még nem, de pillanatokon belül itt lesz. És Amadiro is, az Intézet vezetője. A robotoktól tudom, hogy vele már tegnap találkozott. Nem biztos, hogy bölcsen tette. Felbosszantotta Amadirót.

- Találkoznom kellett vele, dr. Fastolfe, egyébként pedig nem látszott rajta, hogy bosszús lenne.

- Amadirónál sose lehet tudni. Szerinte ön megrágalmazta és túrhetetlenül a sárba taposta a szakmai jó hírét, ezért ő nyomást gyakorolt az elnökre.

- Milyen értelemben? - kérdezte Baley.

- Az elnöknek kötelessége találkozót szervezni a szemben álló felek között, és mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy kompromisszumos megoldás szülessék. Ha Amadiro találkozni akar velem, az elnök hivatalból nem állhat ennek az útjába, és semmiképp sem tilthatja meg az összejövetelt. Neki is jelen kell lennie, és ha Amadirónak sikerül elegendő bizonyítékot találnia ön ellen, márpedig egy földlakó ellen nem nehéz bizonyítékokat találni, a vizsgálatnak vége.

- Talán rosszul tette, dr. Fastolfe, amikor éppen egy földlakó segítségét kérte. Mi túlságosan is sebezhetőek vagyunk.

- Lehet, hogy igaza van, Mr. Baley, de nem tudtam mást kitalálni. Sőt ma sem tudok jobb megoldást, ezért csak abban bízhatok, hogy ön meggyôzi az elnököt az igazunkról.

- Tehát enyém a felelôsség? - kérdezte Baley komoran.

Fastolfe most is udvariasan válaszolt:

- Csakis az öné.

- Csak mi négyen leszünk jelen?

- Inkább mi hárman - pontosította Fastolfe. - Az elnök, Amadiro és én, vagyis a két szemben álló fél, valamint a kompromisszum érdekében munkálkodó harmadik oldal. Ön, Mr. Baley,

csak megtúrt személy lesz a teremben. Az elnök bármikor kiküldheti. Remélem, ön nem ad majd erre alkalmat.

- Igyekezni fogok, dr. Fastolfe.

- Ne haragudjon a faragatlanságomért, Mr. Baley, de figyelmeztetnem kell: ne nyújtson neki kezet.

Baley érezte, hogy korábbi hibája miatt érzett szégyenében előnti a forróság.

- Nem fogok kezet nyújtani - fogadkozott.

- És legyen nagyon udvarias! Ne vádoljon meg dühében senkit! Ne hangoztasson megalapozatlan állításokat...

- Vagyis ne rohanjak le senkit abban a reményben, hogy az illető, példának okáért Amadiro, elszólja magát.

- Ne tegyen ilyet! Az rágalmozás lenne, és csak a kívánt hatás fordítottját érné el vele. Ezért inkább legyen udvarias! Ha az udvariasság álarca mögé bújva támad, nem fogunk önnel veszekedni. És próbáljon meg csak akkor beszélni, amikor megszólítják!

- Hogyan lehetséges az, dr. Fastolfe, hogy most így ontja a jó tanácsokat, eddig viszont egyszer sem figyelmeztetett a mások megrágalmazásával járó veszélyekre? - kérdezte Baley.

- Valóban hibáztam - ismerte be dr. Fastolfe. - Számomra annyira alapvetőek ezek a dolgok, hogy fel se ötlött bennem, hogy el kellene őket magyaráznom.

- Mindjárt gondoltam - dűnnyögte Baley.

Fastolfe hirtelen felkapta a fejét.

- Úgy hallom, érkezett egy légpárnás autó. Sőt! A személyzet a bejáratnál gyülekezik. Azt hiszem, megjött az elnök és Amadiro.

- Együtt? - kérdezte Baley.

- Kétségkívül együtt érkeztek. Tudja, Amadiro az én házamat javasolta a találkozó helyszínéül, és ezzel megadta nekem a hazai pálya előnyét. Ennek fejében viszont az ő joga felajánlani, látszólag merő udvariasságból, hogy elmegy az elnökért, és ideszállítja őt. Végül is mindketten egy helyre jönnek. Így néhány percig négy szemközt beszélhet az elnökkel, és addig is győzködheti az igazáról.

- Nem valami igazságos játékszabály - mondta Baley. - Nem tehetett volna ellene valamit?

- Nem állt szándékomban. Amadiro is kockáztat. Könnyen mondhat valami olyasmit, amivel felbosszantja az elnököt.

- Ilyen ingerlékeny ember az elnök?

- Nem. Semmivel sem ingerlékenyebb, mint bármelyik elődje volt a szolgálati ideje ötödik évtizedében. De elkerülhetetlenül idegesíti őt az, hogy állandóan kínosan ügyelnie kell a

protokoll szabályaira, sohasem szabad elköteleznie magát valamelyik vitázó fél mellett, ugyanakkor végül az ő személyes döntésén múlik minden. Amadiro pedig nem viselkedik mindig bölcsen. A joviális mosolyát, a ragyogó fehér fogsorát meg az erőltetett jópofáskodását roppant idegesítőnek találhatja az, aki valamiért éppen nincs a legjobb hangulatban... De most már ki kell mennem a fogadásukra. Remélem, megnyerőbben tudok majd viselkedni, mint Amadiro. Kérem, maradjon itt, és ne is keljen fel abból a székből! Baley várakozott - nem tehetett mást. Ki tudja, miért, az jutott az eszébe, hogy csaknem ötven földi órát töltött már el az Aurorán.

Megint az elnök

75.

Az elnök alacsony, meglepően alacsony férfi volt. Amadiro csaknem harminc centiméterrel magasodott föléje.

Az elnöknek főleg a lába volt aránytalanul rövid, így amikor mindannyian leültek, nem lehetett észrevenni, hogy kisebb termetű a többiekénél, sőt vaskos felsőtestével, domború mellkasával és széles vállával ő tűnt a legerősebbnek.

Nagy volt a feje is, és arcára mély barázdákat vésett az öregség. Nem egy nevetős ember ráncái voltak ezek: mintha a hatalom gyakorlásának évtizedei hagyták volna ott keserves lenyomatukat az arcán és a homlokán. Fejbőrét hófehér, ritkás haj fedte, a forgója helyén viszont tar folt éktelenkedett.

Illett hozzá az a mély tónusú, határozott hang, amelyen megszólalt. Az öregség talán egy kicsit érdesebbé tette a hangját, de egy elnök esetében ez sokkal inkább jelent előnyt, mint hátrányt, gondolta Baley.

Fastolfe szertartásosan üdvözölte vendégét. Mindkét részről üres udvariassági formulák hangzottak el, a házigazda étellel és itallal kínálta az elnököt. Eközben egyetlen szót sem ejtettek a kívülállóról, tudomást sem vettek a jelenlétéről.

A bevezető tiszteletkörök megtétele után mindannyian helyet foglaltak, és csak ekkor mutatták be Baleyt (aki valamivel távolabb üldögélt a három tárgyalópartnertől).

- Elnök úr... - üdvözölte a földlakó az előkelő vendéget, anélkül hogy kezet nyújtott volna neki. Azután a másik jövevény felé fordult, és hanyagul meghajtotta a fejét. - Természetesen dr. Amadiroval már találkoztam.

Amadiro nem reagált a kihívó hangra, ugyanolyan udvariasan mosolygott tovább.

Az elnök sem válaszolt Baleynek. Kezét a térdén nyugtatta, és megadta a jelt:

- Lássunk hozzá, és próbáljunk meg minél gyorsabban, minél hatékonyabban határozni! Hadd szögezzem le mindjárt az elején, hogy nem óhajtok foglalkozni a földlakó másokat sértő vagy annak vélt viselkedésével. Inkább szeretnék mindjárt a tárgyra térni. A tárgy pedig nem az a robotügy, amelynek annyira felnagyítják a jelentőségét. A robot működésének a felfüggesztése a polgári bíróság hatáskörébe tartozik, a bíróság legfeljebb megállapíthatja a birtokháborítás tényét, és anyagi kártérítésre kötelezheti a vétkest. Ha netán bebizonyosodna, hogy dr. Fastolfe tette működésképtelenné Jander Panell robotot, figyelembe kell venni, hogy az illető robot megtervezésében és megépítésében dr. Fastolfe is szerepet vállalt, és a tett elkövetésének idején az áldozat az ő tulajdonát képezte. Nem valószínű, hogy megbüntetnék, mivel a saját tulajdonával mindenki azt tesz, amit akar.

Valójában a galaxis felfedezéséről és benépesítéséről van szó: az a kérdés, hogy ezt mi, auroraiak egyedül vagy más űrlakó világokkal együtt hajtjuk-e végre. A harmadik lehetőség az, hogy a Föld javára lemondunk a további felfedezések jogáról.

Ha ebben az ügyben megegyezésre tudunk jutni, akkor a robot ügyét átadhatjuk a polgári bíróságnak, és valószínűleg rátérhetünk a földlakó viselkedésének a kérdésére, őt pedig egyszerűen kitoloncoltatjuk.

Ezért először is megkérdezem, hogy a közös vélemény kialakítása végett dr. Amadiro hajlandó-e elfogadni dr. Fastolfe álláspontját, avagy ugyanezen cél érdekében dr. Fastolfe hajlandó-e elfogadni dr. Amadiro álláspontját.

Az elnök elhallgatott, és várta a választ.

- Sajnálom, elnök úr - mondta Amadiro -, de kénytelen vagyok fenntartani azt az álláspontomat, mely szerint a földlakóknak a saját bolygójukon kellene maradniuk, és a galaxis gyarmatosításában csak auroraiak vehetnek részt. Annyiban azonban hajlok a kompromisszumra, hogy más Külső Világokat is bevonhatunk ebbe, amennyiben így elébe mehetünk a fölösleges ellenségeskedéseknek.

- Értem - mondta az elnök. - És ön, dr. Fastolfe, dr. Amadiro nyilatkozatát figyelembe véve hajlandó megváltoztatni az álláspontját?

- Elnök úr, a dr. Amadiro által ajánlott kompromisszumos megoldás nem érinti a lényegét - felelte Fastolfe. - Én egy jelentősebb kompromisszumra is hajlandó lennék. Miért ne

terjesszük ki a felfedezések jogát mind az űrlakókra, mind pedig a földlakókra? Elég nagy a galaxis, mindannyiunknak jutna benne hely. Én elfogadnék egy ilyen döntést.

- Azt elhiszem - mondta gyorsan Amadiro -, hiszen ez nem is kompromisszum. A Földnek nyolcmilliárdnál is több lakosa van, ez pedig több mint másfélszer annyira, mint az összes Külső Világ lakossága együttvéve. A földlakók rövid életűek, és hozzászoktak ahhoz, hogy gyorsan pótolják a veszteségeiket. Nem tartják olyan sokra az emberi életet, mint mi. Ha lehetőséget kapnának rá, előzönlének az új világokat. Gomba módra szaporodnak. Mire mi nekikezdenénk a gyarmatosításnak, már rég ők uralnák az egész galaxist. Ha számarányukat figyelembe véve egyenlő esélyt kínálunk a földieknek, akkor egyszerűen nekik ajándékozzuk a galaxist, ez esetben pedig nem beszélhetünk egyenlőségről. A földlakóknak a Földön kell maradniuk.

- És mit szól ehhez maga, dr. Fastolfe?

Fastolfe felsóhajtott.

- Biztos vagyok benne, hogy lejegyezték már a véleményemet. Felesleges lenne ismétlésekbe bocsátkoznom. Dr. Amadiro ember formájú robotokkal akarja megépíttetni az Aurora emberi lényeinek szánt új világokat. Kulcsra kész átadást tervez, holott még humanoid robotjai sincsenek. Képtelen ilyen robotokat készíteni, de még ha sikerülne is neki a lehetetlen, a tervét akkor sem tudná végrehajtani. Kompromisszum csak úgy lehetséges, ha dr. Amadiro beleegyezik abba, hogy a földlakók legalább részt vállalhassanak az új világok gyarmatosításából.

- Akkor nem lehetséges a kompromisszum - jelentette ki Amadiro.

Az elnök elégedetlennek látszott.

- Attól tartok, kettejük közül az egyik kénytelen lesz beadni a derekát. Nem akarom, hogy egy ilyen horderejű kérdés nyomán támadt érzelmi viharok kettészakítsák az Aurorát.

Üres tekintettel Amadiróra nézett. Gondosan ügyelt arra, hogy a pillantása se rokonszenvről, se ellenszenvről ne árulkodjon.

- Ugyebár maga a Fastolfe nézetei ellen vívott ideológiai harcban akarja felhasználni Jander robot működésképtelenségének a tényét?

- Igen - ismerte be Amadiro.

- Akkor pusztán érzelmi alapon érvel. Maga azt akarja mondani, hogy Fastolfe a győzelem érdekében a valóságosnál kevésbé hasznosnak próbálja feltüntetni az ember formájú robotokat.

- Pontosan ezt teszi...

- Ez rágalom! - szólt közbe Fastolfe halkán.

- Akkor lenne rágalom, ha nem tudnám bizonyítani, de nekem van bizonyítékom - folytatta Amadiro. - Lehet, hogy érzelmi alapon érvelek, de meglesz ennek az eredménye. Ugye érti, mire célzok, elnök úr? Biztos, hogy győzni fognak a nézeteim, de ha vádaskodásra kerül a sor, csúnya dolgok várhatók. Ezért azt javaslom önnek, beszélje rá dr. Fastolfe-ot arra, hogy nyugodjon bele az elkerülhetetlen vereségbe, és kíméljük meg az Aurorát attól a szomorú színjátéktól, amelynek következtében gyengülne a pozíciónk az úrlakó világok között, és megrendülne a saját magunkba vetett hitünk.

- Mivel tudja bizonyítani, hogy dr. Fastolfe tette működésképtelenné a robotot?

- Ő maga is beismeri, hogy rajta kívül egyetlen emberi lény sem lett volna képes erre.

- Tudom - mondta az elnök -, csak a maga szájából is hallani akartam ezt az érvet, mégpedig úgy, hogy nem a választóinak, nem is a sajtónak, hanem közvetlenül nekem címzi a kijelentést. Most megtette.

Fastolfe-hoz fordult.

- Mit szól ehhez, dr. Fastolfe? Csakugyan ön az egyetlen olyan emberi lény, aki tönkretette a robotot?

- Tudtommal valóban csak én lehettem volna képes ilyesmire anélkül, hogy fizikai nyoma maradjon a beavatkozásnak. Nem hiszem, hogy dr. Amadirónak meglesse a szükséges robotikai szaktudása. Nem győzök csodálkozni azon, mennyire buzgón hangoztatja a nyilvánosság előtt a saját és a munkatársai hozzá nem értését, mióta létrehozta a Robotikai Intézetet. - Fastolfe rámosolygott Amadiróra, és mosolya némi rosszindulatról tanúskodott. Az elnök felsóhajtott.

- Dr. Fastolfe, ne alkalmazzon most ügyes retorikai fogásokat! Hagyjon fel a gúnyolódással, és tartózkodjon az efféle jól irányzott döfésektől! Mivel tud védekezni?

- Csak azzal, hogy megismétlem: én nem ártottam Jandernek. Nem is állítom, hogy szándékosan ártott neki valaki. A véletlen műve volt az egész. A pozitrontekervényekben bekövetkezett kivédhetetlen, véletlen baleset. Nagy ritkán előfordulhat ilyesmi. Jó lenne, ha dr. Amadiro is elfogadná, hogy véletlen volt: bizonyíték hiányában senki ellen sem lehet vádat emelni. Tegye meg, és akkor csak a gyarmatosítással kapcsolatos javaslatainkról kell beszélünk.

- Nem - mondta Amadiro. - A véletlen hiba bekövetkeztének lehetősége túlságosan kicsi ahhoz, hogy számolnunk kellene vele. Sokkal valószínűbb az, hogy dr. Fastolfe a tettes, ezért felelőtlenség lenne figyelmen kívül hagyni ezt a lehetőséget. Nem adom fel a harcot, és meg is fogom nyerni. Elnök úr, ön is tudja, hogy győzni fogok. Szerintem az lenne az egyetlen

ésszerű megoldás, ha a világ egységének érdekében kényszerítenénk dr. Fastolfe-ot arra, hogy ismerje el a vereségét.

- Ezzel el is jutottunk ahhoz a vizsgálathoz, amelynek az elvégzésére Mr. Baleyt kértem fel - vetette közbe gyorsan Fastolfe.

Amadiro ugyanilyen gyorsan reagált:

- Már a kezdet kezdetén elleneztem ezt a lépést. Lehet, hogy ez a földlakó jó nyomozó, de nem ismerős az Aurorán, és semmilyen eredményt nem tud felmutatni. Csak rágalmaz minket, és nevetségessé teszi, rossz fényben tünteti fel az Aurorát az űrlakó világok előtt. Már eddig is elég rosszallóan tudósított az ügyről fél tucat Külső Világ tekintélyes hipervíziós hírműsora. A felvételeket megküldtem az ön hivatalába.

- Fel is hívták rájuk a figyelmemet - mondta az elnök.

- És itt, az Aurorán is elindult már a sustorgás - folytatta Amadiro. - Önzés lenne részemről, ha megengedném a nyomozás folytatását. Fastolfe egyre inkább elveszíti a lakosság bizalmát, és mind több választói szavazatot veszít. Minél tovább tart a vizsgálat, annál biztosabb lehetek a győzelmemben, de ez a folyamat árt az Aurorának, és én ilyen áron nem óhajtok újabb és újabb bizonyosságot szerezni. Nagy tisztelettel azt javasolnám, elnök úr, hogy vessen véget a vizsgálatnak, és beszélje rá dr. Fastolfe-ot arra, hogy amíg lehet, lépjen vissza méltósággal, mielőtt még sokkal nagyobb árat kellene fizetnie.

- Egyetérték magával annyiban, hogy talán, hangsúlyozom: talán nem volt bölcs dolog engedélyezni dr. Fastolfe számára a nyomozás megindítását - mondta az elnök. - Bevallom, magam is kísértést érzek arra, hogy véget vessek a vizsgálatnak. Mégis: a földlakó - az elnök úgy tett, mintha nem is tudná, hogy Baley ott van a szobában - elég régóta van már itt... Szünetet tartott, mintegy felkínálva a szót Fastolfe-nak, aki élt is a lehetőséggel.

- Elnök úr, harmadik napja folyik a nyomozás.

- Ez esetben - mondta az elnök -, azt hiszem, az lenne az igazságos, ha a vizsgálat beszüntetése előtt megkérdeznénk, van-e már valami jelentős eredmény.

Újra elhallgatott. Fastolfe gyorsan Baleyre pillantott, és alig észrevehető fejmozdulattal jelzett neki.

- Elnök úr, nem szeretnék kérdezetlenül közbeszólni - mondta Baley halkán. - Vehetem felszólításnak a szavait?

Az elnök a homlokát ráncolta. Úgy válaszolt, hogy közben rá se nézett Baleyre:

- Felkérem Mr. Baleyt, a földlakót arra, hogy mondja el, jutott-e már valamilyen figyelemreméltó következtetésre.

Baley vett egy nagy levegőt. Hát ezzel is megvolnánk.

76.

- Elnök úr! Tegnap délután kihallgattam dr. Amadirót, aki nagyon segítőkész volt, és igen hasznosnak bizonyult a közreműködése. Amikor a személyzetemmel együtt elhagytuk az...

- A személyzetével együtt? - kérdezte az elnök.

- Elnök úr, a nyomozás alatt mindvégig velem volt két robot - felelte Baley.

- Dr. Fastolfe robotjai? - firtatta Amadiro. - Csak a hangfelvétel miatt kérdezem.

Baley nem jött zavarba.

- Akkor én is csak a hangfelvétel kedvéért válaszolok: igen. Az egyikük Daneel Olivaw, aki ember formájú, a másik pedig Giskard Reventlov, egy idősebb, hagyományos robot.

- Köszönöm - mondta az elnök. - Folytassa!

- Amikor elhagytuk az Intézet területét, észrevettük, hogy míg távol voltunk, megrongálták a légpárnás autónkat.

- Megrongálták? - kérdezte döbbenetben az elnök. - Ki rongálta meg?

- Nem tudjuk, de az Intézet területén történt a dolog. Meghívásra érkeztünk oda, tehát az Intézet dolgozói tudtak a jelenlétünkről. Mi több, nem valószínű, hogy bárki is járhatott ott előzetes meghívás és az intézeti dolgozók tudta nélkül. Ha nem lenne elképzelhetetlen, amit feltételezni vagyok kénytelen, ki merném jelenteni, hogy csak az Intézet valamelyik alkalmazottja babrálhatta a kocsinkat, és ezt csakis dr. Amadiro utasítására tehette, ami persze megint csak elképzelhetetlen.

- Úgy látom, maga állandóan elképzelhetetlen dolgokat forgat a fejében - jegyezte meg Amadiro. - Szakember is látta azt az autót, aki megállapíthatta volna, tényleg megrongálta-e valaki? Nem lehet, hogy a meghibásodás természetes okra vezethető vissza?

- Nem, uram, nem látta szakember az autót - felelte Baley -, de Giskard, akinek van ilyen járműre érvényes vezetői engedélye, azt állítja, hogy megrongálták a kocsit.

- Giskard pedig dr. Fastolfe személyzetéhez tartozik, ő programozta, és mindennap ő látja el parancsokkal - szólt közbe Amadiro.

- Azt akarja ezzel mondani... - kezdte Fastolfe, de Amadiro nem hagyta, hogy befejezze a kérdést.

- Nem akarok ezzel mondani semmit. Épp csak a hangfelvétel kedvéért említettem meg a tényt.

- Mr. Baley földlakó, kérem, folytassa! - szólt az elnök.

És Baley folytatta:

- Az úton idegenek követtek minket.

- Idegenek? - kérdezte az elnök.

- Idegen robotok. Mire utolérték a kocsit, az én robotjaim már nem voltak ott.

- Egy pillanat - szólt közbe Amadiro. - Hogyan érezte magát akkor, Mr. Baley?

- Nem voltam teljesen jól.

- Nem volt teljesen jól? Maga földlakó, és csak a szülőbolygója mesterséges cityjeihez van hozzászokva. A külvilágban rosszul lesz. Talán nem így van, Mr. Baley? - kérdezte Amadiro.

- De igen, uram.

- Tegnap este pedig nagy vihar volt. Bizonyára az elnök úr is emlékszik erre. Nem lenne pontosabb azt mondani, hogy maga kifejezetten rosszul volt? Hogy jóformán nem is volt magánál?

- Kifejezetten rosszul voltam - mondta Baley vonakodva.

- Akkor hogyhogy otthagyták a robotjai? - kérdezte az elnök éles hangon. - Nem kellett volna magával maradniuk, ha rosszul volt?

- Elnök úr, én parancsoltam meg nekik, hogy menjenek el.

- Miért?

- Úgy gondoltam, az a legjobb megoldás - felelte Baley. - Megmagyarázom, ha megengedi, hogy folytassam a történetet.

- Folytassa!

- Csakugyan a nyomunkban voltak, mert az idegen robotok röviddel az én robotjaim távozása után megérkeztek. Megkérdezték tőlem, hol vannak a robotjaim, én pedig azt válaszoltam, hogy elküldtem őket. Csak ezt követően kérdezték meg, nem vagyok-e rosszul. Nemmel válaszoltam, ők pedig elmentek, hogy megkeressék a robotjaimat.

- Daneelt és Giskardot? - kérdezte az elnök.

- Igen, elnök úr. Nyilvánvaló volt előttem, hogy egyértelmű utasítást kaptak a felkutatásukra.

- Miből volt ez olyan nyilvánvaló?

- Látszott rajtam, hogy rosszul vagyok, ennek ellenére előbb a robotok holléte felől érdeklődtek. Azután a rosszullétem ellenére magamra hagytak, hogy folytathassák a keresést. Rendkívül határozott parancsot kaphattak a robotok felkutatására, máskülönben nem hagyhattak volna magára egy nyilvánvalóan beteg emberi lényt. Egyébként éppen azért küldtem el a robotjaimat, mert számítottam arra, hogy keresni fogják őket. Mindennél fontosabb volt a számomra, hogy ne kerüljenek illetéktelen kezekbe.

- Elnök úr - szólt közbe Amadiro -, megengedi, hogy ezen állítás valótlanságát bizonyítandó feltegyek néhány kérdést Mr. Baleynek?

- Igen.

- Mr. Baley, ugye egyedül maradt, miután a robotjai elmentek? - kérdezte Amadiro.

- Igen, uram.

- Ezek szerint nincs hangfelvétele az eseményekről? Nem hord magánál felvevőberendezést?

- Mindkét kérdésre "nem" a válasz.

- És rosszul érezte magát?

- Igen, uram.

- Talán nem is tudott tisztán gondolkodni? Túl beteg volt ahhoz, hogy pontos emlékei legyenek a történekről?

- Teljesen tisztán emlékszem mindenre, uram.

- Azt csak gondolja. Könnyen lehet, hogy önkívületben volt, és hallucinált. Így aztán erősen kétséges, csakugyan jól idézi-e a robotok szavait, illetve hogy egyáltalán jártak-e ott robotok.

- Egyetérték - mondta az elnök elgondolkozva. - Tegyük fel, Mr. Baley földlakó, hogy minden pontosan úgy történt, ahogyan most elmondta. Ez esetben hogyan értelmezné a történeteket?

- Nem tudom, ön elé merjem-e tární a gondolataimat, elnök úr. Attól tartok, még meg találnám rágalmozni a nemes Amadiro doktort - mondta Baley.

- Mivel az én kérésemre fejtí ki a véleményét, és megjegyzései nem kerülnek ki e falak közül

- az elnök körülnézett: a falmélyedések üresek voltak, egyetlen robot sem tartózkodott a helyiségben -, nem forog fenn a rágalmozás veszélye, hacsak nem rosszhiszeműen próbál meggyôzni.

- Akkor elmondom, elnök úr - egyezett bele Baley. - Arra gondoltam, lehetséges, hogy dr. Amadiro szándékosan a kellelénél hosszabbra nyújtotta a beszélgetést, így tovább kellett az irodájában tartózkodnom, és jutott idő a járművem megrongálására. Azután még tovább marasztalt, s ennek következtében csak a vihar kitörése után indulhattam útnak: biztos akart lenni abban, hogy rosszul leszek útközben. Többször is hallottam már tôle, hogy tanulmányozta a földi viszonyokat. Ezekre az ismeretekre alapozta a tervét: tudta, hogyan fogok reagálni a viharra. Úgy vettem észre, az a szándéka, hogy utánunk küldi a robotjait, akik miután megtalálják a lerobbant járművet, mindnyájunkat visszaszállítanak az Intézet területére. Ott helyrehozzák az egészségemet, Amadiróék pedig közben megkaparintják dr. Fastolfe robotjait.

Amadiro könnyedén felkacagott.

- Milyen indítékom lett volna? Elnök úr, ez csupa-csupa feltételezés, és bármely aurorai bíróság rágalmazásnak minősítené.

- Mr. Baley földlakó, mivel tudja alátámasztani a feltételezéseit? - kérdezte az elnök szigorúan.

- Érveket is fel tudok sorakoztatni, elnök úr.

Az elnök felállt, és ezzel mindjárt veszített is a tekintélyéből, mert állva alig volt valamivel magasabb, mint a széken ülve. - Hadd tegyek egy rövid sétát, hogy elgondolkozhassak az eddig elhangzottakon! Rögtön visszajövök. - És elvonult a bizalmas irányába.

Fastolfe Baley felé, Baley pedig Fastolfe felé hajolt: félúton találkoztak. (Amadiro tekintete változatlanul hanyag nemtörődömségről tanúskodott, mintha cseppet sem érdekelné, miről vált szót egymással két ellenfele.)

- Jobb érvei is vannak? - kérdezte Fastolfe suttogva.

- Azt hiszem, vannak - felelte Baley -, csak jussak szóhoz! Úgy látom, az elnök nem sok megértést tanúsít irántunk.

- Hát nem. Ön eddig csak rontott a helyzetünkön, és nem lepne meg, ha az elnök a visszatérése után véget vetne ennek az összejövetelnek.

Baley csak a fejét ingatta, és bámulta a cipője orrát.

77.

Baley még akkor is a cipőjét nézte, amikor visszatért az elnök. Elhelyezkedett a székén, és szigorú, meglehetősen baljós pillantást vetett a földlakóra.

- Mr. Baley földlakó!

- Tessék, elnök úr.

- Azt hiszem, csak az idejét vesztegeti, de nem akarom, hogy a szememre vessék, hogy nem hallgatom végig mindkét felet. Ezt még akkor is meg kell tennem, ha időpocsékolásnak tűnhet. Meg tudja nekem magyarázni, milyen indítéka lehetett dr. Amadirónak ama ôrült tett elkövetésére, amellyel megvádolta?

- Elnök úr - kezdte Baley egy kicsit elkeseredetten -, dr. Amadirónak igencsak nyomós oka volt a tett elkövetésére. Abból indultam ki, hogy dr. Amadirónak nem valósulhat meg a galaxis gyarmatosítására vonatkozó terve, ha ô és az intézete nem képes ember formájú robotokat előállítani. Márpedig eddig egyet sem készítettek el, és ma sem képesek erre. Kérdezze csak meg tőle, hajlandó-e törvényhozási bizottságot hívni az Intézetbe, amely megvizsgálja, készülnek vagy tervezés alatt állnak-e működőképes, illetve a gyarmatosítás során felhasználható humanoid robotok. Ha dr. Amadiro továbbra is azt állítja, hogy ilyen

robotok már léteznek - a futószalagon, a rajztáblán vagy akár csak elméletben -, és ezt a tényt egy szakemberekből álló bizottság előtt bizonyítani is hajlandó, akkor most rögtön elhallgatok, és beismerem, hogy a nyomozásom nem vezetett eredményre. - Megállt, és visszafojtotta lélegzetét.

Az elnök Amadirora nézett. Amadiro arcáról lefagyott a mosoly.

- Pillanatnyilag valóban nincs kilátás arra, hogy ember formájú robotot tudunk készíteni - ismerte be.

- Akkor folytatom - mondta Baley, és mély lélegzetet vett. - Dr. Amadiro természetesen minden szükséges információt megkaphatna dr. Fastolfe-től, ő viszont nem hajlandó az együttműködésre.

- Nem bizony. Semmilyen körülmények között - morogta Fastolfe.

- De elnök úr - folytatta Baley -, dr. Fastolfe-on kívül más is birtokában van a titoknak.

- Hogyhogy? Ki ismeri még a titkot? - kérdezte az elnök. - Úgy látom, Mr. Baley, ez a kijelentése dr. Fastolfe-ot is megdöbbenetette. - Az elnök most először hagyta el a "földlakó" szót a megszólításból.

- Tényleg meg vagyok döbbenve - mondta Fastolfe. - Tudtommal egyedül én vagyok birtokában a tervnek. Nem értem, mire céloz Mr. Baley.

Amadiro lebiggyesztette az ajkát.

- Gyanítom, hogy ezt Mr. Baley se tudja.

Baley egyedül érezte magát. Egyik arcáról a másikra nézett, és érezte, hogy most már valamennyi jelenlévő ellene fordult.

- Bármelyik ember formájú robot tudhatja a titkot, nem igaz? Talán nem tudatosult bennük, lehet, hogy nem tudnák irányítani a munkálatokat, de attól még rendelkezhetnek az információval. Aki megfelelő kérdéseket tesz fel egy ember formájú robotnak, az a válaszokból fontos dolgokat tudhat meg az adott robot felépítéséről. Ha elegendő idő áll a kérdező rendelkezésére, és ő pontosan fogalmaz, akkor a humanoid robot megadja neki a más humanoid robotok megtervezéséhez szükséges információkat. Röviden: egyetlen gép felépítését sem lehet titokban tartani akkor, ha a tervezőn kívül másnak is lehetősége van az adott gép beható tanulmányozására.

Fastolfe egészen megrendült.

- Értem már, mit akar mondani, Mr. Baley, és igazat adok önnek. Ez a lehetőség eszembe se jutott.

- Dr. Fastolfe - folytatta Baley -, nagy tisztelettel meg kell jegyeznem, hogy önben is megvan az auroraiakra jellemző önelégültség. Annyira hízelgőnek találja azt, hogy ön a legjobb

robotikai szakember - az egyetlen, aki képes ember formájú robotot építeni -, hogy a legnyilvánvalóbb tények is elkerüljék a figyelmét.

Az elnök arckifejezése megenyhült, s elmosolyodott.

- Mr. Baley most fején találta a szöveget, dr. Fastolfé. Sohasem értettem, miért hangoztatja annyira makacsul, hogy csakis ön tudta volna elpusztítani Jandert, holott ezzel gyengítette politikai pozícióit. Most már világos előttem, hogy inkább hagyta volna veszni a politikai karrierjét, csak hogy továbbra is megmaradjon a legkiválóbb szakember hírében.

Fastolfé-ot láthatóan dühítette az elnöki megjegyzés.

Amadiro a homlokát ráncolta, és megkérdezte:

- Van ennek valami köze a szóban forgó problémához?

- Igen, van - felelte Baley, akinek viszont egyre inkább megjött az önbizalma. - Maga közvetlen úton semmilyen információt nem kaphat dr. Fastolfé-tól. Nem utasíthatja a robotjait arra, hogy ártsanak neki, vagy kínzással csikarják ki a titkát. Dr. Fastolfé és a személyzete azt sem engedné, hogy maga személyesen próbálkozzon ilyesmivel. Azt viszont megteheti, hogy izolál egy robotot, és elrabolhatja őt más robotokkal, míg a közelben tartózkodó emberi lény a rosszulléte miatt képtelen megtenni a szükséges ellenintézkedéseket. Tegnap délután maga kihasználta az alkalmat, és gyorsan megszervezte Daneel elrablását. Már akkor megérezte a lehetőséget, amikor én közöltem, hogy az Intézetben akarok találkozni magával. Sikerül is a terve, ha nem küldöm el a robotjaimat azzal, hogy jól vagyok, és nem irányítom tévútra a maga robotjait. Maga alaposan kielemezte volna Daneel viselkedését és a kérdésekre adott válaszait, így végül megfejtette volna az ember formájú robotok titkát.

- Elnök úr, tiltakozom! - mondta Amadiro. - Még sohasem illettek ilyen aljas rágalommal. Ezek a vádak egy beteg ember képzeletének a szüleményei. Nem tudjuk, és valószínűleg sohasem fogjuk már megtudni, mi okozta a légpárnás autó meghibásodását, nem tudjuk, ki rongálta meg az autót, ha babrálta egyáltalán valaki, nem tudjuk, valóban üldözték-e a robotok a járművet, és csakugyan beszéltek-e Mr. Baleyvel. A földlakó az egyik kétes elgondolására építi a másikat: egyetlen feltevése sem bizonyítható, mert mindannyiszor ő volt az egyetlen szemtanú, ráadásul félőrült volt a félelemtől, és könnyen lehet, hogy hallucinált is. A bíróság egy percig se venné komolyan az érveit.

- De Mr. Baley most nem bíróság előtt áll, dr. Amadiro - mondta az elnök -, nekem pedig kötelességem meghallgatni minden olyan feltételezést, amelynek köze lehet a szóban forgó üggyhöz.

- Elnök úr, ennek semmi köze a mi dolgunkhoz. Kitaláció az egész.

- Valamiképpen mégis összekapcsolódnak a láncszemek. Nem találok nyilvánvaló logikátlanyságot Mr. Baley állításaiban. Ha elfogadjuk, hogy valóban megtörtént vele mindez, akkor logikusak a történetekből levont következtetései is. Vagy maga másképp gondolja, dr. Amadiro? Az autó megrongálása, az üldözés, az ember formájú robot eltulajdonításának szándéka mind-mind beleillik a képbe. Tagadja, hogy így van?

- Igen, tagadom! Egy szó sem igaz az egészről! - jelentette ki Amadiro. Már jó ideje nem tért vissza arcára a mosoly. - A földlakó rögzíteni tudja minden beszélgetésünket, és kétségkívül rámutat majd, hogy szándékosan tartóztattam őt akkor az Intézetben: túl hosszán beszéltem, körsétára és végül ebédre hívtam meg, de tehettem ugyanezt merő udvariasságból és vendégszeretetből is. Rokonszenvet érzek a földlakók iránt: talán ez az oka mindennek. A vádakat egytől egyig visszautasítom. Köztisztelőben álló személyiségnek ismernek. A földlakó érvei senkit sem fognak meggyőzni arról, hogy körmönfont merénylő vagyok. Az elnök elgondolkozva megvakarta az állát, és azt mondta:

- Természetesen az eddig elhangzottak alapján én sem vádolom semmivel. Mr. Baley, ha csak ennyit akart közölni, azt kell mondanom, hogy érdekesek az állításai, de nincs rájuk elegendő bizonyíték. Van még valami fontos mondanivalója? Figyelmeztetem: ha ennyi volt az egész, a jövőben már nem tudok időt szakítani erre az ügyre.

78.

- Egyvalamiről szeretnék még említést tenni, elnök úr - felelte Baley. - Talán hallott már Gladia Delmarre-ról. Gladia Solaria néven is szokták emlegetni, de ő csak a Gladia nevet használja.

- Igen, Mr. Baley - mondta az elnök egy kicsit haragosan -, hallottam már róla. Láttam azt a hipervíziós műsort, amelyből olyan érdekes dolgok derültek ki róla és magáról.

- Jander hónapokig ott élt Gladia házában. Sőt a vége felé a férje lett.

Az elnök eddig is ellenségesen nézte Baleyt. Most még jobban megkeményedett a tekintete.

- A micsodája?!

- A férje, elnök úr.

Fastolfé félig felállt, azután újra visszahuppant a székre. Látszott rajta, hogy alig tud uralkodni magán.

- Az törvénytelen lett volna - jelentette ki az elnök mogorván. - És nevetséges is. Egy robottól nem eshetne teherbe. Nem születhetnének gyerekeik. A kérvényező csak akkor kaphat

házastársi minősítést, ha kinyilatkoztatja, hogy elfogad egy engedélyezett gyereket. Ennyit még egy földlakónak is illene tudni.

- Tudom is, elnök úr - felelte Baley. - És biztos vagyok abban, hogy Gladia is tudta. Nem hivatalos értelemben, hanem csak az érzelmei kifejezésére használta a "férj" szót. Neki Jander annyit jelentett, mintha a férje volna. Úgy érzett iránta, mint a házastársa iránt.

Az elnök Fastolfe-hoz fordult.

- Tudott ön erről, dr. Fastolfe? Elvégre a robot a maga személyzetéhez tartozott.

Fastolfe láthatóan zavarban volt.

- Tudtam, hogy Gladia kedveli őt. Gyanítottam, hogy szexuális célra is használja. Ennek ellenére semmi biztosat nem tudtam erről a törvénytelen játékról, amíg Mr. Baley fel nem világosított róla.

- Gladia a Solarián nőtt fel - magyarázta Baley. - Ő nem aurorai módon értelmezi a "férj" fogalmát.

- Ezek szerint valóban nem - állapította meg az elnök.

- Mégsem volt annyi realitásérzéke, hogy titokban tartotta volna a dolgot. Igaz, egyetlen aurorainak sem beszélt erről a "játékról", hogy dr. Fastolfe szavával éljek. Nekem is csak azért említette tegnapelőtt, mert segíteni akarta a nyomozást. Nagyon sokat jelentett neki az áldozat. De szerintem csak azért használta a "férj" szót, mert tudta, hogy földlakó vagyok, és ugyanazt értem rajta, mint ő, nem pedig azt, amit az auroraiak.

- Jól van - mondta az elnök. - Igaz, hogy solariai, de azért neki is lehet egy kis józan esze. Ez volt az, amit el akart még mondani?

- Igen, elnök úr.

- Márpedig ez teljesen lényegtelen mozzanat, és nincs köze az üggyhez.

- Elnök úr, egyetlenegy kérdést szeretnék még feltenni. Csak egyet. Azzal be is fejeztem. -

Igyekezett minél őszintébbnek tűnni, mert tudta, hogy minden ezen a kérdésen múlik.

Az elnök habozott.

- Rendben van. Feltehet még egy utolsó kérdést.

- Igen, elnök úr. - Baley szerette volna világgá üvölni azt a szót, de nem merte megtenni.

Még csak fel sem emelte a hangját. Egy ujját se mozdította meg. Minden ezen a mondaton áll vagy bukik. Ide vezetett minden szál. De Baley nem felejtette el Fastolfe figyelmeztetését, és szinte közönyösen kérdezte: - Honnan tudta dr. Amadiro, hogy Jander Gladia férje volt?

- Micsoda?! - kérdezte az elnök, és meglepetésében felvonta bozontos, fehér szemöldökét. -

Ki mondta, hogy dr. Amadiro tudott erről?

Baley most már folytathatta, hiszen közvetlenül hozzá intézték a kérdést.

- Kérdezze csak meg tőle, elnök úr!

Csak a fejével intett Amadiro irányába, aki közben felemelkedett a helyéről, és tagadhatatlan borzadályal bámulta őt.

79.

Baley nagyon halkán szólt, mert nem akarta elterelni a figyelmet Amadiróról.

- Kérdezze csak meg, elnök úr! Úgy látszik, nagyon felkavarta őt ez a kérdés.

- Mi ez az egész, dr. Amadiro? Tudott maga valamit arról, hogy a robot a férje volt annak a solariai nőnek?

Amadiro csak hebegett, egy pillanatra összepréselte az ajkait, azután újra nekifutott a válasznak. Az előbb még halálsápadt volt, most viszont enyhén elvörösödött.

- Elnök úr, meglepett ez az értelmetlen vád. Nem tudom, mit akar ezzel a földlakó.

- Megmagyarázhatom, elnök úr? - kérdezte Baley abban a reményben, hogy nem fojtják belé a szót. - Nagyon röviden.

- Jó lenne, ha megtenné - felelte az elnök zordan. - Ha egyáltalán van magyarázat, akkor nagyon kíváncsi vagyok rá.

- Elnök úr - kezdte Baley -, tegnap délután hosszan elbeszélgettem dr. Amadiróval. Mivel a vihar kitöréséig ott akart tartani az Intézetben, többet és a jelek szerint óvatlanabban beszélt a kelleténél. Gladiával kapcsolatban csak úgy mellékesen említést tett a férjéről, Jander robotról. Kíváncsi vagyok, hogyan szerzett tudomást erről a tényről.

- Dr. Amadiro! Igaz, amit Mr. Baley állít? - kérdezte az elnök.

Amadiro még mindig állt, majdnem úgy, mint egy rab az ítélelhozatal előtt.

- Akár igaz, akár nem, semmi köze a szóban forgó problémához.

- Talán így van - mondta az elnök -, de megdöbbenett a maga reakciója a kérdés feltevésékor.

Nekem úgy tűnik, Mr. Baley és maga tisztában is vannak a jelentésével, én pedig nem.

Márpedig én is szeretném érteni, miről van szó. Tehát tudott vagy nem tudott arról a lehetetlen kapcsolatról, amely Jander és a solariai nő között fennállt?

Amadiro elhaló hangon felelte:

- Nem is juthatott a tudomásomra.

- Ez nem válasz - mondta az elnök -, hanem csak egy kétértelmű közlés. Én eldöntendő kérdést tettem fel, maga pedig csak magyarázkodik. Tett olyan kijelentést, amelyet Mr. Baley az előbb a szájába adott, vagy nem?

- Mielőtt még dr. Amadiro válaszolna - szólt közbe Baley, aki most, látva az elnök felháborodását, jobban nyeregben érezte magát -, úgy becsületes, ha figyelmeztetem valamire: egy robot, név szerint Giskard is jelen volt annál a beszélgetésünknel, aki kérésre szóról szóra el tudja ismételni az elhangzottakat, és sem a felek hanghordozásán, sem a hanglejtésén nem változtat. Egyszóval: a beszélgetésünkről hangfelvétel készült.

Amadiro dührohamot kapott.

- Elnök úr, azt a Giskard robotot az a dr. Fastolfe tervezte, építette és programozta, aki a legnagyobb élő robotikai szakembernek vallja magát, és aki nekem esküdt ellenségem. Ön szerint hitelt adhatunk annak a hangfelvételnek, amelyet az ő robotja készített?

- Talán jobb lenne, elnök úr, ha majd akkor döntene erről, ha meghallgatta a felvételt - vetette fel Baley.

- Talán valóban ezt kellene tennem - felelte az elnök. - Nem azért jöttem ide, dr. Amadiro, hogy mások döntsenek helyettem. De tekintsünk most el ettől egy pillanatra! A felvétel tartalmától függetlenül ki akarja most jelenteni, hogy nem tudott arról, hogy a solariai nő a férjének tekinti azt a robotot, és sohasem mondott ilyet Mr. Baley előtt? Kérem, ne felejtse el (egyébként önök ketten törvényhozók, így tudniuk kell), hogy bár egyetlen robot sincs jelen, ezt a beszélgetést én is teljes egészében rögzítem a saját készülékemmel. - Megtapogatta a felső zsebéből kidudorodó szerkezetet. - Tehát egyenes választ kérek, dr. Amadiro: igen vagy nem?

Amadiro elkeseredetten válaszolt:

- Elnök úr, őszintén mondom, nem emlékszem, mit mondtam annak a kötetlen beszélgetésnek a során. Ha meg is említettem azt a szót - ez nem beismerés! -, lehet, hogy egy másik kötetlen beszélgetés alkalmával ejtettem ki a számon, amikor valaki szóba hozta előttem, hogy Gladia úgy viselkedik, mintha szerelmes lenne abba a robotba, mintha a férjének tekintené őt.

- És kivel folytatta le azt a másik kötetlen beszélgetést? Kitől hallotta a szóban forgó kijelentést? - kérdezte az elnök.

- Ezt pillanatnyilag nem tudom megmondani.

- Elnök úr - szólt megint Baley -, ha dr. Amadiro lesz szíves felsorolni minden egyes személyt, aki esetleg mondhatott volna neki ilyesmit, kikérdezhetjük valamennyiüket, az illető bizonyára emlékezni fog.

- Remélem, tudja, elnök úr, milyen hatással lehet az Intézet dolgozóinak moráljára egy ilyen nyomozás - mondta Amadiro.

- Remélem, maga is gondol erre, dr. Amadiro, és éppen ezért pontosabb választ ad a kérdésünkre, nehogy drasztikusabb megoldáshoz kelljen folyamodnunk - jelentette ki az elnök.

- Egy pillanat, elnök úr - vetette közbe Baley a legalázatosabb hangján -, marad még egy kérdés.

- Már megint? Még egy kérdés? - Az elnök barátságtalan pillantást vetett Baleyre. - És mi az?

- Miért húzódozik annyira dr. Amadiro annak a beismerésétől, hogy tudta, milyen kapcsolat fűzi Gladiát Janderhez? Azt hajtogatja, ez lényegtelen. Akkor viszont miért nem mondja meg, hogy tudott róla, és kész? Szerintem igenis fontos kérdés ez, és dr. Amadiro tudja, hogy ha igennel felel, akkor rábizonyítható a bűnössége.

- Visszautasítom ezt a szót, és elégtételt követelek! - ordította Amadiro.

Fastolfe halványan elmosolyodott, Baley pedig elszántan összepréselte az ajkait. Sikerült az összeomlás szélére sodornia Amadirót.

Az elnöknek már-már ijesztően vörös volt a feje.

- Követeli? Igen? Még maga követelődzik? És kitől kér elégtételt? Talán az elnöktől?

Mindenkinek meghallgatom a véleményét, mielőtt javasolnék valamilyen megoldást. Hadd hallgassam végig, hogyan értelmezi a földlakó a maga tetteit! Biztos lehet abban, hogy ha rágalmazza magát, akkor megkapja méltó büntetését, és én tágan értelmezem majd a rágalmazásról szóló törvényeket. De maga, Amadiro, csak ne követeljen tőlem semmit!

Folytassa, földlakó! Ne hallgasson el semmit, de legyen nagyon-nagyon óvatos!

- Köszönöm, elnök úr - hálálkodott Baley. - Az az igazság, hogy van valaki rajtam kívül az Aurorán, akit Gladia beavatott a titkába.

- És ki az? - szakította félbe az elnök. - Ne próbálkozzon a hipervíziós trükkjeivel!

- Őszintén beszélek, elnök úr, nem áll szándékomban félrevezetni önt. Az az aurorai, akiről beszélek, természetesen nem más, mint maga Jander. Igaz, hogy ő robot volt, de az Aurorán lakott, ezért aurorainak tekinthető. Gladia szenvedélyes pillanataiban nyilván a "férjem" megszólítást használta. Mivel dr. Amadiro beismerte, hogy talán mástól hallott utalást Jander és Gladia kapcsolatára, nemde bár logikus feltételezni, hogy Jander volt az illető? Vajon most már hajlandó lenne dr. Amadiro kijelenteni - csupán a hangfelvétel kedvéért -, hogy egyszer sem beszélt Janderrel azon idő alatt, míg a robot Gladia személyzetéhez tartozott?

Amadiro kétszer is kinyitotta a száját, mintha szólni akarna. Egyszer sem jött ki hang a torkán.

- Dr. Amadiro, beszélt maga Janderrel a kérdéses időszakban? - kérdezte az elnök.

Még mindig semmi válasz.

- Ha beszélt vele, akkor az nagyon fontos az ügy szempontjából - jegyezte meg Balely halkán.

- Most már kezdem érteni, miért. Tehát még egyszer kérdem, dr. Amadiro: igen vagy nem?

És Amadiróból végre kitört az ingerült szóáradat:

- Milyen bizonyítékokat tud felmutatni ellenem ez a földlakó? Talán a Janderrel folytatott beszélgetéseimről is vannak hangfelvételei? Vannak tanúi, akik hajlandók azt vallani, hogy együtt láttak engem Janderrel? Mivel tudja igazolni az öncélú állításait?

Az elnök Balelyre nézett, mire a nyomozó átvette a szót:

- Elnök úr, ha csupa valótlanítást állítanék, akkor dr. Amadiro nem habozna tagadni, hogy kapcsolatban állt Janderrel. Márpedig dr. Amadiro igenis habozik. A tények a következők: a nyomozás során beszéltem dr. Vasilja Alienával, dr. Fastolfe leányával, és egy aurorai fiatalemberrel, Santirix Gremionisszal is. A két beszélgetés felvételéből világosan kitűnik majd, hogy dr. Vasilja arra bátorította Gremionist, udvaroljon Gladiának. Nem egyértelmű, mi volt ezzel dr. Vasilja szándéka, és elképzelhető, hogy dr. Amadiro vette rá erre. Ugyancsak kiderül majd, hogy Gremionis hosszú sétákat tett Gladiával, mely sétákat mind a ketten élvezték, és melyekre nem kísérte el őket Jander robot. Ha óhajtja, uram, ellenőrizheti az állításaimat.

- Lehet, hogy meg is teszem - felelte az elnök szárazon -, de ha igazak is lennének, mit bizonyítana ez?

- Amint mondtam, dr. Fastolfe nem árulta volna el az ember formájú robotok titkát, így a kíváncsiak csak Daneel vizsgálatától remélhetik a megfajtást. Viszont a halála előtt Jander is legalább ugyanilyen alkalmasnak találtatható e célra. Míg Daneel dr. Fastolfe házában személyzetéhez tartozott, és nehéz lett volna hozzáférni, Jander Gladiánál állt alkalmazásban, Gladia pedig nem tett olyan bölcs óvintézkedéseket a robotok védelmére, mint dr. Fastolfe. Valószínűnek tartom, hogy dr. Amadiro kihasználta Gladia rendszeres sétáit Gremionisszal, és amikor az úrnő távol volt a háztól, ő - talán távnézõn keresztül - elbeszélgetett Janderrel. Tanulmányozta a viselkedését, különféle vizsgálatokat végzett rajta, azután mindig kitörölte a robot agyából a találkozás emlékét, hogy Gladia ne szerezhesen tudomást arról. Elképzelhető, hogy dr. Amadiro közel volt már a célhoz, de azután Jander működésképtelenné vált, és ezzel a kísérlet kudarcba fullt. Ekkor a doktor Daneelre irányította a figyelmét. Talán érezte, hogy már csak néhány vizsgálat és megfigyelés van hátra, ezért tegnap este csapdát állított Daneelnek, ahogyan ezt már mondtam a... vallomásomban.

- Most már összeáll a kép - mondta az elnök nagyon halkán, már-már suttogva. -

Majdhogynem kénytelen vagyok hinni magának.

- Engedjen még meg egy utolsó gondolatot, azután tényleg nincs több mondanivalóm - fogadkozott Baley. - Nagyon valószínű, hogy dr. Amadiro a Janderen végzett vizsgálatok közben véletlenül - és nem készakarva - működésképtelenné tette Jandert, azaz robotölést követett el.

Amadiro magából kivetkôzve üvöltötte:

- Nem! Soha! Semmi olyat nem tettem azzal a robottal, amitől tönkremehetett volna!

Fastolfe közbeszólt:

- Ebben én is egyetértek, elnök úr. Én sem hiszem, hogy dr. Amadiro tette volna működésképtelenné Jandert. Ugyanakkor dr. Amadiro épp az előbbi kijelentésével ismerte be, hogy tanulmányozta Jandert, ez pedig azt jelenti, hogy Mr. Baley elemzése alapvetően helytálló.

Az elnök bólintott.

- Kénytelen vagyok osztani a véleményét, dr. Fastolfe. Dr. Amadiro, jogában áll tagadni, akkor viszont arra kényszerülök, hogy teljes körű vizsgálatot rendeljek el, ami az eredménytől függetlenül sokat árthat önnek; és a dolgok jelenlegi állása szerint úgy látom, magára nézve valószínűleg igen kedvezőtlen eredményt hozna az a vizsgálat. Ezért azt javaslom, ne feszítse tovább a húrt, ne ássa alá sem a saját pozícióját a törvényhozásban, sem az Aurora jövőjét, mert talán még az is veszélybe kerülhet.

Meglátásom szerint a Jander-ügy kirobbanását megelőzően a törvényhozók többsége támogatta dr. Fastolfe-ot a galaktikus gyarmatosítás kérdésében, bár a hívei bevallottan nem voltak elsőprő fölényben. Ön dr. Fastolfe állítólagos bűnösségének a bizonyításával épp elég törvényhozói szavazatot szerezhetett volna meg ahhoz, hogy maga felé billentse a mérleg nyelvét. Így viszont dr. Fastolfe, ha éppen kedve tartja, visszadobhatja a labdát:

megvádolhatja önt egyrészt a robot tönkretételével, másrészt pedig azzal, hogy hamis vádakot próbált az ellenfele nyakába varrni - maga pedig biztosan veszítene.

Ha én nem avatkozom közbe, önök ketten, dr. Amadiro és dr. Fastolfe, a makacsságuknak, sőt talán a bosszúvágyuknak engedve hadba szólítják erőiket, és mindenféleképpen megvádolják egymást. Ez pedig reménytelenül megosztaná - esetleg szét is forgácsolná - az aurorai politikai erőket és a közvéleményt, mérhetetlen kárt okozva világunknak.

Azt hiszem, dr. Fastolfe-nak nagy árat kellene fizetnie egy ilyen győzelemért. Nekem mint elnöknek az lenne a feladatom, hogy megszerezsem számára a szavazatok többségét, nyomást gyakoroljak magára és a frakciójára azért, hogy az Aurora érdekében azonnal - és a lehető legnagyobb méltósággal - nyugodjanak bele dr. Fastolfe győzelmébe.

- Elnök úr, nekem nem érdekem, hogy világraszóló győzelmet arassak - mondta Fastolfe. - Megint felajánlom a kompromisszum lehetőségét. Az Aurorának, a többi űrlakó világnak és a Földnek egyaránt adjuk meg az engedélyt arra, hogy szabadon gyarmatosítson a galaxisban. Cserébe én szíves örömet a Robotikai Intézet rendelkezésére állok, megadok számukra minden információt az ember formájú robotokról, és így megvalósulhat dr. Amadiro terve, feltéve, hogy egyszer s mindenkorra lemond a Föld elleni megtorlásról, és ezt írásban is lefekteti. Nekünk és a földieknek is ott kell lennünk a szerződést aláíró felek között. Az elnök bólintott.

- Bölcs, nagy államférfira valló ajánlat. Megkérem dr. Amadirót, fogadja el.

Amadiro leült. Arcára rá volt írva a vereség.

- Nem személyes hatalomra vágytam, nem is a győzelem mámoráért tettem. Azt akartam csak elérni, ami hitem szerint a legjobb a bolygónknak. Meg vagyok győződve arról, hogy dr. Fastolfe tervének megvalósítása előbb vagy utóbb az Aurora végét jelenti. Ennek ellenére belátom, nem tudok a földlakó fölé kerekedni - e pillanatban Baleyre pillantott, és szikrákat szórt a szeme -, és kénytelen vagyok elfogadni dr. Fastolfe ajánlatát. Ugyanakkor engedélyt fogok kérni arra, hogy e tárgyban felszólalhassak a törvényhozásban, és előadjam a következményekkel kapcsolatos aggályaimat. Így a beszédemről hangfelvétel készülhet.

- Ezt természetesen engedélyezzük is - mondta az elnök. - Ön pedig, dr. Fastolfe, ha rám hallgat, mielőbb elküldi innen ezt a földlakót. Ő nyerte meg ezt az ügyet, de nem lenne jó, ha sokáig szem előtt maradna, mert akkor az auroraiak úgy értelmeznék a dolgot, mint a Föld győzelmét az Aurora felett.

- Teljesen igaza van, elnök úr. Mr. Baley hamarosan elutazik. Hálás vagyok neki a segítségért, és biztos vagyok abban, hogy ön is így érez.

- Hát igen - mondta az elnök nem a legnyájasabb modorban -, mivel az ügyessége megmentett minket egy csúnya politikai összetűzéstől, én is hálával tartozom. Köszönöm önnek, Mr. Baley.

Megint Baley

80.

Baley az elnök és Amadiro után nézett. Együtt érkeztek, de most külön-külön távoznak.

Fastolfe, aki elkísérte őket egy darabon, most ért vissza a házba. Nem is próbálta leplezni a megkönnyebbülését.

- Jöjjön, Mr. Baley, megebédelünk együtt, azután ön a lehető leghamarabb visszatér a Földre.

Látszott, hogy a robotokból álló személyzet épp az ebéden munkálkodik.

Baley bólintott, és gúnyosan megjegyezte:

- Az elnöknek végül sikerült köszönetet mondania, de csak nagyon nehezen tudta kinyögni.
- Önnek fogalma sincs arról, így is mekkora kitüntetésben részesült. Az elnök ritkán szokott hálálkodni, és persze neki se mond köszönetet soha senki. Az elnökök csak az utókortól kapnak néha elismerést, a jelenlegi pedig már több mint negyven éve hivatalban van.

Rosszkedvű, különködő öregember lett belőle. Minden elnök ilyen az utolsó évtizedeiben.

Én viszont még egyszer köszönöm, amit tett, és rajtam keresztül fogadja az egész Aurora köszönetét! Ön, bármilyen rövid életű is, meg fogja még érni, hogy a földlakók kilépnek a világűrbe, mi pedig technikai segítséget nyújtunk önöknek. El sem tudom képzelni, Mr.

Baley, hogyan tudta két és fél nap, sőt még kevesebb idő alatt megfejteni ezt a rejtélyt. Ön csodákra képes. De jöjjön, biztos szívesen megmosdana és felfrissítené magát. Én legalábbis úgy érzem, nagyon rám férne egy kis felfrissülés.

Baleynek az elnök megérkezése óta most először jutott ideje arra, hogy ne csak a következő mondatán gondolkozzon.

Még mindig nem tudta, mi az, ami már három alkalommal az eszébe jutott: először elalváskor, másodszor az öntudat elvesztésének pillanatában, harmadszor pedig a szeretkezés utáni lazítás közben.

"Ő ért oda elsônek!"

Máig nem tudja a jelentését ennek a rejtélyes felkiáltásnak, mégis, e nélkül is sikerült meggyôznie az elnököt az igazáról. Jelent egyáltalán valamit ez a mondat? Hiszen a jelek szerint nem illik a képbe, és nem is volt rá szükség. Talán nincs is értelme?

A kérdés ott motoszkált Baley agyában, és bár elméletileg gyôztesként ült le az ebédlôasztalhoz, nem érezte magát sikeres embernek. Mintha éppen a lényeg kerülte volna el a figyelmét. Egyébként sem tudta biztosan, következetesen végigviszi-e az elnök azt, amit elhatározott. Amadiro ezt a csatát elvesztette, de olyan embernek látszott, aki soha, semmilyen körülmények között nem adja fel a harcot. Ha úgy van, ahogy mondta, és valóban nem a személyes becsvágy, hanem az aurorai hazafiság hajtja, akkor nem is adhatja fel.

Baley szükségét látta annak, hogy figyelmeztesse Fastolfe-ot.

- Dr. Fastolfe, szerintem ezzel még nem ért véget a játszma. Dr. Amadiro folytatni fogja a Föld kirekesztéséért vívott harcát.

Közben az asztalra tették az ételt. Fastolfe bólintott.

- Tudom. Ennek ellenére nincs félnivalóm, hacsak elő nem hozzák megint a Jander-ügyet. Biztos vagyok abban, hogy egyébként nem tud fölém kerekedni a törvényhozásban. Ne féljen, Mr. Baley, a Föld számára megnyílik a galaxis. És a személyes biztonságát sem kell féltenie Amadiro bosszújától. Ön még naplemente előtt elhagyja ezt a bolygót, és repül vissza a Földre - természetesen Daneel kíséretében. Ráadásul az a jelentés, amit elküldünk önnel, komoly előléptetést ígér.

- Alig várom már az indulást - mondta Baley -, de azért remélem, jut időm a búcsúzkodásra. Szeretnék... még egyszer találkozni Gladiával, és Giskardtól is búcsút akarok venni: talán ő mentette meg az életemet tegnap este.

- A búcsúzkodásnak természetesen semmi akadály, Mr. Baley. De kérem, lásson hozzá az ebédhez.

Baley végigette valamennyi fogást, de nem tudta átadni magát a gasztronómiai élvezeteknek. Az étel ugyanolyan furán hidegen hagyta, mint maga az elnökkel való találkozás, majd a győzelem.

Nem volt szükségszerű ez a győzelem. Az elnöknek félbe kellett volna őt szakítania, Amadirónak pedig nyíltan vissza kellett volna utasítania a vádakát. Az elnök a visszautasításnak nagyobb hitelt adott volna, mint egy földlakó szavának - vagy érveinek. Fastolfe viszont ujjongott örömeiben.

- A legrosszabbtól tartottam, Mr. Baley. Félttem, hogy túl korai még találkozni az elnökkel, és ön semmi olyat nem tud mondani, amivel javíthatna a helyzetünkön. De ön remekül végezte a dolgát. Ámulva hallgattam. Minden pillanatban azt vártam, Amadiro követelni kezdi az elnöktől, hogy inkább neki higgyen, mint annak a földlakónak, aki egy idegen bolygó külvilágában jár, és érkezése óta félőruült a félelemtől...

- Tisztelettel megjegyzem, dr. Fastolfe, hogy nem vagyok állandóan félőruült a félelemtől - vágott közbe Baley fagyosan. - A tegnap este kivételes alkalom volt, akkor először és utoljára vesztettem el az uralmat az idegeim felett. Ettől eltekintve, voltak ugyan kellemetlenségeim az Aurorán, de végig észnél voltam. - Baley most adta ki a haragját, amit nagy nehezen sikerült visszafojtania az elnökkel való találkozás alatt. - Uram, én csak a vihar ideje alatt... - kezdte, azután elgondolkozott, és kijavította magát - és egy percre az űrhajóban, leszállás előtt...

Nem tudta, miről és miért ilyen hirtelen jutott az eszébe ez az emlék. Az egyik pillanatban még nyoma se volt, a következőben pedig úgy tudatosult az agyában, mintha mindig is ott lett volna, és épp csak egy képzeletbeli szappanbuborékot kellett kipukkasztani ahhoz, hogy a felszínre kerüljön.

- Szent Jozafát! - suttogta elborzadva, majd olyat csapott öklével az asztalra, hogy megcsörrentek a tányérok. - Szent Jozafát!

- Mi történt, Mr. Baley? - kérdezte Fastolfe döbbenten.

Baley szótlanul bámult rá. Egyelőre el sem jutott a tudatáig a kérdés.

- Semmi, dr. Fastolfe - válaszolta azután -, csak eszembe jutott, milyen ördögi rosszindulat vezethette dr. Amadirót: önre próbálta hárítani a felelősséget azért, amit Janderrel tett, a tegnap esti viharban félőrületbe kergetett, ma pedig arra használta fel ezt a tényt, hogy megkérdőjelezze az állításaim hitelét. Egy pillanatra kitört belőlem a düh.

- Nem érdemes ezen gyötrődnie, Mr. Baley. Egyébként teljességgel lehetetlen, hogy Amadiro tette működésképtelenné Jandert. Ezt az eseményt továbbra is a véletlen kategóriájába sorolom. Legfeljebb annyit mondhatok, hogy Amadiro vizsgálódása esetleg valamelyest megnövelhette egy ilyen véletlen baleset bekövetkeztének az esélyét.

Baley csak fél füllel hallotta Fastolfe szavait. Nem számít, hogyan válaszolt a doktor (az elnök úgy mondaná, lényegtelen), hiszen az előbb ő sem azt mondta ki, amit gondolt.

Tulajdonképpen lényegtelen volt minden, ami történt, és minden, amit Baley elmondott. De ettől függetlenül semmin sem kell változtatni.

Pontosabban egyvalamin igen - de az is ráér még egy kicsit.

Szent Jozafát! - suttogta magában Baley, és végre igazi élvezettel, jó étvággal folytatta az evést.

81.

Baley újra megjárta a Fastolfe otthona és Gladia háza közötti utat. Három napon belül már negyedszer kereste fel a nôt. Ez lesz az utolsó találkozás, gondolta, és összeszorult a szíve a gondolatra.

Giskard tisztos távolságból követte Baleyt, és éberebben kémlelte a környéket, mint valaha.

Pedig most, hogy az elnök mindenről tud, Baley valószínűleg nem forog már veszélyben - és

mint utóbb kiderült, eddig is inkább Daneel volt fenyegetve. Giskardot feltehetőleg nem világosították még fel erről.

A robot a séta ideje alatt csak egyszer közelítette meg Baleyt, amikor a nyomozó megkérdezte tőle, hol van Daneel.

Giskard ekkor odasietett a földlakóhoz. Úgy látszik, nem akarta felemelni a hangját.

- Uram, Daneel a személyzet más tagjaival együtt útban van az űrrepülőtérré, hogy előkészítse az ön visszatérését a Földre. Hamarosan önt is odaszállítják, és találkozhat vele. A hajón is együtt fognak utazni, és Daneel csak a Földön vesz végső búcsút öntől.

- Ez jó hír. Daneel társaságában kellemesen telnek majd a napjaim. És te, Giskard? Te nem tartasz velünk?

- Nem, uram. Nekem megparancsolták, hogy maradjak az Aurorán. De Daneel a távollétben is gondoskodik önről.

- Ebben biztos vagyok, Giskard, de azért hiányozni fogsz nekem.

- Köszönöm, uram - mondta Giskard, majd visszavonult, ugyanolyan gyorsan, ahogy jött. Baley egy pillanatig elgondolkozva nézett utána... Nem, még nem. Fontosabb dolgom is van, gondolta. Előbb találkoznom kell Gladiával.

82.

Gladia az üdvözlésére sietett. Mennyit változott az elmúlt két nap alatt! Igaz, nem ujjongott, nem perdült táncra örömeiben, és látszott még rajta, hogy nemrég komoly megrázkódtatás, nagy veszteség érte, de nem volt már ideges és zaklatott. Inkább valamiféle nyugalom szállta meg, mintha rájött volna, hogy az élet megy tovább, és néha-néha még az ő számára is tartogat egy kis örömet.

Sikerült elmosolyodnia. Meleg, barátságos arckifejezéssel lépett oda Baleyhez, és kezét nyújtott neki.

- Kérlek, Elijah, fogd meg a kezem - mondta, amikor látta, hogy a férfi tétovázik. - A múlt éjszaka történetek után nevetséges lenne úgy tenned, mintha nem akarnál megérinteni. Látod, még emlékszem, és nem bántam meg semmit. Éppen ellenkezőleg.

Baley ritkán mosolygott vissza valakire. Most megtette.

- Én sem felejtettem el, ami történt, és nem is bántam meg. Sőt szívesen megismételném, de sajnós, búcsúzni jöttem.

Gladia elszomorodott.

- Ezek szerint mész vissza a Földre. Pedig Fastolfe robotjai meg az enyéme az jelentették, hogy minden rendben ment. Nem vallhattál kudarcot.

- Nem is volt semmi baj. Dr. Fastolfe abszolút győzelmet aratott. Nem hiszem, hogy felmerül még valaha is a neve Jander halálával kapcsolatban.

- Te mentetted meg őt, Elijah?

- Azt hiszem, igen.

- Tudtam, hogy így lesz - mondta Gladia egy kicsit önelégülten. - Már akkor hittem a sikerben, amikor megmondtam nekik, hogy téged bízzanak meg a nyomozással. De akkor miért küldenek haza ilyen gyorsan?

- Pontosan azért, mert megoldottam az ügyet. Úgy látszik, ha tovább maradnék, zavarnám az aurorai politikusokat.

Gladia egy pillanatig kételkedve nézett Baleyre, azután azt mondta:

- Nem vagyok biztos benne, hogy értem, mit akarsz mondani. Nagyon földinek hangzik ez a kifejezés. De sebj! Sikerült rájössz, ki ölte meg Jandert? Mert ez fontos kérdés.

Baley körülnézett. Az egyik falmélyedésből Giskard, egy másikkól pedig Gladia valamelyik robotja figyelte őket.

Gladia rögtön megértette, mit jelent Baley pillantása.

- Most már nem kell aggódnod a robotok miatt, Elijah. Hiszen a szék meg a függöny jelenléte se zavar.

Baley bólintott.

- Gladia, sajnálom... nagyon sajnálom, de el kellett mondanom nekik, hogy Jander a férjed volt.

A nô tágra nyílt szemmel bámult rá. Baley gyorsan folytatta:

- Kénytelen voltam megtenni. A nyomozás szempontjából elengedhetetlenül szükséges volt ez a lépés. De ígérem, nem származik belőle hátrányod az Aurorán. - Ezután Baley a lehető legrövidebben összefoglalta a Fastolfe házában rendezett találkozó eseményeit, és végül megállapította: - Amint látod, senki sem ölte meg Jandert. A pozitrontekervényeiben bekövetkezett véletlen baleset miatt vált működésképtelenné, bár az is igaz, hogy a történetek miatt valamelyest megnőtt a véletlen baleset bekövetkeztének az eshetősége.

- Én meg nem jöttem rá. Nem is sejtettem - nyöszörögte Gladia. - A passzivitásommal még segitettem is Amadirót aljas terve végrehajtásában. Pedig ugyanolyan bűnös, mintha egy pörölykalapáccsal verte volna szét Jander fejét.

- Gladia, igazságtalan vagy - mondta Baley komolyan. - Amadiro nem akart ártani Jandernek. Meg volt győződve arról, hogy az Aurora érdekében teszi, amit tesz. El is nyerte méltó

büntetését: vereséget szenvedett, romba dőltek a tervei, a Robotikai Intézet pedig dr. Fastolfe fennhatósága alá kerül. Te magad se tudtad volna őt jobban megbüntetni.

- Ezen még gondolkozni fogok - felelte Gladia. - De mit csináljak Santirix Gremionisszal? Annak a jóképű fiatal talpnyalónak az volt a dolga, hogy tôrbe csaljon: nem csoda, hogy a többszöri visszautasítás ellenére is ennyire makacsul próbálkozott tovább. Ha még egyszer be meri tenni ide a lábát, nagy öröömre szolgál majd, hogy...

Baley hevesen rázta a fejét.

- Nem, Gladia. Őt is kihallgattam, és egészen biztos vagyok benne, hogy nem avatták be a tervbe. Ugyanúgy megtévesztették, ahogyan téged is. Nem azért makacskodott, mert ezzel bízták meg, éppen fordítva: Amadiro azért tudta őt felhasználni, mert makacsul újra és újra próbálkozott nálad, még hozzá éppen azért, mert nagyra becsül téged. Azt mondanám, Gremionis szerelmes beléd, ha tudnám, hogy az Aurorán is ugyanazt jelenti ez a szó, mint a Földön.

- Az Aurorán, mint mindennek, a szerelemnek is koreográfiája van. Jander robot volt, te pedig földlakó vagy. Az auroraiak mindent másképp értelmeznek.

- Most már ezt is tudom. Gladia, te Jandertől megtanultad, hogyan kell elfogadni egy férfit, én - igaz, nem szántszándékkal - megtanítottalak arra, milyen jó érzés adni. Megtudtad, hogy a gyönyört is meg lehet tanulni, ezért most úgy lenne igazságos, ha te is tanítani kezdenél.

Gremionis nagyon vonzódik hozzád: ő hajlandó lenne tanulni tőled. Már eddig is szembeszállt az aurorai szokásokkal, amikor az elutasítás ellenére újra és újra ajánlatot tett. Ezentúl még inkább szakítani fog a hagyománnyal. Te meg tudod őt tanítani adni és kapni, és megtanuljátok ketten együtt - felváltva vagy egyszerre - csinálni az egészet.

Gladia fürkészt tekintettel nézett Baley szemébe.

- Elijah, te le akarsz engem rázni?

Baley lassan bólintott.

- Igen, Gladia. Ebben a pillanatban csak a te boldogságodat tartom szem előtt. Fontosabb ez most nekem, mint a saját magam és a Föld ügye. Én nem tudlak boldoggá tenni, de ha Gremionis képes lesz rá, az nekem ugyanakkora - majdnem ugyanakkora - öröm, mintha én lennék az ajándékozó fél. Talán még meg is fogsz lepôdni azon, mennyire szívesen szakít majd Gremionis a hagyományos koreográfiával. Csak mutasd meg neki, hogyan csinálja! Lábra kap majd a hír, és tolongani fognak nálad a férfiak. Gremionisnak is lehetősége lesz átadni a tudását más nőknek. Gladia, te még szexuális forradalmat hajthatsz végre az Aurorán. Három évszázad áll ehhez a rendelkezésedre.

Gladia egy ideig szótlánul bámult Baleyre, azután nevetésben tört ki.

- Te ugratsz engem. Szándékosan a bolondját járatod velem. Ezt nem hittem volna rólad, Elijah! Mindig olyan komor az a hosszúkás képed. Szent Jozafát! - Ezzel a felkiáltással Gladia imitálni próbálta a nyomozó bús baritonját.

- Lehet, hogy egy kis ugratás is van a dologban - ismerte be Baley -, de a lényegét komolyan gondolom. Ígérd meg, hogy adsz Gremionisnak egy lehetőséget!

Gladia közelebb lépett a férfihoz, és gondolkodás nélkül átölelte. Ujjával megérintette Baley száját, és egy finom csókot lehelt az arcára.

- Nem akarnál inkább megtartani magadnak, Elijah? - kérdezte halkán.

Baley ugyanolyan halkán válaszolt (egyébként is képtelen volt megfelekedezni a szobában tartózkodó robotokról):

- De igen, Gladia. Szégyellem, de az az igazság, hogy ebben a pillanatban azt se bánám, ha darabokra hullana a Föld, és te az enyém lehetnél. Mégsem maradhatok itt. Néhány óra múlva elhagyom az Aurorát, és te semmiképp nem jöhetsz velem. Azt hiszem, engem se engednek ide még egyszer, és te se jöhetsz látogatóba a Földre. Soha többé nem látjuk egymást, Gladia, de sohasem foglak elfelejteni. Én néhány évtized múlva távozom az élők sorából, te viszont még akkor is ugyanilyen fiatal leszel, mint most. Ezért bárhogy alakulna is a sorsunk, mindenképpen hamarosan búcsút kellene mondanunk egymásnak.

Gladia Baley mellére hajtotta a fejét.

- Ó, Elijah, kétszer léptél be az életembe, és mind a kétszer csak néhány óra hosszat maradtál velem! Kétszer segítettél rajtam, és kétszer búcsúztál el. Először csak az arcodat tudtam megérinteni, de az nagyon-nagyon sokat számított. Másodszor már sokkal többet tettem, és megint óriási élményben volt részem. Sohasem foglak elfelejteni, Elijah, bármédig éljek is.

- Szeretném, ha ez az emlék nem az utolsó boldog emléked lenne. Fogadd el Gremionist, őt tedd boldoggá helyettem, és közben engedd, hogy ő is boldoggá tehessen téged. És ne felejtse el: semmi akadályja annak, hogy levelezzünk. Az Aurora és a Föld között működik a hiperposta.

- Írok majd, Elijah. De te is fogsz nekem írni?

- Igen, Gladia.

Hosszan hallgattak. Azután nagy nehezen kibontakoztak egymás öleléséből. Gladia ott maradt a szoba közepén, Baley pedig az ajtóhoz ment. Amikor visszafordult, a nő még mindig ott állt a helyén, és alig észrevehetően mosolygott. Baley kinyitotta a száját, hogy istenhozzádot mondjon, de nem jött ki hang a torkán. Gondolatban - mert kimondani úgyse merte volna - azt is hozzátette: szerelmem.

És néma ajkai megformálták a búcsú szavait: Isten veled, legdrágább szerelmem!

Megfordult, és kiment a szobából. Tudta, hogy hús-vér alakban soha többé nem láthatja és nem érintheti meg Gladiát.

83.

Elijah csak jó néhány perc elteltével tudott utolsó aurorai teendőjére gondolni. Talán már félúton is volt Fastolfe háza felé, amikor megtorpant, és felemelte a karját.

A figyelő Giskard egy pillanat alatt ott termett mellette.

- Mennyi idő múlva kell elindulnom az úrkikötőből, Giskard?

- Három óra és tíz perc múlva, uram.

Baley gondolkodott egy kicsit, majd azt mondta:

- Szeretnék odasétálni ahhoz a fához, aztán leülni, háttal a fatörzsnek, és egyedül maradni egy darabig. Természetesen a te társaságodban, de úgy, hogy egyetlen emberi lény se tartózkodjon a közelben.

- Itt, a külvilágban, uram? - A robot hangja képtelen volt meglepetést és döbbenetet közvetíteni, de Baley úgy érezte, ha Giskard ember lenne, bizonyára ezek a felhangok is ott bujkálnának a szavaiban.

- Igen - felelte a nyomozó. - Elmélkednem kell egy kicsit, és a tegnap este után ez a nyugalmas, napfényes, felhőtlen és enyhe nap biztosan nem tartogat veszélyeket. Majd ha visolyogni kezdek tőle, fedél alá húzódok. Megígérem. Tehát velem tartasz?

- Igen, uram.

- Jól van. - És Baley elindult előre. Amikor a fához érték, óvatosan megérintette a törzset, azután jól megnézte az ujját: teljesen tiszta maradt. Miután így meggyőződött arról, hogy nem piszkolódik be a ruhája, ha nekidől a fának, megvizsgálta a talajt, azután vigyázva leült, és a fatörzsnek támasztotta a hátát.

Ez az ülőhely közel sem volt olyan kényelmes, mint egy támlás szék, de különös módon olyan béke és nyugalom töltötte el Baleyt, amelyet négy fal között sohasem tapasztalt.

Giskard állva maradt, Baley pedig megkérdezte tőle:

- Te nem ülsz le?

- Nekem az álldogálás is ugyanolyan kényelmes, uram.

- Tudom, Giskard, de jobban tudok gondolkozni, ha nem kell állandóan felnézniem rád.

- Ülve nem tudnám olyan jól megvédeni egy esetleges támadástól, uram.

- Ezt is tudom, Giskard, de pillanatnyilag józan számítás szerint semmiféle veszély nem fenyeget. A küldetésem véget ért, az ügy lezárult, dr. Fastolfe politikailag biztonságban van. Nyugodtan megkockáztathatod, hogy leülj! Megparancsolom, hogy ülj le!

Giskard erre rögtön lehuppant. Arccal Baley felé fordult, de a két szeme továbbra is éberén pásztázta a tájat.

Baley felnézett: a zöld falevelek között ott kékllett az ég. A hangokra figyelt: körös-körül rovarok döngicséltek, aztán váratlanul énekelni kezdett egy madár. A közelben valami apró állat motozott a fűben. Mennyire furcsa ez a nyugalom, és mennyire más, mint a city moraja, gondolta megint Baley. Ez itt a csönd, a higgadság és a messzeség békéje.

Baley életében először sejtett meg valamit abból, miért jobb a külvilág, mint a city. Hálát adott a sorsnak azért, amiben része volt az Aurorán. Így utólag különösen a viharok örült, mert most már biztosra vette, hogy képes elhagyni a Földet, és letelepedni bármilyen új világban Bennel - és talán Jessie is velük tart majd.

- Tegnap este a vihar sötétjében azon tanakodtam, láthattam volna-e az Aurora holdját, ha nem lett volna felhős az ég. Mert ha jól emlékszem az olvasmányaimra, az Aurorának van egy holdja.

- Kettő is, uram. A nagyobbikat Tithonusnak hívják, de még az is annyira kicsi, hogy nem látható jobban, mint egy közepes fényerejű csillag. A kisebbik szabad szemmel egyáltalán nem látható; ha nagy ritkán szó esik róla, Tithonus II. néven emlegetik.

- Köszönöm. És azt is köszönöm neked, Giskard, hogy megmentettél tegnap este. - Ránézett a robotra. - Nem tudom, hogyan illene köszönetet mondanom.

- Egyáltalán nem szükséges köszönetet mondania. Csak az Első Törvény előírásainak engedelmeskedtem. Nem volt más választásom.

- Ennek ellenére én neked köszönhetem az életemet, és fontos volt ezt elmondanom. És most, Giskard, mi vár még rám?

- Milyen értelemben, uram?

- A küldetésem véget ért. Dr. Fastolfe nyugodtan folytathatja eddigi politikáját. Talán a Föld jövője sincs veszélyben. Úgy tűnik, nem maradt semmi dolgom, pedig magamban nem zártam még le a Jander-ügyet.

- Nem értem, uram.

- Eldöntött dolognak látszik, hogy Jander a pozitrontekervényeiben bekövetkezett véletlen baleset következtében halt meg, bár Fastolfe elismeri, hogy ennek végtelenül kicsi a valószínűsége. Még ha Amadiro tevékenysége változtatott is a helyzeten, továbbra is végtelenül valószínűtlen egy ilyen baleset - legalábbis Fastolfe szerint. Én pedig még mindig

azt hiszem, hogy valaki szándékosan ölte meg Jandert, de nem merem felvetni a kérdést, mert nem akarom megint összekuszálni ennek a szépen lezárult ügynek a szálait. Nem szeretném újra veszélybe sodorni Fastolfé-ot, és boldogtalanná tenni Gladiát. Nem tudom, mit tegyek. Emberi lényel nem beszélhetek erről, ezért mondom el neked, Giskard.

- Igen, uram.

- Bármikor megparancsolhatom neked, hogy minden szavamat töröld a memóriádból, és soha többé ne emlékezz arra, amit mondtam.

- Igen, uram.

- Szerinted mit kellene tennem?

- Uram, ha robotölés történt, akkor kell léteznie egy olyan személynek, aki képes volt elkövetni a bűncselekményt - felelte Giskard. - Csak dr. Fastolfé lett volna képes rá, ő viszont ártatlannak vallja magát.

- Igen, ebből indultunk ki. Én hiszek is dr. Fastolfé-nak, és biztos vagyok abban, hogy nem ő a tettes.

- Akkor viszont hogyan történhetett robotölés, uram?

- Tegyük fel, Giskard, hogy van még valaki, aki ugyanannyit tud a robotokról, mint dr. Fastolfé.

Baley felhúzta és kezével átkulcsolta a térdét. Nem pillantott Giskardra, a jelek szerint gondolataiba merült.

- Ki lehet az a valaki, uram? - kérdezte a robot.

A nyomozó végre elszánta magát a válaszra:

- Te, Giskard.

84.

Ha Giskard ember lett volna, akkor talán szótlánul, döbbenet bámul, dühöngeni kezd, vagy rémülten visszahököl: tucatnyi különböző válaszreakció közül választhatott volna. De Giskard robot volt, így aztán semmilyen érzelm nem látszott rajta. Egyszerűen csak megkérdezte:

- Miért mondja ezt, uram?

- Biztos vagyok benne, Giskard, hogy pontosan tudod, hogyan jutottam erre a következtetésre

- felelte Baley -, de most megteszed nekem azt a szívességet, hogy végighallgatsz. Engedd meg, hogy nem sokkal az elutazásom előtt, ezen a nyugalmas helyen a saját örömömre megmagyarázzam a dolgot. Szeretném hallani a saját véleményemet. És azt is szeretném, ha kijavítanál, amennyiben tévedek.

- Úgy lesz, uram.

- Azt hiszem, akkor hibáztam először, amikor azt feltételeztem, hogy te kevésbé bonyolult szerkezetű, primitívebb robot vagy, mint Daneel - mindezt csak azért, mert nem annyira emberi a külsőd. Egy emberi lény mindig azt hiszi, hogy minél emberibb egy robot, annál fejlettebb, bonyolultabb és intelligensebb. Egy hozzád hasonló robotot kétségkívül könnyű megtervezni, míg Daneel fajtájának a megtervezése már komoly gondot okoz az Amadiro kvalitású szakembereknek, és csak egy olyan lángelme alkalmas a feladatra, mint Fastolfe. Én azt gyanítom, hogy Daneel esetében a kifejezetten emberre jellemző vonások megtervezése lehet nehéz: ilyen az arckifejezés, a hanglejtés, a gesztusok és a finom mozdulatok, ezeknek viszont semmi közük a gondolkodó elméhez. Igazam van?

- Tökéletesen igaza van, uram.

- Ezért aztán, mint mindenki, én is automatikusan alábecsültelek, holott te már az Aurorára való megérkezésünk előtt elárultad magad. Talán emlékszel még, hogy leszállás közben rám jött egy agorafóbiás roham, és egy pillanatig szerencsétlenebb voltam, mint tegnap este a viharban.

- Emlékszem, uram.

- Akkor Daneel ott volt velem a kabinban, te pedig az ajtó előtt álltál. Én valamiféle katatóniás rohamot kaptam, amit Daneel, aki valószínűleg nem nézett rám, észre se vett. Te viszont berohantál a kabinba, és kikapcsoltad a nézőkét. Előbb értél oda hozzám, mint Daneel, pedig biztos, hogy neki is ugyanolyan gyorsak a reflexei - ennek tanújelét adta, amikor megmentett dr. Fastolfe ütésétől.

- Nem hiszem, hogy dr. Fastolfe meg akarta volna ütni önt.

- Nem is megütni akart, csak így mutatta meg, mennyire jók Daneel reflexei... Tehát: ahogy mondom, akkor a kabinban te értél oda hozzám elsônek. Az állapotom nemigen engedte volna meg, hogy felfigyeljek erre a furcsaságra, de nekem a megfigyelés a szakmám, és tegnap este is bizonyítottam, hogy még a külvilágtól való rettegés közepette sem szoktam azért teljesen elveszíteni a fejemet. Észrevettem, hogy te értél hozzám elsônek, bár azóta folyton elfelejtem ezt a tényt. Természetesen csak egyetlenegy logikus magyarázat létezik.

Baley elhallgatott. Várta, hogy Giskard helyeseljen, de a robot ezúttal néma maradt.

(Évekkel később mindig ez a jelenet jutott Baleynek először az eszébe, amikor az aurorai utazásra gondolt. Nem a vihar. Még csak nem is Gladia. Hanem a nyugodt ücsörgés a fa alatt, a zöld levelek közül előbukkanó kék égbolt, az enyhe szellő, a neszező állatok és a szemben ülő Giskard halvány fénnel világító szeme.)

- A jelek arra mutatnak, hogy te valamiképpen a csukott ajtón keresztül is észlelted, mi játszódik le az agyamban. Tudtad, hogy rohamom van. Röviden és talán túl egyszerűen fogalmazva: arról van szó, hogy gondolatolvasó vagy.

- Igen, uram - mondta Giskard csendesen.

- És valahogyan befolyásolni is tudod mások gondolkodását. Azt hiszem, rájöttél, hogy felfedeztem ezt a képességedet, és elhomályosítottad a gondolatot az agyamban, így aztán vagy nem emlékeztem rá, vagy - amikor néha mégis az eszembe jutott - nem ismertem fel a jelentőségét. Mégsem sikerült tökéletesen elnyomnod a gondolatot, talán azért, mert a te hatalmad is véges...

- Uram, az Első Törvény mindennél fontosabb. Kénytelen voltam az ön segítségére sietni, holott tudtam, hogy ezzel elárulom magamat. És csak minimális mértékben tompíthattam el az agyát, nehogy bármiféle károsodást okozzak.

Baley bólintott.

- Látom, azért neked sem megy minden olyan könnyen. Azt mondod, csak minimális mértékben tompítottad el az agyamat; akkor ezért emlékeztem nyugalmi állapotban, amikor szabadon asszociáltam egyik dologról a másikra. A viharban már akkor tudtam, hogy te fogsz először megtalálni, mielőtt még elvesztettem volna az eszméletemet; biztos voltam abban, hogy ugyanúgy történik majd minden, mint a hajón. Talán az infravörös sugárzás is a nyomomra vezethetett volna, de valamennyi emlősállat és madár is kibocsát ilyen sugárzást, s ez zavaró lehet, te viszont még egy öntudatlan ember agyának a működését is érzed, tehát e képességed is a segítségemre lehetett a kutatásban.

- Tényleg a segítségemre volt - mondta Giskard.

- Ha az álom és az ébrenlét határán vagy öntudatlan állapotban eszembe jutott is a titok nyitja, ébredéskor, amikor teljesen magamhoz tértem, megint elfelejtettem a lényegét. De tegnap éjjel harmadszor is felötlött bennem a gondolat, és végre nem voltam egyedül. Gladia ott volt velem, és el tudta ismételni, mit mondtam akkor: azt mondtam, hogy "ő ért oda elsõnek". De még így sem sikerült rájönnöm a mondat jelentésére, míg dr. Fastolfé egy elejtett megjegyzése el nem oszlatta a homályt az agyamban. Abban a pillanatban, hogy megvilágosodott előttem a lényeg, más emlékek is előjöttek. Például az, hogy amikor a hajón az járt a fejemben, vajon tényleg az Aurorára tartunk-e, már akkor megnyugtattál, mielőtt még feltehettem volna a kérdést. Gondolom, senki előtt sem feded fel gondolatolvasó képességedet.

- Így van, uram.

- Miért?

- Uram, az én gondolatolvasó képességem egyedülálló segédeszköz az Első Törvény betartásához, ezért igen nagyra értékelem ezt az adottságot. A használatával a közönséges robotoknál sokkal hatékonyabban meg tudom előzni az emberi lények károsodását. Ugyanakkor arra a következtetésre jutottam, hogy sem dr. Fastolfe, sem más emberi lény nem képes sokáig eltűnni egy telepatikus robot jelenlétét, ezért inkább titkolom ezt a tulajdonságomat. Dr. Fastolfe előszeretettel emlegeti annak a gondolatolvasó robotnak a legendáját, akit Susan Calvin elpusztított, és én nem szeretném, ha követné dr. Calvin példáját.

- Igen, nekem is elmesélte azt a legendát. Szerintem sejti, hogy te gondolatolvasó vagy, máskülönben nem emlegetné olyan sokat. Pedig elég veszélyes vizeken evez. Nekem is ez a történet tett bogarat a fülembé.

- Megteszek minden tőlem telhetőt, hogy csökkentsem a veszélyt, de persze anélkül, hogy károsítanám dr. Fastolfe agyát. Dr. Fastolfe minden elmondáskor hangsúlyozza, hogy nem igaz történetről, hanem csak egy legendáról van szó, amely nem történhet meg a valóságban.

- Igen, erre is emlékszem. De ha dr. Fastolfe nem tudja, hogy gondolatolvasó vagy, az azt jelenti, hogy eredetileg nem ilyenek terveztek. Akkor viszont felmerül a kérdés: hogyan tettél szert erre a képességre? Ne, ne felelj, Giskard! Hadd vessek fel egy lehetséges választ! Miss Vasiliát különösen elbűvölted, amikor fiatalon érdeklődni kezdett a robotika iránt. Elmondta nekem, hogy Fastolfe laza felügyelete mellett megpróbálkozott az átprogramozással. Talán dr. Vasilia tett téged - egészen véletlenül - gondolatolvasóvá? Ez az igazság?

- Igen, uram.

- És tudod, hogyan csinálta?

- Igen, uram.

- Te vagy az egyetlen létező telepatikus robot?

- Eddig igen, uram. De lesznek majd mások is.

- Ha megkérdeznéd tőled valaki, például én vagy dr. Fastolfe, hogyan programozott át dr. Vasilia, elárulnád a választ? Hiszen erre kötelezne a Második Törvény.

- Nem, uram, nem árulnám el, mivel megítélésem szerint a közléssel kárt okoznék önöknek, márpedig akkor megsérteném az erősebb Első Törvényt. De nem merülhet fel ilyen probléma, mert előre tudnám, hogy valaki fel akarja tenni ezt a kérdést, illetve ki akarja adni a megfelelő parancsot, és még idejében törölném a szándékot az agyából.

- Értem - felelte Baley. - Tegnapelőtt este, amikor átsétáltunk Gladia házából Fastolfe-hoz, megkérdeztem Daneelt arról, volt-e kapcsolata Janderrel, mialatt Jander Gladia házában

tartózkodott, és ő határozott tagadó választ adott. Akkor tőled is meg akartam kérdezni ugyanezt, de valamiért nem vitt rá a lélek. Most már értem: nyilván törölted a szándékot az agyamból.

- Igen, uram.

- Azért, mert ha megkérdeztem volna, akkor azt kellett volna válaszolnod, hogy szoros kapcsolatban álltál vele, és erről nem volt szabad tudomást szereznem?

- Így igaz, uram.

- De közben tudtad, hogy Amadiro kísérleteket folytat Janderen, hiszen feltételezem, hogy Jander "gondolataiban" is tudtál olvasni...

- Valóban, uram. A robotok szellemi tevékenységét is figyelemmel tudom kísérni. Egyébként a robotokat sokkal könnyebb megérteni, mint az embereket.

- Akkor ellenezted Amadiro tevékenységét, mivel Fastolfe-fal értettél egyet a galaxis gyarmatosításának kérdésében.

- Igen, uram.

- Miért nem állítottad meg Amadirót? Miért nem törölted az agyából a Janderrel való kísérletezés szándékát?

- Uram, én nem módosíthatom jelentősen az agy működését - felelte Giskard. - Amadiro elhatározása annyira erős és bonyolult volt, hogy a törléséhez nagyon komoly beavatkozásra lett volna szükség. Amadiro fontos ember, és fejlett az agya, ezért nem akartam kárt tenni benne. Sokáig nem tettem semmit, csak azon gondolkodtam, miképpen tehetnék a legjobban eleget az Első Törvényben foglaltaknak. Végül aztán rájöttem, hogyan oldhatom meg a helyzetet. Nem volt könnyű döntés.

- Úgy döntöttél, működésképtelenné teszed Jandert, mielőtt még Amadiro kidolgozhatná egy saját ember formájú robot tervét. Tudtad, hogyan láss hozzá, hiszen az évek során tökéletesen megértetted Fastolfe elméletét: kiolvastad az agyából. Így van?

- Pontosan, uram.

- Tehát végül is nem Fastolfe volt az egyetlen, aki működésképtelenné tudta volna tenni Jandert.

- Bizonyos értelemben mégis ő volt az egyetlen, hiszen az én képességem csak az övének a kivetülése vagy kiterjesztése.

- De azért elég ahhoz, hogy végrehajtsd a feladatot. Hogyhogy nem mérted fel, milyen komoly veszélybe sodorhatod ezzel Fastolfe-ot? Hiszen ő lett az első számú gyanúsított. Azt tervezted, szükség esetén beismered a bűnösségedet, hogy megmentsd őt?

- Gondoltam, hogy dr. Fastolfe kínos helyzetbe fog kerülni, ennek ellenére nem szándékoztam beismerni a bűnömet. Reméltem, így elérhetem, hogy önt idehozassák az Aurorára.

- Hogy engem idehozassanak? Tehát a te ötleted volt? - Baley egészen elképedt.

- Igen, uram. Engedelmeivel, megmagyarázom.

- Hálás lennék érte - mondta Baley.

- Miss Gladiától és dr. Fastolfe-től tudtam már önről, és nemcsak azt, amit hangosan kimondtak: a gondolataikat is megvizsgáltam. Megismertem a földi viszonyokat. Tudtam, hogy a földlakók falak mögött élnek, és csak nehezen tudnak szabadulni a bezártságból, de az is nyilvánvalóvá vált előttem, hogy az auroraiak is be vannak falazva.

Az aurorai falakat maguk a robotok alkotják: megvédik az embereket az élet viszontagságaitól. Amadiro azt tervezte, hogy a robotok jóvoltából az új világokon megtelepedő auroraiak is ugyanilyen védett társadalomban élnek majd. A meghosszabbodott életkor ugyancsak falat von az aurorai emberek köré: ennek következtében túlbecsülik az egyén jelentőségét, és a kutatásban nem használják fel a közös tudományos örökséget. Még a vitákat is kerülik, inkább az elnök személyén keresztül rövidre zárnak minden kétséges helyzetet, és a problémákat még a nyilvánosságra kerülésük előtt elsimítják. Sohasem a legjobb megoldást keresik: mindig csak a legsimábbat.

A földlakókat jól látható, kézzelfogható falak veszik körül, így azoknak a léte szembetűnő és nyilvánvaló, és mindig akadnak olyanok, akiknek sikerül kiszabadulniuk. Az aurorai falak viszont anyagtalan képződmények, amelyeket az emberek nem is ismernek fel, így fel sem merül bennük a szökés gondolata. Ezért gondolom, hogy nem az auroraiaknak vagy más űrlakóknak, hanem a földlakóknak kell gyarmatosítaniuk a galaxist és megalapítani a jövő galaktikus birodalmát.

Dr. Fastolfe is így érvelt, és én mindenben egyetértettem vele. Csakhogy ő beírta a szavakkal, míg én különleges képességeim birtokában többre vállalkoztam. Közvetlenül meg kellett vizsgálnom legalább egy földlakó agyának a működését, hogy ellenőrizhessem a következtetésem helyességét. Úgy gondoltam, önt el tudom hozatni az Aurorára. Jander működésképtelenné tételével egyrészt megállítottam Amadirót, másrészt pedig alkalmat adtam önnek az idelátogatásra. Nagyon finom nyomást gyakoroltam Miss Gladiára, és sikerült elérnem, hogy javasolja dr. Fastolfe-nak az ön idehozatalát. Azután diszkréten nyomást gyakoroltam Fastolfe-ra, hogy kérjen erre engedélyt az elnöktől, és végül az elnökre is, hogy egyezzen bele. Amikor ön megérkezett hozzánk, tanulmányozni kezdtem a gondolkodását, és elégedett vagyok az eredménnyel.

Giskard elhallgatott, és újra a megszokott robotközönnyel nézett a világba.

Baley a homlokát ráncolta.

- Én nem érzem, hogy az itteni tevékenységem túlságosan hízelgő lenne rám nézve. Biztosan a segítségemre voltál abban, hogy kiderítsem az igazságot.

- Dehogya, uram. Éppen ellenkezőleg. Akadályokat gördítettem az ön útjába - no persze eléggé komoly akadályokat. Nem engedtem, hogy tudomást szerezzen a képességeimről, noha kénytelen voltam elárulni magamat. Gondoskodtam arról, hogy időnként levertnek, elkeseredettnek érezze magát. Felbátorítottam arra, hogy menjen ki a szabadba, mert tanulmányozni akartam a viselkedését. Ön mindezek ellenére leküzdötte a nehézségeket, és célba ért. Ezért vagyok elégedett önnel. Tudtam, hogy vágyik a városa falai után, de meg kellett tanulnia falak nélkül élni. Szenvedett, amikor meglátta az űrből az Aurorát, és szenvedett a viharban is, de egyik kellemetlen élménye sem zavarta még a gondolkodását, és egyik sem terelte el a figyelmét az alapkérdésről. Úgy vettem észre, ön elfogadja a saját gyengeségét, belenyugszik abba, hogy rövid az élete - és nem kerüli a vitákat.

- De honnan tudod, hogy ezek a tulajdonságok általánosan jellemzik a földlakókat? - kérdezte Baley.

- Tudom, hogy ön nem tipikus földlakó. De a gondolataiból kiolvastam, hogy vannak még ilyen emberek a Földön, és mi rájuk számítunk a jövőben. Én majd gondoskodom erről. Most, hogy már pontosan tudom a módját, magamhoz hasonló robotokat fogok készíteni, és ők is segítenek majd megvalósítani a tervet.

- Azt akarod mondani, hogy a Földre is eljönnek majd a telepatikus robotok? - kérdezte Baley hirtelen.

- Nem. Egyébként ön jogosan rémült meg ettől a gondolattól. A robotok közvetlen bevonásának az lenne a következménye, hogy a Földön is felépülnének azok a jelképes falak, amelyek megbénították az Aurorát és a többi űrlakó világot. A földlakóknak egyáltalán nem szabad robotokat használniuk a galaxis gyarmatosítására. A robotok hiánya kezdetben nehézségeket, veszélyeket és felbecsülhetetlen károkat okoz majd, de végeredményben jobban járnak az emberek akkor, ha megtanulják egyedül megoldani a problémáikat. Ki tudja? Talán egy napon - a távoli jövőben - újra közbeavatkoznak a robotok.

- Te a jövőt is látod? - kérdezte Baley kíváncsian.

- Nem, uram, de a gondolatolvasás segített felismernem, hogy míg a robotok a robotika Három Törvényének engedelmeskednek, az emberi viselkedést is törvények szabályozzák. Ezeknek az ismeretében egyszer talán lehetővé válik a jövő tanulmányozása. Az emberi gondolkodást szabályozó törvények sokkal bonyolultabbak, mint a robotika törvényei, és fogalmam sincs arról, hogyan lehetne rendszerbe foglalni őket. Lehet, hogy csak statisztikai

általában érvényesek, így csak nagy lélekszámú lakosság jövőjének a kiszámítására alkalmazhatók. Talán annyira laza rendszert alkotnak, hogy kizárólag akkor érvényesülnek, ha a nagy lélekszámú lakosság nem tud a létezésükről.

- Mondd, Giskard, erre gondol dr. Fastolfe is, amikor a "pszichohistória" tudományáról beszél?

- Igen, uram. Finoman elültettem az agyában ezt a gondolatot, hogy megkezdődhessen az alapok kidolgozása. Hamarosan szükség lesz erre a tudományra, mert a vége felé közeledik a hosszú életű űrlakók robotkultúrája, és megkezdődik a rövid életű emberi lények újabb terjeszkedésének az időszaka - immár robotok nélkül. Most pedig, uram - mondta Giskard, miközben felállt -, azt hiszem, ideje továbbindulnunk dr. Fastolfe háza felé, hogy ön felkészülhessen az indulásra. Természetesen nem hangzik el még egyszer az, amiről most beszélünk.

- Biztosíthatlak, szigorúan bizalmasnak tekintem ezeket az információkat - mondta Baley.

- Persze, persze - felelte Giskard nyugodtan -, de ne érezze terhesnek a titoktartási kötelezettséget! Megengedem, hogy megôrizze ezt az emléket, de a jövőben a leghalványabb készletet sem fogja érezni arra, hogy beszéljen a dologról.

Baley lemondó arckifejezéssel vette tudomásul a tényt.

- Csak egyvalamit ígérj még meg, Giskard, mielőtt megdolgozod az agyamat! Ugye, gondoskodsz majd arról, hogy Gladia háborítatlanul élhessen ezen a bolygón, hogy ne bántsák azért, mert solariai, és egy robothoz ment férjhez... és arról is, hogy elfogadja Gremionis ajánlatát?

- Uram, végighallgattam a Miss Gladiával folytatott legutóbbi beszélgetését, és megértem, hogy ezt kéri. Segíteni fogok. De engedje meg, hogy most vegyek búcsút öntől, amikor senki sem látja! - Giskard kezét nyújtott. Baley sohasem látott még tôle ennyire emberi gesztust.

Megfogta a robot kezét. Kemény, hideg ujjakat érzett a tenyerében.

- Isten veled... Giskard barátom!

- Isten önnel, Elijah barátom, és ne feledje, hogy ettől a pillanattól kezdve nem az Aurora, hanem a Föld a Hajnal igazi bolygója!